TOTIVS IVRIS
CANONICI
COMPENDIVM.

AVCTORE
PETRO ALAGONA
è Societate IESV.

TOMVS POSTERIOR
Continens Epitomen Decreti Gratiani.

ROMÆ, Sumptibus Hæredis Bartholomæi Zannetti. M. DC. XXIII.

SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

Digitized by Google

TABVLA DISTINCTIONVM, ET CAVSARVM.

Primus numerus Diſtinctionem; ſecundus, & tertius folium in margine ſignificant.

Diſt.			
1	*DE iure diuina, & humanæ conſtitutionis. fol.*	1	
2	*De ſpeciebus iuris Quiritum, ſeu Romanorum.*	1	9
3	*De nominibus iuris canonici.*	2	1
4	*Leges, & canones ad quid inuenti ſint.*	2	3
5	*Quomodo ius naturale eſt immobile.*	2	6
6	*De peccato illuſionum, & de dignitate iuris naturalis.*	2	8
7	*De Legiſlatoribus, & quomodo ius incepit.*	2	10
8	*Ius naturale, & conſuetudo quomodo differunt.*	3	1
9	*Conſtitutiones hominum cedunt iuri naturali.*	3	4
10	*Canones ſunt ſupra leges Imperatorum.*	3	6
11	*Conſuetudo cedit legibus approbatis.*	3	9
12	*Conſuetudo, quæ non eſt contra canones, nec contra bonos mores, eſt ſeruanda.*	4	2
13	*Contra ius naturale, non admittitur diſpenſatio.*	4	7
14	*Nemo debet facere peccatum minus, vt aliquis maius euitet.*	4	8
15	*Quando ſacri canones, & concilia fuerunt celebrata, & quæ opuſcula admittenda.*	4	9
16	*Canones Apoſtolorum, & concilia recipienda.*	4	10
17	*Sine Papa, non ſunt concilia generalia.*	5	2
18	*Concilia prouincialia, quomodo & quando celebranda.*	5	3
19	*Mandata eccleſiaſtica ſunt deuote ſeruanda.*	5	6
20	*In cauſis definiendis, & in exponenda Scriptura, quid attendendum.*	5	10
21	*De diuerſis gradibus miniſtrorum, & de differentijs illorum.*	6	2
22	*De dignitate Romanæ Eccleſiæ, & aliarum.*	6	4
23	*De ordinatione miniſtrorum omnium.*	6	5
24	*De examinatione ordinandorum.*	7	1
25	*De officijs clericorum, & Epiſcoporum.*	7	3
26	*De conditionibus Epiſcopi.*	7	5
27	*Ordinandi voueant caſtitatem: & votum, vel eſt ſolemne, vel ſimplex.*	7	8
28	*In Occidentali Eccleſia clericus non poteſt habere vxorem.*	7	10

Digitized by Google

Tabula Diſtinctionum.

Diſt			
29	*Capitula ex quibus cauſis tradita.*	8	4
30	*Declarat diſtinctionem xxviij. circa vxores ſacerdotum.*	8	5
31	*Clerici ſint continentes.*	8	7
32	*Idem.*	8	8
33	*Qui non poſſunt promoueri.*	9	1
34	*Epiſcopus euitet familiaritatem mulierum, nec venetur.*	9	3
35	*Ordinandus non ſit vinolentus.*	9	6
36	*Sit prudens, & peritus in litteris.*	9	7
37	*Clerici non reſpiciant libros gentilium.*	9	8
38	*Sacerdos quam doctrinam debet habere.*	10	1
39	*Epiſcopus ſit prudens in negotijs ſecularibus pro eccleſia.*	10	3
40	*Epiſcopus ſit ornatus virtutibus.*	10	4
41	*Epiſcopus ſit grauis.*	10	6
42	*Epiſcopus ſit hoſpitalis.*	10	7
43	*Epiſcopus ſit pudicus, & doctor.*	10	8
44	*Epiſcopus non vinolentus.*	10	9
45	*Epiſcopus non percuſſor.*	11	1
46	*Epiſcopus non litigioſus.*	11	4
47	*Epiſcopus non cupidus, & ſit domui ſuæ bene præpoſitus.*	11	5
48	*Epiſcopus non neophytus.*	11	6
49	*Recapitulat prædicta de Epiſcopo, & ponit cauſas.*	11	7
50	*De lapſu, & reparatione clericorum.*	11	8
51	*An curiales, iudices, aduocati, obligati, debeant ordinari.*	12	10
52	*De clerico per ſaltum promoto.*	13	1
53	*De curialibus quare non ordinandi.*	13	2
54	*Serui qui non ordinandi.*	13	3
55	*Corpore vitiati, bigami, illiterati, publice pœnitentes, non ſunt ordinandi.*	13	6
56	*Filij presbyterorum, & nati ex adulterio, vel fornicatione, non ſunt ordinandi.*	13	10
57	*An baptizati in ægritudine, ſint ordinandi.*	14	2
58	*Monachi ſine licentia Abbatis non ordinandi.*	14	3
59	*Laici etiam litterati an ſtatim ordinandi.*	14	4
60	*Qualis ordinatus eſt eligendus ad dignitatẽ, vel Epiſcopatum.*	14	5
61	*Laicus poteſt poſtulari, & non eligi in Epiſcopum.*	14	6
62	*Populus non eligit, ſed clerus.*	14	8
63	*Laici non ſe ingerant in electione Epiſcoporum.*	14	9
64	*Epiſcopus quomodo conſecrandus.*	15	3
65	*Idem vt ſupra.*	15	4
66	*Archiepiſcopus quomodo promouendus.*	15	5
67	*De promotione, & ordinatione presbyterorum.*	15	8

Ordina-

Diſt.			
68	*Ordinatio quando reiteranda, vel non .*	15	6
69	*Tonſura à quo conferenda, & non ordinatus non miniſtret .*	15	7
70	*Nemo ordinandus ſine titulo .*	15	8
71	*Nec à non ſuo Epiſcopo .*	15	9
72	*Clericus ignotus , ſine dimiſſorijs non recipiatur .*	15	10
73	*Dimiſſoriæ quomodo faciende .*	16	1
74	*Inuiti an ordinandi .*	16	1
75	*De tempore ordinationis , vel conſecrationis .*	16	3
76	*De ieiunijs quatuor temporum .*	16	4
77	*De interſtitijs temporum .*	16	5
78	*De ætate ordinandorum .*	16	6
79	*De ordinatione ſummi Pontificis .*	16	7
80	*Epiſcopi , vel Archiepiſcopi in quibus locis ponendi .*	16	10
81	*Epiſcopus ordinandus qualis debet eſſe,nec clericus habitet cum mulieribus .*	17	1
82	*Epiſcopus quos nutriat, & cum quibus diſpenſet .*	17	3
83	*Præclarus non conſentiat peccatis aliorum .*	17	4
84	*Prælatus defendat pauperes,adiuuet oppreſſos,& monaſteria .*	17	5
85	*De hoſpitalitate clericorum .*	17	6
86	*Epiſcopus ſit doctor, & liberalis .*	17	6
87	*Adiuuet viduas, orphanos , oppreſſos .*	17	10
88	*Clerici non negotientur ob cupiditatem .*	18	1
89	*Epiſcopus quomodo diſpenſet res Eccleſiæ .*	18	2
90	*Qui litigioſi non ordinandi .*	18	3
91	*De modo canendi in Eccleſia , & clericus quando exerceat artem .*	18	5
92	*Magis corde quam ore cantandum .*	18	6
93	*De obedientia erga maiores .*	18	7
94	*Legatus Papæ non impediendus , ſub excommunicatione .*	18	9
95	*Coram Epiſcopo presbyter poteſt celebrare .*	18	10
96. & 97	*Imperator, & Principes quomodo iuuentur .*	19	3
98	*Clerici peregrini quando non recipiendi .*	19	7
99	*Quis appellandus vniuerſalis .*	19	8
100	*De pallio , & vſu eius .*	19	10
101	*Vna Prouincia in duas an diuidenda .*	20	4

DE CAVSIS.

Cauſæ			
1	*DE ſimonia .*	21	1
2	*De ordine iudiciario contra crimen .*	21	6

De

Cauſa			
3	De reſtitutione ſpoliatorum.	30	9
4	De impedimento excommunicationis in iudicio.	32	7
5	De accuſationibus occultis.	33	1
6	Criminoſi, & infames in certis cauſis accuſant, & ſunt teſtes.	33	6
7	De renuntiatione Epiſcopatus.	34	1
8	De electione ſucceſſoris Epiſcopi.	35	1
9	De Epiſcopo excõmunicato ordinante, & de Archiepiſcopo damnante, vel ordinante non ſuos.	35	8
10	De iure Epiſcopi in eccleſia ſui epiſcopatus.	36	1
11	Sub quo iudice clerici debeant conueniri.	36	5
12	De bonis clericorum.	37	7
13	De decimis quibus clerici viuunt, vnde, qui, & quibus ſunt ſoluendæ.	38	9
14	De decimis circa propria ſua temporalia.	39	2
15	De incontinentia clericorum, & de actis mente alienata.	39	5
16	De monachis, & monaſterijs.	40	1
17	De his qui à voto recedunt cum eorum bonis.	42	6
18	An, & in quibus monaſteria ſunt ſubiecta Epiſcopis.	43	2
19	An clerici ſeculares, & canonici regulares inuitis prælatis poſſint ingredi religionem arctiorem.	43	6
20	De impuberibus ingredientibus religionem.	43	9
21	Iterum agit de clericis.	44	4
22	De iuramento præſertim erga Prælatos.	44	9
23	De bello iuſto, vel iniuſto, de iuſtitia, de hæreticis.	45	5
24	De hæreticis, & excommunicatis, an poſſint alios punire.	46	6
25	De priuilegijs quæ dat Romana Eccleſia.	47	1
26	De diuinationibus, de reconciliatione excommunicatorum, de pœnitentia morientium.	47	4
27	De ſacramentis, & primo de matrimonio, & conſequenter de voto.	47	9
28	De matrimonio infidelium, & quid ſi conuertantur.	48	5
29	De impedimento erroris.	48	10
30	De cognatione ſpirituali, & de clandeſtinis.	49	3
31	De impedimento criminis, de vi, de fide ſponſalium.	49	9
32	An quis poſſit ducere meretricem, an adulteram dimittere, vel ſterilem.	50	1
33	De impotentia coeundi, ſeu maleficiatis, de enormitate delicti, de tempore feriarum.	51	1

Digitized by Google

Tabula Cauſarum.

De Pœnitentia, habet Diſtinctiones ſeptem.

Diſt.			
1	AN ſola cordis contritione, & ſecreta ſatiſfactione, ſine oris confeſſione, poſſit quis Deo ſatiſfacere.	51	5
2	An charitas ſemel habita poſſit amitti, vel non, & an pœnitentia ſit reiteranda.	51	6
3	An pœnitentia ſit reiteranda.	51	8
4	An peccata dimiſſa redeant.	52	1
5	Quæ ſunt conſideranda circa pœnitentiam imponendam, vel faciendam.	52	2
6	Cui debet fieri confeſſio, & qualis debet eſſe confeſſor.	52	3
	An pœnitentia finalis, ideſt timore mortis accepta, ſit vtilis.	52	4
	An tempore orationis, vt Quadrageſimæ, & ieiunij, liceat reddere debitum vxori.	52	5
Cauſa	An vir ſine conſenſu vxoris poſſit vouere continentiam.	52	6
34	De impedimento ligaminis.	52	8
35	De cognatione, & affinitate.	53	1
36	De raptu.	53	9

De Conſecratione.

Diſt:			
1	DE conſecratione eccleſiarum, & celebratione Miſſarum.	54	1
2	De Euchariſtia.	55	6
3	De ſolemnitatibus feſtiuitatum.	56	4
4	De Baptiſmo.	59	1
5	De confirmatione, diuinis officijs, ieiunijs, & de Spiritu ſancto.	ibid	

Digitized by Google

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſs. Patri Magiſtro Sacri Palatij Apoſtolici.

P. Epiſcopus de Curte Viceſger.

EGo infraſcriptus, vidi Compendium Decretorum, compilatum per adm. Reu. Patrem Petrum de Alagona Societatis Ieſu; & nihil inueni contra Fidem, aut bonos mores, immo ſummæ profitentium facilitati pariter, & vtilitati eius editionem futuram eſſe credidi. Hac die 20. Auguſti 1622.

Bernardinus Spada vtriuſque Signaturæ D. N. P. Referendarius.

Imprimatur.

Fr. Ignatius Ciantes Romanus, Lector, & Reuerendiſsimi Patris Fr. Hiacynthi Petronij Sacri Pal. Apoſt. Magiſtri Socius, Ord. Prædicatorum.

EX

Digitized by Google

EX DECRETIS GRATIANI

Breuis compilatio Diſtinctionum, Cauſarum, de Pœnitentia, & de Conſecratione cum Gloſsis.

DISTINCTIO PRIMA.

fol. 1.

CAP. *Humanum genus*. Genus humanum regitur duobus: 1
Primo, Iure naturali, quod in lege, vel Euangelio, ideſt, quod tibi vis alteri feceris, & contra, Matt.7. ſecundo moribus. GLOS. Tractaturus de iure canonico incipit à iure naturali, ideſt à ſimplicioribus vſque ad xv. diſtinctionem. Item iure naturali, ideſt diuino. Item moribus, ideſt conſuetudine. Item iure humano, ſiue ſcripto, ſiue non. *25.q.2.c inſtitutionis*. Item quod tibi vis alteri feceris, ideſt ex recta ratione, & dictamine, & vt præceptum, & conſilium contra Gloſſam. Item mortem reo non infligit iudex, ſed lex. *23.q.5.c.homicidas*.

CAP. *Omnes leges*. Lex aut eſt diuina, quæ natura conſtat, aut humana, 2
quæ moribus conſtat, ideo variæ leges humanæ. Item fas ſignificat legem *Iſidorus.*
diuinam, ius legem humanam: tranſire per agrum alienum fas eſt non ius, ideſt non permittitur iure humano. Item licet leges diſcrepent, tamen non ſunt contrariæ, vt lex diuina permittit tranſire per agrum, humana prohibet; permittere, & prohibere non ſunt contraria. Item iure naturali omnia ſunt communia. *c.ius naturale, eod.* ſed modo ager eſt alienus. Item licet tranſire per agrum alienum aliquando, vt ſi debet ſeruiturem, ſi vult effodere ſuum theſaurum, ſi glans mea incidit in agrum tuum, dum via publica deſtructa eſt.

CAP. *Ius generale*. Ius dictum eſt, quia iuſtum, & eſt generale; habet ſpe- 3
cies, ideſt conſtat legibus, & moribus. GLOS. Multa iura non videntur iuſta, vt qui ignoranter cognoſcit vxorem adulteram, fit incapax ordinis: & per præſcriptionem, vel vſucapionem quis locupletatur cum iactura tertij, & ſimilia: Reſp. pro bono pacis, & publico inducitur rigor contra naturalem æquitatem, quandoque ſine ratione, & ſufficit quod ſit ſcriptam.

CAP. *Lex eſt conſtitutio ſcripta*, & CAP. *Mos eſt longa conſuetudo de mori-* 4
bus tantumodo tracta. GLOS. in criminalibus duæ vices inducunt conſuetudinem, ſed in alijs tres non ſufficiunt. De iure canonico conſuetudo non valet, niſi ſit præſcripta, & rationabilis. *c.vlt.de conſ.* videtur quod quatuor actus ſatis ſint.

CAP. *Conſuetudo*. Conſuetudo eſt ius conſtans moribus; & quando deeſt 5
lex, ſumitur pro lege, nec refert ſi non eſt ſcripta, ſatis eſt quod ratio eam cõmendat, vt legẽ, quæ vtilis diſciplinæ, vel ſaluti, vel religioni. GLOS. Con-

ſuetudo redacta in ſcriptis vocatur conſtitutio, vel ius; non ſcripta dicitur
6 conſuetudo eodem nomine. Item multæ vices etiam replicatæ non faciunt conſuetudinem, quia poteſt eſſe ex gratia, vel tolerantia, vt ſæpe permittatur. *c. Abbate ext. de verbor. ſignif.* vt ſi pluribus vicibus ita iudicatum ſit, non ideo in poſterum ita iudicandum eſt, quia non exemplis, ſed legibus iudicandum, vt *cap. cum cauſa, de ſent. & re iudic* & tamen ſecundum conſuetudinem bene iudicatur. *c. cum veniſſet extra de eo, qui mitt. in poſſ.* & *c. Ranutius, de teſt.* & tamen ſecundum conſuetudinem vere iudicamus. Quare inter alia requiritur, vt vicibus ſit inſtitutum, quod illud à modo pro conſuetudine ſeruetur, & multa alia, *diſt 8. c. fruſtra*, vbi videbitur quando conſuetudo præiudicat iuri, cum hic dicatur, quod cum deficiat lex, habetur conſuetudo. Item Iudex maxime delegatus primo iudicabit ſecundum canones; & ſi non ſunt, ſecundo ſecundum leges; ſi non, tertio ſecundum conſuetudinem vniuerſalem; ſi non eſt, quarto ſecundum particularem; ſi non eſt, quinto ad vicinos, vel ex ſimilibus ad ſimilia; ſexto ad Romanam, & deficiente lege, & canone, poteſt allegari ratio.

7 CAP. *Ius*. Ius aut eſt naturale, aut ciuile, aut gentium.

CAP. *Ius naturale*. Eſt commune omnibus inſtinctu naturæ, non ex lege, vt coniunctio maris, & fœminæ, educatio filiorum, communis poſſeſſio, omnium libertas, acquiſitio eorum, quæ cælo, terra, marique capiuntur, reſtitutio, depoſiti, vel commodati, vim vi repellere, & ſimilia. GLOS Nota. Natura hic dicitur inſtinctus ex ratione proueniens, ex quo naſcitur naturalis æquitas, vel præcepta naturalia, & diuina. Item inuenta, quæ in nullius bonis ſunt, cedunt occupanti.

8 CAP. *Ius ciuile eſt*. Quod populus, vel ciuitas ſibi proprium conſtituit cauſa Dei, vel hominum, aliqua eccleſia poteſt ſibi ius ſtatuere.

CAP. *Ius gentium eſt*. Quia eo iure omnes ferè gentes vtuntur, vt ſedium occupatio, ædificatio, bella, ſeruitutes, fœdera. GLOS. Qui legatos etiam hoſtium impedit, excommunicatur. *diſtinct. 94. c. ſi quis*, & ſecundum leges traditur hoſtibus, vt ſeruus.

CAP. *Ius militare eſt*. Vt ſolemnitas inferendi bellum, fœdus, pugnam, regreſſum, pœnam criminis, modus ſtipendij, & honoris, diuiſio prædæ pro meritis, & principis portio. GLOS. In bello publico qui fugit, eſt infamis ſecundum canones, & ſecundum ius plectitur capite.

9 CAP. *Ius publicum*. Eſt in ſacris, & ſacerdotibus, & magiſtratibus. GLOS. Qui offendit aliquid horum, facit contra publicum.

CAP. *Ius Quiritum*. Eſt proprium Romanorum, in quo agitur de legitimis hæreditatibus, de erectionibus, de tutelis, de vſucapionibus.

DISTINCTIO II.

De ſpeciebus iuris Quiritum, ſeu Romanorum.

CAP. *Lex eſt conſtitutio, qua cum maioribus natu, ideſt dignioribus aliquid ſanxerunt*. Is hodie populus conceſſit Imperatori poteſtatem.

CAP. *Plebiſcita* ſunt quæ plebes tantum conſtituunt, quæ ſciunt, vel ſciſcitantur, vel rogant inter eos, vt fiant. GLOS. Propter diſcordiam inter eos, & nobiles.

CAP.

CAP. *Senatuſconſultum* eſt quod ſenatores conſulendo populis decernũt.
CAP. *Conſtitutio* eſt Principum, edicta, Prætorum. 10
CAP. *Reſponſa prudentum*, quæ Iuriſconſulti conſulentibus dederunt; vn-
de ſunt inſtitutiones iuris ciuilis.
CAP. *Quædam* etiam leges nominantur à cõditoribus, vt Conſulares, Tri-
bunitiæ, Iuliæ, Cornelia, vt Papia, Falcidia.
CAP. *Satyra* lex, quæ loquitur de pluribus rebus à ſaturitate, ſeu copia:
vnde ſatyra, ſcribere eſt, varia poemata condere.
CAP. *Rhodia*: eſt lex naualium commerciorum, quæ erat multa Rhodi.
* Nota: hæ ſunt leges ſeculares. Et quia conſtitutio, vel eſt ciuilis, vel eccle-
ſiaſtica, ideſt canon, nunc aget de canone.

DISTINCTIO III. fol. 2.

CAP. *Canon græce, latine regula nuncupatur*. & CAP. *Regula* dicitur, quia 1
recte ducit, vel quia regit, vel dat normam recte viuendi, vel corrigit
diſtortum. Item canonum alij ſunt decreta Pontificum, alij ſtatuta Conci-
liorum, vel Generalium, vel Prouincialium cum legato Papæ, vel ſine.
CLOS. Legatus Papæ dicitur eſſe principaliter ad hunc effectum, quia ſub
generali mandato non conceduntur, quæ ſpecialiter Papa concedit.
CAP. *Priuilegia* ſunt quaſi priuatæ leges priuatorum. GLOS. Verba 2
priuilegij (vt ſicuti iuſtè poſſides) apponuntur cauſaliter, ideſt quia iuſte; & nõ
conditionaliter, quia eſt lex, & lex debet eſſe certa ex Innocentio, aliàs eſſet
inutile priuilegium. Item officium legis eſt præcipere bona, prohibere ma-
la, permittere licita, aliquando illicita, vt de repudio.
CAP. *Omnis lex*, aut permittit, aut vetat, aut punit, aut pręcipit. GLOS. Lex
dicitur permittere tripliciter. Primo, quia nullo iure prohibet, vt ſecundas
nuptias. Secundo, indulget contra conſtitutiones humanas, vt contrahere
in quinto gratu. Tertio, illicitum ad euitandum maius malum.

DISTINCTIO IV.

CAP. *Facta ſunt autem leges.* Finis legum eſt, vt metu arceatur audacia, ſic 3
inter improbos tuta ſit innocentia. Item in conſtituenda lege ſunt con-
ſideranda, honeſtas, iuſtitia, poſſibilitas, conuenientia, &c.
CAP. *Erit autem*. Lex ſit honeſta, iuſta, poſſibilis ſecundum naturam, &
conſuetudinem patriæ, conueniens loco, & tempori, neceſſaria vtilis, mani-
feſta, ne quis per obſcuritatem decipiatur, non pro priuato, ſed communi
commodo.
CAP. *In iſtis temporalibus.* Leges debent iudicari an ſint bonæ dum inſti- 4
tuuntur, quia poſtquam ſunt inſtitutæ, debet iudex inferior ſecundum illas
iudicare, & non de illis. Item leges inſtituuntur, cùm promulgantur, fir-
mantur, cùm moribus vtentium approbantur, ſicut moribus vtentium abro-
gantur, & multæ ſunt abrogatæ, v.g. vt clerici in Quinquageſima abſtineant
carnibus. Teleſphorus ep. 1. GLOS. Si in ferenda lege omnes contradice-
rent Papæ, ſtandum eſt ſententiæ Papæ. 35. *q.* 41. *c. veniam*, niſi contra fi-
dem diceret *c. ſunt quædam*, 25. *q.* 1. Item abrogare eſt in totum tollere legem,
derogare in partem. Item conſuetudo rationabilis, & præſcripta tollit legem,

ſuetudo redacta in ſcriptis vocatur conſtitutio, vel ius; non ſcripta dicitur
6 conſuetudo eodem nomine. Item multæ vices etiam replicatæ non faciunt conſuetudinem, quia poteſt eſſe ex gratia, vel tolerantia, vt ſæpe permittatur. *c. Abbate ext. de verbor. ſignif.* vt ſi pluribus vicibus ita iudicatum ſit, non ideo in poſterum ita iudicandum eſt, quia non exemplis, ſed legibus iudicandum, vt *cap. cum cauſa, de ſent. & re iudic* & tamen ſecundum conſuetudinem bene iudicatur. *c. cum veniſſet extra de eo, qui mitt. in poſſ.* & *c. Ranutius, de teſt.* & tamen ſecundum conſuetudinem vere iudicamus. Quare inter alia requiritur, vt vicibus ſit inſtitutum, quod illud à modo pro conſuetudine ſeruetur, & multa alia, *diſt 8. c. fruſtra,* vbi videbitur quando conſuetudo præiudicat iuri, cum hic dicatur, quod cum deficiat lex, habetur conſuetudo. Item Iudex maxime delegatus primo iudicabit ſecundum canones; & ſi non ſunt, ſecundo ſecundum leges; ſi non, tertio ſecundum conſuetudinem vniuerſalem; ſi non eſt, quarto ſecundum particularem; ſi non eſt, quinto ad vicinos, vel ex ſimilibus ad ſimilia; ſexto ad Romanam, & deficiente lege, & canone, poteſt allegari ratio.

7 CAP. *Ius*. Ius aut eſt naturale, aut ciuile, aut gentium.

CAP. *Ius naturale*. Eſt commune omnibus inſtinctu naturæ, non ex lege, vt coniunctio maris, & fœminæ, educatio filiorum, communis poſſeſſio, omnium libertas, acquiſitio eorum, quæ cælo, terra, marique capiuntur, reſtitutio, depoſiti, vel commodati, vim vi repellere, & ſimilia. GLOS Nota. Natura hic dicitur inſtinctus ex ratione proueniens, ex quo naſcitur naturalis æquitas, vel præcepta naturalia, & diuina. Item inuenta, quæ in nullius bonis ſunt, cedunt occupanti.

8 CAP. *Ius ciuile eſt*. Quod populus, vel ciuitas ſibi proprium conſtituit cauſa Dei, vel hominum, aliqua eccleſia poteſt ſibi ius ſtatuere.

CAP. *Ius gentium eſt*. Quia eo iure omnes ferè gentes vtuntur, vt ſedium occupatio, ædificatio, bella, ſeruitutes, fœdera. GLOS. Qui legatos etiam hoſtium impedit excommunicatur. *diſtinct. 94. c. ſi quis*, & ſecundum leges traditur hoſtibus, vt ſeruus.

CAP: *Ius militare eſt*. Vt ſolemnitas inferendi bellum, fœdus, pugnam, regreſſum, pœnam criminis, modus ſtipendij, & honoris, diuiſio prædæ pro meritis, & principis portio. GLOS. In bello publico qui fugit, eſt infamis ſecundum canones, & ſecundum ius plectitur capite.

9 CAP. *Ius publicum*. Eſt in ſacris, & ſacerdotibus, & magiſtratibus. GLOS. Qui offendit aliquid horum, facit contra publicum.

CAP. *Ius Quiritum*. Eſt proprium Romanorum, in quo agitur de legitimis hæreditatibus, de erectionibus, de tutelis, de vſucapionibus.

DISTINCTIO II.

De ſpeciebus iuris Quiritum, ſeu Romanorum.

CAP. *Lex eſt conſtitutio, qua cum maioribus natu, ideſt dignioribus aliquid ſanxerunt*. Is hodie populus conceſſit Imperatori poteſtatem.

CAP. *Plebiſcita* ſunt quæ plebes tantum conſtituunt, quæ ſciunt, vel ſciſcitantur, vel rogant inter eos, vt fiant. GLOS. Propter diſcordiam inter eos, & nobiles.

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Senatuſconſultum* eſt quod ſenatores conſulendo populis decernũt.
CAP. *Conſtitutio* eſt Principum, edicta, Prætorum. 10
CAP. *Reſponſa prudentum*, quæ Iuriſconſulti conſulentibus dederunt; vnde ſunt inſtitutiones iuris ciuilis.
CAP. *Quædam* etiam leges nominantur à cõditoribus, vt Conſulares, Tribunitiæ, Iuliæ, Cornellæ, vt Papia, Falcidia.
CAP. *Satyra* lex, quæ loquitur de pluribus rebus à ſaturitate, ſeu copia: vnde ſatyra, ſcribere eſt, varia poemata condere.
CAP. *Rhodia*: eſt lex naualium commerciorum, quæ erat multa Rhodi.
* Nota: hæ ſunt leges ſeculares. Et quia conſtitutio, vel eſt ciuilis, vel eccleſiaſtica, ideſt canon, nunc aget de canone.

DISTINCTIO III. fol. 2.

CAP. *Canon græce, latine regula nuncupatur*. & CAP. *Regula* dicitur, quia recte ducit, vel quia regit, vel dat normam recte viuendi, vel corrigit diſtortum. Item canonum alij ſunt decreta Pontificum, alij ſtatuta Conciliorum, vel Generalium, vel Prouincialium cum legato Papæ, vel ſine. GLOS. Legatus Papæ dicitur eſſe principaliter ad hunc effectum, quia ſub generali mandato non conceduntur, quæ ſpecialiter Papa concedit. 1

CAP. *Priuilegia* ſunt quaſi priuatæ leges priuatorum. GLOS. Verba priuilegij (vt ſicuti iuſtè poſſides) apponuntur cauſaliter, ideſt quia iuſte; & nõ conditionaliter, quia eſt lex, & lex debet eſſe certa ex Innocentio, aliàs eſſet inutile priuilegium. Item officium legis eſt præcipere bona, prohibere mala, permittere licita, aliquando illicita, vt de repudio. 2

CAP. *Omnis lex*, aut permittit, aut vetat, aut punit, aut præcipit. GLOS. Lex dicitur permittere tripliciter. Primo, quia nullo iure prohibet, vt ſecundas nuptias. Secundo, indulget contra conſtitutiones humanas, vt contrahere in quinto gradu. Tertio, illicitum ad euitandum maius malum.

DISTINCTIO IV.

CAP. *Factæ ſunt autem leges.* Finis legum eſt, vt metu arceatur audacia, ſic inter improbos tuta ſit innocentia. Item in conſtituenda lege ſunt conſideranda, honeſtas, iuſtitia, poſſibilitas, conuenientia, &c. 3

CAP. *Erit autem*. Lex ſit honeſta, iuſta, poſſibilis ſecundum naturam, & conſuetudinem patriæ, conueniens loco, & tempori, neceſſaria vtilis, manifeſta, ne quis per obſcuritatem decipiatur, non pro priuato, ſed communi commodo.

CAP. *In iſtis temporalibus.* Leges debent iudicari an ſint bonæ dum inſtituuntur, quia poſtquam ſunt inſtitutæ, debet iudex inferior ſecundum illas iudicare, & non de illis. Item leges inſtituuntur, cùm promulgantur, firmantur, cùm moribus vtentium approbantur, ſicut moribus vtentium abrogantur, & multæ ſunt abrogatæ, v.g. vt clerici in Quinquageſima abſtineant carnibus. Teleſphorus ep. 1. GLOS. Si in ferenda lege omnes contradicerent Papæ, ſtandum eſt ſententiæ Papæ. 35. *q.* 41. *c. veniam*, niſi contra fidem diceret *c. ſunt quædam*, 25. *q.* 1. Item abrogare eſt in totum tollere legem, derogare in partem. Item conſuetudo rationabilis, & præſcripta tollit legem, 4

Digitized by Google

Teleſphorus. *ext. c. vlt. de conſuet.* etiam ſine ſcientia Principis, quia difficile eſt eum ſcire omnes conſuetudines.

5 CAP. *Statuimus.* Clerici per ſeptem hebdomadas ieiunent etiam vſque ad Paſcha. GLOS. Caput hoc non tenet.

CAP. *Quadrageſima ſex ſeptimanas habeat*. GLOS. Eſt abrogatum, ſicut & præcedens.

CAP. *Denique.* Clerici incipiant ieiunare à quinquageſima. Item laici non ſunt cogendi, vt abſtineant die Dominico à comeſſationibus, ne peiores fiant; qui multum emungit, elicit ſanguinem. Item abſtineant non ſolum à carnibus, ſed à lacticinijs, quia trahunt originem ſementinam à carnibus, vt lactea. * Nota hæc, vel ſunt de conſilio, vel abrogata.

DISTINCTIO V.

6 IVs naturale ab alijs iuribus differt in multis. Primo tempore, quia eſt ab exordio creaturæ rationalis. Secundo eſt immutabile, licet aliqua contraria videantur in lege, & in Euangelio, vt in lege *Leu. 12.* Mulier fœta prohibetur ab ingreſſu eccleſiæ, nunc permittitur ſtatim; ſic de menſtruata *Leu. 15.* vt Greg. ſcribit Aug. Epiſcopo Angliæ: putat enim ius naturale eſſe comprehenſum in lege, & Euangelio tantum. GLOS. Ius naturale differt ab alijs iuribus in quatuor, Origine, Dignitate, Amplitudine, & Rigore, obiectiones ſoluit *diſt. 6. c. his itaque*.

Gregor. CAP. *Cum enixa.* Si peperit maſculum non intrabit eccleſiam per 33. dies, ſi fœminam per quadraginta ſex.

CAP. *Si mulier.* Mulier, quæ peperit, eadem hora poteſt ingredi eccleſiam ad agendum gratias, quia in partu eſt dolor, & non peccatum. GLOS. Conſuetudo præualet pœnitentiali Theodori, & poteſt ingredi ſine cauſa. *c. volens extra de puerperio poſt partum*.

CAP. *Baptizari.* Quando eſt periculum, tunc ſtatim ſine mora puer eſt baptizandus, ſecus in viuentibus, & diſcernentibus. GLOS. In periculo animæ mora eſt vitanda. *cap. de Syracuſana, diſt. 28. cap. ne quid abſit, de conſecr. diſt. 4.*

7 CAP. *Ad eius.* Maritus non debet coire cum vxore, donec puer fuerit ablactatus. Item matres ob incontinentiam non debent tradere filios alijs lactandos. Item quæ ex praua conſuetudine filios tradunt alijs mulieribus non miſceantur viris, niſi poſt tempus purgationis *Leu. 15.* ſed dum eſt in menſtruis poteſt ingredi eccleſiam, quia inuita, & non cum culpa patitur menſtrua, ſicut mulier cum fluxu ſanguinis tetigit Saluatorem, & ſanata eſt. Item poteſt accipere Euchariſtiam, ſed ſi ex deuotione abſtinet, laudatur, quia bonarum mentium eſt ibi culpam agnoſcere, vbi culpa non eſt.

GLOS. Tempore lactis prohibetur mixtio ſeminis, ne proles naſcatur morboſa. Item tempore menſtrui, vel purgationis, ſi mulier petit debitum à viro, non reddet, niſi timeatur fornicatio, *c. duo mala, diſt. 13.* ſi vir petit à muliere, mulier negabit, & dicat cauſam. Item facta ab inuitis non ſunt improbanda. Item quod vni conceditur, alijs videtur eſſe conceſſum, ſi de iure communi, ſecus ſi ex priuilegio.

Digitized by Google

DISTINCTIO VI.

CAP. *Teſtamentum*. Pollutio nocturna ſi accidit ex naturæ ſuperfluitate, vel infirmitate, non prohibet à Communione, vel à Miſſa, nec timenda, quia animus patitur, ſi à ſuperfluitate cibi non prohibet, ſi adſit neceſſitas, & ſine neceſſitate, licet non prohibeat, tamen humiliter debet abſtinere, ſi animus dormientis non ſit fœdatus turpibus imaginationibus;ſi eſt ex turpi cogitatione vigiliæ,oportet abſtinere,quia eſt reatus cum ſciens cogitauerit. GLOS. Abſtinere à celebratione pro peccato veniali, eſt conſilium; ſed ſi vult poteſt celebrare; ſed debet pro mortali peccato,ideſt pro quo poteſt excommunicari. *c.2. ſi non ſunt, &c. c.quotidie, de conſecrat.* & *de cohabitatione cler. & mul. c.vlt.* niſi poſt pœniteat *. c.queſitum, de temp.ordinan.* 8

CAP. *Sed penſandum*. In ſuggeſtione non eſt peccatum, ſed ſemen peccati. In delectatione naſcitur,& nutritur peccatum. In conſenſu perficitur, & ſæpe caro delectatur, & animus contradicit delectationi, & ſic tanquam inuictus dicitur ligatus delectatione. Ad Romanos Apoſt. *Video aliam legem in membris meis,repugnantem;* & ſic erat captiuus,& vt liber repugnabat 9

CAP. *Non eſt*. Nocturna pollutio ſimpliciter non eſt peccatum,niſi præceſſerit voluntaria cogitatio inhoneſta in vigilia. Reſp. Quæſtioni factæ in diſt.5. quod non quicquid eſt in lege,vel Euangelio,eſt ius naturæ,quia ſunt quædam myſteria, ideſt figuræ, & hæc variantur quantum ad iuſtitiam,non quantum ad moralem intelligentiam. Item ius conſuetudinis fuit poſtquam homines conuenerunt in vnum. 10

DISTINCTIO VII.

CAP. *Moyſes*. Ius conſtitutionis cepit à Moyſe, Hebræis, & alijs, ab alijs, &c.

CAP. *Fuerunt*. Numerantur decem tranſlatores legum in tabulas.

DISTINCTIO VIII.

fol. 3.

IVre naturæ omnia communia, omnibuſque, ſed iure conſuetudinis, vel conſtitutionis ſit meum, & tuum. 1

CAP. *Quo iure*. Iure diuino omnia communia: humano,ideſt Imperatorum, eſt meum, & tuum, & ſic honorandi Reges 1. Petri 2. GLOS. Aug. agit contra hæreticos, qui conquerebantur ſe ſpoliatos bonis ab Imperatore, &c. Ius naturale præualet conſuetudini, & conſtitutioni, quæ ſi ſit contra ius naturale, ſit vana, & mala.

CAP. *Quæ contra mores*. Deo ſuper omnia obediendum eſt, etiamſi iubeat contra pactum, & leges humanas.

CAP. *Mala*. Mala conſuetudo, at corruptela, eſt ſtatim vitanda, ne apud malos in legem tranſeat. 2

CAP. *Veritate*. Conſuetudo cedit veritati, & rationi manifeſtatæ.

GLOS. Conſuetudo quandoque præualet legi; *de conſecrat c.vlt.*

CAP. *Si conſuetudinem.* Veritas eſt præponenda conſuetudini,quia Chriſtus eſt veritas, & vſus contrarius eſt abolendus.

CAP. *Qui contempta*. Idem quòd in præcedenti. & CAP. *Fruſtra.* Idem 3

Digitized by Google

quod in præcedenti; ſed ſi veritas ſuffragatur conſuetudini, nil firmius: GLOS. In multis conſuetudo præiudicat iuri, vt perſona alias ineligibilis ſit
3 conſuetudine eligibilis, *diſt. 12.* vt alij cogantur eligere de aliqua eccleſia, *c. cum dilectus, de conſecr.* & Epiſcopus poteſt eligi in præpoſitum. *c. cum noſtris, de conſec. diſt. 1.* & eccleſia minor cum cathed. eligit, & ſolus Abbas ſine conſenſu fratrum confert ſtipendia, & valet in baptiſmo, & matrimonio. Item conſuetudo vt præiudicet iuri requirit multa. Primo ſit præſcripta; ſecundo, quod obtinuerit in contradictorio, iudicio populi: tertio, eo animo fiat, vt credat ſe ius habere, & in poſterum illud intendat facere: quarto, quod res illa ſit præſcriptibilis: quinto, quod poſſit dici antiqua, & approbata: ſexto, contineat naturalem æquitatem: ſeptimo, ſit de ſcientia principis inducta, non tamen de tolerantia, nec per errorem: octauo, maior pars populi inducat.

CAP. *Conſuetudo*. Quæ ex errore, vel ſine veritate, eſt reijcienda.

CAP. *Si ſolus*. Oportet ſequi Dei veritatem, non hominũ conſuetudinẽ.

DISTINCTIO IX.

4 IVs naturale præualet conſtitutionibus. GLOS. Sicut conſuetudini, *diſt. 8.* & ius naturale intelligit ius diuinum in lege, & Euangelio.

CAP. *Imperatores*. Qui legibus Imperatorum ſi ſunt malæ, ideſt contra Deum, non obediunt, ſunt præmiandi; ſi ſunt bonæ, ideſt pro Deo, puniendi.

CAP. *Iuſtum eſt*. Principes ex æquo debent ſeruare leges, quas populis dant.

CAP. *Noli meis*. In ſcripturis canonicis omnia, quæ dicuntur, ſunt certo credenda: non ſic in ſcriptis Auguſtini, niſi ſint firma, vt modo ſunt.

CAP. *Negare*. In operibus Auguſtini multa poſſunt eſſe, quæ recto iudicio, & ſine temeritate damnari poſſunt.

5 CAP. *Ego ſolis*. Solum in ſcripturis canonicis non poteſt reperiri falſitas, licet aliqua ego non intelligam; alijs Doctoribus non quia ipſi dicunt, ego credo.

CAP. *Vt veterum*. Libris veterum hebræa volumina, nouis græca auctoritatem dant. GLOS. Ideſt teſtamento nouo græca, veteri hebræa.

CAP. *Si ad ſcripturas*. Si mendacia etiam officioſa admittantur in ſcripturis, nihil auctoritatis remanebit.

CAP. *Quis neſciat*. Non licet dubitare in aliquo de ſcriptura, non ſic de literis Epiſcoporum.

CAP. *Noli frater*. In ſcriptura nihil reprehendendum, in literis Epiſcoporum poſſunt reprehendi.

CAP. *Neque*. Non eſt par auctoritas Scripturæ, & expoſitionum eius.

CAP. *Sana*. Ratio iuris naturalis eſt anteponenda exemplis, quando non concordant iuri naturali. ergo ius naturale, & lex diuina conueniunt, quia volunt, quod Deus vult, & quod contrariatur vni, contrariatur & alteri. *c. fin. de ſecundis nupt.* & *c. 1. de operis noui nunc.*

DISTINCTIO X.

6 COnſtitutiones Principum cedant iuri Canonico, & probat per quinque.

Nicolaus Papa. CAP. *Lege*. Leges ſecularium non poſſunt inferre præiudicium legibus

bus Eccleſiaſticis, ſed ſunt poſtponendæ: patet ex Innocentio, & Greg. GLOS. Imperator diuidens prouincias, non diuidit epiſcopatus, ſed ſolus Papa diuidit. Item Imperator de rebus Eccleſiæ non poteſt facere leges, *diſt.96. c.bene:* niſi hoc petat Eccleſia, *diſt.17.* vel det priuilegium Eccleſiæ *c.16.quæſt.1.* Item Epiſcopus inuito Plebano, non poteſt diuidere parochiam, nec Papa epiſcopatum inuito Epiſcopo 16. *q.1. c.multis*, ſed melius, quod poteſt ex cauſa, & etiam Epiſcopus ex cauſa. Item Iuſtinianus errauit, vel permiſit ob fornicationem matrimonium diuidi. 7

CAP. *Non licet*. Imperator non poteſt facere aliquid, quod obuiet iuri diuino, vel eccleſiaſtico. *Symmac.*

CAP. *Certum eſt*. In cauſis eccleſiaſticis Regia voluntas eſt ſubijcienda ſacerdotibus. *Felix.*

CAP. *Conſtitutiones*. Imperator non poteſt quicquam facere contra ius diuinum, vel eccleſiaſticum, & leges contrariæ non valent, nec contra bonos mores.

CAP. *Imperium*. Reges non debent vſurpare ea, quæ ſunt ſacerdotum. *Nicolaus*

CAP. *Suſcipitis*. Tribunalia Regum ſunt ſubiecta ſacerdotibus, & terrena cedunt diuinis, & caro ſpiritui. quando leges principum non contradidunt canonibus, vel Euangelio, reuerenter ſunt ſuſcipiendæ.

CAP. *Si in adiutorium*. Eccleſia ſi pro ſuo auxilio accipit leges principum non reprehenditur, nam Paulus hoc fecit. 8

CAP. *Quoniam*. Imperatores indigent Pontifice pro æterna vita, & Papa vtitur Regibus pro temporalibus. GLOS. An Papa habeat Imperium, & ſic vtrumque gladium putat, non niſi in certis caſibus. *Nicolaus*

CAP. *De capitulis*. Papa profitetur ſeruare præcepta Imperialia. *Leo.*

CAP. *Vides*. Quod fit contra leges, per leges diſſoluitur. GLOS. Multa facta tenent quæ fieri prohibentur, & ſic, niſi tolerentur.

CAP. *Qui autem*. Contemnere leges eſt peccatum, ſed non parere, non ſemper eſt peccatum. *Gelaſius*

CAP. *Certum eſt*. Leges Romanorum ſunt ſeruandæ etiam in negotijs clericorum. GLOS. Niſi obuient canonibus.

CAP. *Veſtram*. Seruentur leges Romanæ omnino, vel quis patiatur. *Leo.*

DISTINCTIO XI.

Conſuetudo cedit legi. GLOS. Conſuetudo mala, non bona ſiue vniuerſalis, ſiue particularis. 9

CAP. *Vſus*. Prauum vſum lex, & ratio debent ſuperare.

CAP. *Conſequens*. Conſuetudo non poteſt impedire ſtatuta Papæ plena auctoritate facta. GLOS. Niſi habeat vim legis. *Nicolaus*

CAP. *Nolite*. Non licet diſcedere à iure canonico, & ſtatutis Papæ. *Iulius.*

CAP. *Conſuetudinis*. Auctoritas conſuetudinis non eſt tanta, vt vincat leges, & rationem. GLOS. Niſi in loco vbi eſt, vel niſi ſint ea, *diſt.8.* conſuetudo quando non obuiat humanis, vel eccleſiaſticis legibus, eſt ſeruanda.

CAP. *Eccleſiaſticarum*. Conſuetudines, quæ non ſunt contra ius, omnino ſeruandæ, vt in Miſſa, in oratione, in Baptiſmo, & ſimili. 10

CAP. *Conſuetudinem*. Conſuetudo eſt laudabilis, quæ non eſt contra Fidem. GLOS. Ideſt contra bonos mores, nec ſit ſuperſtitioſa. *Pius.*

CAP. *In his*. Vbi deeſt ſcriptura, ſunt ſeruanda ſtatuta, & conſuetudo, vt lex diuina ſub pœna.

CAP. *Eccleſia*. Eccleſia Catholica regitur tribus, ſcriptura, conſuetudine vniuerſali, vel particulari, pro loco particulari.

CAP. *Palam*. In re dubia ad fidem faciendam, valet auctoritas Eccleſiæ Romanæ.

fol. 4. CAP. *Hoc veſtra*. Non licet recedere ab inſtitutis Eccleſiæ Romanæ ſub

1 pœna vltionis.

Innoc. CAP. *Quis neſciat*. Quod Romana ſeruat Eccleſia omnes ſeruare debent, quæ Epiſcopos creat, &c.

DISTINCTIO XII.

NVlli licet agere ſine diſcretione iuſtitiæ, ideſt ſine ratione. GLOS. Ideſt

2 à conſuetudine Romanæ Eccleſiæ non diſcedendum.

Caliſtus. CAP. *Non decet*. Membra non debent diſcedere à capite, & ſicut Chriſtus fecit voluntatem Patris, ſic & nos & matris, quæ eſt Eccleſia, cuius caput eſt Romana Eccleſia; quare, ſi quid fit ſine diſcretione iuſtitiæ, contra diſciplinā Romanæ Eccleſiæ, nulla ratione poteſt ratū haberi. GLOS. Nec poteſt probari, ſi fiat cum diſcretione 17. *quaſt. 4. §. qui autem*.

CAP. *Præceptis*. Seruentur præcepta Apoſtolica, ſcilicet Romanæ Eccleſiæ, quæ eſt caput, & hoc eſt antiquum, & ad hoc caput referenda relatio omnis Religionis, vt ſumant normam, vnde ſumpſit exordium, aliter non communicant, & diuellentur à ſoliditate Petræ Apoſtolicæ, & hoſtis habebitur percepti honoris. GLOS. Si præcepta ſint dura, ſunt ſeruanda, vel aſſignanda ratio, quare adimpleri non poſſunt, *de reſcrip. c. ſi quando*. Item qui iurat non alienare nouum feudum, poteſt alienare feudum de nouo vacans, *c. ex parte, de feudis*. Item per confirmationē Papæ non datur ius nouum. *c cum dilecta, de confir. vtil.* Item ſolus Papa poteſt condemnare Epiſcopum, licet ab alio poſſit abſolui: *c. quamuis, 3. q. 4.* & ſolus Papa eum reſtituit *c. ideo 2. q. 6.* & ſolus Papa agit de renuntiatione, mutatione, exemptione Epiſcopi.

CAP. *Scit ſancta*. Non eſt reſiſtendum conſuetudini, ſi ei non obſtat ca-

3 nonica auctoritas, ſi ſic, ſecus.

Leo. CAP. *Illud breuiter*. Traditiones Eccleſiaſticas, & conſuetudines locorum, quæ non ſunt contra fidem, vel mores, ſeruare debemus. GLOS. Quælibet Eccleſia faciat id, quod aliæ faciunt de iure communi, niſi præſcripſerit; vel habeat priuilegia. Item quando iudex iudicabit ſecundum conſuetudines, & cuius loci conſuetudines.

Nicolaus CAP. *Ridiculum*. Capitulationes patrum non infringendæ.

CAP. *Diuturni*. Mores diuturni conſenſu vtentium approbati, legem imitantur.

CAP. *Conſuetudo* præcedens, & ratio conſuetudinis eſt tenenda, & ſi quid fit contra longam conſuetudinem, eſt reuocandum. GLOS. Conſuetudo eſt tenenda, ſi non eſt contraria iuri ſcripto. Item longum eſt ſi per x. vel xx. annos, & non requiritur, vt ſit immemorabilis, vel vt ſit præſcripta, ſi non eſt iuri contraria; & quando eſt iuri contraria, ſeruentur ea, quæ ſunt in *diſt. 8. cap. fruſtra*.

4 CAP. *Nos conſuetud.* Conſuetudo, quæ nihil vſurpat contra Fidem Ca-

Gregor. tholicam,

tholicam, permanet immota. Item Donatiſtæ venientes ad Eccleſiam, & ſi permittantur habere dignitates, non tamen vt fiant Epiſcopi. GLOS. In electione attenditur conſuetudo. Item perſona ineligibilis ex conſuetudine fit eligibilis. Item quis diſpenſatur, vt habeat vnum ordinem, ſed non vt aſcendat ad maiorem ordinem. Idem de honoribus, &c. de iure communi, quod nullus rediens ab hæreſi, poteſt ordinari, ſed cum eis diſpenſatur, vel ſemiplene, ideſt ad minores ordines, plene ad ſacerdotium, plenior ad epiſcopatum, ſed non ad primas, pleniſſime ad omnes dignitates.

CAP. *Quemadmodum*. Quæ ſunt conſuetudines non negantur. 5

CAP. *Nouit*. Conſuetudines longæ non ſolum Romanæ, ſed cuiuſuis Eccleſiæ amplectendæ. Non enim pro locis res, ſed pro rebus loca amanda ſunt. GLOS. Loquitur de conſuetudine, quæ conſiſtit in obſequijs.

CAP. *Illa autem*. Quæ generaliter ſeruantur in Eccleſia, debemus credere eſſe, vel ab Apoſtolis, vel à concilijs, &c. Item quæ non ſunt contra Fidem, vel bonos mores, ſunt ſeruandæ conſuetudines locorum quò venerit, vt ieiunare tali die, vel non ſæpe communicare, vel offerre. GLOS. Cum fueris Romæ, Romano viuito more: & ſi ſis alibi, viuito ſicut ibi. Viator quomodo viuet? Vide *diſt.* 100. quæ contra Grat. intelligitur de conſuetudine vniuerſali, vel præſcripta, reliquæ variæ potius reſeruandæ cum oportunitate.

CAP. *Omnia*. Conſuetudines oneroſæ, quæ nec à Scriptura, nec à Concilijs, nec vniuerſali conſuetudine introductæ, de quibus vix poteſt ratio inueniri quatenus ſint inuentæ, non ſunt tolerandæ, ſed reſecandæ, nec tolerabilior ſit hebræorum conditio. 6

CAP. *De his*. Prouinciæ, & eccleſiæ in pſallendo ſeruent modum eccleſiæ Metropolitanæ, & qui contra facit, ſit excommunicatus per ſex menſes. Metropolitani cogant Epiſcopos, Epiſcopus Rectores eccleſiarum cogat hæc ſeruare: excipit Monacos, &c. *Concil. Tolet.*

CAP. *Placuit*. Idem quod ſupra. GLOS. Iſtis capitulis eſt derogatum per conſuetudinem. *Bracarenſ.*

DISTINCTIO XIII.

NOn admittitur diſpenſatio contra ius naturale; quando duo mala vrgent, alterum eſt eligendum. GLOS. Non datur perplexio in re, ſed in falſa æſtimatione, quæ eſt relinquenda: & reſpondet ad vana argumenta, ideſt exempla. 7

CAP. *Duo mala*. Ex duobus malis, quando vitari non poſſunt, minimum eſt eligendum. Item qui iurat hominem interficere, non debet interficere. GLOS. Pro illo potius eſt iudicandum, pro quo plures rationes faciunt. Item deteriorem cauſam contra quamplura faciunt. *Tolet.*

CAP. *Nerui teſticulorum*. Idem quod ſupra, & perplexitas eſt à Diabolo, dat ſua exempla. Primo, de eo, qui iurat celare ſecreta ſui amici, qui vult interficere maritum ſuæ adulteræ. Secundò, qui promiſit obedientiam Prælato eccleſiæ, iubet malum. Tertio, qui ſimoniace obtinet prælaturam, & timet relinquere ne peccet. *Gregor.*

DISTINCTIO XIV.

AN homo ſicut pro ſe poteſt eligere minus malum, ſic pro alio, ideſt committat minus malum, vt alij grauiora vitent.

CAP.

8 CAP. *Quod ait*. Aug. reſpondet, non licet, & reprobat factum Loth, qui voluit exponere filias pro Angelis, &c. GLOS. Non eſt admittenda compenſatio in malis, & nemo debet facere vnum peccatum veniale, ne aliquis peccet mortaliter, &c. GRAT. Conſuetudinis, vel conſtitutionis rigor aliquando relaxatur.

Leo. CAP. *Sicut quædam*. Aliqua debent temperari, vel neceſſitate temporum, vel conſideratione ætatum, vt in dubijs ſequamur ea, quæ non ſunt contraria Euangelio, vel decretis Patrum.

DISTINCTIO XV.

9 HActenus egit de iure naturali, conſtitutionibus, & conſuetudinibus. Nunc de conſtitutionibus Eccleſiaſticis, vnde habeant originem, & auctoritatem.

CAP. *Canones*. Canones generalium Conciliorum cœperunt tempore Conſtantini, quia prius non licebat chriſtianis conuenire, hinc hæreſis. Item quatuor Concilia Generalia, ideſt Nicenum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, Chalcedonenſe tenenda, vt quatuor Euangelia. Idem de reliquis.

Gregor. CAP. *Sicut Sancti*. Greg. acceptat quatuor Concilia, vt quatuor Euangelia. Item & quintum, & explicat, quod in vnoquoque damnatur.

CAP. *Sancta Romana Eccleſia*. Approbat omnia Concilia generalia, reprobat Conciliabula. Item numerat opuſcula Patrum, quæ ſunt recepta, & quæ ſunt apocrypha. Item numerat hæreticos, qui ſcripſerunt. Item in diuinis officijs, quæ legantur, & quouis tempore.

DISTINCTIO XVI.

10 CAnones Apoſtolorum, qui ſunt tranſlati à Clemente, ſunt quinquaginta. GLOS. Canones Apoſtolorum ſunt recipiendi, Pſeudoapoſt. non.

Petrus. CAP. *Canones*. Canones, qui dicuntur Apoſt. licet vtilia contineant, tamen ſunt apocryphi. * Nota. Gloſ. errat in libris Scripturæ, dum vocat apocryphos.

Zepher. CAP. *Sexaginta*. Sexaginta canones Apoſtolorum ſunt recipiendi.

Leo. CAP. *Clementis*. Liber Clementis, ſeu itinerarium Petri, & Apoſt. eſt apocryphus vltra 50.

Sexta Synodus. CAP. *Placuit*. Sexta Synodus confirmat 85. Canones Apoſtolorum. Iſidorus dicit canones Apoſtolorum eſſe recipiendos, quia plures etiam patres receperunt, & aliqui in Breuiario. GRAT. Canones Apoſtolorum non
fol. 5. ſunt apocryphi, ſed recipiendi, quia Adrianus in 6. Synodo eos recepit.

1 CAP. *Sextam*. Sextam Synodum ſanctam in omnibus canonibus ſuis recipit Adrianus Papa.

Adrian. CAP. *Habeo*. Sexta Synodus bis congregata canones compoſuit. GLOS. Dicitur eadem Synodus, quia ijdem Patres conuenerunt.

CAP. *Quoniam*. Sexta condidit canones, & approbat multos Patres, & Scriptores, & Concilia.

CAP. *Sancta*. Vera Concilia approbantur à Romano Pontifice.

CAP. *De temporibus*. Quinque Concilia quo tempore fuerint congregata, *c.* 1. Idem quod ſupra, & addit cauſas.

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Prima*. Numerat 24. Synodus, & vbi fuerunt, & quot Canones, & Patres. CAP. *Prima, ij.* agit de numero cap. Niceni Concilij.

CAP. *Viginti*. In Romana Eccleſia ſunt tantum 20. capitula, ex Niceno Concilio, alia ex negligentia deperdita.

CAP. *Quod dicitis*. Concil. Sardicenſe recipitur auctoritate Apoſtolica.

DISTINCTIO XVII.

SOlus Papa, ideſt Sedes Apoſtolica, poteſt congregare Concilium generale. 2

CAP. *Si nondum*. Sine auctoritate Sedis Apoſtolicæ non poteſt congregari Concilium, nec condemnari Epiſcopus appellans ad eam. GLOS. Metropolitanus poteſt facere Concilium ſine auctoritate Primatis, & Epiſcopus epiſcopale, ſine auctoritate Metropolitani. *Marcellus.*

CAP. *Regula*. Concilium generale ſine auctoritate Papæ, vel Legati, non poteſt fieri, nec quid ſtatuere. GLOS. Legatus ad id ſpecialiter deputatus. *Iulius.*

CAP. *Huic ſoli.* Nullus vſurpet, quæ ſoli Papæ competunt. GLOS. Quod eſt proprium Papæ non transfertur generali mandato, ſed ſpeciali. *Damaſ.*

CAP. *Nec licuit*. In dubijs conciliorum ad ſolum Papam recurrendum, nec particularis Synodus poteſt ſub pœnis, &c.

CAP. *Multis*. Concilium ſine auctoritate Papæ eſt conciliabolum ſub pœna excommunicationis. Item maiores, & difficiliores quæſtiones ad Sedem Apoſtolicam referantur. *Pelagius*

CAP. *Concilia* prouincialia ſine auctoritate Papæ non habent vim, & in maioribus negotijs ad Papam recurrendum. GRAT. Papa non poteſt iudicari à Synodo, vt Symmacus tempore Theodorici Regis. *Symmac.*

CAP. *Epiſcopos*. Epiſcopi in ſedendo, vel ſubſcribendo in Concilijs ſeruant ordinem ſecundum tempus ſuæ ordinationis. GRAT. Verum tempus ordinationis non ad eccleſias, ſed ad perſonas refertur, vt apparet in Cardinalibus, & Epiſcopis.

DISTINCTIO XVIII.

EPiſcopi ſine Papa non poſſunt celebrare Concilia ad aliquid definiendum, vel ſtatuendum, ſed poſſunt ad corrigendum, & exhortandum, & obſeruantur quæ præcepta ſunt generaliter, vel ſpecialiter. GLOS. Epiſcopi non poſſunt aliquid conſtituere generaliter, ſed poſſunt in ſua Diœceſi, vel Prouincia. 3

CAP. *Placuit*. Ordo locorum in Epiſcopis eſt ſecundum tempus ſuæ ordinationis, & Metropolitanus eſt in primo loco.

CAP. *De Concilijs*. Synodi epiſcopales fiant bis in anno, in quibus iudicetur de quæſtionibus clericorum, & quæſtio de maioribus peccatis referatur ad primatem, apud quem, ſi non poteſt terminari referatur ad Papam. GLOS. eſt correctum, ſemel in anno *c ſicut olim, de accuſat*. Item Primas non debet intereſſe concilio Metropolitani. Item Archiepiſcopus in magnis negotijs conſulat ſuum Primatem. Idem iudex à quo debet inſtruere iudicem ad quem. *Leo.*

CAP. *Habeatur*. Concilia Epiſcopalia fiant ante Quadrageſimam, & in Autumno. 4 *Nicen.*

CAP.

Antioch. CAP. *Propter.* Idem, ſed fiat poſt Paſcha ante Pentecoſt. & Idibus Octobris adſint presbyteri, decanus, & omnes offenſi. GLOS. Quilibet Epiſcopus poteſt facere Concilium epiſcopale irrequiſito Metropolitano, ſed non prouinciale.

Laodic. CAP. *Non oportet.* Epiſcopi non infirmi ſi vocati non adeunt Synodum, ſeipſos condemnant. GLOS. Ideſt debent excommunicari.

Chalcedonenſe. CAP. *Peruenit.* Epiſcopi, qui vocati, & ſine legitimo impedimento non veniunt bis in anno ad Concilium, corripiantur. GLOS. Cauſæ excuſantes quæ hic, & de conſec. *diſt.4. c. hi qui.*

vij. Syn. CAP. *Quoniam.* Synodus epiſcopalis fiat ſemel in anno, & qui princeps hoc prohibet excommunicetur, & Metropolitanus, qui hoc negligit ſine cauſa, ſubiaceat pœnis canonicis. Item in Synodo vacent diuinis. Item Metropolit. ſi quid expetit ab Epiſcopo, ſoluat quadruplum. GLOS. Vt reuocentur reſcripta, & priuilegia, requiritur vt fiat mentio de illis, non ſic in conſtitutionibus, quia Papa habet omnia iura in ſui pectoris ſcrinio. Item teſtamentum reuocatur per ſecundũ non facta mentione primi, niſi in duobus caſibus. Primo, ſi ſit factum inter liberos: ſecundo, ſi dixit, ſi fecero ſecundum non valeat. Item Princeps poteſt excommunicari etiam à ſacerdote. Item facta contra violenter detentum reuocantur ſaltem per in integrum reſtitutionem. Item clericus poteſt puniri pœna pecuniaria, niſi ſit pœna
5 ſpecialis in iure ſtatuta. Item punitur pœna concuſſionis, ideſt in quadruplũ.

Leo. CAP. *De Eulogijs.* Presbyteri venientes ad Synodum non ſunt cogendi ferre eulogia, ideſt manuſcula, ſed, ſi deferant, non ſpernenda.

CAP. *Epiſcopus ad Synodum.* Epiſcopus vocatus debet ire ad Synodum, & ſi graui morbo detinetur, mittat Legatũ pro ſe, & recipiat ſtatuta Synodi.

Carthaginenſ. CAP. *Placuit.* Epiſcopus ſi legitime impediatur ne eat ad Synodum, ſcribat impedimentum ad Primatem, ſecus non communicet cum Epiſcopis. GLOS. Ad negotia, vel conſecrandum.

CAP. *Epiſcopus non debet.* Epiſcopus non debet cogere Abbatem ire ad Synodum. GLOS. Ciſtercienſem, nam alij Prælati debent ire.

Arelat. CAP. *Si quis.* Qui negligit intereſſe Synodo, vel ante diſſolutionem diſcedit, excommunicatur vſque ad aliam Synodum, vt ſupra.

Aritenſ. CAP. *Si Epiſcopus.* Idem quod ſupra, & addit quod excuſat Regia præceptio, ne eat. GLOS. Si habet feudum.

Cheraconenſ. CAP. *Si quis.* Idem vt ſupra. CAP. *Propter.* Bis in anno Synodus fiat; veniant læſi, fiat iudicium. Epiſcopus non faciat Conc. generale. CAP. *Annis.* Epiſcopus ſingulis annis in ſua Diœceſi faciat Synodum cum ſuis Clericis, & Abbatibus, & diſcutiat alios etiam monachos. Item ſinguli Epiſcopi notificent ſuis eccleſijs, quæ in Concilijs fuerint ſtatuta.

Tolet. CAP. *Decernimus.* Epiſcopus notificet ſuis eccleſijs acta Concilij congregando omnes intra ſex menſes: ſi negligit, ſit excommunicatus per duos menſes. GLOS. Ideſt ſuſpenſus ab officio.

DISTINCTIO XIX.

6 AN epiſtolæ Decretales Papæ, quæ non ſunt in corpore Iuris, habeant eandem auctoritatem, ac Canones. Reſp. ſic. GLOS. Decretalis ſiue ſit generalis, ſiue ſpecialis, ſi per eam aliquid definitur, habetur pro iure gene-

generali, & ſi dubitatur de decretali, eſt recurrendum ad regiſtrum.
CAP. *Si Romanorum.* Probat rationibus, & auctoritate Leonis, & Ge- *Nicol.*
laſij Decretales, quæ ſunt extra canones, eſſe ſeruandas eodem modo.
CAP. *Sic omnes.* Omnes ſanctiones Pontificum ſunt ſeruandæ, ſicut illæ *Agato.*
Diui Petri.

CAP. *In memoriam.* Debemus ferre cum deuotione iugum impoſitum à
Papa, licet graue, & vix ferendum imponat. Item ſi dubitatur de ſubreptio-
ne, vel falſitate literarum Apoſtolicarum, Epiſcopus errantem incarceret,
& Papam admoneat. GLOS. Literas Apoſtolicas eſſe falſas quot modis 7
cognoſcantur vide hic multa.

CAP. *Enimuero.* Quicquid Eccleſia Romana ſtatuit, ab omnibus perpe- *Steph.*
tuo, & irrefragabiliter ſeruandum eſt.

CAP. *Nulli.* Qui nō obedit eccleſiæ excōmunicatur, & punitur alijs pœnis.

CAP. *In canonicis.* Decretales Epiſtolæ ſunt habēdæ inter canonicas ſcri-
pturas, & quæ ab omnibus eccleſijs præcipiuntur, præferuntur alijs gradatim.

CAP. *Ita Dominus.* Exortem ſe intelligat diuini myſterij, qui diſcedit à *Leo.*
ſoliditate Sedis Petri, quia licet omnes Apoſtoli mundum docuerint, tamen
Petrum Chriſtus conſtituit, à quo, vt à capite ſua dona in omne corpus dif-
funderet, contra quam nec portæ inferi præualerent. GRAT. Quando
decretalis eſſet contra Euangelium, vel decretum Patrum, non recipienda,
vt ſi dicat ordinatos ab Epiſcopo hæretico poſſe exercere.

CAP. *Secundum.* Non læditur, qui accipit ſacramenta ab heretico, v. g. *Anaſtaſ.*
Acatio ait Anaſtaſius. GRAT. Hoc capitulum cum authore reiecerunt Fe- 8
lix, & Gelaſius.

CAP. *Anaſtaſius.* Anaſtaſius prædictus, quia communicauit Photino hæ-
retico, & voluit ſecreto reuocare Acatium, fuit relictus à clero, & à Deo
percuſſus lepra. GLOS. Cum agitur de fide, Papa tenetur requirere con-
cilium Epiſcoporum, & tunc Synodus ideſt cum Papa, eſt maior Papa, ideſt
extenſiue. 9

CAP. *Propter.* Quicquid fit ab intruſis, vel vitioſe electis caſſatur, & *Damaſus*
Maximus declaratur non fuiſſe Epiſcopus Conſtantinopolitanus.

DISTINCTIO XX. 10

GRAT. Cum decretales ſint pares iure canonibus conſiliorum, an expo- *Leo.*
ſitiones ſacræ Scripturæ factæ à patribus, ſint pares, vel ſuperiores ca-
nonibus, & decretalibus: Reſp. non, quia licet habeant maiorem ſcientiam,
tamen non habent poteſtatem, quæ eſt altera clauis, & neceſſaria in nego-
tijs definiendis.

CAP. *De libellis.* Iudicia debent fieri ſecundum canones ideſt concilia, & fol. 6.
decretales, & non ſecundum commentaria aliorum; & ſi contingat caſus, 1
qui per canones definiri non poſſit, poſſumus vti commentarijs, vel accur- *Leo.*
rendum ad Sedem Apoſtolicam: & qui nō recipit canones conuincitur non
recipere fidem, & Euangelia vtiliter ad ſuum effectum. *Nicol.*

CAP. *Si decreta.* Qui canones non habet arguitur de negligentia: qui
habet, & non obſeruat, corripitur de temeritate.

CAP. *De quibus.* In ſoluendo aliquo dubio recurrendum eſt primo ad *Innoc.*
nouum, & vetus teſtamentum, & ſi in illis non reperitur, ſecundo ad diuina

ſcripta

Digitized by Google

ſcripta græca; ſi non, tertio ad canones Sedis Apoſtolicæ; ſi non, quarto ad Eccleſiæ Catholicæ hiſtorias catholicorum; ſi non, quinto ad exempla Sanctorum Patrum; ſi non, ſexto congreget ſynodum ſeniorum, quia in ore duorum, vel, &c.

DISTINCTIO XXI.

2 AGIT de Miniſtris ſacrorum canonum, & totius eccleſiæ, qui ſunt à Chriſto ad ſimilitudinem antiqui teſtamenti.

CAP. *Cleros.* Memorat,& declarat omnes ordines, & officia clericorum, & Præſulum, & quid voces ſignificent (vide)

Anaclet. CAP. *In nouo.* Poſt Chriſtum caput eccleſiæ fuit Petrus, licet Apoſtoli fuerint in eodem honore, quibus ſuccedunt Epiſcopi, ſicut presbyteri diſcipulis.

Gelaſius. CAP. *Quamuis.* Eccleſia Romana ſancta catholica, & Apoſtolica eſt caput eccleſiæ ex præcepto Domini, & non eccleſiaſtica conſtitutione: *Tu es Petrus, &c.* & Paulus cum penè Romæ eodem die mortuus eſt, & ſic prima Sedes Petri, eſt Romana eccleſia non habens maculam,neque rugam.

Nicol. CAP. *Inferior.* Inferior non poteſt ligare, nec ſoluere ſuperiorem,ſed contra, & qui poteſt ligare, poteſt ſoluere. GLOS. Fallit in incendiario, & in excommunicato per ſententiam poſt annum, & qui poteſt ſoluere,poteſt ligare: fallit quando tempore periculi abſoluit.

3 CAP. *Nolite.* Papa non defendit malefacta ſuperiorum, ſed coercet ſubditos, ne carpant ſuperiores, ſed ſint deuoti Patri ſpirituali.

Nicol. CAP. *Denique.* Inferior non benedicit ſuperiorem, & ſic ſeruatur in lectionibus recitandis.

CAP. *Nunc autem.* Inferior ſuperiorem non iudicat: eſt exemplum Papæ Marcelli in concilio, & ſic prima Sedes à nemine iudicatur. GLOS. Si Papa ſit hæreticus,& paratus ſit corrigi,non deponetur,quia non eſt pertinax.

CAP. *Submittitur.* Inferior non iudicatur ab inferiori, imo clericus non à ſolo Epiſcopo iudicatur, & Epiſcopus à Papa.

CAP. *In tantum.* Sententia inferioris non valet contra ſuperiorem, & ideo damnatur Dioſcorus qui excommunicauit Leonem Papam.

DISTINCTIO XXII.

4 AGit de Primatu, & ordine Eccleſiarum. Primo loco eſt Romana, ſecundo Alexandrina, tertio Antiochena.

Nicol. CAP. *Omnes ſiue.* Eccleſia Romana inſtituit dignitates omnium eccleſiarum, & ipſa fuit inſtituta à Deo; & qui hæc negat, eſt hæreticus.

Anaclet. CAP. *Sacroſancta.* Eccleſia Romana habet primatum non ab Apoſtolis, ſed à Deo; & Paulus cum Petro eodem die Romæ mortuus eſt. Secunda eſt Alexandria conſecrata à Marco diſcipulo miſſo à Petro. Tertia Antiochia à Petro conſecrata, & Petrus fuit caput Apoſtolorum.

CAP. *Conſtantinopolitana.* Eccleſia Conſtantinopolitana poſt Romanam eſt prima, quia Conſtantinopolis eſt noua Roma.

Greg. CAP. *De Conſtantinopolitana.* Conſtantinopolitana Eccleſia eſt ſubiecta Romæ; ſed, ſi quid boni ibi eſt, imitari poſſumus.

CAP.

CAP. *Qua traditione*. Papa Acacium Epiſcopum Conſtantinopolitanum excommunicauit, & ad hoc faciendum non requiritur concilium. *Gelaſius.*

CAP. *Renouantes*. Eccleſia Conſtantinopolitana conſtituitur poſt Romanam prima, ſecunda Alexandrina, tertia Antiochena. GLOS. priuilegium quandoque perditur ob fauorem. *6. Synod.*

CAP. *Definimus*. Nemo audeat moleſtare Papam, vel Patriarchas, ideſt Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, Antiochenum, Hieroſolymitanum. *6. Synod.*

DISTINCTIO XXIII.

Poſt differentiam Præſidum quæritur quomodo vnuſquiſque illorum ſit ordinandus.

5

CAP. *In nomine Domini*. Electio Papæ ſic eſt facienda: mortuo Papa, Cardinales Epiſcopi tractent de electione, mox adhibeant Cardinales clericos, & ſic accedat reliquus clerus, & populus ad conſenſum nouæ electionis ſine ſimonia; & hic modus eligendi, etiam eſt ſecundum canones, vt Leonis. Item Papa eligatur de gremio ipſius Eccleſiæ, & ſi non reperitur idoneus, ſumatur ex alia, ſaluo iure Imperatoris, quod ei conceſſit Papa; & ſi impeditur talis electio fieri in Vrbe, Epiſcopi Cardinales cum clericis, & catholicis, licet paucis eligant, & ſi facta electione impeditur electus inthronizari, electus regat, & diſponat, vt verus Papa, vt fecit D. Greg. ante ſuam conſecrationem, & electus contra hoc decretum, eſt excommunicatus cum fautoribus, nec audiatur, & deponatur à gradu, in quo prius erat: & qui eum defendit, vel recognoſcit eodem modo puniatur: ſimiliter qui violat hoc Decretum. *Nicolaus*

CAP. *Qui Epiſcopus*. Eligendus in epiſcopum prius examinetur ſi ſit prudens, docilis, temperatus, caſtus, ſobrius, prudens, humilis, affabilis, miſericors, litteratus, cautus in ſenſu Scripturæ, exercitatus in dogmatibus, ſi documenta Fidei afferat, numerat. Vide. 6

CAP. *Is qui*. Conuerſatio clericorum qualis debet eſſe: abſtineant ſe à voluptatibus mundi, ſpectaculis, pompis, conuiuijs publicis, & priuata ſint pudica, & ſobria. Item ab vſuris, turpi lucro, à fraude, ab amore pecuniæ, ab officijs, & negotijs ſecularibus, ab ambitione honoris, & graduum, & muneribus pro beneficijs, à dolo, coniuratione, ab odio, cauillatione, detractione, inuidia, ab inceſſu, vagis oculis, & petulanti, à lingua effrænata, ab obſcœnis verbis, à frequentatione viduarum, & virginum, à contubernio fœminarum, ſed vacent ſcripturis, &c.

CAP. *Tales*. Clerici eligendi, qui poſſint digne ſacramenta tractare: & melius eſt habere paucos, & dignos, quàm multos inutiles. *Clemens.*

CAP. *Illud*. Si contra electum in Epiſcopum obijciunt, debet ſe purgare non cum tribus, ſed cum ſex, vel quinque, & coram plebe, cui eſt præficiendus. GLOS. Si obijciunt per modum accuſationis, requiruntur quinque, vel ſex Epiſcopi; ſecus, ſi per modum exceptionis, & tunc poteſt per procuratorem. *Carthagin.*

CAP. *Quamquam*. Qui promouentur ad prælaturas, promittant fidem tenere, pie viuere, ſeruare canones, honorare, & obedire maioribus. *Tol.* 7

GLOS.

GLOS. Quando quis quid habet iure communi, & ſpeciali, quomodo ſe
defendat. Item ſuſpectus de cauſa inobedientiæ iurabit de obedientia ſer-
uanda, & ſub pœna pecuniaria.

CAP. *Epiſcopus*. Quando ordinatur Epiſcopus, duo Epiſcopi teneant Euan-
gelium ſuper caput eius, vnus benedicat. reliqui teneant eius caput.
GLOS. Nullus eorum conſecrat, ſed omnes ſimul, quia conſecrant, non
ſacrant. Item liber non eſt de ſubſtantia conſecrationis.

CAP. *Cum presbyter*. Cum ordinatur, dum Epiſcopus eum benedicit,
alij ſacerdotes caput teneant.

Bracar. CAP. *Eccleſiaſtica*. Epiſcopus, vel ſacerdos, quando celebrat, vel com-
municat, geſtat ſtolam in humeris, ſicut tempore ſuæ conſecrationis fuit or-
dinatus. GLOS. Etiamſi communicatur in ægritudine. Item ſacerdos le-
8 gat Euangelium, vt Diaconus, & ſeruetur conſuetudo in ſtola ferenda.

Greg. CAP. *Communis*. Antiquitus Epiſcopus, & Archidiaconus non vteban-
Bituric. tur Dalmaticis ſine licentia Papæ. CAP. *Diaconus*. Quando ordinatur ſolus
Epiſcopus manum ſuper caput ponit.

CAP. *Per eam*. Manus ſacerdotis quando ordinatur non vngantur chriſ-
mate, ſed oleo, ſed Diaconi nullo oleo. GLOS. Si accidit defectus ſuppleat.
Item non videtur Papa habere omnia in ſcrinio pectoris ſui. Reſp. habet per
interpretationem.

CAP. *Ex epiſtola*. Si in ordinatione Epiſcopus tantum manum imponat,
& alius presbyter benedicit, ſic male ordinati deponuntur, & presbyter pu-
Tol. nitur. CAP. *Quorundam*. Idem quod in præcedenti. GLOS. Ordo non
tenet, ſicut nec teneret baptiſmus, vel Euchariſtia, quia duo imperfecta non
faciunt vnum perfectum ſacramentum, ſecus in ſolemnitate Miſſæ. Item ali-
quis dicitur amittere quod nunquam habuit. Item nullus poſt mortem po-
teſt accuſari, quia crimina per mortem extinguntur: fallit in aliquibus.

Carthag. CAP. *Subdiaconus*. Subdiaconus cum ordinatur non accipit manus im-
poſitionem, ſed à manu Epiſcopi calicem, & patenam vacua, & à manu Ar-
chidiaconi accipit vrceolum cũ aqua, monile, & manutergium. GLOS. Epi-
ſcopus non ponit manum ſuper caput ſubdiaconi, ſed ſuper ipſum, & hæc
impoſitio eſt ordinatio.

CAP. *Acolythus*. Acolythus cum ordinatur, doceatur ab Epiſcopo qua-
liter in officio ſuo agere debeat, & ab Archidiacono accipit ceroferarium,
ideſt cum legitur Euangelium, & vrceolum vacuum pro vino.

9 CAP. *Exorciſta*. Cum ordinatur accipit de manu Epiſcopi librum exor-
ciſm. cum poteſtate ſuper energumen, &c. ſiue baptizatum, ſiue cathecu-
menum. CAP. *Lector*. Accipit in quo lecturus eſt. CAP. *Hoſtiarius*. Ac-
cipit claues ab Epiſcopo per ſuggeſtionem Archidiaconi. CAP. *Pſalmiſta*.
Cantor ſine licentia Epiſcopi ſolo iuſſu presbyteri poteſt ſuſcipere officium
canendi. GLOS. Dat titulum, non ordinem.

Anicet. CAP. *Prohibere*. Clerici non nutriant comam, & ferant coronam ra-
ſam. CAP. *Clerici*. Clerico, ſi comam nutrit, Archidiaconus etiam no-
lenti detondeat, & ferat veſtes quæ deceant religionem. GLOS. Clericus
coniugatus non ferat tonſuram.

Agatenſ. CAP. *Si quis*. Clericus eſt excommunicatus, ſi relaxat comam. GLOS.
Vel barbam, & non eſt, ſed fiat excommunicatus, ſed apoſtata regularis
eſt excommunicatus.

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Sanctimonialis*. Quando conſecratur, ſit veſtita veſtibus, quibus *Cartha-*
ſemper vti debet in vita. GLOS. Etiam in lecto, & infirmitate. Item re- *gin.*
gularis factus Epiſcopus non mutat habitum. 9
CAP. *Lucratas*. Moniales etiam ſacratæ non tangant vaſa ſacra, vel pal- *Soteri.*
las ſacras, nec incenſum circa Altare deferant. 10
CAP. *Non oportet*. Subdiaconus non ingrediatur diaconiam, ideſt ſacra-
rium, nec vaſa dominica tangat. GLOS. Ideſt Altare. *Leodienſ.*
CAP. *Miniſtrum*. Subdiaconus non vtatur orarijs, nec hoſtias derelin-
quat. GLOS. Sed ſumat cum alijs miniſtris.
CAP. *Non oportet*. Lector vel pſalmiſta non vtatur orarijs, & ſic legat, *Cartha-*
vel pſallat. *gin.*
CAP. *Mulier*. Licet docta non præſumat docere viros in conuentu, imo *Agat.*
nec laicus præſente Sacerdote, niſi ab eo rogatus. GLOS. Nec absẽte prædicet.
CAP. *Non oportet*. Miniſter non ſacer non tangat vaſa ſacra. CAP. *Non licet* *Bracar.*
Clericis portare vaſa reliquiarum in proceſſione ſine licentia Epiſcopi.
CAP. *Non liceat*. Acolythus, & ſubdiaconus tangat vaſa ſacra. Item de *Bracar.*
tonſura veſte.
CAP. *Sponſus*. Sponſi poſt benedictionẽ prima nocte ſeruẽt virginitatem.

DISTINCTIO XXIV. fol. 7.

AN ſacerdotes, & reliqui inferiores Epiſcopo ſint examinandi ante or- 1
dinationem: Reſp. Sic ex Paulo, Manus nemini cito impoſueris.
CAP. *Nullus*. Acolitus, & ſubdiaconus non porrigat alijs rem conſe- *Siluester*
cratam à Presbytero.
CAP. *Nullus*. Nullus ordinetur clericus, niſi fuerit probatus, vel exa- *Cartha-*
mine Epiſcopi, vel teſtimonio populi. GLOS. Noti, non ſunt exami- *gin.*
nandi, ſed ignoti.
CAP. *Presbyteri*. Promouendi ad miniſterium eccleſiæ ſunt examinandi. *Gelaſius.*
GLOS. Non videtur hoc dicere textus, ſed tamen vt promoueantur.
CAP. *Epiſcopi*. Epiſcopi promoueantur. Si qui ſunt verbo, & exemplo *Laodic.*
probati teſtimonio vicinorum Epiſcoporum, & Metropolitani.
CAP. *Quando*. Quando Epiſcopus vult ordinare, feria quarta vocet or- *Trane-*
dinandas ad Vrbem, & eligat ſacerdotes, & alios viros prudentes doctos *tanenſis.*
in lege diuina, & exercitatos in eccleſiaſticis ſanctionibus, qui vitam, genus,
patriam, ætatem, inſtitutionem, ideſt titulum, locum vbi educati, ſi ſint
literati, & inſtructi in Lege Dei, diligenter inueſtiget, ſi teneant fidem ca-
tholicam, & caueant ne fauore, vel munere corrumpantur, & ſi fecerit or-
dinatus eſt ſuſpenſus, & iſti, vt ſimoniaci careant eccleſiaſtica dignitate, &
poſt tres dies ſabbato ordinet. GLOS. Ordinandi non ità rigide, vel amarè
ſunt examinandi, *c. cum in cunctis de elect. & c. nihil eſt, & c. nobis olim*; & ſi
non eſt examinatus in ætate, literis, moribus, deponatur.
CAP. *Epiſcopus*. Sine conſilio, ſeu conſenſu ſuorum clericorum, & ci- *Cartha-*
uium teſtimonio, nullum ordinet. GLOS. Niſi ſit notus. Item Epiſco- *gin.*
pus in multis debet habere conſenſum capituli.
CAP. *Si quis*. Qui ſine examine ordinatur, vel ſi in examine confitetur *Martin.*
ſua crimina, vel ſi poſt ordinationem detegantur, deponatur. GLOS. Intel-
ligitur de maiori crimine. Item qui metu probationis confitetur ſuum cri-
 men,

men, habetur pro conuicto, ſecus ſi ſponte comparet. Item eſt deponendus, licet in omnibus alijs ſit idoneus à ſuperiore ordinantis, nam ordinatus ipſe dicitur deponi.

3
DISTINCTIO XXV.

DEclarat ſingula officia ſingulorum clericorum, & Epiſcopi.
CAP. *Perfectis.* Ad Hoſtiarium pertinent claues eccleſiæ. & claudat & aperiat templum Dei,& omnia ijs ſunt intus & extra cuſtodienda, fideles recipiat, excommunicatos, & infideles eijciat. Ad exorciſtam exorciſmos memoria tenere, manuſque ſuper Energumenos, & cathecumenos in excommunicationem imponere. Ad Acolythum præparare luminaria in ſacrario,nam ipſe cereum portat, ipſe ſuggeſta pro Euchariſtia, Calicem ſubdiaconis præparat. Ad Pſalmiſtam canere, dicere benedictiones, laudis ſacrificium, reſponſoria, & omne quod canitur. Ad lectorem pronuntiare lectiones, & prophetias. Ad ſubdiaconum Calicem, & patenam ad Altare portare, & tradere leuitis, eiſque miniſtrare; vrceolum quoque, & aquam, manile, & manutergium tenere, & præbere aquam Epiſcopo presbytero, leuitis pro lauandis manibus ante Altare. Ad Diaconum aſſiſtere ſacerdoti, & miniſtrare in omnibus, quæ aguntur in ſacris, oblationes inferre altari, componere, & veſtire menſam Domini, crucem ferre, & prædicare Euangelium, & Apoſtolum, ideſt nouum teſtamentum ſicut lectoribus vetus; recitare preces, dat pacem, & annuntiat. Ad ſacerdotem conficere Euchariſtiam in Altari, orationes dicere, benedicere dona Dei. Ad Epiſcopum pertinet conſecrare Baſilicas, vngere Altare, conficere Chriſma, diſtribuere ordines,& effectiue benedicere ſacras Virgines. Ad Archidiaconum imperare ſubditis, & leuitis, vt veſtiant altaria, parent incenſum, & neceſſaria ad ſacrificium,vt quis dicat Epiſtolam,Euangelium, preces, reſponſoria. Item ſollicitudo parochialium, ordinatio iurgia ſuggerat pro reparandis baſilicis, & referre Epiſcopo, vt deferat pecuniam oblatam, & alia, & quando abeſt, ſequens Diaconus. Archipresbyter eſt ſub Archidiacono, ſed ſupra presbyteros, ſit aſſiduus in eccleſia; abſente Epiſcopo,facit ſolemnē miſſam,& dicat collectas. Ad Primicerium pertinet ordinare in minoribus, diſtribuat dicenda,& ordinet dari ſignū campanis,& alia officia (Vide ibidem). Ad Theſaurarium ordinare hoſtiarium, & Baſilicas, incenſum, chriſma conficere,baptiſterium, lumina pro ſacrificio.

4 CAP. *Audire.* Epiſcopus docet fidem,ſacerdos monita vitæ, Diaconus
Clemens. regulam viuendi.

CAP. *Diaconus.* Geſtare Orarium, ideſt ſtolam in ſiniſtro humero, vt dexter ſit expeditus ad ſeruiendum. Ordinandus Epiſcopus qualis debet eſſe, & citat Paulum, in cap. ad Timotheum, & Titum,& examinat, & declarat ſine crimine eſſe. Quid ſit peccatum mortale, & veniale.

Greg. CAP. *Qualis.* Declarat quæ peccata, ideſt venialia, poſt vitam in purgatorio purgantur, & numerat aliqua.

CAP. *Qui in aliud.* Idem quod ſupra, & ignis purgatorij eſt grauior, & excedit omne id quod poteſt pati in hac vita.

CAP. *Primam.* Epiſcopus ſit ſine crimine, non de præterito, ſed in poſterum, ſecus non poteſt alios corrigere.

DI.

Digitized by Google

DISTINCTIO XXVI.

SEquitur in Epiſtola, Epiſcopus ſit vnius vxoris vir. 5
CAP. *Vnius.* Epiſcopus poſt baptiſmum ſit Monogamus, ideſt vnius vir, nec refert ſi ante baptiſmum aliam iam mortuam habuit. GLOS. Dictum Hieronymi eſt falſum, & eum corrigit Aug. quia matrimonium non ſoluitur in baptiſmo.

CAP. *Acutius.* Qui ante baptiſmum habuit vnam, & poſt per baptiſmum alteram vxorem, non eſt ordinandus, quia baptiſmus ſolum tollit peccata, & non Bigamiam ratione ſacramenti, per quam amittitur habilitas ad ordines, ſed ſine peccato, ſicut fœmina ante baptiſmum vitiata non poteſt conſecrari inter virgines. GLOS. Homo corruptus, ſed non bigamus poteſt fieri Epiſcopus: mulier corrupta non poteſt ſacrari, quia hæc ſignificat eccleſiam triumphantem, ille militantem.

CAP. *Deinde.* Qui ante baptiſmum habuit vnam vxorem, & poſt baptiſmum alteram, eſt bigamus, quia baptiſmus tollit peccata: matrimonium non eſt peccatum, & filij ante baptiſmum ſunt legitimi. GLOS. An qui ante baptiſmum fuit infamis, vel irregularis, poſt baptiſmum ſit liber, & poſſit ordinari: Reſp. ſic, quia infamia, & irregularitas nata ex proprio delicto, tolluntur cum baptiſmo, nam dona baptiſmi ſunt ſine pœnitentia, & ſatisfactione, nec peccatum obeſt poſt baptiſmum: Non ſic corrupta, quia defectus ſacramenti. ſed per baptiſmum non tollitur delictum, ideſt peccatum, quod contra alium commiſſum; & ſic datur exceptio competens ex crimine, & ſic quæ erat adultera, poſt baptiſmum punitur, quia hæc non ſunt peccata, ſed ſequelæ peccati. Nota: inhabilitas, quæ non ex peccato, ſed ex conſtitutione eccleſiæ ſunt, non tollitur per baptiſmum, & hoc virtute ſacramenti. 6

CAP. *Vna.* Bigamus, ante baptiſmum, poſtea non poteſt ordinari, quia in baptiſmo remittitur peccatum, non ſoluitur lex; matrimonium eſt lex, non peccatum, & bigamus non poteſt hortari ad viduitatem: GLOS. Infamia ex delicto tollitur per baptiſmum, nec impedit ordinationem. 7

CAP. *Qui ſine.* Qui frequentauit coniugia, ideſt bigamus, licet non peccauerit, tamen ordinari non poteſt. GLCS. Ante baptiſmum eſt verum matrimonium.

DISTINCTIO XXVII.

Tractat de continentia Clericorum vſque ad deſtinctionem trigeſimam ſextam. 8

CAP. *Diaconus.* Non ordinetur in Diaconum, qui vult ducere vxorem, & ſi contra facit, alienetur à miniſterio. GLOS. Taciturnitas habetur pro cõſenſu, ſic ſi in tribus caſibus, & vbi requiritur expreſſus conſenſus.

CAP. *Quidam nubentes.* Matrimonium poſt votum tenet, licet peccent. GLOS. Poſt votum ſimplex, non ſolemne, ideſt in ordine, vel profeſſione tacita, vel expreſſa.

CAP. *Si vir.* Qui cum voto ſimplici, vt Virginitatis, contrahit, non dimittat vxorem, ſed pœniteat per tres annos.

CAP. *Vouentibus.* Vouentibus Virginitatem non ſolum nubere,ſed etiam velle, damnabile eſt.

CAP. *Si nupſerit.* Virgo dedicata, ſi nubat,damnabitur, quia peccatum fidem irritam facit.

9 CAP. *Quod interrogaſti.* Si qua, v. g. vidua velum in Monaſterio ſumat, vt monialis, ſed ficte, mox nubat, &c. cogatur redire ad monaſterium, vt ſeruet ſuum votum, & agat pœnitentiam. GLOS. Quæ ſimulatio nocet, vel non in profeſſione, vel matrimonio. Item vbi verba non ſunt ambigua, non eſt locus interpretationi.

CAP. *Nam ſi.* Fictio in ſacramentis non debet turbare ordinem eccleſiaſticam, vt in Simone Mago, Saphira, Anania.

CAP. *Presbyteris.* Qui ſunt in ſacris, vel profeſſi,ſi contrahant, ſeparentur, & agant pœnitentiam. GLOS. Non dicitur diſſolui, quod non eſt,ſed diſiungi quoad culpam.

CAP. *Virgines.* Quæ poſt conſecrationem nupſerunt, non tàm adulteræ ſunt, quàm inceſtæ. GLOS. Et ſacrilegæ.

10 DISTINCTIO XXVIII.

Greg. CAP. *Nullum.* Nullus fiat ſubdiaconus, niſi promittat caſte viuere. GLOS. Tacite, vel expreſſe: licet libere ordinetur, tamen ſeruet legem caſtitatis annexam.

Innoc. CAP. *Decernimus.* Qui ſunt in ſacris,ſi vxorem,vel concubinam habent, careant officio,& beneficio eccleſiaſtico. GLOS. Si moniti non deſierint.

Tolet. CAP. *Quando.* Diaconi, vel presbyteri promittant ſe caſte viuere, antequam ad Parochias mittantur.

Greg. CAP. *Priuſquam.* Qui non eſt in longo tempore continens, ſicut qui habet paruulam filiam, non debet eligi in Epiſcopum, nec confirmari. GLOS. Secus ſi eſſet magna tractu temporis,purgatur vitium *c. de Syracuſane, eadem.* ſed hodie nullus talis eſt promouendus. *c. Catanenſi de bigamis.* Item facto probatur aliquid, & Iudex poteſt ſuplere ex ſuo officio facto ipſo, licet ei non conſtet, & iudici; & licet non obijciatur contra electum, quando factum eſt de ſubſtantia, ſecus non.

Tolet. CAP. *De his.* Pueri, qui in eccleſijs erudiuntur, in xviij anno interrogentur, ſi velint eſſe, & ſi ſic, in xx. fiant ſubdiaconi, in xxv. Diaconi: & ſi deinde nubant, vt ſacrilegi puniantur, etſi non contrahant: & ſi in prouecta ætate velint eſſe caſti, poſſunt ordinari. GLOS. Pueri poſſunt habere beneficium, ſed non prælaturas.

Arelat. CAP. *Aſſumi.* Coniugatus niſi promittat caſtitatem, non fiat ſacerdos. GLOS. Nec Diaconus, vel ſubdiaconus. Item nunc aliter procedendum.

fol. 8. CAP. *Præterea.* Non fiant Diaconi, ſi non habent votum caſtitatis.

1 CAP. *Diaconi.* Diaconi, ſi in ordinatione ſunt proteſtati ſe non poſſe contineri, ſi mox contrahant, poſſunt miniſtrare, ſecus ſi tacuerunt.

Neceſſarien. GLOS. Orientales in ſacris non poſſunt contrahere, ſicut & nos, & hoc ab Apoſtolis; ſed coniugati poſſunt ordinari, & in hoc differunt à nobis.

CAP. *Presbyter.* Presbyter, ſi ducit vxorem, deponitur ab ordine: ſi for-

nicetur,

nicetur, vel adulteretur, eijcitur ab eccleſia, vt inter laicos pœniteat. GLOS. Eijcitur ab ordine, non à beneficio. Item plus punitur ſacerdos fornicarius, quàm contrahens, quia putat ſibi licere. Item clericus ſolemniter pœnitere non poteſt, niſi fuerit depoſitus, vel crimen eſt publicum apud laicos.

CAP. *Quia ſunt*. Quando maritus ſciente vxore accipit ordinem ſacrum, & moritur, relicta non poteſt contrahere cum alio. GLOS. Supponitur vouiſſe. *Greg.*

CAP. *Si ſe*. Coniux relicta à presbytero, vel diacono mortuo, ſi ſecundo contraxit, ſeparetur, &, ſi nolint, excommunicentur. GLOS. Propter caſtitatem. Item vxor clericorum non eſt neceſſe, vt fiat monialis, ſatis eſt vouere caſtitatem, niſi adſit ſuſpicio: & ſi ſecundo contrahit, non tenet, ex conſtitutione eccleſiæ, non ex voto; ſi maritus ſit Monachus, vel Epiſcopus, debet fieri monialis. *de conuerſ. coniug. c. cum ſis preditus.* *Aurelianenſ.* 2

CAP. *Si qua*. Nulla perſona religioſa in conuiuio, vel alibi communicet cum relicta ab Epiſcopo, vel clerico in ſacris, quæ ſecundo contraxit, tamen ei morienti debentur ſacramenta. *Martin.*

CAP. *De Syracuſane*. Habens vxorem, & filios, non eſt idoneus ad epiſcopatum, ſed propter obſtinationem clericorum, vel defectum melioris, Papa inſtituit, accepta prius cautione, quod non diſtrahet res eccleſiæ, nec propinquis dabit ea in morte; quicquid acquiſierit ex eccleſia eccleſię relinquet. GLOS. Hodie publicato ſcrutinio electores non poſſunt variari, *c. publicato, de elect.* ſed poſtulatio poteſt variari, niſi ſit præſentata ſuperiori, *c. bonæ, de poſtul.* Item propter vxorem, filios, vel nepotes, vel parentes, non repellitur quis ab epiſcopatu, niſi parentes ſint mali, vel ſit probabile periculum dilapidationis bonorum.

CAP. *Si quis*. Anathema ſit qui docet ſacerdotem cauſa Religionis debere contemnere propriam vxorem. GLOS. Non miniſtrando neceſſaria. 3

CAP. *Si quis*. Si quis ſeparat, & non vult accipere oblationes à ſacerdote coniugato, anathema ſit. *6. Synod.*

CAP. *Presbyterum*. Si ex ignorantia ſacerdos mortua prima, ducat ſecundam, cathedram detinebit, ſed non officium; ideſt non publice, nec priuatim benedicet, nec corpus Domini diſpenſet, nec aliquo modo miniſtret, & non accedat ad illam, quia ſoluuntur nuptiæ non legitimæ. GLOS. Si habet cathedram, ergo & dignitatem, & beneficium, & locum in choro, & cantabit cum alijs, & eliget, ſed ſolum non miniſtret, vt ſacerdos. Item qui ordinatur, licet ignoret ſe debere continere, tamen tenetur continere. Item ſuſpenſus, & excommunicatus tenetur priuatim dicere officium & horas.

CAP. *Conſulendum*. Laici non debent iudicare de presbyteris, neque eos eijcere ſi habent vxorem, ſed tolerare, ſed Epiſcopus ſic. *Nicol.*

DISTINCTIO XXIX.

Contrarietas in multis capitibus tolletur locus, tempus, perſona, &c. 4

CAP. *Sciendum*. Multi errant, qui iudicant antequam intelligant, & inculpant non lecta; nam conſideranda ſunt cauſa, perſona, locus, tẽpus, &c. *Greg.*

CAP. *Regula*. Regulæ ſanctorum Patrum fuerunt datæ inſtante neceſſitate, quo tempore, loco, perſona, negotio, &c.

CAP. *Neceſſe eſt*. Varia ſcripta ſicut ſecundum varias occaſiones locorum, temporum, hominum, &c. ſunt ſcripta, ita continent varia argumenta cauſas, origines, &c.

DISTINCTIO XXX.

5 CAP. *Si quis*. Filius,qui ob cultum Dei deſtituit parentes, eos non honorando, & ſubueniendo, anathema ſit. GLOS. Etiam ſi extranei ſint meliores.

CAP. *Quæcumque*. Filia, quæ totondit comam, ſi non vult eſſe ſubiecta parentibus, putans ſe liberam, anathema ſit.

CAP. *Si qua mulier*. Si ſoluto matrimonio diſcedit condemnans nuptias, anathema ſit.

CAP. *Si quis*. Vouens virginitatem, ſi arroganter vituperat coniugium, anathema ſit. CAP. *Si quis*. Idem quod in præcedenti.

CAP. *Si qua*. Mulier, quæ vt ſit magis expedita ſuo malo propoſito, induit ſe veſte virili, anathema ſit. GLOS. Meretricandum.

CAP. *Si quis*. Qui ieiunat die Dominico in contemptum diei, anathema ſit. GLOS. Secus ex deuotione licet.

6 CAP. *Si quis*. Qui continens, ſpernit ieiunia eccleſiæ, anathema ſit. CAP. *Si quis*, (vſque ad xvij.) idem ſi contemnit vigilias, oblationes, & memorias Sanctorum. Item ſi dicat domum Dei eſſe contemptibilem, & congregationes, quæ in eis fiunt, vel cum contemptu extra eccleſiam apud ſe populum ſpernat ſine conſilio Epiſcopi. Idem qui nuptias condemnat, & vxores condemnandas,tanquam non ingreſſuras regnum Dei. Idem,ſi condemnet manducantem ex fide præter ſanguinem, & ſuffocato. Idem ſi ex Religione filios negligat non tradens eis neceſſaria. Idem, qui iuſtitiam, & continentiam in pallijs, & veſtibus ponit. GLOS. Veſtiantur ſecundum conſuetudinem. Item prædicta ſunt contra ſuperbos, & inflatos, contra alios, non contra ſimplices, & virtuoſos. Item, qui vt Manichæi ieiunat die Dominico, ſed pro deuotione,poteſt abſtinere à carnibus, &c. Item in Dominicis, & in diebus Paſchæ vſque ad Pentecoſtem non genuflectitur,ſed recti orant propter gaudium reſurrectionis, & hoc ab Apoſtolis.

DISTINCTIO XXXI.

7 CAP. *Ante triennium*. Subdiaconi, qui non promiſerunt caſtitatem non prohibeantur accedere ad vxores ſuas,licet qui continent laudandi ſint, deinceps nō ordinentur ſubdiaconi,niſi promittant caſtitatē. GLOS. Greg. retractat conſtitutionem Pelagij, & de nouo præcipit continentiam futuris ſubdiaconis. Cauſa, quare in eccleſia ſuit iniuncta caſtitas ſacerdotibus,eſt vt liberius Deo vacent in orando.

Carthag. & Innoc. CAP. *Sacerdotibus*. Sacerdotes vt ſemper aſſiſtant Altari, ſemper abſtineant ab vxoribus, & ſeruent caſtitatem.

CAP. *Epiſcopos*. Qui ſunt in ſacris, ſeruent caſtitatem. CAP. *Tenore*. Sacerdotes,& Leuitæ ſeruent caſtitatem. CAP. *Nam ſicut*. Idem,ſeruent caſtitatem. CAP. *Eos*. Idem.

CAP. *Si laicus*. Idem. CAP. *Si quis*. Qui vituperat nuptias,anathema ſit.

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Quicumque*. Qui ſeruat virginitatem, condemnans nuptias, anathema ſit.

CAP. *Lex continentiæ*. Qui antea habebat vxorem, & poſtea fit Epiſcopus, vel ſacerdos, non dimittat, ideſt alat, ſed non ea vtatur. CAP. *Omnino*. Idem quod in præcedenti, & probat. CAP. *Si Nicenum*. Synodus hanc quæſtionem agitauit, ſed nihil ſanxit.

CAP. *Quoniam*. In Orientali eccleſia, qui ſunt in ſacris, non tenentur voto caſtitatis, ſed continent tempore oblationis. GLOS. Vir non tenetur ſemper, ideſt in omni loco, & tempore reddere debitum, ſicut debitor non debet ſemper venire cum ſacco parato. *6. Synod.*

CAP. *Aliter*. In Oriente, qui ſunt in ſacris, non habent votum caſtitatis, in Romana Eccleſia habent. *Steph.*

DISTINCTIO XXXII.

Continentia ſeruanda ab omnibus, qui ſunt in ſacris. 8

CAP. *Omnium*. Connubium carnale interdicitur omnibus in ſacris etiam ſubdiacono. *Leo.*

CAP. *Multorum*. Qui ſunt in ſacris, vxoribus non miſceantur. CAP. *Si quis*. Qui non ſunt in ſacris, poterunt ducere vxores, & habere ſtipendia. *Nicol.*

CAP. *De illo*. Subdiaconus non poteſt ducere vxorem. CAP. *Nullus*. Nullus audiat Miſſam concubinarij. GLOS. Notorij, quia ſuſpenſus.

CAP. *Præter hoc*. Presbyter concubinarius eſt ſuſpenſus, & nemo eius Miſſam audiat. Item clerici caſti viuant in communi ex Decimis. *Alex.*
GLOS. Excommunicato, vel ſuſpenſo à iure ſubtrahitur beneficium, ſecus, ſi ab homine. Item laicus, ſi non ſoluit Decimas, excommunicandus.
GRAT. Catholicis malis non licet accipere ſacramenta, niſi in neceſſitate; ab hæreticis, & ſchiſmaticis nunquam, accepto baptiſmo. quid de pœnitentia. Reſp. videtur non. 9

CAP. *Si quis*. Qui vult contrahat ante ſubdiaconatum. CAP. *Lectores*. In pubertate cogantur, vel contrahere, vel vouere. *6. Synod.*

CAP. *Subdiaconis*. Subdiaconus ſeruet continentiam. CAP. *Eos qui*. Qui in ſacris vacant vxoribus, careant officio, & beneficio, ac vſu ordinum; & ſi moniti non abſtinent, Princeps eorum fœminas faciat ſeruas; & ſi Epiſcopus conſentit prauitati, ſuſpendatur. *Vrbanus.*

CAP. *Erubeſcant*. Qui ſunt in ſacris publice niſi caſte viuant, eijciantur à dignitate graduum. De occultis non iudicat eccleſia.

CAP. *Homo ad ſacrum*. Non ordinetur in ſacris, niſi probetur caſtus, vel ante duxerit vnicam, & virginem. GLOS. Qui putans virginem contraxit cum corrupta, non poteſt ordinari: quid ſi ipſemet eam corruperat, videtur non, &c.

CAP. *Placuit*. Qui ſunt in ſacris abſtineant ab vxoribus ſub pœna, &c. alij clerici ſeruent conſuetudinem ſuæ eccleſiæ. *Carthag.*

CAP. *Feriatim*. Qui eſt in minoribus, ſi vult contrahat cum virgine, non cum vidua, vel repudiata, quia erit bigamus: ſi mox vult fieri ſubdiaconus, requiritur conſenſus vxoris, cum qua non poteſt amplius coniungi, nec illa poteſt alium habere etiam poſt votum. *Leo.*

Digitized by Google

10 CAP. *Quoniam*. Qui eſt in minoribus non poteſt ducere viduam.

CAP. *Interdicit*. Clericus non habitet cum ſuſpectis mulieribus.

CAP. *Hoſpitiolum*. Domum clerici non frequentent fœminæ, de eius forma non di putes, non videat vultum tuum.

CAP. *Presbyter*. Presbyter ſuam vxorem ad ſe venire non permittat.

CAP. *Mulieres*. Vxores presbyterorum non debent habere curam eccleſiæ.

DISTINCTIO XXXIII.

Præter vxorem, ſi quis habet concubinam, non ordinetur, ſic arreptitij, dæmoniaci, caduci, & alij multi.

fol. 9.

1 CAP. *Si quis*. Qui poſt baptiſmum contraxit ſecundo, vel habet concubinam, non ordinetur in ſacris. GLOS. Concubina loco vxoris. GRAT. Deſeruientes ſacro, ſunt ſubdiaconi, acolyti. Item concubina intelligitur præter vxorem, & non ſi ante vxorem, vel ea mortua.

CAP. *Maritum*. Non ordinetur, qui poſt baptiſmum duas duxit, vel qui vnam, ſed concubinam, vel viduam, vel repudiatam, vel meretricem, nec qui à ſe truncauit aliquod membrum indignatione, vel timore, nec vſurarius, vel actor in ſcena, nec publice pœnitentiatus, nec qui aliquando in furia inſaniuit, nec abreptitius, nec ſimoniacus. GLOS. Qui habet virginem concubinam, ſi eam mox ducit, non poteſt ordinari. Item qui ſe truncat ob neceſſitatem, poteſt ordinari; promotus furioſus, non deponitur.

2 Pius. CAP. *Communiter*. Arreptitij, qui à dæmone in terram eliduntur, aut efferuntur, non miniſtret in Altari, nec ſe ingerant ſacramentis. ſic nec epileptici. ſecus ſi eliduntur in terram ſine diſpeſſionibus, quia tunc poſt annum, ſi ſint ab vtroque malo liberi, iuribus Ep ſcopi miniſtrent. CI OS. Qui raro cadunt, & non emittunt voces confuſas, nec ſpumantes, ſi habeant coadiutorem, poſſunt miniſtrare, ſecus non *7.q.2.c.1.& 2.* Sed non poteſt promoueri, qui ſemel eſt ſic arreptus. *cap. maritum, eod.* an ſit idem ius de morbo caduco, & dæmoniaco, eſt dubium.

Nicol. CAP. *Clerici*. Clerici ſemel obſeſſi non accedant ad ordines. GLOS. Videtur poſſe ad minores, quia dicit ſacri regiminis.

Gelaſius. CAP. *Vſque adeo*. Dæmoniaci, & ſimiles non tractent miniſteria ſancta, eſſet enim ſcandalum. GLOS. Similes, vt caduci, furioſi, ſunt enim vitiati mente.

Innoc. CAP. *Laici*. Laici, qui tempore baptiſmi habebant vxorem, ſi ſint bonæ famæ, & non habent pellicem, poſſunt ordinari.

Gregor. CAP. *Habuiſſe*. Qui habuit concubinam, & fuit ordinatus: ſi poſt ordinem non peccauit, poteſt miniſtrare, ſecus non. GLOS. Occultum delictum facit irregularem.

Digitized by Google

DISTINCTIO XXXIV.

Epiſcopus oportet, vt euitet immoderatam familiaritatem etiam domeſticorum, vt conſanguineorum.

3

CAP. *Quorundam*. Epiſcopus non ſit venator, nec immoderate familiaris proprię filiæ, ſub pœna excommunicationis, & ceſſationis poſt admonitionem, quia ex Diuo Hieronymo venatorem numquam legimus ſanctū. *Nicol.*

CAP. *Epiſcopum*. Presbyter, Diaconus, non habeat canes accipitres, vel alia huiuſmodi ad venandum: ſi non abſtineat Epiſcopus, eſt ſuſpenſus per tres menſes, diaconus ab officio, & communione, presbyter per duos.

CAP. *Omnibus ſerui Dei*. Idem quod ſupra.

CAP. *Is qui*. Qui non habet vxorem, ſed concubinam, ſi eſt ea contentus, non repellatur à communione. GLOS. Concubinam, ideſt vxorem per conſenſum ſine ſolemnitate. *Tolet.*

CAP. *Chriſtiano*. Non licet Chriſtiano habere duas, ſed vnam vxorem, vel concubinam loco vxoris. GLOS. Ideſt cum conſenſu in matrimonium ſine ſolemnitate, ſecus non.

CAP. *Audite*. Nemini licet fornicari, nec habere concubinam, ſi deinde illam dimittet, nec vxorem, & concubinam.

CAP. *Fraternitatis*. Subdiaconus, qui mortua vxore, habuit filios ex ancilla, ſi ceſſet periculum, poteſt ordinari. *Pelag.*

CAP. *Si quis*. Laicus, qui præter vxorem cognoſcit aliam, non ordinetur. GLOS. Loquitur de ſtricto iure. 4

CAP. *Curandum*. Qui duxit vxorem non virginem, non ordinatur. *Nicolaus*

CAP. *Præcipimus*. Non ordinetur bigamus, vel literas neſciens, vel corpore vitiatus, vel obnoxius pœnitentiæ, curiæ, vel conditioni. *Papa.*

CAP. *Si cuius*. Maritus laicus ſi eius vxor adulteretur, non poteſt ordinari, ſi eſt clericus, vel repudiat eam, vel non exerceat ordinem. GLOS. Si non cognouit poſt adulterium, poteſt promoueri. An pendente accuſatione de adulterio teneatur vir, qui fieri vult ſacerdos, reddere debitum, & fieri bigamus, eſt dubia, videtur ſic, &c. vide ibi. *Gregor.*

CAP. *Si Laici*. Idem quod ſupra.

CAP. *Si quis*. Qui viduam duxit ſiue ante, ſiue poſt baptiſmum, non poteſt ordinari, quia baptiſmus tantum crimina lauat. 5

CAP. *Si cognoſcamus*. Qui ſecunda coniugia accepit, non poteſt eſſe clericus.

CAP. *Si quis*. Qui contrahit cum vidua, vel eiecta, vel meretrice, vel ancilla, vel actrice ſpectaculorum, non poteſt ordinari.

CAP. *Vidua*. Eſt mortuo viro eiecta à viuēte, meretrix, quæ multis patet.

CAP. *Si ſubdiaconus*. Si ducit ſecundam, ſeruiat in minoribus, nec legat epiſtolam.

CAP. *Lector*. Lector, qui viduam duxit, vel bigamus vrgente neceſſitate, poteſt fieri ſubdiaconus.

CAP. *Presbyteri*. Qui ſunt in ſacris non interſint conuiuijs nuptialibus, nec obſcœnis.

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Valentino*. Qui contrahit cum ſponſa de præſenti alterius mortui non corrupta, poteſt ordinari.

DISTINCTIO XXXV.

Ordinandus ſit ſobrius, ſeu non vinolentus.

6 CAP. *Epiſcopus*. Deſeruiens aleæ, vel ebrietati, aut deſerat, aut damnetur, priuetur à communione.

CAP. *Ab exordio*. Poſt diluuium, vinum, & carnes conceſſa in vſum.

CAP. *Luxurioſa*. Qui vino, & ebrietati ſe miſcet, non eſt ſapiens.

CAP. *Eccleſis*. Sacerdotes fugiant delicias, epulas, laſciuias, iubentes buccas ieiunium proferre, & ſponſa Chriſti.

CAP. *Venter*. CAP. *Vinolentum*. CAP. *Luxuria*. In vino eſt luxuria, &c. ſponſa Chriſti fugiat vinum.

CAP. *Sexto die*. Laudat abſtinentiam, damnat ebrietatem.

CAP. *Ante omnia*. Ebrioſus ſi eſt in ſacris non cõmunicet per xxx. dies, ſi non, verberetur.

DISTINCTIO XXXVI.

Epiſcopum oportet eſſe prudentem non ſolum in literis, ſed in negotijs ſecularibus, qui eſt Iudex animæ, & corporis.

8

Gelaſius. CAP. *Illiteratos*. Illiterati corpore vitiati, & qui ſeipſos abſcindunt, non ordinentur. GLOS. Sufficit mediocris ſcientia. *c. cum nobis, de elect.*

Gregor. CAP. *Qui Eccleſiaſticis diſciplinis*. Qui ordinat illiteratum, careat poteſtate conferendi illum ordinem, & ordinatus eſt ſuſpenſus ab ordine. GLOS. *cap. graue, de prebendis*.

CAP. *Si quis*. Opera ſacerdotis ſunt ſcientia, & oratio. GLOS. Epiſcopus aliorum doctrina non debet egere.

DISTINCTIO XXXVII.

An oporteat Epiſcopum eſſe eruditum ſecularibus literis.

Carthag. CAP. *Epiſcopus*. Epiſcopus libros gentilium non legat, hæreticorum non, niſi pro neceſſitate, & tempore. GLOS. Leges debent audire, vt melius intelligant canones.

CAP. *Sacerdotes*: Si legant comœdias, vel poetas delectationis cauſa, reprehenduntur, ſed pueris ob neceſſitatem.

CAP. Nonne. Ambulat in vanitate ſenſus, & obſcuritate mentis, qui diu ſtudet logicæ, phyſicæ in inaneſyllabis, qui quærit diuitias, qui adulatur Regibus.

CAP. *Vino*. Qui male intelligit ſacram Scripturam, vel abutitur ſeculari ſcientia, ſunt pſeudoprophetæ, vel diuini, & ebrij vino.

CAP. *Legant Epiſcopi*. Reprehendit eccleſiaſticos, qui filios ſuos erudiri faciunt

facíunt diſciplinis ſecularibus,præſertim ſumptibus eccleſiaſticis,exẽplo Eli.

CAP. *Omnem*. Regnum Dei in ſimplicitate fidei eſt non in contentione ſermonis; Hæretici ſuum venenum ponunt in dialectica.

CAP. *Legimus*. D. Hieronymus ab Angelo percutitur, quia Ciceronianus erat. Deinceps probat oppoſitum, ideſt quod eccleſiaſtici debent eſſe eruditi ſcientijs ſecularibus,non cauſa delectationis, ſed vtilitatis.

CAP. *Turbat*. Licet lectori à profanis colligere vtilia tanquam ſua,ſicut 9
Moyſes in Ægypto, & Paulus citauit Poetas.

CAP. *Legimus*. Aliqua leguntur, ne ignorentur, alia ne ſpernantur, alia vt reſiſtentur.

CAP. *Si quis*. Non improbatur, qui diſcit grammaticam,vt recte loquatur, Dialecticam,vt verum diſcernat: Geometrica,Arithmetica,Muſica non ſunt ſcientiæ pietatis.

CAP. *Qui de menſa*. Non poſſunt reprobari profana,niſi diſcantur,& ſic eſt pietas illa diſcere, ſic Daniel doctrina Chaldæorum.

CAP. *De quibuſdam*. Epiſcopi curent vbi opus eſt, vt ſint magiſtri, & doctores, qui ſtudia, & artes liberales aſſidue doceant.

CAP. *Si quid veri*. Auctoritates Gentiliæ valent ad confundendam va- 13
nitatem gentilium, non ad eam amplectandam.

CAP. *Relatum*. Lex Dei non eſt legenda, vel interpretanda ſecundum propriam intelligentiam ingenij noſtri, licet multa poſſint trahi ad ſenſum noſtrum,ſed ex ipſis Scripturis capere ſenſum veritatis ſecundum declarationem Patrum, ad quem confirmandum poſſumus vti ſecularibus diſciplinis.

CAP. *Ideo*. Figmenta poetarum nõ legenda ad vitanda incendia libidinis.

CAP. *Non omnes*. Ignorantia non excuſat omnes, ſed illos, qui non habebant à quo diſcerent, reliquos non.

DISTINCTIO XXXVIII.

Voluntaria ignorantia maxime ſacerdotibus eſt periculoſa. fol.10.

1

CAP. *Ignorantia*. Sacerdotes ſciant Scripturas,& canones, vt ædificent ſcientiam, & iura. *Tolet.*

CAP. *Quando*. Quando Epiſcopus ordinat ſacerdotes, doceat eos quomodo officia,& ſacramenta miniſtrent;& quando veniunt ad concilium,exigat quomodo miniſtrent. *Leo.*

CAP. *Si in laicis*. Ignorantia non poteſt excuſari in præſulibus, cum vix ſit tolerabilis in laicis.

CAP. *Nulli*. Non licet ſacerdotibus canones ignorare, ſed ſecundum eos operari. *Celeſt.*

CAP. *Quæ ipſis*. Sacerdos neceſſariò debet diſcere,vt eſt liber ſacramentorum, lectionarius, antiphonarius, baptiſterium, computus, canon pœnitentialis, pſalterium, homiliæ.

CAP. *Omnes*. Epiſcopus debet in promptu ſcrutabiliter,& non tranſitorie ſcire diuinam Scripturam, & Canones. *6.Synod. 2*

CAP. *Placuit*. Ordinandis Epiſcopis, prius decreta Conciliorum inculcentur. *Carthag.*

CAP. *Licet*. Qui adhæret ſacris Scripturis,non obſcuratur à mundanis. *Zephir.*

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Si iuſta*. CAP. *Qui ea*. Ignorantia Scripturarum eſt ignorantia Chriſti, & qui ea, quæ Dei ſunt, neſciunt, neſciuntur à Deo, & contra.

CAP. *Quamuis*. Non qui neſcit errat, ſed qui putat ſcire quod neſcit, & qui falſum pro vero affirmat, & non errans præponitur erranti ad ſalutem.

CAP. *Sedulo*. Monendi ſcholaſtici, id eſt rectores, vt non contemnant ſimplicitatem loquendi Patrum, etiam cum barbariſmis, & ſolœciſmis, vel perturbate.

CAP. *Indignum*. CAP. *Locutio*. CAP. *Eccleſiaſtica*. Scriptura non ſubdenda regulis Donati, ſed accipienda ſecundum proprietatem cuiuſque linguæ pro omnibus.

CAP. *Nullius*. Epiſcopus non verecundetur à minimis peritis, ſi vult eſſe membrum Chriſti.

DISTINCTIO XXXIX.

3 *Epiſcopus non ſolum debet eſſe doctus, ſed inſtructus in negotijs temporalium, vt proſit ſubditis, & eccleſiæ in temporalibus.*

CAP. *Petrus*. Simplex electus ad Epiſcopatum, reijcitur, quia debet curare nō ſolum ſalutem, ſed extrinſecam vtilitatem ſubiectorū, & eccleſiæ.

DISTINCTIO XL.

4

Symmac. CAP. *Non nos*. His, qui ſunt in dignitate eccleſiaſtica, non datur licentia peccandi, ſed neceſſitas bene viuendi, licet quilibet præſumatur bonus.

CAP. *Non eſt*. Non ſanctorum filij ſunt, qui tenent loca ſanctorum, ſed qui exercent opera eorum.

CAP. *Nos, qui*. Claros faciat præſules, non dignitas loci, vel generis, ſed morum. CAP. *Non loca*. Eadem nos iungit Deo.

CAP. *Homo*. Grauius quis peccat, vel propter magnitudinem peccati, vel propter altitudinem dignitatis. GLOS. Circumſtantiæ loci temporis dignitatis, ſcientiæ, grauant peccatum.

CAP. *Si Papa*. Papa licet à nemine poſſit iudicari, niſi eſſet hæreticus, tamen ſi remiſſus, & cum damno regit, damnabitur.

CAP. *Ante omnia*. Apud Deum nil eſt miſerabilius officio Epiſcopi, ſi perfunctorie, adulatorie agatur; ſed nil beatius, ſi, vt debet, agatur. GLOS. Poteſt quis cogi, vt fiat Epiſcopus in principio, vt fiat volens, ſed ſi non vult, non eſt cogendus.

5 CAP. *Sicut*. Epiſcopus fit ex electione, & conſecratione, vt ſacerdos ex ordinatione, & ex his fit corpus, id eſt eccleſia, & ſi non bene viuunt, corrumpitur. GLOS. Electio non dat ius.

CAP. *Illud*. Non locus, vel genus, ſed virtus gratiam comparat: Adam extra, & Eua intra Paradiſum fuit creata.

Gregor. CAP. *Quilibet*. Non loca occulta, vt Paradiſus, cœlum, ſed gratia Dei ſaluat: vt Loth in Sodoma fuit iuſtus, in monte peccauit.

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Adam*. Adam, quia peccauit amiſit nobilitatem loci.

CAP. *Multi*. Multi ſacerdotes nomine, pauci opere, ideſt virtute, qui honorant cathedram: qui amat primatum in terra, confundetur in cælo.

DISTINCTIO XLI.

Vltra mores ſacerdos qualem habitum, victum, vel geſtus habere debet.

CAP. *Quiſquis*. Vti debemus rebus trãſitorijs, vt victu ſecundũ conſuetudinem eorum, quibus cũ viuimus, quia non vſus, ſed libido eſt in culpa. 6

CAP. *Deliciæ*. Deliciæ ſine deſiderio acceptæ non nocent, & cibi viles cum deſiderio nocent abſtinentiæ.

CAP. *Non coguntur*. Diuites non coguntur vti cibis pauperum, ne mutata conſuetudine ægrotent, ſed doleant, & dent vilia pauperibus.

CAP. *Quod dicit*. Non quid, vel quantum comedas ſecundum tuam naturam, ſed æquanimitas, ideſt tolerantia in inopia, & temperantia in abundantia facit iuſtum.

CAP. *Parſimonia*. In victu, & veſtitu laudatur, honorat domos religioſas, & congregationes.

CAP. *Sæpe*. Sub ſpecie virtutis veniunt vitia, vt auaritia, parſimonia, &c.

CAP. *Epiſcopus*. Vilem ſupellectilem, & menſam, & victum habeat, ſed auctoritatem fide, & meritis vitæ, habitet prope eccleſiam.

CAP. *Clericus*. Clericus non veſtibus, & calceamentis decorem quærat, ſed habitu, & inceſſu probet ſuam profeſſionem.

DISTINCTIO XLII.

Epiſcopus ſit hoſpitalis omnium indifferenter.

CAP. *Si quis*. Qui deſpicit, & non vult communicare cum his, qui ſunt hoſpitales alijs amore Dei, anathema ſit. 7

CAP. *Quieſcamus*. Debemus indiſtinctè omnes hoſpitari, & non aliquos, alios non, aliter Abraham non recepiſſet Angelos. GLOS. Eleemoſyna quotidiana facienda eſt omnibus petentibus amore Dei cauſa nutrimenti ſine differentia; quomodo intelligitur. vide ibi.

CAP. *Non oportet*. CAP. *Nulli*. Epiſcopi, qui vocantur ad hoſpitandum, nihil ſibi accipiunt, & in eccleſijs non fiat conuiuium, vel accubitus niſi tranſeuntibus in neceſſitate. *Carthag.*

CAP. *Oratorium*. In oratorio præter cultũ orandi, & pſallendi nihil agitur.

DISTINCTIO XLIII.

Epiſcopum oportet eſſe Doctorem, ſit diſcretus, vt non taceat dicenda, nec dicat tacenda. 8

CAP. *Sit Rector*. Rector ſit cautus in dicendo, ne ſua loquacitate offendat. *Gregor.*

CAP.

Clemens. CAP. *In mandatis*. Hæreticis, & Paganis non ſunt ſecreta fidei manifeſtanda, ſicut nec porcis, & canibus ſacra danda.

Anaclet. CAP. *Scimus*. Prælati timore perſecutionum non debent ceſſare ab officio, & doctrina.

Gregor. CAP. *Epheſijs*. Qui non vult delinquentes increpare tacendo, occidit, nec eſt immunis à ſanguine ſubditorum.

Nicol. CAP. *Diſpenſatio*. Qui non ſpargit ſemen veritatis, damnationem incurrit, ſicut qui debet parere. *c. deſpicit*.

DISTINCTIO XLIV.

Non in commeſſationibus, & ebrietatibus, præſertim in feſtis ſint.

9 CAP. *Commeſſationes*. Sunt prohibendi, & monendi populi, & in multitudine non procedendum cum ſeueritate, ideſt excommunicatione.

CAP. *Non oportet*. Clerici non intrent tabernas. GLOS. Niſi cauſa neceſſitatis.

CAP. *Nulli clerico*. Non licet clerico exercere tabernam, vel ergaſterium, ideſt ſtationem ſub pœna depoſitionis.

CAP. *Clerici*. Clerici non ingrediantur tabernam cauſa edendi, vel bibendi, niſi neceſſitate peregrinationis.

CAP. *Mutus*. Reprehéditur Epiſcopus, qui vacat conuiuijs neglecta cura.

CAP. *Conuiuia*. Tunc conuiuia fiunt ex charitate, quando nullus detrahitur, vel irridetur, nec fabulat, & cum ſobrietate.

CAP. *Nullus*. In anniuerſarijs nullus presbyter, nec amore alicuius bibat, nec aliquem cogat bibere, nec iocos faciant.

10 CAP. *Quando autem*. Quando presbyteri conueniunt ad conuiuium, Prior, & deinde per vices cibos benedicant, & aliquis aliquid de Scriptura legat, mox reddant gratias.

CAP. *Quando*. Calendis quando conueniunt, in collatione modum non excedant, nec plus, quàm ter bibant.

CAP. *Non oportet* Clericis, vel laicis plures conferre ad conuiuia.

CAP. *Pro reuerentia*. In conuiuijs ſacerdotum ſemper ſit lectio ſacrarum Scripturarum.

CAP. *Non liceat*. Nulli liceat ex confertis conuiuia facere, nec clerici, vel religioſi comedant ante tertiam horam, facta benedictione, & gratiarum actione.

DISTINCTIO XLV.

Non percuſſorem oportet eſſe Epiſcopum, ex iraſcibili, & ſenſu perturbato, ſed ſit patiens.

fol. 11. 1 CAP. *Quid autem*. Nouum, & inauditum, vt Epiſcopus quærat timeri verberibus: quare ſit patiens, & arguat in omni patientia & doctrina.

CAP.

CAP. *Neminem*. Peccantem clericum nemo cædat, ſed ſuſpendatur triduo. GLOS. Non nimis enormiter, vel clericum in ſacris. *Siluester.*

CAP. *Qui ſincera*. Qui ſunt extra eccleſiam non aſperitatibus, & minis cogendi ad fidem, ſed ratione, & Iudæi non moleſtandi, ſed permittendi facere ſuas feſtiuitates. GLOS. Iudæi peccant mortaliter in cæremonijs, quia non differunt ab Idololatria; tamen per hoc non datur eis licentia peccandi, ſed libertas à pœna, dummodo hæc non faciant in contemptum fidei. *Gregor.*

CAP. *Licet*. Subditos peccantes corrigat potius beneuolentia, quàm ſeueritas; cohortatio, quàm comminatio; charitas, quàm poteſtas: vt Chriſtus non ſtatim puniuit Petrum. Item Iudæi non ſunt cogendi ad fidem, ſi tamen inuiti eam ſuſceperint, ſunt cogendi eam retinere.

CAP. *De Iudæis*. Non baptizati non ſunt cogendi ad baptiſmum, quia non inuiti ſaluandi: ſed qui ſunt baptizati, etiam per vim, ſunt cogendi manere in fide. GLOS. Coactio conditionalis non impedit ſacramentum baptiſmi, & ordinis, ſed matrimonium impedit: abſoluta verò coactio omnia ſacramenta impedit. Dormiens, qui prius voluit, ſi baptizatur, tenet. *Tolet.* 2

CAP. *Licet*. Qui quæ ſua quærunt, volunt magis dominari, quàm conſulere: placet honor, inflat ſuperbia, cũ magis agit beneuolentia, quàm ſeueritas. *Leo.*

CAP. *Epiſcopum*. Eſt deponendus clericus, qui, vt timeatur ſubditos percutit, non ſic Chriſtus.

CAP. *Cum beatis*. Epiſcopi, non corripiant verberibus ſubditos, ſed verbis; & qui excedit in hoc, ſit excommunicatus, & exul. GLOS. Qui in ſacris, non ſunt verberandi, niſi pro maioribus culpis. qui in minoribus, pro minoribus. Item pater familias, ſi verberat filium clericum animo corrigendi, non eſt excommunicatus.

CAP. *Diſciplina*. Miſericordia cum diſciplina copulanda, ne ſolæ deſtruantur; exemplum de vino, & oleo, & de Moyſe: Dele me, & occidat vnuſquiſque.

CAP. *Omnis, qui iuſte*. Qui iuſte iudicat, miſericordiam cum iuſtitia in ſtatera portat timens Dei iudicia, ne & ipſe condemnetur.

CAP. *Et qui*. Qui caſtigat, & qui remittit, vterque miſericordiam, & eleemoſynam dat.

CAP. *Tria ſunt genera*. Tria ſunt genera eleemoſynarum, dare corporalia, dimittere offenſam, corrigere peccatum.

CAP. *Duæ ſunt eleemoſynæ*. Eleemoſyna cordis, ideſt dimittere offenſam, eſt maior eleemoſyna corporis, ideſt dare pecuniam. 3

CAP. *Sunt namque*. In Prælatis debent eſſe manſuetudo, & rigor diſciplinæ.

CAP. *Vera iuſtitia*. Vera iuſtitia miſeris compatitur, delinquentibus indignatur, ſed cum miſericordia.

CAP. *Recedite*. Peccatores non auſteritate, ſed manſuetudine adiuuandi.

CAP. *Sed illud*. Quando ſacerdotes, vel Prædicator palpat populum peccantem, timens maledicentiam eius, Deus ſæuit in populum.

CAP. *Sane percuſſor*. Qui non reprehendit malos, nec confirmat bonos, ſed incaute loquitur, percutit infirmos.

DI-

Digitized by Google

DISTINCTIO XLVI.

4 *Non litigioſum, qui vt ruſtici garrulitatem, auctoritatem putant, & loquuntur ex ignorantia.*

Gregor. CAP. *Hoc habet*. Reprehenditur prælatus, qui in ſublimitate arroganter loquitur, & dominando vſque vt faciunt adulatores.

CAP. *Sunt nonnulli*. Prælati non debent peccatores extollere,& laudare.

Carthag. CAP. *Clericus*, & ſeqq. vſq. ad fin. Clericus adulator deponatur: qui non probanda fratribus obijcit excommunicetur: maledicus degradetur: ſcurſilis, & turpis deponatur: inuidens profectibus fratrum non ordinetur: ſeditioſus vſurarius,vltor non ordinetur: non ſœncra,vſuras,lucra,ſeſcupla non quærat.

DISTINCTIO XLVII.

Non cupidum, & ſic non vſurarium.

5 CAP. *Epiſcopus*. Exigens vſuras à debitoribus, deponatur. CAP. *Quoniam*. Vſurarius deponatur, etiam à regula, ſi eſt regularis.

Gregor. CAP. *Omnes*. Qui laborant pro terreno lucro,& honore,&c. probantur non diligere Deum, & cæleſtia. CAP. *De Petro*. Vſurarius non ordinetur. CAP. *Si quis*. Et degradetur.

Leo. CAP. *Virum*. Catholicus,præſertim ſacerdos,ſicut non debet detineri errore,ſic nec cupiditate terrenorũ. CAP. *Bonorum*. Aliter nõ adhærebit Deo.

CAP. *Sicut hi*. Inuehitur contra auaros pulchre: vide ibi,&c. Item ordinandus ſit domui ſuæ bene præpoſitus, & probat multis.

CAP. *Quantumlibet*. Non inueniuntur meliores, quàm qui in monaſterio proficiunt, ſicut peiores quàm qui deficiunt: & ſi non poſſunt corripi, non eſt culpa ſuperioris.

CAP. *Quod ad nos*. Nobis curandum ne quis noſtra culpa pereat: & ſi quis ſua malitia perit, nobis non imputabitur.

DISTINCTIO XLVIII.

6

Nicenus. CAP. *Quoniam*. Neophytus non fiat Epiſcopus,ſed poſtquam fuerit probatus, &c. qui contra ſecerit, deponatur.

Gregor. CAP. *Sicut neophytus*. Neophytus dicitur qui repente in Religionis habitu plantatus ambit ordines ſacros.

DISTINCTIO XLIX.

In genere Epiſcopus non debet eſſe criminoſus.

7 CAP. *Hinc etenim*. Sacerdos non debet habere vitia animi ſignificata per defectus corporis prohibitos, Leuitici 21. & explicat.

CAP. *Sacerdotes*. Qui ordinat indoctum,cœcum offert: qui lucra terrena quærentem, claudum: qui vitioſum, & pigrum,languidum.

DI-

DISTINCTIO L.

Qui criminoſi etiam poſt peractam pœnitentiam non poſſunt exercere, vel aſcendere. 8

CAP. *Si lapſis.* Lapſis non eſt danda licentia,vt reuertantur ad ordinem *Gregor.*
ſuum ſupplicatione nullius,ne corruat diſciplina. GLOS.Ideſt depoſitis.
CAP. *Qui ſemel.* Depoſitus non admittitur ad aliquẽ gradum ſacerdotij. *Mart.*
CAP. *Presbyterum.* Idem, licet cum ſponte confitente ſuum crimen *Ioan. 8.*
mitius agatur. GLOS. Mitius cum confeſſo, quàm conuicto.
CAP. *Miror.* Sacerdos, qui commiſit homicidium, nullo modo mini- *Nicol.*
ſtret: & hoc quærere eſt dementia, etiam poſt longam pœnitentiam.
CAP. *Clericum.* Clericus non militet in ſeculo, & ſi occidit paganum, *Nicol.*
careat accepto, & non aſcendat ad alium. GLOS. In *c. Miror.* Epiſcopus
non poteſt diſpenſare cum homicida, nec cum ſimoniaco,niſi ignoranter,&
in ſimplici beneficio, nec cum depoſito, nec cum excommunicato cele-
brante,vel cum eo, qui accedit ad iudicium ſeculare, nec cum bigamo, nec
cum filijs presbyterorum, vbi pater miniſtrauit. Item Epiſcopus diſpenſat
in multis criminibus, & in genere, vbi non prohibetur Epiſcopus diſpen-
ſare poteſt. *c. nuper, de ſententia excomm.*
CAP. *De his.* Clericus, qui defendendo paganum occidit,non miniſtret, 9
GLOS. Si defendit ſe incaute, & ſine moderamine. Item homicidium,
aut eſt ex neceſſitate, aut caſu, aut ex voluntate, nunquam eſt diſpenſan-
dum cum eo, *c. Miror, eodem.* Si caſu, & dabat operam rei licitæ, non im-
peditur, ſed poteſt miniſtrare, & aſcendere, niſi grande ſcandalum oriatur,
quia tunc debet ſe purgare. *c. ex literis de homicidio*: rei illicitæ neutrum po-
teſt facere. *c. Clerico: & cap. ſi quis voluntate, eod.* Si ex neceſſitate,vel fuit
neceſſitas eiutabilis, & tunc non aſcendat, ſed in ſuſceptis toleratur *c. de his
clericis, eod.* ex miſericordia *c. ſicut de homicidio*: ſi fuit ineuitabilis,poteſt mi-
niſtrare in ſuſceptis ſine diſpenſatione, ſed petat diſpenſationem vt aſcendat
c. ſuſcepimus, & c. 2. de homic. Sed melius quod aſcendere poteſt ſine diſpen-
ſatione *c. quia te, eod.*
CAP. *Si Epiſcopus.* Si Epiſcopus, Presbyter, vel Diaconus committit 10
capitale crimen, vt ſi falſat chartam, vel falſum teſtimonium dicit,depoſitus
in Monaſterium detrudatur,& cum communione laica tantũ,donec vixerit.
CAP. *Si quis viduam.* Qui viduam, vel dimiſſam ducit eſt irregularis:
Qui poſt baptiſmum eſt conſcius homicidij, vel facto, vel præcepto, vel
conſilio, aut defenſione, non aſcendat, nec miniſtret, & in morte tantum
laicam comunionem accipiat. GLOS. Iudex executor, aſſeſſor in cri-
minalibus ſunt irregulares, & non ordinentur. Item ante baptiſmum, qui
ſine peccato occidit, an ſit irregularis, videtur non. Lege Gloſam.
CAP. *Peruenit.* Qui in ſacris committit peccatum fornicationis, non
miniſtret etiam poſt pœnitentiam. GLOS. Quando eſt conuictus, vel
confeſſus, & niſi Epiſcopus diſpenſet, quia hic tantum reprehenditur indi-
ſcreta diſpenſatio.
CAP. *Accedens.* Idem vt in præcedenti: & qui audent miniſtrare, pu- fol. 12.
niuntur, conceditur tamen communio laicalis in fine vitæ. GLOS. De- 1

gradatus percutiens non eſt excommunicatus, & Epiſcopus in aliquo caſu
poteſt mutare pœnas Papæ.
CAP. *Poſquam.* In loco lapſi non reſtituendi: Epiſcopus intra tres men-
ſes prouideat eccl.ſiam de idoneo. GLOS. A die mortis pro electione,
dantur tres menſes, & alij tres pro conſecratione, *Diſtinct.* 100. & *de elect.*
c. Ne pro defectu, niſi per neceſſitatẽ prorogetur, *Diſt* 28. *c. fin.* GRAT. è con-
tra multis probat, poſt actã pœnitentiã licite poſſe ad miniſtrare, & aſcendere.
2 CAP. *Ioannes Chryſt.* Affert multa exempla, in quibus eandem nacti fue-
runt reſtituti ad priſtinos, & nouos gradus.
CAP. *Ponderet.* Dicere lapſos ſacerdotes non poſſe reuocari ad exerci-
tium, eſt hæreticum, quæcunque ſolueritis er[u]nt ſoluta: Idem de alijs, vt
ordinentur. Item opinio, quæ vetat miſericordiam, non eſt tenenda, nec au-
dienda. Item tempore maturanda ſententia, ne turbetur ordo.
CAP. *Et purgabit.* Sacerdotes lapſi poſt pœnitentiam purgati, poſſunt
admitti, quia placent Deo, vt prius.
CAP. *Quia ſanctitas.* Idem quod ſupra. CAP. *Quid eſt.* Idem: & iacentes in
peccato, prædicare non debent CAP. *Ferrum.* Idem.
CAP. *Cum exaudiero*. Idem. CAP. *Ieſu.* Idem. CAP. *Contumaces.* Idem
CAP. *Si quis.* Idem, & Epiſcopus iudicet vendentes res eccleſiæ.
CAP. *Benevalet.* Idem; & contrarium fuit dictum propter ſimulatus
pœnitentias. CAP. *Sacerdos.* Idem. GRAT. Concordat. Pœnitentes ſi-
mulate, & ambitione honoris non recipit eccleſia, ſicut nec Deus, veros ſic.
CAP. *Vt conſtitueretur.* Eccleſia poteſt, & ſolet diſpenſare, ſed propter
3 fictas pœnitentias, vel ambitionem vtiliter reijcit. Item propter multitudi-
nem, rigor iuris remittitur. GLOS. Rigor, ius, diſpenſatio differunt: ri-
gor eſt auſteritas, & exceſſus iuris ad terrorem, vide ibi: & non ſeruatur,
niſi vbi timetur exemplum mali: quandoque rigor eſt ſubtilitas iuris, &
mitigatur rigor multiplici cauſa. *c. pueris de ſentent. excom.* Diſpenſatio eſt
iuris relaxatio propter neceſſitatem, vel vtilitatem. *c. tali* 1. *q.* 7. Ius eſt me-
dium inter vtrunque.
CAP. *Abſit.* Idem, ſed caute, ne occidamus dando occaſionem peccandi.
CAP. *Si quis.* Non diſpenſandum ad petitionem etiam piorum religio-
ſorum, niſi ſecundum canones, & facta pœnitentia: ſecus eſt ad iram Deum
prouocare.
CAP. *Domino Sancto.* Lapſi v.g. in fornicationem, ſi vere eos pœnitet,
4 admittuntur ad priſtinos gradus, & honores: ſi ficte, non. Item quando in
Concilijs inueniuntur ſententiæ contrariæ, illius Concilij ſententia eſt tenen-
da, cuius authoritas eſt potior, vel antiquior. GLOS. Magis miſericor-
dioſa. Item textus, valet quando conſtitutiones ſunt particulares, ſed quan-
do ſunt generales, ſemper poſterior præiudicat, *de cogn. ſp. c.* 1.
CAP. *Si quis diaconus.* Clericus in ſacris deprehenſus in adulterio, vel con-
uictus, vel confeſſus, non poteſt redire ad ſuum honorem, niſi vere pœniteat.
GLOS. Sola deprehenſio cum euidentia facti facit infamiam.
CAP. *Quicunque.* Lapſi difficile remittuntur ad priſtinum gradum.
CAP. *Qui ſub gradu.* Lapſus in gradu poſt pœnitentiam poterit bapti-
zare, communicare infirmos, & miniſtrare altari. GLOS. Baptizare ſo-
lemniter, ſed non fiet Epiſcopus.
CAP. *Presbyteros.* Qui immolauerunt dæmonijs, ſi pœnitus coacte,
admit-

Digitized by Google

admittuntur ad honores; ſi ſub conditione non, niſi arbitrio Epiſcopi; ſi ſimpliciter, non. GRAT. Poſſunt & aliter conciliari Patres, ſi lapſi crimen eſt manifeſtum ante, vel poſt ordinationem, ſunt deijciendi; ſi occulti poſt pœnitentiam, recipiantur.

CAP. *Sacerdotes.* Quando lapſus ſacerdotis in fornicationem eſt publicus, non poteſt habere honores ſecundum canones. 5

CAP. *De his.* Criminoſus publicus non admittitur propter ſcandalum, occultus poſt pœnitentiam ſacramentalem recipitur.

CAP. *De eo.* Cum hæretico ante recõciliationẽ nemo debet cõmunicare.

CAP. *De his clericis.* Qui in ſacris, & in obſidione poſiti mutilantur extra neceſſitatem ineuitabilem, abſtineant per duos annos, & pœniteant: & ſi negligunt, differatur tempus.

CAP. *Clerico.* Iaciens lapidem minus diligenter, ſi mutilat, poteſt diſpenſari cum pœnitentia. CAP. *Qui ante.* Qui non ſponte, ſed ineuitabili neceſſitate mutilat, non eſt irregularis.

CAP. *Studeat.* Clericus, ſi iratus ſine animo occidendi percutit, & ille moritur, eſt irregularis: ſi moritur ex alia cauſa, vt vulnere, ſuſpendatur ad tempus, mox miniſtret, & detur ex beneficio ſuo vnde ſuſtentetur. GLOS. Si non occidit ex percuſſione clerici, ſed alia cauſa, tunc non tenetur de morte, vel dicitur eſſe occaſio proxima, & ſufficiens mortis.

CAP. *Eos vero.* Qui caſu committunt homicidium, pœniteant per quinquennium, poſtea reſtituantur. 6

CAP. *Si qua femina.* Domina, quæ verberando in triduo occidit ancillam, ſi voluntarie, per ſeptem annos; ſi caſu, per quinque abſtineat à communione, niſi in morte.

CAP. *Si quis.* Idem ſi vir virum; & ſi voluntarie, ad ianuam eccleſiæ catholicæ ſemper ſubiaceat.

CAP. *Qui ſaccum.* Qui pecuniam in ſacco furatur, eſt reus furti, etiam ratione ſacci. GLOS. Secundarie, & acceſſorie.

CAP. *Eum qui.* Quando quis probat caſu, & non voluntarie cõmiſiſſe homicidium, liberatur. GLOS. Vt ex ludo licito, vel cõtrarius probet oppoſitũ.

CAP. *Frater videtur.* Idem quod ſupra. CAP. *Quantum dicit.* Idem. CAP. *Hi qui arbores.* Idem, ideſt caſus non facit irregularitatem. CAP. *Sæpe contingit.* Idem.

CAP. *Si duo fratres.* Idem, ſi cedens arbores dixit, caue.

CAP. *Hi, qui.* Lapſi poſt pœnitentiam, & ſi miniſtrent in ſuſceptis, non tamen aſcendant; & ſi reincidant, priuantur etiam cõmunione. GRAT. Lapſi non ſolum reſtituendi in priſtinum, ſed poſſunt aſcendere ad altiora.

CAP. *Conſiderandum.* Petrus poſt lapſum fuit factus paſtor, vt compatiretur alijs. GLOS. Petrus fuit factus Papa ibi, *Paſce oues*, non ibi, tu es Petrus. CAP. *Fideliter.* Idem. GLOS. eligendus eſt magis qui peccauit, & pœnituit, vt ſciat compati. 7

CAP. *Ex pœnitentibus.* Clericus ſolemniter pœnitens non ordinetur, licet ſit alioquin bonus; & ſi ordinetur, deponatur à clericatu, & ordinans ſcienter talem deponatur ab ordinatione. Idem ſi ſcienter ordinet bigamum. GLOS. Crimen detectum extra iudicium ab eodem impedit ordinandum.

CAP. *Quicunque.* Pœnitens, vel bigamus, qui ſe ingerit alicui ordini, ſatis erit, ſi diſpenſetur, vt in eo permaneat, ſed non aſcendat.

C 2 CAP.

CAP. *Si vero.* Qui tantum in articulo mortis communicauit, & poſtea non egit ſolemnem pœnitentiam, poteſt ordinari.

CAP. *Si ille.* Qui vltro fecit pœnitentiam ſolemnem, & qui inuitus, eſt detruſus in monaſterium ad agendam pœnitentiam, non poteſt ordinari. Item recipere dicta contra auctoritatem Sedis Apoſtolicæ, vel canones, temerarium, & periculoſum eſt.

8 CAP. *Non confidat.* Impediuntur ordinari bigami pœnitentiati, illiterati, corpore vitiati, conditionarij, obnoxij rebus publicis.

CAP. *Canones.* Pœnitentes non poſſunt fieri etiam clerici.

CAP. *Si quis poſt.* Qui poſt remiſſionem peccatorum habuit cingulum militiæ ſæcularis, non admittitur ad clericatum.

CAP. *Quamuis.* Priuata pœnitentia non denegatur peccantibus toties, quoties: publica ſatis eſt ſemel.

CAP. *Pœnitentes.* Pœnitentia ſolemnis ſic facienda: ſacerdos imponit manum ſuam ſuper caput, & cilicium: deponant comam, & veſtimenta; ſecus non recipiantur. Item iuuenibus non facile committenda pœnitentia propter fragilitatem. Item viaticum in morte nulli negandum,

CAP. *In capite.* Deſcribitur fuſe modus imponendi pœnitentiam ſolemnem. CAP. *Confirmandum.* Clericis nunquã imponatur publica pœnitentia.

9 CAP. *Illud quoque.* Sicut non permittitur clericis facere pœnitentias, ſic nec pœnitentibus accipere clericatum.

CAP. *Alienum eſt.* Sacerdoti, & Diacono non imponitur publica pœnitentia ex traditione Apoſtolica.

CAP. *Placuit.* Pœnitens publicus non fiat clericus, niſi ob neceſſitatem, & tunc in minoribus: & ſi erat Diaconus, exerceat tantum ſubdiaconatum.

CAP. *Hi qui.* Clerici apoſtatæ non admittantur ad communionem, niſi poſt pœnitentiam, & reaſſumpto habitu, ſed non ad clericatum.

DISTINCTIO LI.

Innoc. CAP. *Aliquanto.* Aduocati, milites, officiales, & hiſtriones non poſſunt

10 ordinari, propter ſcandalum tolerantur. GLOS. Si ante baptiſmum, non prohibeatur. Item cauſa ſanguinis fiunt irregulares, accuſator, aduocatus, iudex, teſtis, notarius, licet poſſint defendere, licet accuſans ſuccumbat eadem pœna. ſed tutior eſt opinio, quod clericus, nec pro accuſatore, nec pro reo poſſit aduocare, quia per conſequentiam intendit talionem, & ſi non directe.

CAP. *Deſignata.* Qui poſt baptiſmum militauit, fuit curialis, &c. non ordinetur,

CAP. *Praeterea.* Curiales, vel obligati officijs publicis, dum ſunt in eis hiſtriones, & mimi, non ſunt promouendi. GLOS. Obligatus ad aliquid faciendum debitum poteſt ingredi monaſterium.

Tolet. CAP. *Si quis.* Miles, qui militauit ad occidendum, non ordinetur, niſi ex diſpenſatione, & ad minores tantum.

CAP. *Qui in aliquo.* Ordinandus Epiſcopus debet carere xxvj. impedimentis: vt non criminoſus, infamis, etiam de facto, pœnitens publicus, non in hæreſi, non mutilati, bigami, concubinarij, ſerui, ignoti, neofiti, laici, miles, curialis, illiterati, xxx. annorum, qui non per gradus aſcendunt, qui per habi-

habitum, vel ſimoniam,non electus à deceſſore, ſed à Clero, & Metropolitano: conſecrandus die Dominico,vbi elegit Metropolitanus. GLOS. Epiſcopus ipſo facto, v.g. ordinando diſpenſat circa notum,non ignotum.

DISTINCTIO LII. fol.13.

GRAT. Qui per ſaltum ordinatur, tandiu abſtineat, donec accipiat prætermiſſum. 1

CAP. *Sollicitudo*. Qui per ſaltum ordinatur negligentia potius, quàm contemptu,non miniſtret, niſi poſt acceptum ordinem omiſſum. *Alex.*

DISTINCTIO LIII.

CAP. *Legem*. Qui obligati ſunt ratiocinijs publicis,vel militia,& hi,qui ſeculi actionibus implicati ſunt, non ſunt præpropere ſuſcipiendi in clero eccleſiaſtico,quia non ſtudent ſeculum fugere,ſed mutare, nec in monaſterijs recipiendi, niſi ſint abſoluti probris,ratiocinijs: & milites poſt examen ſubtile ſunt probandi per triennium. GLOS. Iuramentum militum, vel clericorũ non impedit quin Religionem ingrediantur: probatio ex conſuetudine eſt facienda in habitu monachali. Item incognitus probatur per triennium, notus per annum. 2 *Gregor.*

DISTINCTIO LIV.

CAP. *Nullus*. Seruus non ordinandus, niſi libertate donetur. GLOS. Tacita voluntas Domini ſufficit. 3 *Leo.*

CAP. *Nulli*. Seruus non ordinandus, niſi charta eius libertatis in publico legatur: & ſeruus male promotus fit ſeruus, vt prius. GLOS. Publice factis nemo poteſt cõtradicere. Item ſeruus malè ordinatus remanet ſeruus, vt prius, niſi ſit presbyter, vel diaconus. Non gaudet priuilegijs, niſi vno ſolo. *c.ſi quis ſuadente*,& quidem in odium laicorum,non in fauorẽ ſui;& ſic non poteſt vapulare,ſed poteſt accuſari à laico.Item depoſitus poteſt verberari ſine excommunicatione, ſed nõ poteſt ducere vxorem. CAP. *Magnus*. *Tribur.*

CAP. *Qui ex familijs*. Seruus eccleſiæ non ordinetur niſi fiat liber,& ſi in clericatu ſint ingrati, & flagitioſi, iterum ſerui fiant. *Tolet.*

CAP. *Quicunque*. Serui manumiſſi aliquo obſequio retento pro dominis non ordinentur. GLOS. Obſequium conſiſtens in non faciendo non remittitur niſi ſpecificetur.

CAP. *Si quis*. Obligatus tributo ſeruili, vel aliqua conditione, vel patrocinio domus, non eſt ordinandus, niſi de conſenſu patroni. *Martin.*

CAP. *De rebus*. Bona, & peculium ſerui facti liberi, & ordinati, dominus vel ſibi retineat, vel illi concedat, vt vult.

CAP. *Ex antiquis*. Seruus ſine licentia ordinatus perdat peculium, ſed maneat in ſuo ordine diaconus, vel det alium pro ſe,vel maneat ſeruus: clerici ſint ſerui ſine priuilegio. GLOS. Amittit peculium,quod acquiſiuit poſt ſacerdotium, vel vſum peculij, quem habebat. Item diaconus ſi non poteſt vicarium, dando pretium ſe liberat. *Gelaſius.*

CAP. *Frequens*. Seruus ordinatus inſcio domino, ſi eſt clericus ſeruiat; ſi presby- 4

Digitized by Google

presbyter, vt ſupra. CAP. *Quis aut*. Idem vt ſupra.

CAP. *Generalis*. Serui ſine conſenſu dominorum, nec clerici, nec regulares fiant, & minatur recipientibus illos, vel non reſtituentibus.

Gregor. CAP. *Mancipia*. Mancipia Iudæorum reducantur ad libertatem.

Tolet. CAP. *Nulla officia*. Iudæis non dentur officia publica, ne pœnam imponant chriſtianis; & ſerui chriſtiani ſi ſunt maculati iudaiſmo, vel circumciſi, ſine pretio liberentur.

Gregor. CAP. *Fraternitatem*. Serui iudæorum, ſiue ſint iudæi, ſiue pagani, ſi qui velint fieri chriſtiani, ſi ſunt ipſius merces exponantur venales per tres menſes, & ſi inueniunt emptorẽ ſoluto precio fiant liberi, vltra tres menſes fiant liberi ſimpliciter. GLOS. Quia præſumuntur ad vſum. Item precium ſunt xij. ſolidi, quos quærat hoſtiatim, ſi nemo vult eos emere. Item contra præſumptionem iuris, vel de iure non admittitur probatio: quando ius non tantum præſumitur, ſed ſtatuit aliquid certum.

CAP. *Si quilibet*. Seruus iudæorum chriſtianus fugiens cauſa fidei, eſt dandus libertati. CAP. *Etſi*. Etiam nondum baptizati.

CAP. *Preſenti*. Iudæorum ſeruus, qui chriſtianus, vel qui vult fieri chriſtianus ſolutis xij. ſolidis ſit liber: & ſi hæbreus non vult, tamen ſeruus ſit cum chriſtianis.

5 CAP. *Si ſeruus*. Epiſcopus ſcienter ordinans ſeruum neſcio domino, ſoluat duplum; & ſi ignoranter, ſoluant qui ſupplicauerunt, vel teſtes.

CAP. *Si ſeruus*. Seruus ſi ſit clericus ſciente, & non contradicente domino ſit liber: ſi neſciente, intra annum recuperet eum probata ſeruitute. Item ſi per triennium probatus efficitur monachus, eſt liber. Epiſcopus liberat à fortuna ſeruili, vel aſcriptitia, ſed non à curiali. Item aſcriptitij poſſeſſionibus poſſunt fieri clerici inuitis dominis, quia adhuc remanent aſcripti.

Leo. CAP. *Admittuntur*. Non ordinentur ſerui, & obligati, niſi cum voluntate dominorum.

Synodus. CAP. *Abbati*. Abbas, vel monacus non poteſt facere ſeruum monaſterij liberum, quia non ſunt domini, ergo non poſſunt alienare.

Greg. CAP. *Multos*. Seruitus monaſterij non impedit, quin ordinentur ſi probati, alioquin idonei comprobentur.

CAP. *Prohibendum eſt*. Liberti, quorũ patroni viuunt, nõ ſunt ordinandi.

DISTINCTIO LV.

6 Corpore vitiati non ordinentur, nec miniſtrent. GLOS. Sponte vitiati in quocunque membro repelluntur. *c. pœnitentem, 2. d.* ſi caſu, vel ab hoſtibus inuiti, vel propter ægritudinem voluntarij, ſiue à ſe, ſiue à medicis, non obſtat, & *c. ſi quis à medicis, ead.* ſi alias, vel in opere illicito, expelluntur: ſi licito, & in minimis membris, aut occultis, non repelluntur. *c. qui partem, ead.* ſi in magnis, & manifeſtis, non promouentur, *c. ſi Euangelia, ead.*

Gelaſius CAP. *Priſcis*. Monachi, & laici, ſi ſint aliàs idonei in neceſſitate eccleſiæ poſſunt ordinari ad ſacramenta miniſtranda, ſed conſtet de ante acta vita, vt non ſit aliquo facinore infectus, illiteratus, bigamus, ſordidatus ab adoleſcentia, corpore vitiatus, ſeruilis, vel originariæ conditionis, curiæ, vel reip. implicatus, publice pœnitentiatus, nõ diſcuſſus aliquo tempore. GLOS. Hæc impediunt etiam in caſu neceſſitatis. Item vbi non eſt copia aliorum, ſumuntur mi-

tur minus legitimi. Item monachi non poſſunt eſſe Prælati eccleſiarum ſecularium, niſi ex diſpenſatione, ſed de iure communi poſſunt promoueri ad parochiam, ſi habent ſuum ſocium ſui ordinis.

CAP. *Nullus*. Qui audet ordinare pœnitentem, bigamum, viduæ maritum, eſt ſuſpenſus per annum à celebratione Miſſæ,& ſi præſumit celebrare, 7
eſt excommunicatus,& deponatur. GLOS. An annus biſſextilis habeat vnum diem plus: res eſt dubia.

CAP. *Pœnitentes*. Pœnitens illiteratus, mutilatus non ordinetur, & hos ordinans factum ſuum diſſoluit. GLOS. De iure communi nemo venit contra factum ſuum, niſi in caſibus expreſſis à iure. GRAT. Corpore vitiati prohibentur ordinari qui non caſu, ſed propria voluntate ſunt abſciſſi.

CAP. *Si quis*. Qui amputauit ſibi virilia non ordinetur, & ſi eſt clericus 8
non miniſtret, quia eſt homicida. GLOS. Quia mori potuit. Item Marcus, & Origenes trahuntur in exemplum.

CAP. *Hi, qui*. Qui abſcindunt virilia propter caſtitatem non ordinentur.

CAP. *Qui partem*. Qui ſibi volens abſcidit partem digiti, non ordinetur; *Innoc.*
ſi caſu in opere licito, ordinetur, vel miniſtret. GRAT. Qui in morbo à medicis, vel à barbaris, vel à dominis caſtrantur poſſunt promoueri.

CAP. *Si quis à medicis*. Sectus ob membrum à medicis, vel caſu à barbaris, vel à domino, ſi eſt digniſſimus poteſt ordinari, & celebrare; ſi à ſe ſanus, non. GLOS. Medicus ſi conſcientia eum non remordet, poteſt promoueri. *c. ad aures, de etat. & qual.* & imperitia imputatur in culpam. Item defectus poteſt ordinari, ſi non patitur nimiam deformitatem. *c. presbyterum, de cler. ægrot.* Item qui ſeruum caſtrat eſt pœna capitis,& confiſcationis.

CAP. *Eunuchus*. Eunuchus, vel per inſidias, vel in perſecutione factus, 9
poteſt eſſe Epiſcopus. GLOS. Non eſt neceſſe ſeruare carnem illam, vel puluerem.

CAP. *Si quis pro*. Idem vt ſupra, & qui ſe caſtrat ad ſedandas concupiſcentias carnales non poteſt ordinari. GLOS. Si ſine baculo poteſt ire ad altare, ſed contra *diſt. 49. c. 1. & vlt.*

CAP. *Lator*. Qui caſu habet digitum abſciſſum ſine ſua culpa, ſed caſu, *Stephan.*
aut à medicis, vel paganis,&c. poteſt ordinari. GLOS. Si non eſt deformitas magna.

CAP. *Præcepta*. Qui ſanus factus eſt ſacerdos, & in dignitate, ſi mox caſu,& ſine culpa debilitatur, vel burſam amittit, nõ eſt priuandus. GRAT. Supradicta non intelliguntur de omnibus membris caſu amiſſis: nam qui caſu amittit oculum, non poteſt ordinari. *Gelaſius.*

CAP. *Si Euangelica*. Qui etiam inuitus priuatur oculo, non poteſt ordinari, quia ius nihil diſtinguit. GLOS. Sponſa oppreſſa à ſponſo poteſt intrare Religionem.

DISTINCTIO LVI.

Illegitimi non poſſunt ordinari, niſi in Religione, & qui filij presbyterorum poſſint ordinari.

CAP. *Presbyterorum* Filij non poſſunt ordinari, niſi ſint probati in religione, vel canonia regulari, ideſt poſt diſpenſationem. GLOS. Non *Vrbanus.*

ſic nepotes. GRAT. Intelligitur de filijs, qui ſunt imitatores parentum in incontinentia, ſecus ſi ſunt honeſti, imò poſſunt fieri Epiſcopi.

CAP. *Oſius*. Numerantur multi Papæ, qui fuerunt filij presbyterorum, qui ante ſacros ordines habuerunt ex vxore filios.

CAP. *Vndecumque*. Crimen patris non nocet illegitimo ſi bene viuat, ideſt quoad ſalutem; nec coniugium iuuat filium, ſi male viuat.

fol. 14. CAP. *Numquam*. Filius ſi eſt bonus non debet cum pudere de peccatis parentum, vt ſi mater fuit meretrix. CAP. *Naſci*. Idem.

1 CAP. *Sponſus*. Iniquitas parentum non nocet filijs, vnde Chriſtus voluit habere progenitores bonos, & malos.

CAP. *Satis*. Clericus non debet priuari officio, & gradu aliena culpa, & non ſua. GLOS. Sæpe quis punitur ſine culpa, ſed non ſine cauſa.

CAP. *Dominus*. Natus ex adulterio ſi bonus eſt ordinari poteſt: probat exemplo Chriſti. GLOS. Ex diſpenſatione.

CAP. *Iſmael*. A populo Dei non ſeparat materna iniuria, ſed propria culpa, vt in Iſmael. GRAT. Contrarium probat, ideſt vitia parentũ nocent filijs.

Bonifac. CAP. *Si gens Anglorum*. Deus propter peccata permittit chriſtianos puniri à gentibus, vt Anglos, & Hiſpanos, Burgundos.

CAP. *Niſi aut*. Filij ſacerdotum ſi ſint regulares ordinentur. CAP. *Apoſtolica*. Idem. CAP. *Cenomanenſem*. Idem diſpenſetur. CAP. *Quid*. Idem.

DISTINCTIO LVII.

2 GRAT. In ægritudine baptizatus non eſt ordinandus. GLOS. Quia præſumitur timore mortis, vel peccata non eſſe dimiſſa: ſi moritur, præſumuntur dimiſſa.

CAP. *Si quis in*. In morbo baptizatus non ordinatur, quia eius fides eſt ex neceſſitate, & non voluntaria, niſi mox aliter conſtet, vel ſit neceſſe.

DISTINCTIO LVIII.

3 GRAT. Monachus non promouetur ad officium eccleſiaſticum niſi de voluntate Abbatis. GLOS. Quia monachus eſt ſeruus ſine velle, &c.

Gregor. CAP. *Nullus*. Monachus non promouendus ad officium eccleſiaſticum, niſi Abbas ſponte offerat Epiſcopo. GLOS. Et de conſenſu Conuentus, quia eſt alienatio quædam.

Carthagin. CAP. *Si quis de*. Epiſcopus ſi ſine conſenſu Abbatis monachum ordinat, vel in ſuo monaſterio maiorem facit, communicet cũ ſuis, & ille eſt ſuſpenſus. GLOS. Monachus poteſt eſſe Prælatus in eccleſia ſeculari, vel Epiſcopus, vel plebanus, vel canonicus ſecularis, vicedominus Epiſcopi, vel œconomus.

DISTINCTIO LIX.

Ordinati nõ aſcendant niſi exercitati in interſtitijs ſeruandis.

Sozimus. CAP. *Qui eccleſiaſticis*. Qui non eſt exercitatus in eccleſiaſticis diſciplinis per temporum interſtitia, & qui præſumit ordinare talem, careat & ordine.

CAP.

CAP. *Si officia*. Non ordinentur niſi probati in ſingulis ordinibus per interſtitia, mox fiat Epiſcopus: reprehenditurque turba ſacerdotum, & eos ordinans.

CAP. *Hoc ad nos*. Laicus repente factus ſacerdos non creatur Epiſcopus, ne prius ſit magiſter, quàm diſcipulus, ſed exerceatur in ſingulis ordinibus.

CAP. *Ordinatos*. Idem. GLOS. Nemo debet conſolari ad hoc vt dignitatem conſequatur. Item an ſola ſpes inducat ſimoniam, pro honeſto ſeruitio nõ, ſecus ſic. Item ſubito recipiens ordinẽ præſumitur accepiſſe in fraudẽ. *Caleſt.*

DISTINCTIO LX.

Ex iam ordinatis, quis aſſumendus in Archipresbyterum, Præpoſitum, Epiſcopum, Archiepiſcopum. 5

CAP. *Nullus*. Non eligatur in Archidiaconum, niſi ſit Diaconus, nec Archipresbyterum, vel Decanum niſi ſit presbyter, eſt enim prohibitum. GLOS. Hodie eſt derogatum, & ſufficit ſi ſit in ordinibus minoribus, & breui tempore accipiat ordinem requiſitum. *c. præterea, de ætat. & qualit.* & in ſexto *c. permittimus*. Item in collatione Archidiaconatus ſpectanda eſt conſuetudo. CAP. *Nullus in*. Idem, vt ſupra. CAP. *Innouamus*. Qui non ordinantur ordine, quem dignitas requirit, priuantur honore. Item pueri non eligantur ad dignitates. *Vrbanus.* *Innoc.*

CAP. *Nullus in Epiſcopum*. Non ordinetur Epiſcopus niſi ſit in ſacris, & ſpectatæ vitæ. GLOS. Hodie in ſubdiaconatu. Item laicus non poteſt poſtulari in Epiſcopum. *Vrbanus.*

DISTINCTIO LXI.

Laici non fiant Epiſcopi niſi probati per ſingulos ordines. 6

CAP. *Sacerdotale*. Ex laicis non fiant ſubito ſacerdotes. GLOS. Niſi ſit neceſſitas, & tunc qui annum cum dimidio. *Gregor.*

CAP. *In ſacerdotibus*. Idem & Epiſcopus fiat qui diu eſt probatæ vitæ.

CAP. *Non negamus*. Idem, & publicè pœnitens non fiat Epiſcopus.

CAP. *Miſerum*. Idem. CAP. *Miramur*. Idem 1. ad Timoth. 5. *Manus cito nemini impoſueris, neque communicaueris peccatis alienis.* *Innoc.*

CAP. *Epiſcopum*. Nullus creetur Epiſcopus, niſi probatus vita, & moribus.

CAP. *Quid proderit*. Idem, & non relinquendi exercitati.

CAP. *Statuimus*. Non ordinentur inexperti. GLOS. Seniores in electione præponẽdi. GRAT. Hæc ſunt intelligenda, niſi laicus ſit magnæ virtutis, vt Nicolaus, Ambroſius, &c.

CAP. *Neophytus*. Hic non ordinandus Epiſcopus, ne ſuperbiat; ſed ſi eſt humilis, ordinandus: ſic Ambroſius de ſeipſo.

CAP. *Oſius*. Laicus quicumque poſtulatus Epiſcopus non conſecretur, niſi prius ſit exercitatus in alijs ordinibus. GRAT. Poſtulatur laicus & impeditus, vel extraneus, ſed eligitur idoneus. GLOS. Poſtulantes poſt ſcrutinium publicatum non poſſunt recedere. 7

CAP. *Epiſcopus dum*. Poſtulatus eſt eligendus cum decreto ſubſcripto ab omnibus,

[redacted]

Digitized by Google

omnibus,& Romam mittendus. GLOS. Etiam ſine ſcriptura electio tenet. GRAT. Clerici externi non præferendi proprijs eccleſiæ, ſi ſint digni.

CAP. *Nec emeritis*. Non præferantur extranei proprijs.

CAP. *Nullus*. Non detur Epiſcopus inuitis,& extranei non præferantur proprijs clericis,ſi quis eſt dignus; ſecus,reclament. GLOS. Etiam nec inuitis laicis. CAP. *In ordinatione*. Idem.

CAP. *Studij*. Eligatur de gremio in quantum fieri poteſt. CAP. *Obitum.* Idem,& interim commendatur Diœceſis alteri. CAP. *Catanenſis*. Idem.

CAP. *Bene nouit*. Idem,& ſic ſine vitio canonico, & per tempora aſcendat. CAP. *Quoniam*. Viſitator non patiatur bona eccleſiæ perdi.

DISTINCTIO LXII.

8 *A quibus ſunt eligendi, & conſecrandi Epiſcopi.*

Leo. CAP. *Nulla ratio*. Qui non ſunt expetiti à populo,electi à clero, conſecrati à prouincialibus,non ſunt habendi Epiſcopi.

Caleſt. CAP. *Docendus*. Populus eſt docendus, & monendus, & non eſt regula cleri; & ſi non quieſcit, excommunicandus.

Caliſtus. CAP. *Nullus*. Nemo conſecrandus niſi ſit legitime electus, ſecus deponendus.

DISTINCTIO LXIII.

9 *Laici nullo modo ſe immiſceant electioni.*

Adrian. CAP. *Nullus laicorum*. Nullus laicus,etiam Princeps, ſe inſerat electioni Pontificũ;& ſi quid tentat contra eam canonicam,ſit excommunicatus. GLOS. Si aliqui ſeparatim, & non in communi conſenſerint,electio non valet, quia clandeſtina. *c. in geneſi. de elect.*

6. Synod. CAP. *Adrianus*. Idem, niſi laici ſint inuitati, & tunc obtemperent cum reuerentia. GLOS. Ad arcendos malos.

CAP. *Valentinianus*. Idem,exemplo Valentiniani in electione Ambroſij.

CAP. *Porrò*. Auctoritate Apoſtolica,& non regio fauore eligendus Epiſcopus. GRAT. Clerici non debent iurare fidelitatem laico, niſi habeant ab ipſo regalia.

CAP. *Si per ordinationem*. Qui accipit eccleſiam à laico, non recipiatur à comprouincialibus; & qui eum recipit,eſt excommunicatus. GLOS. Nec confirmatur aſſenſu Prælati.

CAP. *Non eſt*. Turbæ non faciunt electionem ordinandorum ſacerdotum. CAP. *Omnis*. Electio facta à Principibus eſt irrita.

CAP. *Non licet*. Ordinandi ſacerdotes non eligantur à populo.

10 GRAT. Aliqui dixerant contra prædicta.

Greg. CAP. *Quia igitur*. Voluntas Principis deſideratur in electione Pontificis; & electum Papa confirmat. CAP. *Quanto*. Papa confirmat electum à clero, & populo. GLOS. Electores poſt publicationem ſcrutinij non poſſunt variare, ante poſſunt. Item electo acquiritur ius prælaturæ, vel exercendi, ſed per confirmationem datur exercitium, & non ius nouum. Item nominatio ſi exprimit conſenſum de præſenti,dat ius, ſecus non.

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Plebs.* Vocandi omnes ad electionem Epiſcopi. CAP. *Noſſe.* Idem, & electio eſt cleri, ſed vocatur populus, vt doceatur. CAP. *Epiſcopos*. Idem.

CAP. *Literas*. Clericus poſtulatus cum conſenſu ſui Epiſcopi, eligendus eſt, poſtulandus eſt à populo etiam.

CAP. *Principali*. CAP. *Reatina*. CAP. *Nobis*. CAP. *Lectis*. Requirendus eſt conſenſus Principis electione celebrata, niſi aliud ſuadeat conſuetudo, vel ſit ius patronatus. *Pelagius.*

CAP. *Metropolitano*. CAP. *Si in plebibus*. Electio facienda cum voluntate cleri, & populi.

CAP. *Agatho*. Siculus Agatho abſtulit, vt Papa confirmaretur ab Imperatore.

CAP. *Adrianus*. Papa conceſſit Imperatori ius eligendi Papam, & ordinandi Apoſtolicam Sedem, inueſtire Epiſcopum. fol. 15.

CAP. *In Synodo*. Idem conceditur Othoni ſucceſſoribus, & in Italia. 1

GLOS. Imperatores, vel renuntiarunt, vel per non vſum omiſerunt, vel cauſæ ceſſarunt.

CAP. *Salonitana*. Ad preces Principum remittitur male ordinatus, ſed non ſimonia, vel irregularitas.

CAP. *Cum longe*. Toletanus Epiſcopus in Hiſpania confirmabat Epiſcopos electos à Rege.

CAP. *Clerici*. Plebis non eſt eligere, ſed electioni conſentire. CAP. *Vita*. Idem pro pace. CAP. *Quia ſancta*. Papa eligitur coràm laicis, ne fiat tumultus. GRAT. Poſtea propter abuſus ſuit prohibitum laicis, & Imperatori ineſſe electioni.

CAP. *Cum Adrianus*. In electione Papæ, ad tollendum abuſum, Legati Imperatoris non ſunt vocati, & quieſcunt. 2

CAP. *Ego*. Ludouicus Imperator concedit Eccleſiæ Romam cum attinentibus, & liberam facultatem eligendi Papam, &c.

CAP. *Inter nos*. Electio Papæ debet fieri iuſte, & canonice. CAP. *Conſtitutio*. Imperator iubet, vt nullus impediat electionem Papæ.

CAP. *Tibi Domino*. Continet iuramentum Othonis honorandi Papam, & defendendi terras Eccleſiæ.

CAP. *Sacrorum*. Epiſcopi eligantur libere à clero ſecundum Canones. GRAT. Sicut electio Papæ non ſit tantum à Cardinalibus, ſed à clericis religioſis; ſic electio Epiſcopi non à ſolis canonicis, ſed à viris religioſis.

CAP. *Obeuntibus*. Mortuo Epiſcopo, intra tres menſes canonici cum religioſis viris eligant; & ſi ſoli eligunt, electio eſt nulla.

CAP. *Si forte*. Si vota ſunt diuiſa, Metropolitanus eligat digniorem, ſed non ordinetur niſi ſit gratus ciuitati, ne oderint.

DISTINCTIO LXIV.

A quibus, quo tempore, & loco ordinandi. 3

CAP. *Epiſcopi*. Metropolitanus conuocatis omnibus comprouincialibus, vel ex cauſa ſaltem tribus, cum conſenſu aliorum per literas, ordinet Epiſcopum. *Anaclet.*

CAP. *Ordinationes*. CAP. *De electione*. Idem: & ſi duo tantum ordinent, punian-

puniantur. CAP. *Comprouinciales*. Idem. CAP. *Extra*. Non ab vno, ne ſine conſenſu Archiepiſcopi ordinetur.

CAP. *Quia per*. Epiſcopi conſecrentur à Metropolitano ſecundum iura, & ipſe ab Epiſcopis. CAP. *Epiſcopum*. Idem quod ſupra.

CAP. *Illud generaliter*. Epiſcopus ordinatus non à Metropolitano, vel de eius licentia, non oportet vt ſit Epiſcopus. GLOS. Deponatur quoad exercitium.

DISTINCTIO LXV.

4 *Si Epiſcopi diſſentiant in conſecratione Epiſcopi, maior pars obtineat.*

Nicena. CAP. *Sanè ſi*. Si in conuentu legitimo pro conſecrando Epiſcopo aliqui contradicant, obtineat maior pars. GLOS. Si Archiepiſcopus contradicit ſine cauſa, fiat.

CAP. *Non debet*. Dicit modum conſecrandi, vt ſupra, & maior pars præualeat; ſi ſecus fiat, ordinatio non valet. GLOS. Præſentatus quis per litteras.

CAP. *Epiſcopus*. Idem quod ſupra. CAP. *De perſona*. Si in prouincia adeſt primus Archiepiſcopus, nō conſecret Epiſcopus ſine cōſenſu Primatis.

CAP. *Placet*. Idem, & ſi Archiepiſcopus abeſt, tres Epiſcopi ex præcepto Primatis poſſunt Epiſcopum ordinare.

CAP. *Mos antiquus*. CAP. *Quoniam mos*. Seruetur honor Primatis, ideſt Metropolitanus eligit, & primus conſecrat Epiſcopum.

CAP. *Si quis*. Epiſcopus ordinatus cum licentia Metropolitani intra duos menſes ſe præſentet Metropolitano; & ſi eſt impeditus, per litteras; ſecus, corrigatur à Synodo.

CAP. *Si forte*. Si in prouincia ſupereſt vnus tantum Epiſcopus, hic vocet conuicinos pro alio ordinando; & ſi non facit, conuicini ad preces plebis illo admonito conſecrent.

DISTINCTIO LXVI.

5

Anicetus CAP. *Archiepiſcopus*. Archiepiſcopus debet conſecrari ab omnibus ſuffraganeis, ſi ſecus fiat, conſecratio eſt irrita. GLOS. Quoad executionem officij.

CAP. *Porrò*. Epiſcopus non ordinetur minus, quàm à tribus Epiſcopis cum aſſenſu aliorum.

DISTINCTIO LXVII.

CAP. *Reliqui*. Reliqui inferiores Epiſcopo, vt ſacerdotes, ordinentur ab vno, & proprio Epiſcopo cum teſtimonio populi, ſaltem trium.

CAP. *Epiſcopus*. Solus Epiſcopus ordinat inferiores, ſed non poteſt ſolus eos deponere.

CAP.

DISTINCTIO LXVIII.

*An qui ordinati ſunt ab his, quos non conſtat fuiſſe Epiſco- 6
poſ, ſint iterum conſecrandi.*

CAP. *Sicut ſemel*. Semel ordinatus non eſt iterum ordinandus, vt baptizatus: & ſi cum aliqua culpa, agat pœnitentiam.

CAP. *Presbyteris*. Ordinati ab Epiſcopo, de quo dubitatur an fuerit Epiſcopus, de nouo ordinantur, ſi ſint idonei. GRAT. Hoc non eſt reiterare, ſed cautela.

CAP. *Eccleſijs*. Eccleſiæ conſecratæ ab Epiſcopo catholico non ſunt iterum conſecrandæ, niſi ſint ab igne combuſtæ, vel ab effuſione ſanguinis, vel ſeminis pollutæ, ſicut baptizatus non baptizatur, *de conſecrat. diſt. 1. c. ſi motum. c. eccleſijs*. GRAT. In quibus differt Epiſcopus à chorepiſcopo, quia hic poteſt ordinari in vicis, non dat formatas, ſed commendatitias, dat tantum minores.

CAP. *Quamuis*. Chorepiſcopus non poteſt conſecrare presbyterum, virgines, altare in ſacrata erigere, chriſmare, reconciliare pœnitentes, vel hæreticos, & alia, &c.

CAP. *Chorepiſcopi*. Tolluntur ab Eccleſia Dei. CAP. *Quorum vices*. Epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis, qui etiam ſunt filij Eccleſiæ.

DISTINCTIO LXIX.

*Abbates ſi habent manum impoſitam ab Epiſcopo, poſſunt 7
tonſurare.*

CAP. *Quoniam*. Nemo in eccleſia legat epiſtolam, vel lectionem ſuper populo, niſi ſit conſecratus ab Epiſcopo. Item Abbas ſacerdos, cui ab Epiſcopo manus impoſita eſt ſecundum morem, poteſt conferre in ſuo monaſterio lectoratum. GLOS. Superiores ordines non poteſt, niſi ex priuilegio. Item inuitatus poteſt monachos alterius monaſterij ordinare. Item legere epiſtolam non poteſt niſi ſubdiaconus.

CAP. *Non oportet*. Qui non ſunt promoti ab Epiſcopo, non exorcizent, nec in eccleſia, nec domi.

DISTINCTIO LXX.

GRAT. Epiſcopus non ordinet non ſuum, nec ſine titulo. GLOS. Sub pœna alendi illum, & vterque ſuſpendendus. 8

CAP. *Neminem*. Ordinatus ſine titulo beneficij, vel patrimonij, vel paupertatis, caret executione ordinum in iniuriam ordinantis. GLOS. Etiam in peccati pœnam ordinati, qui permiſit ſe ſic ordinari.

CAP. *Sanctorum*. Ordinatio facta ſine titulo eſt irrita. Item clericus perſeueret perpetuo in eccleſia, in qua eſt titulatus. Item clericus non intituletur in duabus eccleſijs: & licet ex diſpenſatione Epiſcopi clericus poſſit præſidere duabus eccleſijs, non tamen canonicus præbendatus. Item præpoſi-
tus

tus maioris eccleſiæ curet officiari capellas pauperes. GLOS. Solus Papa diſpenſat ſuper plures curatas, & dignitates. CAP. *De multa*. Idem,& Epiſcopus circa plura ſimplicia.

DISTINCTIO LXXI.

9 GRAT. Clericus vnius Epiſcopi non eſt ordinandus, vel inſtituendus ab alieno Epiſcopo ſine literis proprij.

CAP. *Illud quoque*. Nemo ordinet alienum ſine licentia ſui Ordinarij, ſecus ordinatio eſt irrita. CAP. *De aliena*. CAP. *Si quis*. Idem.

CAP. *Clericos*. Idem vt ſupra, & clerici maneant in ſua eccleſia, & qui eos ſuſcipit eſt excommunicatus cũ clerico,niſi diſceſſerit cauſa neceſſitatis.

CAP. *Fraternitatem*. Auctoritate Apoſtolica clericus vnius eccleſiæ vaſtatæ poteſt ordinari à non ſuo. GLOS. Sede vacante, nec Capitulum, nec Viſitator poteſt dare hanc licentiam, quia eſt alienare.

CAP. *Primatus*. Clericus alienus non eſt ſuſcipiendus in aliena eccleſia ſine litteris proprij Epiſcopi. GLOS. Sufficiunt teſtes.

CAP. *Extraneo*. Clericus extraneus, ſine literis commendatitijs ſui Epiſcopi non miniſtret. CAP. *Hortamur*. CAP. *Nullum*. Idem.

DISTINCTIO LXXII.

10 CAP. *Epiſcopus*. Epiſcopus niſi rogatus non det dimiſſorias. CAP. *Clericum*. Nemo clericum alienum retineat, vel promoueat.

CAP. *Placuit*. Electus ab vna eccleſia non teneatur ab alia.

DISTINCTIO LXXIII.

fol.16.

1 CAP. *In nomine*. CAP. *Sanctiſſimo*. Dantur formæ ſcribendi litteras commendatitias cum literis Græcis.

DISTINCTIO LXXIV.

GRAT. An quis ſit cogendus vt ordinetur. GLOS. Pro neceſſitate, vel vtilitate,eſt cogendus per ſuperiorem ab officio,& per conſequens regulariter à beneficio: ſed ſi ſemper eſt inuitus,non cogendus.

CAP. *Epiſcopus*. Epiſcopus ſi præſumat ordinare reclamantem, vel inuitum, eſt ſuſpenſus per annum à celebratione Miſſæ.

CAP. *Geſta*. Sicut non debet inuitus ordinari, ita nec inſens à miniſterio ſui ordinis iniuſte. GLOS.Regularibus inuitis arctior vita nõ imponẽda.

CAP. *Si qui*. Qui clericus non vult promoueri,nec remaneat in ordine in quo eſt. GLOS. In caſu neceſſitatis: & ſi dicit ſe criminoſum, eſt credendus; ſi inſufficientem,audiendus.

2 CAP. *Placuit*. Idem. CAP. *Epiſcoporum*. Epiſcopus poſteriores prioribus non præponat,niſi contẽptores,vel ineptos,quibus det adminiſtratorẽ.

CAP. *Quorundam*. Epiſcopus, qui clericum ordinatum in vna eccleſia, in alio loco ponit, vbi affligitur, & triſtatur, debet eum mutare,niſi culpa eius mereatur.

CAP.

CAP. *Vbi iſta*. Qui inuitum ordinat,puniendus: & qui male vtitur priuilegio, debet illud amittere.

CAP. *Honoratus*. Qui iniuſto, & malo fine vult cogere aliquem ad ordines, eſt priuandus prius vſu pallij, mox communione ſanguinis.

CAP. *Conſuluit*. Si aliqui clerici nolunt ordinari,qui inferiores ſunt,promoueantur, vt illi magis excitentur.

DISTINCTIO LXXV.

GRAT. Quo tempore fiat ordinatio Epiſcoporum. In quolibet die Dominico, hora tertia,& à ieiunijs aliorum in temporibus. 3

CAP. *Ordinationes*. Omnes Epiſcopi com prouinciales conuenientes agant ſcrutinium,ieiunium cũ precibus: & conſecrandus manus ſuper Euangelium Dei imponat,die Dominica hora tertia, & orantes vngant caput eius ſacra vnctione more apoſt. & ſic conferatur Spiritus ſanctus. GLOS. Scrutinium,ideſt examen,*diſt.*23. Hora tertia non eſt de ſubſtantia, imo nec vnctio, quia ſi omittitur,ſuppletur. Chriſma eſt ſacramentum, vt aqua. *Anaclet.*

CAP. *Quoniam*. Electus Epiſcopus non differat conſecrari vltra tres menſes; ſi ſecus,puniatur, & œconomus eiuſdem eccleſiæ ſeruet integros reditus.

CAP. *Ordinationes*. Sacri ordines dentur tempore congruo ſolemniter,& coràm multis aſtantibus, & dentur doctis. GLOS. In maiori eccleſia minores vbi, & quando libuerit poteſt Epiſcopus conferre, & omnes minores ſimul, ſic hoc habet conſuetudo in Prouincia. *c.cum H. lator de eo, qui furtiue ordines accipit.*

CAP. *Quod à patribus*. In ſacris ordinentur ieiuni, & in Sabbato; poſſunt tamen continuato ieiunio progredi vſque ad mane diei Dominici. GLOS. Non eſt in conſuetudine. *Leo.*

CAP. *Quod die*. Idem, vt ſupra, & fit die Dominico, quod incipit à Veſperis Sabbati per Reſurrectionem Chriſti:

CAP. *Quando*. CAP. *Ordinationes*. Ordinationes ſacrorum fiant in quatuor temporibus ad ſitientes,& in Sabbato ſancto. Item prius ordinati præferuntur alijs.

DISTINCTIO LXXVI.

GRAT. Ieiunia quatuor Temporum quando celebranda, vnde inceperunt: inter Paſcha, & Paſcha non ſunt ieiunia,nec genuflexiones. 4

CAP. *Ieiunium*. Prius tribus, modo quatuor anni temporibus ieiunandum,prout quater tempus in anno variatur. *Caleſtin.*

CAP. *Conſtituimus*. Quatuor in anno ieiunanda:prima hebdomada Martij, ſecunda Iunij, tertia Nouembris, quarta Decembris. ſed aliter reformatum eſt, vt nunc fit.

CAP. *Ieiunio*. Statuit quo tempore ſeruanda ieiunia quatuor temporum. Vide CAP. *Statuimus*. Statuit ieiunia, vt nunc ſunt. *Leo.*

CAP. *Igitur*. CAP. *Huius*. CAP. *Ieiunium*. Dat rationes, quare in his temporibus ieiunatur.

CAP. *Scire debes*. Inter Paſcha,& Paſcha non ieiunamus, quia Chriſtus eſt

eſt nobiſcum reſuſcitatus. CAP. *Noſſe credo*. Vigilia Pentecoſtes, vt vigilia Reſurrectionis eſt.

CAP. *Poſt Paſcha*. Qui ex deuotione, vel regula vult, poteſt ieiunare à Paſcha ad Paſcham, exceptis Dominicis. CAP. *Vtinam*. Etiam in Dominicis poteſt quis ieiunare.

CAP. *Dilectionis*. Ordinandi ſunt, vel in Sabbato ſancto, vel expectandum ad ieiunium quatuor menſium, id eſt Iunij; ſecundum Habreos eſt Iulius.

DISTINCTIO LXXVII.

5 GRAT. Ordinandi in temporibus expectent interſtitia, vel per gradus exercitati aſcendant.

Caim. CAP. *Illud nos*. CAP. *In ſingulis*. Septennio vſque ad duodecimum annum accipiat tres minores, in xij. acolythatum, in xix. ſubdiaconatum: xxv. presbyteratum, tandem Epiſcopus. CAP. *Quicunque*. Idem varie.

CAP. *Subdiaconus*. Ordinatus ante ætatem, deponendus. GLOS. In honoribus eccleſiaſticis debet eſſe annus completus. *c. cum in cunctis, de elect.* ſecus in ciuilibus.

CAP. *Placuit*. Diaconi, & virgines ſacrandæ ſunt xxv. annorum.

CAP. *Epiſcopus*. Diaconus in xxv. anno, Presbyter, & Epiſcopus in xxx. & vxor fiat monialis.

CAP. *In veteri*. Idem. CAP. *Si quis*. Quæruntur requiſita in regulari promouendo.

CAP. *Monachus*. Regularis etiam nouitius in vno anno poteſt ordinari in omnibus Ordinibus, quia deuotio ſupplet tempus, laicus vero longiori tempore, & maiori diligentia, etiam in penuria eccleſiæ. GLOS. Loquitur de diſpenſando in neceſſitate. Item bonitas ſupplet ætatem, vt tempus, ſicut ingenium, ſtudium. Item clericus teſtis præfertur laico, & minus examinatur.

DISTINCTIO LXXVIII.

6 GRAT. Ætas pro ſacerdotio quænam ſit. CAP. *Si quis*. CAP. *Nemo*. Nullus etiam dignus fiat ſacerdos, niſi in legitimo anno completo: ſubdiaconus, & diaconus xxv. annis: lector xviij. diaconiſſa xl.

CAP. *Quid eſt*. Manum cito imponere, eſt ordinare ante ætatem, examen, meritũ, experientiam: & communicare alienis peccatis, eſt ordinare indignũ.

CAP. *Presbyter*. Fiat in xxx. anno, quia Chriſtus tunc fuit baptizatus, & prædicauit. GLOS. Ætatem probabit actor, vt qui petit ordinari, non reus.

CAP. *Si triginta*. Diſpenſantur in xxv. ex cauſa.

DISTINCTIO LXXIX.

7 GRAT. Papa eligendus à Cardinalibus. GLOS. Quid ſi duo eſſent electi, & ſucceſſor eligendus prædeceſſori.

Nicolaus CAP. *Si quis*. Electus ad Papatum non de concordi, & canonica electione Card. nec inthronizatus, & religioſis Clericis, non Papa Apoſtolicus, ſed Apoſtatiuus habeatur. GLOS. Electio Papæ, vt ſit canonica, ſi electus à

duabus

Digitized by Google

duabus partibus, non admittitur contra eum exceptio, nec de vitio eligentium, vel electi, quia non eſt iudex coram quo probetur: & ſi tertia pars vult probare eſſe ſimoniacam, non admittitur. *c. licet, de electione.* qui tamen ſic eligunt, peccant, & electio talis eſt in vitio.

CAP. *Si quis Papa.* Qui viuente Papa præſtat fauorem pro Pontificatu, deponatur, & excommunicetur. Item clericus, qui viuente Papa, & eo inconſulto ſubſcribit, promittit, iurat, vel ſuffragium pollicetur, vel in priuatis conuenticulis de hoc deliberat, vel decernit, deponatur, & excommunicetur. Item qui reuelat eccleſiæ contrafacientes, & rationabiliter probat, ſi fuit particeps liberatur, & præmiatur. GLOS. Si non poteſt publicare, taceat, vel puniatur.

CAP. *Oportebat.* Non promoueatur ad Papatum niſi vnus ex Cardinalibus. GLOS. Dummodo inter eos quis idoneus reperiatur. 8

CAP. *Nullus.* Idem. CAP. *Si quis ex Epiſcopis.* CAP. *Si quis ex ſac.* Qui contradicit electioni Cardinalium vel Papæ, vel inuadit Sedem Apoſtolicam, eſt excommunicatus cum fautoribus.

CAP. *Nullus Pontifice.* Viuente Papa, vel Epiſcopo loci, non loquantur, vel fiant partes niſi poſt tertium diem ſepulturæ. *cap. bonæ, de elect.* GRAT. Quando à concertantibus partibus eliguntur duo, quis ſit habendus Papa, quia laicus non eſt iudex eccleſiæ, niſi de mandato eccleſiæ, congregabit concil.

CAP. *Si duo.* Si in diſcordia ſint duo electi Papæ contra fas, de nouo eligatur tertius de communi conſenſu. GLOS. An ſit contra fas, concilium iudicabit. GRAT. Prædicta intelliguntur, quando vterque eſt male electus, non quando vnus per apoſtaſiam, & alter canonice, licet extra vrbem.

CAP. *Si quis pecunia.* Apoſtatice electus deijciatur, & eligatur alicus canonice; ſi non poteſt in vrbe, ſaltē foris, cui obediant. GLOS. Quilibet ante electionem poteſt repelli à Papatu exceptione cuiuslibet criminis, vt ſimonia, ſed poſt, non poteſt; ſed Cardinales qui ſimoniace elegerint, poſſunt accuſari. 9

CAP. *Si tranſitus.* Papa ſi moriens non eligit, eligat clerus ad plura vota, & eligens ſimoniace ſit ſuſpenſus. An Papa poſſit ſibi eligere ſucceſſorem, videtur non.

CAP. *Electionem.* Cardinales poſſunt eligere, ſed non eijcere Papam, quia hoc ſibi Deus reſeruauit.

DISTINCTIO LXXX. 10

GRAT. In quibus locis ſunt ponendi Præſules.

CAP. *Vrbes.* Vbi erant primates gentilium, ibi Apoſtoli poſuerunt primates Chriſtianorum, ad quos Epiſcoporum negotia, & maiores cauſæ ſunt reſeruandæ poſt Sedem Apoſtolicam. GLOS. Primas, & Patriarcha eſt idem, ſicut pignus, & hipotheca. CAP. *In illis.* Idem vt ſupra, & ſucceſſiue de Archiepiſcopis, Epiſcopis, Curatis. *Lucius.*

CAP. *Epiſcopi.* Epiſcopi non ponendi in modica ciuitate, ne vileſcant, ſed in magna, & honorabili, presbyteri vero in ſingulis plebibus. GLOS. Epiſcopus non ſit ſolus, ne vileſcat.

CAP. *Illud ſanè.* Idem & clericus. CAP. *Non debere.* Idem, & presbyteri, & archidiaconi nil agant ſine conſenſu Epiſcopi.

CAP. *Fraternitatem.* Sedes Epiſcopales non ſint longo interuallo diſiunctæ, vt facile conueniant ad conſecrationem Epiſcopi tres vel quatuor. GLOS. Longo interuallo quidam dicunt, xx. miliaribus, ſed melius requiritur arbitrio iudicis: & ſi minus diſtant ciuitates inter ſe, in medijs interuallis debent erigi Epiſcopatus, habita conſideratione ſitus, & qualitatis regionis, & difficultatis viarum.

DISTINCTIO LXXXI.

fol. 17. GRAT. Epiſcopum oportet eſſe ſine crimine, immo & omnes eligendi. GLOS. Repetit prius dicta, vt aliqua omiſſa addat.

1 CAP. *Apoſtolus.* Non requiritur vt Epiſcopus, vel quilibet ordinandus ſit ſine peccato, ſed ſine crimine, vt homicidio, adulterio, fornicatione, fraude, &c. nam crimen eſt peccatum graue dignum accuſatione.

CAP. *Nemo recte.* Admonitor, ſeu corrector aliorum debet eſſe ſine crimine. CAP. *Tantis.* Ordinans criminoſum deponitur, quia iudicatur ſimilis illi, & ſic vterque. GLOS. Pendente lite qui promouetur eſt deponendus. Item ſi accuſator per annum tacet, electus promoueatur, & Epiſcopus poſt tres menſes, vel arbitrio iudicis.

CAP. *Si qui ſine.* Qui ſine examinatione promoti, poſtea examinati fatentur ſua peccata, vel ſi poſtquam confeſſi ſunt peccata, promouentur, deponuntur.

CAP. *Quicunque.* Indigni, qui ex ignorantia, vel ex contemptu ſunt ordinati, deponantur. GLOS. Etiam ex ignorantia iuris vel facti.

Eug. CAP. *Maximianus.* Sacerdos, qui illicite viuendo polluit miniſterium, deponatur.

Innoc. CAP. *Sacerdos.* Epiſcopus prouideat depoſitis locum conuenientem vt agant pœnitentiam. CAP. *Dictum.* Et ſi non agunt pœnitentiam, retrudantur in monaſterium, & excommunicentur.

CAP. *Vales.* Conuerſos à crimine iuuat mutatio loci, vt mutetur affectus, & ſpecies mentis.

CAP. *Si quis.* Clericus conuictus, vel confeſſus adulter, depoſitus detrudatur in monaſterium perpetuum. CAP. *Romanus.* Idem. CAP. *Presbyter.* CAP. *Si quis.* CAP. *Si diaconus.* Idem. CAP. *Si qui ſunt.* Idem; & ſi non ſe corrigit, nullus eius officium audiat, ne ſit inobediens, & vt ethnicus.

2 CAP. *Si quis amodo.* CAP. *Si quis ſacerdotum.* CAP. *Eos etiam.* CAP. *Miniſtri.* Qui in ſacris ad concubinas, vel vxores accedunt pertinaciter, careant officio, & beneficio.

CAP. *Clericus.* Solus cum fœmina non loquatur fabulas, nec Archidiaconus intret domos earum, vel quid per clericos mittat; ſi ſecus, deponatur, & illa ab eccleſia arceatur.

CAP. *Sed ſi forte.* Idem, nec habitet cum extranea, & caute cum conſanguineis. CAP. *Si quiſpiam.* Et ſi eſt contumax, excommunicetur.

CAP. *Oportet.* Sacerdos, qui præſumit habitare cum ſuſpectis fœminis, deponatur.

CAP. *Volumus.* CAP. *Legitur.* CAP. *In omnibus.* CAP. *Cum omnibus.* CAP. *Non oportet.* CAP. *Archidiaconum.* CAP. *Quidam.* CAP. *Fœminas.* CAP. *Clerici.* Clerici non habitent cum fœminis, ideſt ſuſpectis, niſi cum paren-

Digitized by Google

parentibus niſi in primo gradu. GLOS. Hæc capita videntur correcta *c. 1. de cohabit. cler. & mulier.*

CAP. *Ad reatum.* Epiſcopi prouideant ne occaſione temporalium viduæ, vel ſanctimoniales familiariter agant cum clericis. CAP. *Vidua.* Idem.

DISTINCTIO LXXXII. 3

GRAT. Pauperibus, qui laborare non poſſunt, Epiſcopus prouideat. GLOS. Robuſtis pauperibus non danda eleemoſyna, ne negligant iuſtitiam, ſed monendi.

CAP. *Epiſcopus.* Epiſcopus prout poteſt, prouideat de victu, & veſtitu pauperibus, qui laborare non poſſunt.

CAP. *Propoſuiſti.* Probat clericos debere eſſe continentes, & ſi ſecus, deponantur ſecundum Epiſtolam Syricij. GLOS. Syricius primo cõtinentiam indixit clericis: an Apoſtoli, dubium eſt.

CAP. *Plurimos.* CAP. *Quia.* CAP. *Presbyter.* Idẽ vt ſupra, & datur pœnitentia presbytero fornicatio, vel in crimine depoſitione digno decẽ annorũ.

DISTINCTIO LXXXIII. 4

GRAT. Prelatus non ſolum non debet eſſe in crimine, ſed nec conſentire crimini aliorum.

CAP. *Si quis.* Prælatus, qui pretio, vel precibus permittit fornicationem, vel inceſtum clericis, vel tales criminoſos non impugnat, ab officio ſuſpendatur. GLOS. Et à beneficio.

CAP. *Nemo.* Crimen habentis nomen ſanctitatis maxime offendit eccleſiam; & Epiſcopus, qui hunc non corrigit, eſt canis impudicus.

CAP. *Error.* Qui non reſiſtit approbat errorem, & fouet, ac videtur ſocius, & veritas indefenſa opprimitur.

CAP. *Quid enim.* Non iuuat non pollui errore, ſi conſenſerint erranti.

CAP. *Conſentire.* Qui non occurrit, conſentit errori.

CAP. *Nihil de illo eſt.* Qui vult laudari à lupis, vel eis placere, nocet ouibus, & mens terrena non prædicat, & negligentia eſt nouerca eruditionis. GRAT. Licet ſacerdotes ſint mali, tamen eorum prædicatio non contemnenda, quia ex Hieronymo, lixiuium tranſiens per cineres purgat pannos.

DISTINCTIO LXXXIV. 5

GRAT. Epiſcopũs ſit ſolicitus defendere pauperes, releuare oppreſſos, tueri Monaſteria; ſi ſecus, corripiatur.

CAP. *Peruenit.* Epiſcopus negligens in officio ſuo, nec ſuſcipiens conſilia aliorum, eſt prius coram alijs corripiendus, & mox Romam vocandus.

CAP. *Nunciatum.* Idem. CAP. *Cum in preterito.* Omnes, qui ſunt in ſacris, ſeruent caſtitatem. CAP. *Cum de quorundam.* Idem.

CAP. *Quiſquis.* Clericus vxoratus cum vidua, vel ſecunda, careat priuilegio clericatus, & habeat tantum laicam communionem.

CAP. *Porrò.* Presbyteri dicuntur ſeniores, non propter canitiem, ſed propter ſapientiam.

6 # DISTINCTIO LXXXV.

GRAT. Qui ſunt alieni ab hoſpitalitate, non ordinentur Epiſcopi. CAP. *Archidiaconum.* Non eſt creandus Epiſcopus, qui ex auaritia non eſt hoſpitalis, vel ſi ex ſenectute non poteſt regere, vel ſi iurauit non fore Epiſcopum, vel illiteratus.

DISTINCTIO LXXXVI.

GRAT. Epiſcopus ſit doctor, ne inferiorum culpa illi imputetur, qui neſcit, vel negligit. GLOS. Doctrina Epiſcopi conſiſtit in corrigendo cum lenitate, & in prædicando.

CAP. *Inferiorum culpa.* Peccat ſuperior non corrigendo ſubditos,& nutrit peſtilentiam. CAP. *Odio.* Tumidi corripiendi à medico,infirmi tolerandi.

CAP. *Facientis.* Non corrigens peccat, & eſt puniendus alieno peccato. CAP. *Quando.* corrigens ſi modum excedit, non petat veniam à ſubdito, ne contemnatur, ſed à domino. GRAT. Epiſcopus in ſua doctrina vitet ſcripturas, & res profanas de Ioue, &c.

CAP. *Cum multa.* Epiſcopus grammaticam non doceat, & nefandum eſt etiam ſæcularibus canere Chriſtum cum Ioue. GLOS. Non laudatur in Eccleſia fabulas poetarum moraliter exponere.

CAP. *Fratrem.* Epiſcopus habeat largam manum in prouidendis pauperibus, nec ſufficit in cubiculo legere, & orare, alioquin in vanum eſt Epiſcopus. GRAT. In dando ſit modus rerum, ideſt non omnia vni, ſed ſingulis, & perſonarum, vt prius iuſtis, mox peccatoribus. GLOS. In ſumma neceſſitate intuitu naturæ.

7 CAP. *Donare.* CAP. *Qui venatoribus.* CAP. *Vident.* CAP. *Eſau.* CAP. *Quid prodeſt.* CAP. *Amputatis.* Qui dat hiſtrionibus, vel venatoribus, vt talibus, peccat.

CAP. *Non ſatis eſt.* In liberalitate ſpectanda fides, cauſa,locus, tempus, modus, proximitas, debilitas, nobilitas, & auaritia eſt peccatum.

CAP. *Dominus.* Opes non effundendæ, ſed diſpenſandæ, niſi renuntientur propter perfectionem Euangelicam. CAP. *Eſt probanda.* Idem:dandæ ſuis egentibus, non vt ditentur.

CAP. *Conſideranda.* Plus dandum ſenibus, infirmis, ex diuite facto pauperi, maxime ſi non vitio ſuo;nobili verecundo.

CAP. *Pulchra.* Neceſſaria pauperibus, & ornatui eccleſiæ danda, non ſuperflua. CAP. *In ſingulis.* CAP. *Cæterum.* CAP. *Paſce.* CAP. *Qui clementiam.* Idem,prius paſcat parentes, & famelicum ſi non pauiſti occidiſti, nec legem Chriſti adimples. GRAT. Non percuſſorem, ideſt non ſit facilis ad vindictam, ſed cum diſcretione puniat ſubditos.

8 CAP. *Si quid vero.* Epiſcopus,vt iudex non credat facile quæ referuntur, nec cũ res eſt incognita accedat ad vindictam,ſed re penſata canonice puniat.

CAP. *Tanta.* Greg. parcit ſimplicitati, & ſenectuti Epiſcopi, qui ita vaſtauit meſſem, ſed excommunicat per duos menſes conſiliarios.

CAP. *Non liceat.* Non licet Epiſcopo cædere aliquem manibus ſuis, imo nec ſacerdoti. GRAT. Epiſcopus non ſit cupidus lucri turpis,nec victũ,vel neceſſaria quærat negotio inhoneſto. quod intelligitur de omnibus clericis.

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Peruenit*. Epiſcopi, monachi, clerici non conducant poſſeſſiones, 9
nec ſe miſceant ſecularibus procurationibus, niſi pro miſerabilibus, & eccleſijs. GLOS. Monachi poſſunt terras ad firmam habere, ſi ſua non ſufficiunt, vel cum ipſimet excolunt non vt lucrentur, ſed vt viuant. *c. dilecti, de decimis.*

DISTINCTIO LXXXVII.

GRAT. Epiſcopi debent iuuare orfanos, & viduas, & defendere ab improbis.

CAP. *Licet*. CAP. *Defenſionis*. CAP. *Quiſquis*. CAP. *Diuinæ*. CAP. *Ir-* 10
religioſum. Epiſcopi debent iuuare, & defendere recurrentes ad ſe, vt viduas, orfanos.

CAP. *Eos, qui*. Fugientes ad eccleſiam non trudantur, ſed defendantur, & qui pro eis accipit mancipia eccleſiæ, excommunicetur. Idem qui manumiſſos in eccleſia ſeruos facit, vel colonos.

CAP. *Libertos*. Eccleſia debet liberos defendere, qui ſe ei commendarunt.

CAP. *Liberti*. Manumiſſi, qui ſe commendant eccleſiæ, protegantur.

CAP. *Si expoſitus*. Puer expoſitus in publico poſt decem dies non poteſt repeti, & repetens poſt decem dies, vt homicida puniatur. GLOS. Si fuit expoſitus à patre, vel ipſo ſciente, quia habetur pro derelicto, ſecus, ſi ab ignorante. Item decem dies currunt à die ſcientiæ.

DISTINCTIO LXXXVIII.

GRAT. Clericis prohibentur negotia cauſa cupiditatis, & lucri, & non fol. 18.
pietatis pro viduis, & orfanis.

CAP. *Decreuit*. Clerici non ſe miſceant negotijs ſecularibus, nec condu- 1
cant poſſeſſiones, niſi imponat Epiſcopus pro eccleſiæ viduis, orfanis, pupillis.

CAP. *Conſequens*. Idem, & ſi non abſtinent, deponantur. CAP. *Epiſcopus*. Idem. CAP. *Perlatum*. Idem. CAP. *Epiſcopus*. CAP. *Inutile*. CAP. *Negotiatorem*. CAP. *Fornicari*. Idem, & Epiſcopus non curet res familiares etiam pias per ſe, ſed per alios, nec ratiocinia.

CAP. *Eijciens*. Negotiator eſt qui comparat rem, vt illam ipſam integram, & immutatam vendat cum lucro, ſecus non. Item differt vſura à locatione.

CAP. *Quoniam*. CAP. *Quid eſt*. Negotiatio ſimpliciter damnatur, & quæ, ideſt cum mendacio, & fraude.

CAP. *Neque apud*. Qui moriens in teſtamento nominauit pro tutore presbyteratum, pro eo non fiunt preces.

DISTINCTIO LXXXIX.

GRAT. Epiſcopum oportet domui ſuæ bene eſſe præpoſitum, & in 2
eccleſia, nulli licet exercitatæ perſonæ duo officia committat, nec ſeculares regant res Eccleſiæ.

CAP. *Singula*. Vni licet exercitatæ perſonæ non dentur duo officia eccleſiaſtica, ne vnum membrum faciat officium alterius. GLOS. Niſi cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis.

CAP. *Volumus*. Epiſcopus habeat vicedominum, vel œconomum, qui cu-

ret res epiſcopales,& hoſpites:& ſi Epiſcopus non prouidet,clerus prouideat.
CAP. *Diaconum*. Vicedominus eſt qui curat Epiſcopum. GLOS. Ideſt res epiſcopatus,ſicut œconomus res canonicorum. CAP. *Quia*. Epiſcopus habeat œconomum.

CAP. *Indicatum*. Res temporales eccleſiæ committantur clericis, non laicis; & laici, ſi quid eccleſiæ acceperunt, puniantur. GLOS. Ratione delicti, vel œconomiæ.

CAP. *Decenter*. Eccleſiæ bona non dentur adminiſtranda conſanguineis, nec fauore coniunctis, ſi ſecus ſint irrita, reddant duplum, & excommunicatus ſit biennio. GLOS. Si malis dentur.

CAP. *Ad hoc*. Diuerſitas graduum,& ordinum in eccleſia conſeruat vnitatem, & gubernationem, vt in cœlo Angeli, Archangeli.

DISTINCTIO XC.

3 GRAT. Epiſcopus non ſit litigioſus,quia debet alios litigantes ad concordiam reducere.

CAP. *Diſcordantes*. Epiſcopus concordet clericos diſcordes,& ſi nolunt, Synodus eos damnet.

CAP. *Oblationes*. Oblationes diſſidentium, vel dona opprimentium fratres non admittantur in eccleſia. CAP. *Neque cum*. Qui non habent pacem cum fratribus, ſint extra eccleſiam.

CAP. *Alienus*. Murmurator, & eius opus ſint extra vnitatem populi,& agat pœnitentiam, ne pereat.

CAP. *Si quis Monachus*. Contentioſus, vel rixas amans, vel conuiciator, vel murmurator, pœniteat diu arbitrio ſuperioris.

CAP. *Diſſidentes*. Epiſcopos Synodus conciliet. CAP. *Studendum*. Epiſcopi ad pacem magis, quàm ad iudicium coerceant diſſidentes.

CAP. *Eorum*. Sacerdos non recipiat dona opprimentium pauperes.

4 CAP. *Placuit*. Diſcordantes ſi nolunt venire ad pacem excómunicentur.

CAP. *Si quis*. Contriſtatus, qui non vult accipere ſatisfactionem, maceretur acerrimis inedijs.

CAP. *Præcipimus*. Epiſcopi teneant mutuam pacem conſilio, & auxilio, relicto reſpectu humano, ſi ſecus deponantur.

CAP. *Perlatum*. Idem, ſin minus excommunicetur.

DISTINCTIO XCI.

GRAT. Clerici non quærant victum turpi lucro, vel inhoneſto negotio, ſed vel decimis, vel honeſto artificio, vt agricultura,& ſi non ſunt infirmi, non deſint ab officio.

5 CAP. *Eleutherius*. Clerici, qui vacando ſuis negotijs non interſunt officijs diuinis, præſertim nocturnis, corrigantur.

CAP. *Presbyter*. Clericus vacet horis canonicis, viſitet infirmos,& mox ieiunus eat ad rus.

CAP. *Clericus*. Poſt officium ſuum poteſt ſibi quærere victum,& veſtitum artificio, vel agricultura, & ſi non intendit horis, excommunicetur.

CAP. *Clericus,quantumlibet*. Idem. CAP. *Clerici*. Idem: & ſi vagantur in foro,

ſoro,vel nundinis,deponantur. GLOS. Qui accipit eccleſiam pauperem tenetur dicere officium, & ſibi imputetur. idem,ſi deinde ſit pauper.

DISTINCTIO XCII.

GRAT. In eccleſia corde magis quàm voce cantandum. 6

CAP. *Cantantes*. In eccleſia non voce, ſed corde canendum Deo, nec theatrales moduli audiantur,ſed in timore,opera, ſcientia Scripturarum.

CAP. *In ſancta*. Diaconi miniſtrent altari, legant Euangelium, dent eleemoſynas, non cantent pſalmos, & lectiones ſub excommunicatione.

CAP. *Non liceat*. In pulpito non pſallat, neque legat, niſi qui ab Epiſcopo ſit lector ordinatus. CAP. *Si quis* Epiſcopus in aliena diœceſi non miniſtret, niſi vt ſacerdos.

CAP. *Si quis Epiſcopus*. Idem. CAP. *Si qui Epiſcopi*. Idem. CAP. *Si quis Epiſcopus*. Epiſcopus, qui non vult ire ad ſuam eccleſiam,excommunicetur.

CAP. *Si quis Epiſcopus vacans*. Epiſcopus non habens eccleſiam,ſi in aliqua vacante ſe ingerit ſine conſilio Metropolitani, deijciatur.

CAP. *Si quis prebyter*. Clericus ſi admonitus ab Epiſcopo non interſit horis canonicis,excommunicetur,& deponatur. GLOS. Matutina officia ſunt vſque ad Nonam excluſiuè à Nona Veſpertina.

DISTINCTIO XCIII.

GRAT. De obedientia erga Prælatos, & præſertim Papam. 7

CAP. *Si inimicus*. Chriſtiani debent eſſe inimici illorum, quorum Papa eſt inimicus,nec eos alloqui: ſi ſecus,ſunt peiores inimicis eccleſiæ.

CAP. *Miratus*. Quem Eccleſia Romana repellit, chriſtiani debent repellere. CAP. *Qui cathedram*. Non eſt in eccleſia qui cathedram Petri deſerit.

CAP. *Iuxta*. Epiſcopi vicini viſitent per ſe ſingulis annis limina Apoſtolorum, longinqui iuxta chyrographum;ſi ſecus,ſub ſententijs canonicis ſint.

CAP. *A ſubdiacono*. Inferiores obediant maioribus in ordine. Vide ibi.

CAP. *Diaconi*. Diaconi, vt oculi Epiſcopi debent omnia luſtrare, & deferre Epiſcopo corrigenda,vel pericula,vel peregrinos,vel cultum, & ſimilia.

CAP. *Sacerdotes*. Sacerdotes honorandi,quia ſunt ſal terræ,& lux mundi.

CAP. *Nulla ratione*. CAP. *Qui ſuis*. CAP. *Ille*. Clerici, qui Epiſcopo non ſubſunt, vel non obediunt,ſunt acephali, nec habendi clerici,& in Deum ſcandalizantur.

CAP. *Diaconi*. In vnaquaque eccleſia ſint ſeptem diaconi, qui Epiſcopum cuſtodiant ne lædatur,& ne prædicatio polluatur. CAP. *Diaconi*. Idem, ideſt ſint ſeptem. 8

CAP. *Diaconos*. Diaconi ſunt ſub presbyteris, & non baptizent, nec miniſtrent corpus Chriſti, niſi abſente ſacerdote, & in neceſſitate. GLOS. Et niſi de licentia presbyteri in neceſſitate.

CAP. *Peruenit*. Idem, & diaconi communicent poſt presbyteros, nec ſedeant in medio presbyterorum. GLOS. In hoc ſeruanda conſuetudo.

CAP. *Non oportet*. CAP. *Præſente*. CAP. *Diaconi*,& *Diaconus*. CAP. *Nonnulli*. Idem, nec ſedeant coràm presbytero, niſi iubente, vel loquatur; Alba vtatur in lectione, & oblatione.

Digitized by Google

CAP. *Peruenit*. Diaconi non vtantur ſandalibus, vel caligis epiſcopalibus: ſi ſecus, puniantur. CAP. *Illud*. Clerici non vtantur manipulis, ideſt mithris. GLOS. Aliqua non præſcribuntur.

CAP. *Diaconi*. Commendantur diaconi, & deſcribuntur eorum officia: & ſine diacono Epiſcopus non miniſtret, nec diſpenſet. reprehenditur auaritia Epiſcoporum.

CAP. *Legimus*. Declaratur diaconus eſſe ſub presbytero, & inter presbyteros eſt Epiſcopus: reprehenduntur abuſus: conſuetudo Romana eſt vbique ſeruanda.

CAP. *Dominus*. Si Chriſtus honorauit ſacerdotes etiam malos, ergo & diaconi debent honorare ſacerdotes, & nos diaconos.

CAP. *Præcipimus*. Diaconi non ſedeant ante ſacerdotes, niſi ſint legi Patriarchæ, vel Metropolitani; & ſi quis aliter præſumit, ſit vltimus omnium in ſuo ordine.

DISTINCTIO XCIV.

9 GRAT. Sicut Patriarcha poteſt committere ſuas vices diacono, ſic Papa ſubdiacono, & facere eum delegatum.

CAP. *Vide*. Papa poteſt conſtituere ſubdiaconum Legatum, ſicut Greg. conſtituit Petrum ſubdiaconum Legatum Siciliæ.

CAP. *Si quis autem*. Qui impedit Legatum Papæ eſt excommunicatus, donec ſatisfaciat.

CAP. *Dictu*. Archidiaconi faciant quod eis Epiſcopus imponit, & non dominentur presbyteris, nec ab eis cenſum exigant. GLOS. Ex conſuetudine Archidiaconus, poteſt mulctare in pecuniis.

DISTINCTIO XCV.

10 GRAT. Sacerdotes præſentibus Epiſcopis poſſunt celebrare, non tamen poſſunt chriſmare, licet aliquando factum fuerit.

CAP. *Peruenit*. Non chriſmet baptizatos ſacerdos, ſed ſi contriſtentur populi, & deſit Epiſcopus, conceditur ſacerdoti. GLOS. Sacerdos chriſmans nihil facit. *c. quando, de conſuet.* An de mandato Papæ poſſit, eſt dubium. Aliqui dicunt, quod ſacerdos de mandato Papæ poteſt conferre omnia ſacramenta, quæ accepit, & ſic Diaconus de mandato Papæ poteſt chriſmare, & dare diaconatum, ſed non presbyteratum, nec conſecrare alienigenam. Item Epiſcopus ea, quæ ſunt ordinis, poteſt demandare tantum Epiſcopis, & quæ ſunt iuriſdictionis quædam, quæ non poſſunt exercere, niſi adminiculo ordinis ordinatis, alia laicis.

CAP. *Presbyteros*. Presbyter non faciat, quæ pertinent ad Epiſcopum, ideſt non conficiat chriſma, nec vtatur Pontificali formali. GRAT. Dictum Greg. ideſt quod presbyter poſſit chriſmare, intelligit ad tollendum ſcandalum, & ex indulgentia, vel abſente Epiſcopo, & in neceſſitate. Dictum Leonis eſt de iure communi. Item Presbyter poteſt vngere infirmos oleo ſanctificato, ſed quæritur an Epiſcopus poſſit vngere infirmos, & an poſſit impœnitentes. GLOS. Deficiente oleo benedicto poteſt admiſceri non benedictum. *c. quod in dubijs, de conſecr. eccleſ.* Item hoc delet veniale, roborat, virtutes ſanat.

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Illud*. Epiſcopus poteſt vngere infirmos, præſertim, quia facit chriſ- fol. 19.
ma. Item impœnitentibus non eſt danda vnctio, ſicut nec alia ſacramenta.

CAP. *Presbyteri*. Presbyteri rectores eccleſiarum non ab alijs, ſed à pro- 1
prio Diœceſano, omni anno ante Paſcha poteſt chriſma per ſe, vel per eum, qui tenet ſactarium, non per clericum minorem. GLOS. Abbas ſi petit oleum ab alio, quàm à diœceſano, peccat, niſi ex ſpeciali priuilegio.

CAP. *Olim*. Olim idem erat Epiſcopus, & presbyter; deinde ex conſuetudine Epiſcopus eſt ſuperior, & presbyteri inferiores ad tollendum ſchiſma in baptiſmo.

CAP. *Ecce ego*. Presbyteri coràm Epiſcopo poſſunt miniſtrare ſacramenta, & docere, & exercere ſua officia, & Epiſcopi dicuntur ſacerdotes, & docet eos humilitatem. GLOS. Presbyter, qui facit ſacrum coràm Epiſcopo non debet benedicere Epiſcopum, ſed debet innuere Epiſcopo, vt ipſe benedicat in Miſſa ſolemni: & ſi Epiſcopus non vult benedicere, presbyter benedicat ſuo iure, quia ex eo, quod Epiſcopus dat poteſtatem benedicendi, ſubdit ſe illi tanquam ſubditum. Vel dicendum quod eo ipſo, quod dat licentiam celebrandi, dat licentiam faciendi ea, quæ in Miſſa fieri ſolent.

CAP. *Eſto ſubiectus*. Epiſcopi honorent clericos, & clerici Epiſcopos ad 2
inuicem: & circa hæc multa.

CAP. *Non oportet*. Clerici, & presbyteri non ingrediantur, nec ſedeant in tribunalibus ante ingreſſum Epiſcopi, niſi ægroto, vel abſente Epiſcopo.

CAP. *Epiſcopus in quolibet*. Epiſcopus in quolibet loco ſedens, non patiatur ſtare ſacerdotem.

CAP. *Epiſcopus*. In eccleſia, & in conſeſſu presbyterorum Epiſcopus ſedeat ſublimior, ſed domi cognoſcat ſe eſſe collegam presbyterorum. GLOS. Ita vt non contemnatur.

CAP. *Presbyter*. Presbyter præſente Epiſcopo non ſignat infantes, niſi de præcepto Epiſcopi. GLOS. in vertice, quia in fronte non poteſt. *c. presbyteri. de conſ. diſt. 4.*

CAP. *Presbyteri*. Presbyteri rurales in eccleſia ciuitatis præſente Epiſcopo, vel presbyteri vrbis non poſſunt offerre, nec calicem porrigere, vel panem ſacrificum.

DISTINCTIO XCVI.

GRAT. Laici nihil poſſunt conſtituere de rebus Pontificis, vel de ele- 3
ctione Papæ, & ſic conſtitutio Honorij, *diſt. 79.* non valet, ſi non probatur à Papa.

CAP. *Bene quidem*. Laici Principes non poſſunt facere conſtitutiones circa electionem Papæ, vel res eccleſiæ non alienandas, &c. Hinc damnatur conſtitutio Baſilij Imperatoris.

CAP. *Nos ad fidem*. Imperatores interſunt Concilijs ad fidem confirmandam, non ad potentiam exercendã, vt inuenta veritate populus nõ diſcordet.

CAP. *Quædam capitula*. Decreta eccleſiaſtica ſunt confirmanda à Synodo Patrum, non à laicis.

CAP. *Vbi nam legiſtis*. Imperatores non debent intereſſe ſynodalibus conuentibus, niſi quando tractatur de fide vniuerſali.

CAP. *Denique*. Laici, qui præſunt rebus humanis, non præſumant iudicare

Digitized by Google

care de perſonis eccleſijs, qui præſunt rebus diuinis.

CAP. *Cum ad verum*. Chriſtus præcepit, vt Rex terrenis tantum præſideret, Pontifex æterna diſpenſaret, ſed hic in temporalibus adiuuetur legibus illius, ille ab hoc in ſpiritualibus.

CAP. *Satis euidenter*. Pontifex non poteſt ligari, nec ſolui à poteſtate laica, & hoc probat exemplis.

CAP. *In ſcripturis*. Facta Pontificum Imperator non debet iudicare, ſed vt Conſtantinus ſua chlamyde peccantem ſacerdotem cooperiat.

CAP. *Quis dubitet*. Sacerdotes ſunt patres, & magiſtri Regum, & Principum, ideo non debent eos ſubijcere ſuæ poteſtati, à quibus ligari, & ſolui poſſunt in cælo.

CAP. *Duo ſunt*. Poteſtas Regum eſt inferior poteſtate ſacerdotum, ſicut plumbum auro, à quibus excommunicantur.

5 CAP. *Si Imperator*. Imperator eſt filius nō Præſul Eccleſiæ, debet diſceſcere, non docere, non vſurpet ius eccleſiaſticum, ſubdat ſuas executiones præſulibus, non præferat, non iudicet clericos. GLOS Ante omnes conſtitutiones numquam clerici fuerunt ſub iudice laico. Item Papa tranſtulit Imperium à Græcis in Occidentem, licet Imperium ſit à Deo.

CAP. *Numquam*. De clericis ſola eccleſia iudicat, non humana lex: Princeps ſecularis obedit, non præcipit, eccleſiaſticis ſubdit caput, non iudicat de cap. Epiſcopi.

CAP. *Conſtantinus*. Imperator concedit Potifici ornamenta imperialia, Romam, & Italiam, & alias poſſeſſiones pro luminaribus.

CAP. *Sicut quamuis*. Secularis poteſtas non iudicat de clericis, niſi ſint hæretici. GLOS. Laici ſuper clericos, quando poſſunt. *c. principes*, 23.q.5.

CAP. *Boni Principis*. Boni Principis eſt dirutas eccleſias reſtaurare, nouas ædificare, honorare, non perſequi, vel moleſtare ſacerdotes.

DISTINCTIO XCVII.

6 GRAT. Laici circa res eccleſiaſticas nihil poſſunt, & ſi quid circa eas conſtituunt, eſt irritum, niſi inuitati precibus eccleſiæ conſtituant.

CAP. *Eccleſia mea*. Bonifacius rogat Honorium, vt ſe ſua imperiali poteſtate pacem eccleſiæ, & conſilij ſeruet.

CAP. *Victor Honorius*. Honorius Imperator reſcribit Bonifacio ſe prouidiſſe ne ambiant Papatum, & monet, vt decretum publicet clericis.

CAP. *Nobiliſſimus vir*. Eccleſia Romana non ſolet recipere legationem ſine ſignatis apicibus, ideſt litteris ſigillatis, tamen probo Legato credit in honorem mittentis. GLOS. Legato non creditur ſine literis legationis, & ſi amiſit, probet eas non habuiſſe vitium; nec ſufficit probare mandatum. Item ſi literæ ſint ſignatæ à quocunque, vel alieno ſigillo, ſufficit ſi non habet proprium, nec ſufficit ſi non poſſunt legi characteres. Item ſi filum eſt fractum, non ſunt ſignatæ; ſi non eſt in totum fractum, ſunt ſignatæ. Item in aliena prouincia Cardinali ſine literis eſt credendum. Item aſſertioni vnius credendum eſt, ſi perſona ſit honeſta, & authentica.

Digitized by Google

DISTINCTIO XCVIII.

GRAT. Peregrini, niſi ſanctis chirographis ſuorum Epiſcoporum ſint 7
commendati, non ordinentur.

CAP. *Nullus*. Nullus ordinet tranſmarinum hominem, niſi ſit ſignatus ſaltem quinque chirographis Epiſcoporum, nec ſuſcipiat in ſua diœceſi. GLOS. Hæc capita ſunt abrogata. CAP. *Tranſmarinos*. CAP. *Afros*. Idem quod ſupra, ſed ſunt abrogata.

CAP. *Omnes*. Baptizati in peregrinatione non ſunt in alienis prouincijs promouendi.

DISTINCTIO XCIX.

GRAT. Primas, & Patriarcha ſunt idem, ad quem ab Archiepiſcopis 8
appellatur, ſed non contra, cui Archiepiſcopi obediunt in omnibus iuſte imperatis.

CAP. *Prouinciæ*. In capitibus prouinciarum, vbi erant primores gentilium, nunc ſunt poſiti Patriarchæ, ad quos confugiunt oppreſſi, & appellant ab Archiepiſcopis: in Metropolitanis ciuitatibus ponuntur Archiepiſcopi, qui obediant Patriarchis.

CAP. *Nulli Archiepiſcopi*. Non vocentur Primates, niſi qui primas ciuitates tenent, & ſint conſtituti à Sede Apoſtolica, reliqui ſint Metropolitani. GLOS. Multitudo populi excreuit, non eſt erigenda eccleſia in parochia, niſi prius requiſito conſenſu parochi, ſi locus eſt alicuius epiſcopatus.

CAP. *Primæ*. Primæ ſedis Epiſcopus vocetur Patriarcha, non Princeps 9
ſacerdotum, vel ſummus ſacerdos.

CAP. *Nullus*. Nullus vocetur, vel ſcribatur ab alijs vniuerſalis Patriarcha, quia derogaret alijs.

CAP. *Ecce in*. Papa non vult in epiſtolis vocari vniuerſalis, ne alijs videantur nõ eſſe Epiſcopi, ſed vult vt ſuus honor, ſit honor eccleſiæ, & fratrũ.

DISTINCTIO C.

GRAT. Ante acceptum pallium non poteſt primas ordinare Epiſco- 10
pos. GLOS. Et intra tres menſes à conſecratione petat pallium, quo non vtatur niſi in celebratione Miſſæ.

CAP. *Quoniam*. Archiepiſcopus, qui vltra tres menſes à conſecratione à Sede Apoſtolica non petit pallium, nec fidem exponit, careat dignitate commiſſa; & poſt tertiam admonitionem, alij Metropolitani cum conſilio Papæ, ordinent Epiſcopos. Item Epiſcopus ſi vltra tres menſes non conſecratur, priuetur communione, & ſi vltra quinque menſes ex ſua negligentia, nec ibi, nec alibi conſecretur, ſed cedat. GLOS. Electus conſecratus ante pallium non poteſt exercere iura epiſcopalia. Item hodie hæc facit Papa per Decretalem *Dilectus*. fol. 20.

CAP. *Priſca*. Ex antiqua conſuetudine pallium non datur alicui, niſi ex 1
gentibus meritis, & fortiter poſtulanti.

CAP. *Nouit*. Neque pallium, neque alius ordo danda ſunt propter aliquod commodum, vel gratiam, aut ſupplicationem aliorum. GLOS. Eſſet enim

Digitized by Google

enim ſimonia. GRAT. Qui poſtulat pallium, habeat merita, & promittat
2 iurando ſeruare Apoſtolica decreta, & canones,& non vtatur pallio,niſi certis diebus, & intra eccleſiam, intra ſolemnia Miſſarum.

CAP. *Optatum*. Petenti pallium non conceditur, qui in pagina fidei non meminit de fide ſynodorum vniuerſalium, & Pontificum Romanorum decretis; nec eam ſubſcripſit, nec per nuntium miſit, qui illam iureiurando firmaret. GLOS. Quæ debet iurare Archiepiſcopus, vide *c. ego,de iureiurando. c. ſignificaſti, de elect.*

CAP. *In ea Synodo*. Qui petit pallium promittat prius renuntiare omnia illicita.

CAP. *Pallium tibi*. Pallio debent vti ad ſola ſolemnia Miſſarum.

3 CAP. *Non multum*. Epiſcopus quæ contra ipſum Papæ denuntiantur,debet corrigere cum gratiarum actione, & non iraſci.

CAP. *Contra morem*. Qui extra Miſſarum ſolemnia vtitur pallio, aut debet ſe confirmare conſuetudini generali, vel oſtendere priuilegium.
GLOS. Quando priuilegium, quod oſtenditur eſt exemplatum, vel facit mentionem alterius priuilegij, ſi coram iudice eſt publicatum,ſufficit: ſi tamen aduerſarius dicit ſe velle probare illud prius eſſe falſum, tenetur illud prius exhibere, niſi iuret ſe illud perdidiſſe. Vide extrau. *de fide inſtrument. cap. vlt.*

CAP. *Rationis*. Cum vſu pallij debent etiam aliqua priuilegia concedi, & creſcente honore, creſcat ſollicitudo, & exemplum ſit inſtructio.

CAP. *Pallium*. Concedit pallium, & innouat antiqua priuilegia.

CAP. *Scriptorum*. Pallium, & omnia priuilegia concedit, quæ prædeceſſores conceſſerunt prædeceſſoribus.

DISTINCTIO CI.

4 GRAT. In vna prouincia non debent eſſe duo Metropolitani.
GLOS. Niſi multitudo populi excreſcat.

CAP. *Peruenit*. Non debent eſſe duo Metropolitani in vna prouincia, etiam ſi auctoritate Imperatoris prouincia diuidatur in duas; & qui contra attentauerit, deponatur. GLOS. Legitimatus à Principe non eſt legitimus quoad eccleſiam, & ſic quod ad vnum forum,non ad aliud. GRAT. Hactenus de electione, & ordinatione clericorum, nunc de ſimonia in ordinatione per cauſas.

Finis Primæ Partis.

SECVN-

SECVNDA PARS DECRETI

Continet cauſas xxxvj. tum criminales, tum ciuiles; & Diſtinctiones ſeptem de Pœnitentia.

Cauſa Prima de Simonia habet Quaſt. ſeptem. fol. 21.

GLOS. Poſtquam egit in diſt. de Promotoribus, & officijs clericorum, deſcendit ad negotia, quorũ quædam ſunt criminalia in tribus cauſis, quædam ciuilia in reliquis. Inter crimina maximum eſt ſimonia, quæ eſt ſtudioſa cupiditas emendi, vel vendendi aliquid ſpirituali annexum, vt ius patronatus, ſed fructus vendi poſſunt. *c. finali*, ne Prælati, &c. 1

Item contrahitur à manu, ab obſequio, & à lingua, vel ex parte dantis, vel accipientis, vel vtriuſque, vel neutra.

Item contra ſimoniam admittitur quilibet, vt in crimine læſæ Maieſtatis, ſed contra clericum non admittitur laicus, niſi bonæ famæ.

Item pœna ſimoniaci eſt excommunicatio, vel detruſio in monaſterium, vel ſpoliatio bonorum, vel depoſitio cum reſtitutione acceptorum.

Item quando diſpenſatur cum his, vt habeant laicam communionem, vel miniſtrent in minoribus, vel remaneant in acceptis: ſed quis diſpenſat, quæſt. quinta, cap. finali.

QVÆSTIO PRIMA.

AN ſit peccatum emere ſpiritualia. Reſp. ſic, & probat auctoritate. 2
GLOS. Simonia ſpiritualis', vel vſura ſpiritualis eſt licita.

CAP. *Gratia*. Simoniace ordinati ſicut non recipiunt gratiam, ita ordinando alios, nec gratiam conferunt, licet conferant characterem.

CAP. *Quicumque*. Idem. CAP. *Presbyter*. Qui pecunia obtinet eccleſiam, illa priuetur, & deponatur, eſt enim hæreſis ſimoniaca. GLOS. Si eſt conuictus per modum accuſationis, ſecus ſi per modum exceptionis. *c. ſuper de accuſat.* Item ſi conuincitur per modum inquiſitionis, priuatur beneficio, & non ordine. *c. dilectus, de ſimonia*. Item perdit illa, ſi eo ſciente fuit data pecunia, ſecus ſi in fraudem ipſius. *c. ſicut c. nobis. c. inquiſitionis, de ſimonia*.

CAP. *Benedictio*. Qui ordinatur ſimoniace, fit hæreticus, & eſt maledictus.

CAP. *Quiſquis*. Idem, & qui contra talem non inuehitur, punietur.

CAP. *Quos*. Conuictus de ſimonia deponi debet, & tàm dans, quàm accipiens ſunt ſimoniaci. 3

CAP. *Reperiuntur*. Simoniacus emptor, vel venditor eſt excommunicatus,

Digitized by Google

tus; & ſi per accuſationem eſt depoſitus, detrudatur in monaſterium, & ſi eſt laicus excommunicetur. GLOS. Clericus ſimoniacus emens ordinem, eſt ſuſpenſus quoad ſe, & quoad alios etiam occultus.

CAP. *Si quis Epiſcopus*. Epiſcopus ſimoniace ordinans, vel diſpenſatorem, vel defenſorem creans, ſi conuicitur deponatur, & ordinatus ſit alienus à dignitate. Mediator ſimoniæ ſi eſt clericus deponatur, ſi laicus excommunicetur, idem ſi monachus.

CAP. *Qui per*. Ordinans, vel ordinatus ſimoniace, eſt depoſitus. CAP. *Sanctorum*. Idem. CAP. *Qui ſtudet*. Idem.

4 CAP. *Quicumque*. Simoniaci promoueri non poſſunt. CAP. *Cum liqueat*. CAP. *Cum ordinaretur*. CAP. *Gratiam*. CAP. *Cito*. Idem recipiunt.

CAP. *Qui perfectionem*. Simoniacus, qui non habet ſpiritum, ſed damnationē, hanc dat, quia nemo dat quod non habet. GLOS. Conferat ordines.

CAP. *Ventum eſt*. Idem, ſicut reuertens ab hæreticis eſt irregularis. GRAT. Simoniaci non ſunt hæretici, ergo. Reſp. ſubijciuntur perditioni infidelitatis.

CAP. *Petrus Simoni*. Simon Magus damnatur, quia conſcientiam puram in fide non habebat. CAP. *Cum omnis*. Simoniacus eſt infidelis, quia auaritia eſt idolorum ſeruitus.

CAP. *Eos, qui*. Simoniacus eſt peior hæreticis, quia vendit Spiritum ſanctum tanquam ſuum ſeruum. CAP. *Multipliciter*. Idem, imò & peior Iuda.

CAP. *Placuit*. Qui pro ordinatione aliquid dant, vel accipiunt, ſunt excommunicati. GRAT. An propheta pro prophetia poſſit aliquid accipere.

5 CAP. *Iudices*. Mali prophetæ accipiebant munera, & nō boni, & D. Hieronymus defendit Samuelem, & Eliſeum.

CAP. *Nunquam*. Accipientium pecuniam prophetia facta eſt diuinatio, & diuinatio nunquam accipitur in bonam partem in Scriptura.

CAP. *Principatus*. Prælati, qui male dignitatem acquiſiuerunt, malos exitus ſolent habere, quia ceperunt malo principio.

CAP. *Cum Paulus*. Ædificium non bene conſtruitur, vbi fundamentum non eſt Chriſtus. CAP. *Non eſt*. Ex illicitis in ſimonia non prodeſt facta eleemoſyna, imò nocet.

CAP. *Fertur*. Reprehendit Reges Galliæ ob Epiſcopos ſimoniacos, & quod ſimoniacus non prodeſt, imò nocebit populo.

CAP. *Sicut eunuchus*. Ignis Spiritus ſancti non lucet in ſacramentis ſimoniacis, ideſt gratia carent, licet ſint vera quantum ad formam.

CAP. *Si iuſtus*. Siue bonus, ſiue malus, & hæreticus ſit miniſter, ſacramenta conferunt gratiam diſpoſitis. CAP. *Ex Catholico*. CAP. *Sic autem*. CAP. *Nec foris*. CAP. *Sacramenta*. CAP. *Sicut*. CAP. *Neque*. CAP. *Nonne*. CAP. *Multa*. CAP. *Remiſsionem*. Idem, etiam ſi hæreticus miniſtret ſacramenta in forma eccleſiæ. GRAT. Sed ſic ordinati non miniſtrent.

CAP. *Si qui clerici*. Ordinatus ab Epiſcopo non canonice electo, tamen tolerato, cum conſenſu Ordinarij ſui, miniſtret in propria eccleſia ex diſpenſatione, non alibi.

6 CAP. *Quod pro*. Statuta pro neceſſitate ceſſant ceſſante neceſſitate.

CAP. *Si quis*. Hæreticus conuerſus non promoueatur, ſed ſit in ordine ſuo diſpenſatiue.

CAP. *Si qui*. Epiſcopus ordinans indignum eſt ſuſpenſus à collatione, ordi-

ordinum. GLOS. Saltem illius ordinis, ſi ſcienter; & hodie mitius agitur.
c. graue, de præbendis.

CAP. *Hi quoſcunque*. Ordinans aſſeclas indignos, reus eſt infidelitatis
eorum qui ſcandalizantur.

CAP. *Vilisſimus*. Prælatus ſicut præcellit honore, ſi non præcellit ſcien-
tia, & ſanctitate, eſt vilisſimus. CAP. *Dedit*. Baptiſmus à malo collatus non
reiterandus.

CAP. *Sicut vrgeri*. Baptiſmus datus ab hæreticis tenet, & dat gratiam.
CAP. *Etiam*. CAP. *Corporalia*. CAP. *Non ſanat*. CAP. *Si qui*. Hæretici,
qui ſeipſos baptizant accipiunt ſacramentum, ſed non effectum, ideſt gra-
tiam, ſi ſeruant formam eccleſiæ in baptiſmo, ſecus non.

CAP. *Si quis*. CAP. *Paulianiſta*. Idem. CAP. *Detrahe*. Verbum addi- 7
tum elemento facit ſacramentum. CAP. *Firmiſsime*. Baptizatus, ſi eſt ex-
tra eccleſiam, non ſaluatur.

CAP. *Teneamus*. Quis faciens miracula non ſaluatur, ſi non ſit in eccle-
ſia, & ſcriptum eius nomen in cælo. CAP. *Hanc regulam*. Baptiſmus non
reiterandus.

CAP. *Spiritus ſanctus*. Spiritus ſanctus per miniſterium malorum bonos
colligit. CAP. *Si quis*. Baptizatus à non baptizato non eſt rebaptizandus,
ſed ſupplendi ritus i CAP. *Si presbyter*. Ordinatus ſi deprehendat ſe non eſ-
ſe baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur.

CAP. *Sic populus*. CAP. *Odit*. CAP. *Illi*. CAP. *Marcion*. CAP. *Vide*.
CAP. *Non oportet*. CAP. *Non liceat*. CAP. *In eccleſia*. CAP. *Manifeſtum*.
Hæreticorum oblationes, & opera non ſunt grata Deo, nec habent Euan-
gelium. CAP. *Si quis*. CAP. *Extra*. Idem.

CAP. *Superueniente*. Ab Hæretico non ſumenda communio in Paſchate. 8
CAP. *Arianos*. Sacerdotes hæreticorum nõ ſunt honorandi honore Chriſti.

CAP. *Manus impoſitio*. Manus impoſitio non eſt ſacramentum, quia rei-
terari poteſt. GRAT. Præter baptiſmum ſacramenta ab hæreticis non poſ-
ſunt miniſtrari.

CAP. *Sicut Chriſtus*. Dictum Hieronymi, ideſt qui poteſt baptizare,
poteſt celebrare, intelligitur de catholico, non de hæretico. CAP. *Maledi-
cam*. Deus maledicit benedictiones hæreticorum.

CAP. *Intra*. Æque malus, & bonus ſacerdos conficit corpus Chriſti,
quia in verbis Chriſti conficiuntur ſacramenta, non in merito ſacerdotis.
GLOS. Hæc vſque ad cap. ſacerdotes, loquitur de malis ſacerdotibus tole-
ratis ab Eccleſia.

CAP. *Omnia*. CAP. *Prophetauit*. CAP. *O propheta*. CAP. *Ita ſit*. CAP. *Vt* 9
euidenter. CAP. *Cum Scriptura*. CAP. *Multi*. CAP. *Significaſtis*. CAP. *Non
quales*. CAP. *Dominus*. CAP. *Chriſtus*. CAP. *Non nocet*. Idem quod ſupra.
ideſt ſacramẽta proſunt digne ſumentibus, licet noceant male ea tractantibus.

CAP. *Sacerdotes*. Obijcitur contra prædicta, ideſt non ſolum verba im-
precantis, ſed vita, & merita faciunt Euchariſtiam, & ſacramenta.
GLOS. Vt proficiant conficienti. *c. cum vita, inf. eod.*

CAP. *Ipſi ſacerdotes*. Quanto ſacerdos eſt melior, tanto facilius exaudi-
tur, & comedit ſancta populi. GLOS. Ideſt oblata pro peccatis, vel quia
delent peccata, vel corrigunt, vel bona eccleſiæ.

CAP. *Sacroſancta*. Quando malus ſacerdos conficit, Spiritus ſanctus non
adue-

Digitized by Google

aduenit. GLOS. Ad ſalutem conficientis, ſed ad detrimentum. CAP. *Neceſſe eſt*. Idem.

CAP. *Interrego vos*. Æque diligenter ſeruandum eſt verbum Dei in ore, & corde, ac corpus Chriſti. GLOS. Ideſt quod verbo ſignificatur, & concipitur.

10 CAP. *Neque poteſt*. Sacramentum non poteſt rite, ideſt digne offerri, niſi à iuſto, & ſancto ſacerdote, nec accipi, niſi à iuſto. GRAT. Quando dicitur quod requiritur bona vita ſacerdotis pro Euchariſtia, intelligitur non pro conſecratione, ſed pro effectu, ideſt gratia recipienda à ſacerdote.

CAP. *Dictum eſt*. Efficacia ſacramenti non pendet à bonitate, vel malitia ſacerdotis, ſed ab ordine, & à Deo dante effectum benedictionis, hinc dignitas ſacerdotis. GLOS. Hæretici conficiunt Baptiſmum, & Euchariſtiam.

CAP. *Quod quidam*. Hæreticus, vel ſchiſmaticus, ſicut in ſe habet ſacra-
fol.22. menta, ſic poteſt dare, ſi in eccleſia fuit ordinatus Epiſcopus; ſed ſi extra,
1 poteſt ordinare, ſed non recte dare; vnde non reiteranda, vt ordinis.
GLOS. Laicus non habet ius baptiſmi niſi large.

CAP. *Per Iſaiam*. Omnia ſacramenta quamuis obſint indigne tractantibus, tamen proſunt digne ſumentibus ea ab indignis. GRAT. Sic ſimoniacis imprimitur character.

CAP. *Baptizandis*. Pro baptiſmo, chriſmate, & alijs ſacramentis nihil dandum, eſt enim ſimonia. GLOS. Quando eſt periculum ſalutis, & neceſſitas danda, pœna eſt depoſitio.

CAP. *Nullus*. Qui, vt diſpenſet communionem, pretium accipit, deponatur. GLOS. Etiam ſi tantū exigat, punitur conatus, melius ſi cum effectu.

CAP. *Quicquid indiniſibilis*. Qui pro conferendo aliquo ſacramento accipit pretia, vel præmia, niſi voluntariè oblata, ſi Epiſcopus hoc ſcit, & non corripit, eſt excommunicatus per duos menſes, presbyter accipiens eſt excommunicatus per quatuor menſes, diaconus per tres, reliqui inferiores plectendi excommunicatione, & pœna competenti. GLOS. Quid de matrimonio? & dos poteſt peti. Item Epiſcopus excommunicationi ſubijciatur, ideſt ſuſpendendus. *diſt.32.c eos.* Item alij grauius puniendi. *c.qui baptizandi, eod. ſupra.* & *1.q.3.c.vbi.* Item presbyter eſt etiam deponendus.

CAP. *Placuit, vt nullus*. Epiſcopus pro balſamo, vel chriſmate, quod
2 dat eccleſijs, nihil accipiat, eſt enim ſimonia.

CAP. *Placuit, vt vnuſquiſque*. Pro baptiſmo nihil accipiatur, vel exigatur, niſi ſponte oblatum, ne à baptiſmo retrahatur, & perdatur anima eius.

CAP. *Emendati*. Qui baptizatur non mittat nummos in concham, nec ſacerdos lauet pedes baptizandi, nec clericus. GLOS. Quia præſumitur ſimonia, ſecus ſi ſponte dentur.

CAP. *Dictum eſt*. CAP. *Statuimus vt*. Pro ordinatione, chriſmate, baptiſmo, balſamo, ſepultura, communione, dedicandis baſilicis, nihil accipiatur, nec exigatur etiam pro balſamo, vel candelis emendis, ſed Epiſcopus prouideat de facultatibus Eccleſiæ.

CAP. *Statuimus decretum*. Simoniace à ſimoniacis, ideſt ſcienter ordinati. Item ſimoniaci ſimoniace ordinati à non ſimoniacis, debent deponi: ſed cum ſimoniaco à ſimoniaco non ſimoniace ordinato miſericorditer diſpenſatur. GLOS. Quia ignorabat; & dicuntur ſimoniaci propter ordinationem, non reatu.

CAP.

CAP. *Si qui à ſimoniaco*. Qui ordinantur à ſimoniaco non ſimoniace, ſi 3
probat ignoraſſe, & illum fuiſſe toleratum, miſericorditer diſpenſet: ſi ſcienter, non. GLOS. Ordinatus ignoranter à ſimoniaco indiget diſpenſatione, ſecus de coacto, ſed recipiente characterem. *c. conſtat, eod.* Item ſi ſcio aliquem ſimoniacum, licet occulte, non debeo ab eo ordinari: & ſi me cogat, potius patiar excommunicari. *c. inquiſitioni, de ſentent. excomm.* Item qui allegat ignorantiam, debet eam probare, & ſufficit veriſimilis probatio. Item contrarius ſenſus non ſemper habet vim, vt in ſimonia.

CAP. *De cætero*. Qui ordinatur ab eo, quem ſcit eſſe ſimoniacum, vterque priuatur, & deponitur.

CAP. *Erga ſimoniacos*. Cum ſimoniaco in dignitate ſeruanda non datur miſericordia, ſed deponantur.

CAP. *Conſtat*. Qui inuitus, & repugnans ordinatur ab hæreticis, ſi ſta- 4
tim ceſſante vi receſſit ab eis, & venit ad eccleſiam, excuſatur; ſi poſt menſem, eſt reus. GLOS. Si mulier inuita tradatur in matrimonium, & ſtatim poſt traditionem fugit animo non redeundi; non tenet illud matrimonium, ſecus ſi non ſtatim, ſed poſt aliquod tempus. GRAT. Cum hæreticis reuertantur, ſiue ſtatim, ſiue non, non diſpenſatur ab eccleſia cum ſimoniacis, niſi relinquant beneficium, ſuper quo, &c. GLOS. Inſtrumentum in parte verum, in parte falſum, eſt recipiendum, qua parte eſt verum.

CAP. *Omnis cuiuslibet*. Hæreticus, vel ſchiſmaticus, ſi conuertatur peracta pœnitentia, non aſcendat, ſed permaneat in ordine, in quo reperitur. GLOS. Niſi ſit bis ordinatus.

CAP. *Ordinationes*. Ordinatio ſimoniace à non ſimoniaco, ideſt detur 5
pretium, vel preces, vel obſequium alicui eo animo, vt curet ordinari hunc ab Epiſcopo neſciente ſimoniam, eſt irrita, ideſt ſine executione: idem ſi ordinetur non canonice electus. GLOS. Renuntiare beneficio, vt alij detur, niſi deducatur in pactum, non eſt ſimonia. *c. dilecto, de præbendis*: nec ſi inde ſpem habet. *c. cum pridem, de pactis*. Item preces porrectæ pro indigno, vel carnali amore, vel à ſeipſo, faciunt ſimoniam, ſecus non. *c. latorem, eod.* imò nec pro ſe, ſi eſt dignus. Item ſi non adeſt intentio, non eſt ſimonia, aliàs ſecus. *c. nemo, de ſimonia*. Item Papa poteſt diſpenſare cum ſimoniaco, licet non renuntiet.

CAP. *Sunt nonnulli*. In ordinatione poteſt committi ſimonia ſimpliciter 6
manu, lingua, obſequio, ideſt munere, fauore, gratia humana, abiectione indebita. GLOS. An ſeruire pro beneficio ſit ſimonia? Reſp. ſi eſt dignus, & licitum, ſeu dignum, facit ſeruitium, non eſt ſimoniacus. *c. de cætero, de clericis non reſident.* ſi eſt indignus, vel dignus, ſed indigne ſeruit, eſt ſimoniacus, non tamen debet hoc deducere in pactum. *c. pactiones, de pactis*.

CAP. *Si quis neque*. Qui pollutus moribus, nec vocatus, vel coactus, vel iniuſto amore, vel ſordidis precibus, vel ſeruitio, vel munere fraudulento ordinem, vel dignitatem eccleſiaſticam accepit, ſi non renuntiat in vita, vel impœnitens moritur damnabitur, quia ſimoniacus. GLOS. Conferens beneficium indigno propter amorem eſt ſimoniacus. Item munus dicitur fraudulentum, quando dicit quod alias voluit hoc illi dare. *c. & ſi quæſtiones, ead.* vel pro expenſis. *c. cum pridem, de pactis*.

CAP. *De ordinationibus*. Pro ordine eſt vetitum aliquid accipere, nec quis ordinetur in gratiam, vel ſupplicationem alicuius, ideſt carnalem.

CAP. *Quibuſdam*. Nullus ordinetur ſimoniace, vel ad preces, ſi eſt indignus. GLOS. Dare preces pro digno, non eſt ſimonia, ſed munus ſic.

CAP. *Nullus itaque.* Ambitus non permittitur ad epiſcopatum,laicus ambiens epiſcopatum punitur centum aureis, clericus eſt infamis.

CAP. *Eſtote ergo*. In ſacris non ordinantur, niſi prouecti ætate, & mundi opere, ideſt vita, & moribus,non pro potentia, vel ſupplicatione, vel munere, ſed mature rem conſiderent adhibendo graues, & expertos.

7 CAP. *Pueri*. In ſacris non ordinentur pueri, abſit venalitas, potentia, & ſupplicatio, quia Deus offenditur ſi ex fauore, & non ex merito ordinatur quis. GLOS. Puer dicitur intra xxiv. annum, vel puer, ideſt neophytus, *diſt.48. ſicut neophytus*, & *diſt.77. c. in veteri*. Item ad minores poſſunt admitti, non tamen ad acolythatum. *diſt.77. c. in ſingulis*. Item puer ordinatus in ſacris, ſi eſt doli capax, tenetur continere, ſecus non,quia poteſt obligare ſe voto, & ſacramento. *c.1. de delict. puer.* ſed non religioni. 27. q.55. *cum ergo*.

CAP. *Latorem*. Papa ad interceſſionem aliquorum ordinat acolythum: GLOS. Et diſpenſat, & tolerat. *c.Syracuſanæ, diſt.28. c.clerico,diſt.50.*

CAP. *Filium*. Ordinatus à Papa in ſacris ad preces alterius, non habet licentiam egrediendi ab Eccleſia Romana. GLOS. Hoc eſt commune. *c.literas,diſt.63.* Item ordinatus à Papa habet perogatiuam ſuper alios,ſed ſubeſt Epiſcopo. An poſſit ab Epiſcopo deponi,res eſt dubia. GRAT. Non quælibet ordinatio facta precibus damnatur, ſed illa, quæ ex affectu carnali fit, nec aliter fieret, ideſt ambitioſe. Item Papa non ſolum clericos cuiuſlibet Epiſcopi, ſed etiam monachos inuitare, & ordinare poteſt.

CAP. *Per principalem*. Papa auctoritate Apoſtolica poteſt ad ſe vocare,& inuitare clericos, & monachos. GLOS. Hoc idem poteſt Epiſcopus. *c.de cætero, de clericis non reſid.* GRAT. Sacri ordines ſicut non ſunt pretio dandi, ſic nec reſtituendi, nec emendi, nec vendendi.

8 CAP. *Nullus Epiſcopus*. Epiſcopus non grauet clericos,vel Abbates contra canones, nec reſtituat officium interdicto mediante pretio, eſt enim ſimonia. GLOS. Ratione præſcriptionis Epiſcopus non imponat angarias ſacerdotibus.Item quæ à talibus poſſideri non poſſunt,non currit præſcriptio; ſi poſſunt,requiritur bona fides. *c.ſi diligenti,de præſcript.* & tempus. 16.q3. & 4. Item præſcriptio non dat nouum ius, ſed auocat creatum, in multis præſcriptio euaneſcit (vide ibi.) Item tempus non eſt modus tollendi obligationem,niſi immemorabile. Item Epiſcopus poteſt dare auxilium petenti cauſa iuſta.Item Epiſcopus non poteſt abſoluere ſuſpenſum cũ pretio,niſi ſit conſuetudo. *c.nemo,de ſimonia*. An iniuſte ſuſpenſus poſſit redimere vexationem, aliqui dicunt quod non. Reſp. ſic. *c.quæſitum, q.3.* & *c.1. de vſur. c.dilectus,de ſimonia. c.decimas,16.q.3.* GRAT. Non ſolum eſt ſimonia dare pecuniam, vt ordines,vel munus eccleſiaſticum det; ſed etiam dare, vt non det, eſt ſimonia. GLOS. Eſt ſimonia. *c.nemo,de ſimonia*.

9 CAP. *Sunt quidam*. Qui non permittunt eccleſias ordinari fauore,vel vi, iudicantur ſacrilegi. GLOS. Ideſt ſimoniaci, vt frangens immunitatem eccleſiæ. aliqui dicunt quod large ſunt ſimoniaci.

CAP. *Iubemus*. Pari pœna mulctandi, qui pretio inducti impediunt fieri, quod iure fieri debet, vel faciunt quod de iure non debet. CAP. *In eum.* Idem. CAP. *Concuſſionis*. CAP. *Lege Iulia*. CAP. *Eadem lege*. Idem.

QVÆ-

Digitized by Google

QVÆSTIO II.

AN pro ingreſſu eccleſiæ, vel monaſterij ſit exigenda pecunia,& exacta 10
an reſtituenda. GRAT. Pro ingreſſu eccleſiæ, vel monaſterij non
licet aliquid exigere, ſed licet à ſponte dantibus oblata accipere, vt Samuel
ab Anna. *1. Reg. 1. & 4. Actorum*. GLOS. Non dubitatur eſſe ſimoniam.
c.cum eccleſia. c.veniens. c.quoniam ſimoniaca, de ſimonia. Et ſi dicatur, mona-
ſterium eſt tenue, ſi haberemus vnde poſſemus te ſuſtentare, te reciperemus;
eſt ſimonia. *c.quoniam ſimoniaca, de ſimonia*. Item nec ante, nec poſt poteſt
peti. *1. q. 1. c.eos qui. & q. 3. ſi quis prabendas*.

CAP. *Placuit*. Epiſcopus inuitatus pro conſecranda eccleſia non exigat
munus, quaſi ex debito à patrono: ſed ſi aliquid ſponte datur, non reſpuat;
ſed ſi fundator eſt pauper, vel in neceſſitate, nihil exigatur. Item Epiſcopus
non dedicet eccleſiam, niſi dotatam pro obſequio, & lumine per inſtrumen-
tum confirmatũ traditum Epiſcopo, aliter non eſt leuis culpa GLOS. Non
exigat munus, ſed poteſt exigere conuiuium, vel procurationem. *c.cum ſit,
de ſimonia*. Item ſi patronus fundator prius non dotet, Epiſcopus non debet
proijcere primum lapidem. *c.nemo, de conſecr. diſt. 1.* & ſi dotem non dediſſet
prius, eſt compellendus qui iecit primum lapidem.

CAP. *Quam pio*. Sicut à conuerſo non eſt pretium ſumendum, ſic nec
qui infidelis, eſt pretio inuitandus ad conuerſionem, eſt enim ſimonia: poſ-
ſunt tamen adiuuari pauperes, ſi indigent, ſicut conuerſus poteſt aliquid of-
ferre monaſterio gratis.

CAP. *Nullus*. Abbas non paciſcatur pro recipiendis, nec quid dandum
pro pallio, vel pro ordine.

CAP. *Sicut Epiſcopum*. In ordine ſicut Epiſcopus non debet vendere ma- fol. 23.
nus impoſitionem; ſic nec miniſter vocem, nec notarius calamum, ideſt fi- 1
dẽ ordinationis; ſed ſi ordinatus iam poſt omnia, ſi nõ coactus, vel ex pacto,
ſed ſponte aliquid dat, non prohibetur accipi, quia non ambitur, & eſt obla-
tio ſine macula. GLOS. Pro ordine nil prorſus accipi poteſt, ſed poſtea
notarius pro fide ſcribenda, ſi nõ eſt ſalariatus, poteſt quid accipere Concil.
Trident. GRAT. Pro ingreſſu eccleſiæ non eſt pretium exigendum, ſed
ſpontanee oblatum licite ſumitur. Item vere viduæ ſunt pauperes. *1 ad Tit. 5.*

CAP. *Viduas honora*. Vere viduæ, ideſt deſtitutæ ab omnibus, ſuſtenten-
tur ſumptibus eccleſiæ, aliæ non; niſi dent ſua eccleſiæ. GLOS. Aliquando 2
virgo dicitur vidua.

CAP. *Clericos*. Clerici pauperes ſuſtentandi ab eccleſia, & clerici aliunde
diuites, ſi quid accipiunt ab eccleſia, committunt ſacrilegium. GLOS. Si
male diſpenſent. Item abundantes, ſiue præſentes, ſiue abſentes ſint, ſi acci-
piant de bonis eccleſiæ, licet neganda non ſit ei portio, quia nemo cogitur
ſuis ſtipendijs militare, tamen peccat mortaliter, præſertim ſi ex cupiditate
ſua reſeruat.

CAP. *Paſtor*. Prælatus habenti ſua ſufficientia nihil debet dare, quia eſt
perdere: vt qui poſſunt ſuſtentari bonis paternis, ſi accipiunt, quod eſt pau- 3
perum, committunt ſacrilegium, & comedunt peccata populi. GRAT. Non
intelligitur de diuitibus, qui euaſerunt pauperes fortuna, vel electione, ſed de
his, qui nolunt ſua relinquere.

CAP. *Si quis*. Qui non relinquit ſua, & vult paſci ab eccleſia, peccat.

Item melius omnia reliquiſſe, vel nil deſiderare,&(paſci ab eccleſia,quàm retinendo ſua contribuere eccleſiæ, vt paſcatur.

CAP. *Sacerdotes*. Clerici pauperes, ſiue ex natiuitate, ſiue ex natura, debent viuere de bonis eccleſiæ, vt ait Apoſt. 1. *Corint*. 9.

CAP. Clerici. Sacerdotes diſtribuunt ſtipendia laborantibus pro varietate meritorum.

QVAESTIO III.

4 NOn ſolum qui ſpiritualia, ſed qui temporalia ſpiritualibus annexa pretio accipit, vel dat, eſt ſimoniacus.

CAP. *Audiuimus*. Dare, vel accipere munera pro vſurpanda eccleſia, vel beneficio, eſt ſimonia ſacrilega execranda, & facta irritanda.

CAP. *Si quis dator*. Vendens eccleſias, vel præbendas, eſt ſimoniacus, excommunicandus, & accepta reſtituat. GLOS. Cui Romanæ Eccleſiæ, vel Fiſco, vel danti, non reſoluit.

CAP. *Si quis Epiſcopus*. Epiſcopus vendens beneficium, vel dignitates, vel officia, vel ſi ea non ordinat ſecundum canones, ſuſpendatur ab officio eccleſiæ. GLOS. Ideſt deponatur.

CAP. *Quæſitum eſt*. Altaria, vt eccleſiæ, & decimæ datæ regularibus, quibus inſeruiunt clerici ſeculares, Epiſcopus non cogat regulares, vt pluries redimant illa, prout multi clerici moriebantur. Item monachi, qui per triginta annos poſſederunt ſub tali redemptione, non moleſtentur, ſed poſſideant quiete, ſed tantum ſoluant cenſum, quem ex iiſdem altaribus Epiſcopus habere ſolitus erat. GLOS. Epiſcopus committebat ſimoniam exigendo redemptionem, ſed non monachi; quia redimebant pro iure ſuo, nec peccabant, ſicut aliquando ſpolia valent ex vna parte tantum. Item licitum eſt cuiq. redimere ius ſuum. 1.q.1.c. *nullus Epiſcopus*, & 16.q.vlt. c.*decimas*.

5 CAP. *Ea, quæ*. In ſacris Ordinibus, & rebus eccleſiaſticis quicquid eſt acquiſitum data, vel accepta, vel promiſſa pecunia, eſt irritum, & inualidum. GLOS. Vel retenta pecunia. *c. ſuper eo, de tranſact.* quia remittere eſt dare. *c. veniens, de teſt.* Item im ſpiritualibus non poteſt interuenire tranſactio, nec in beneficijs permutatio. *c. quæſitum, de rerum permut.* Item ſuper re ſpirituali tanquam proprietate, poteſt fieri permutatio. *cap. ad quæſtiones, de rerum permut.* non tamen vt detur pro temporali ſpirituale. *c. vlt. de rer. permut.* ſed poteſt interuenire amicabilis compoſitio. *c. 2. de tranſ.* & auctoritate iudicis poteſt ineſſe pecunia.

CAP. *Totum*. Quicquid homo poſſidet in terra, vocatur pecunia. GLOS. Ergo in quacunque re fit ſimonia, & ſic pecunia eſt in pondere, numero, & menſura, & in iure ipſo.

CAP. *Si quis*. Emere eccleſiam, vel præbendam, vel quid eccleſiaſticam, vel pro his dare ante, vel poſt paſtellam, vel paſtum, eſt ſimonia: nec excuſat dicere, emo temporale. GLOS. Interdicitur de iure ſpirituali, cui ineſt temporale, non de re corporali, vel de iure percipiendi, vel de re conſecrata, vel de adminiſtratione ratione ordinis. Item quando eſt promouendus ad eccleſiam, vel ordinem, non licite emit fructus perceptos, vel percipiendos iure ordinis, vel eccleſiæ, quia præſumitur emere eccleſiam, vel ordinem: ſed alio tempore emere, non eſt peccatum. *c. 3. Ne prælati*

vices

vices ſuas. Item non det paſtum etiam ex conſuetudine. *c. ult. eod. quæſt.*
CAP. *Saluator.* Vendere rem eccleſiaſticam eſt ſimonia, quia res eccle- 6
ſiæ oblata eſt iam donum Dei. Qui res eccleſiaſticas non ad id, ad quod
ſunt inſtitutæ, ſed ad propria lucra munere linguæ, vel indebiti obſequij,
vel pecuniæ largitur, vel adipiſcitur, eſt ſimoniacus; & qui duorum, ideſt
temporalis, & ſpiritualis alterum vendit, ſine quo alterum non prouenit, neu-
trum inuenditum relinquit; & qui emit officium adminiſtratoris eccleſia-
ſtici, ideſt præpoſiti, œconomi, vicedomini, defenſoris, aduocati, Maiordomus,
Iudicis, archipresbiteratus, archidiaconatus, canonici, monachi, vel alte-
rius officij, eſt ſimoniacus. GLOS. Aduocatus, caſtaldus, ideſt maiordo-
mus, & Iudex poſſunt eſſe laici, cum nil ſpirituale habeant annexum, &
tamen committitur ſimonia emptione. Reſp. eſt ſimoniacum, quia prohi-
bitum, non prohibitum, quia ſimoniacum: alij Reſp. quod non eſt ſimo-
nia, ſi non habet aliquid ſpirituale annexum, alij intelligunt de clericis. An
commendare rem ſit ſimonia. Reſp. ſi ideo plus intendit, ſic.

CAP. *Ex multis.* Beneficia, & ordines non conferantur clericis pro pre- 7
tio, vel munere, ſed gratis. Item Epiſcopus non eligat in eccleſia qui ma-
iores ſacculos pecuniæ conferunt, ſed qui moribus, diſciplina, & ſcientia
eccleſiam valeant ſuſtentare. Item clericus pro beneficio nihil det, etiam
pro fabrica eccleſiæ, vel pro denarijs eccleſiæ, ſeu vt pauperibus detur, quia
nil male accipiendum, vt bene detur: ſi ſecus, ſimoniacus eſt ſuſpenſus, &
non miniſtret, & eſt excommunicandus. GLOS. Simoniacus eſt punien-
dus ſine præcedenti admonitione, contra Hu. Item cum ſimoniaco ſuper or-
dine, vel beneficio, in quo ſciente non diſpenſat, niſi Papa; ſed ſi eo igno-
rante committitur, vel eſt tantum in animo, diſpenſat Epiſcopus. *c. fin. c. de
regularibus c. ex inſinuatione de ſimonia*. Imo quando ſolo animo commit-
titur ſimonia, ſufficit ſola pœnitentia. Item cum ſimoniaco in ordine vel
beneficio in nullo caſu poteſt Epiſcopus.

CAP. *Vendentes.* Vendentes, vel ementes ſpiritualia, vel iuſtitiam, vel 8
vt non faciat quod debeat, eſt peccatum ſimoniæ. GLOS. In re elcceſia-
ſtica, in alijs graue peccatum. Item ſententia etiam iuſta, ſi per pecuniam
detur, eſt nulla. CAP. *Non ſolum.* Simonia fit in ordine. CAP. *Res eccleſiæ.*
Idem in conſecratione.

CAP. *Peruenit.* Epiſcopus, qui decimas, & oblationes non clericis,
ſed laicis dat, vel conſanguineis, quod grauius eſt, eſt habendus inter hæ-
reticos, & qui accipit peccat. GLOS. Non ius decimarum, ſed fructus poſ-
ſunt dari decimæ laicis, ideſt res ipſa in feudum, ſed non tranſibit ad hæredes
c. ad hoc de decimis; ſed non proprie, vt feudum. *c. quamuis de decimis*; & ſi
decimæ dantur laicis, & creſcunt noualia, decimæ noualium non creſcunt
laicis, ſed eccleſijs, *c. ſua, de decimis*.

CAP. *Altare.* Simoniaca hæreſis eſt dare altare, vel decimas pro pecu- 9
nia. GLOS. Altare, ideſt oblata. Item Epiſcopus poteſt redimere deci-
mas à ſeculari, non emere, eſſet enim ſimoniacum.

CAP. *Si quis.* Beneficia, honores eccleſiaſticos, ſacramenta qui emit, careat
acquiſito honore, & emptor, & interuentor, ſint infames, & neque ante,
neque poſt aliquid exigatur pro pacto, vel conſuetudine, vel quis dare præ-
ſumat, eſt enim ſimoniacum, ſed ſine diminutione re fruatur. GLOS Idem
pro ſepultura, vel benedictione nubentium. *c. cum in eccleſia, de ſim.* vel pro

Digitized by Google

conſecratione Altaris. Item longa conſuetudo non excuſat *i. c. Iacobus, de ſimonia*. Item ſi dignitas conferatur diminuta, poteſt eam petere in ſolidum *c. cum venisſent, de inſtit.* Item aliquando Epiſcopus poteſt detinere fructus *c. cum noſtrum, vt eccleſiaſtica beneficia*.

10 QVÆSTIO IV.

AN ſimonia commiſſa à patre excuſet ignorantem filiū? videtur ſic, ideſt in pœna æterna. GLOS. Pœna æterna vnus non punitur pro alio; pœna corporali, vel in ſtatu ſæpe ſic; pœna ſpirituali, excepta excommunicatione, alijs vt in interdicto, oblatione, in ordine, & beneficio ſic punitur.

CAP. *Nullius.* Nullius crimē maculat neſcientem. CAP. *Quis locus.* Idem.

CAP. *Placuit.* Infantes baptizati ab hæreticis, non ſuo iudicio, ſed perfidia parentum, poſſunt ordinari, & miniſtrare. GLOS. Si non acquieuerunt hæreſi. Secus, ſi adulta ætate hæreſi conſenſerunt, vel qui adulta ab hæreticis baptizantur *eod. q. 7. c. qui in qualibet*.

CAP. *Qui apud*. Idem: baptizati à Donatiſtis paruuli, ſed rationis capaces non conſenſerunt hæreſi, ſi ordinentur, miniſtrent, quia error parentum non nocet.

CAP. *Quia præſulatus.* Exceſſus parentum ſine culpa filij, filio non nocet: vt ſi parentes eruant oculos clerici aduerſarij pro filio clerico, hic non excommunicandus.

CAP. *Crimen.* Crimen, vel pœna non maculat filium, nec quis conſtituitur ſucceſſor alieni criminis.

fol. 24. CAP. *Iudæi.* Iudæi baptizati, ſi præuaricantur, & puniantur, tamen eorum filij fideles non perdunt hæreditatem. GLOS. Niſi in crimine læſæ

1 maieſtatis. Item Iudæi non poſſunt exhæredare filios conuerſos: ſed quid de hæreticis? vide *gloſ. 23. q. 7. in principio*.

CAP. *Iam itaque.* Cum filius eſt alter à patre, non eſt obnoxius peccato patris, ſed quando eſt vnus cum patre, trahit peccatum originale. CAP. *Huiuſmodi.* Peccatum alterius non nocet, ſi te non peruertit. GRAT. Contra *Exod. 20.* Deus viſitauit vſque ad quartam generationem, ideſt expectat ad pœnitentiam, & non ſtatim punit. Item ignorantia excuſat infantes baptizatos ab hæreticis. GLOS. Sicut excuſatur qui ignoranter à ſimoniaco ordinatur, ergo & qui ſimoniace. *q. 1. c. ventum eſt, & c. placuit c. ſi quis à ſimoniacis.*

2 CAP. *Non imputantur*. Filij non ſunt plectendi pœna ſpirituali pro peccatis parentum, quæ committuntur poſt eorum natiuitatem. GLOS. Pœna ſpirituali, ideſt excommunicatione, ſed priuantur officio, & beneficio, licet ſit pœna ſpiritualis, infra *q. 5. c. 1. c. præſentium*, & *de filijs presbyterorum c. 1.*

CAP. *Eccleſia.* Probat oppoſitum per tres authoritates, ideſt eccleſia conſecrata pactione execrata dici debet. GLOS. Poſt conſecrationem poteſt paciſci de annuo redditu pro miniſtris. Item probat per multas hiſtorias, quod vnus punitur pro peccato alterius, ſed ſemper in temporalibus, vel vita temporali.

3 CAP. *Turbatur.* Patitur nauicula Petri, in qua erat Iudas. GLOS. Eſt temporalis, & ſic ignorantia ſimoniæ non excuſat, ſicut Petrus ignorabat peccatum Iudæ. GRAT. Ignorantia vel eſt facti, vel iuris: facti quod ſcire

non

non teneris, ideſt probabilis, præſertim in alieno facto, & excuſat; vel quod ſcire teneris, & non excuſat, vt Chriſtum veniſſe, ideſt non probabilis. Nota vt quis dicatur probabiliter errare, non eſt neceſſe, vt ſit nimis ſcrupuloſus, & diligens, & curioſus in inquirendo, nec quod ſit nimis negligens, & diſſolutus non inquirendo. Ignorantia iuris naturalis non excuſat, Iuris ſi tale ius eſt, quod facile quis ſcire poteſt per ſe, vel per alios, & habet copiam, non excuſat, niſi ſint milites, ruſtici, minores, mulieres; hos excuſat. Alios vero, ſi eſt de damno vitãdo, excuſat; ſi de lucro faciendo, non excuſat: exempla vide ibi.

CAP. *Si quis in tantam.* Qui aufert poſſeſſionem rei ante iudicium iudicis, reſtituat poſſeſſionem, & perdat dominium, &c. ſi alienauit, ſoluat.

QVÆSTIO V.

NOn licet alicui eſſe in eccleſia, vel fungi ordinatione, quam paterna pecunia eſt aſſecutus. Qui inſcius obtinet eccleſiam emptam, vel ordinem pecunia paterna, ſi eam dimittit, poteſt ex gratia, mox in ea remanere: *hic c.* 1. & *de ſimonia de Reg.* Si conſcius ſimoniæ accepit, deponitur ab ordine; vel dignitate; & non debet diſpenſari, ſed in beneficio, vel eccleſia diſpenſatur. 4

CAP. *Quicunque.* Cum paruulis, quibus inſcijs parentes emerunt eccleſias, ſi eas prius dimiſerint, diſpenſatur, vt in eis remaneant; ſic in ordinibus ſacris, ſi ſint digni. Qui grandiores per ſe emerunt eccleſias, cum eis non diſpenſatur, niſi vt in alijs eccleſijs exerceant ordines ſacros; & ſi non poſſunt transferri ad alias eccleſias, in hac tantum exerceant minores ordines, & non aſcendant, ſalua auctoritate Sedis Apoſtolicæ. Si vero ante ſimoniam erant, illos exerceant, ſed non habeant primum locum, vel ſingularem, vel præpoſituram in emptis eccleſijs. GLOS. Papa poteſt diſpenſare cum omnibus: Ideo dicit, *Salua auctoritate Sedis Apoſtolicæ.* Item delictum ſuperueniens, vel noua cauſa non vitiant legitime factum.

CAP. *Eos, qui.* Qui emunt eccleſiam, ſi alioqui digni ſunt, cum his diſpenſatur, vt exerceant ordines ſine præiudicio canonum. GRAT. Ignorantia ſimoniæ excuſat à crimines, ideo conceditur exercere; ſed remouentur ab eccleſijs, ne fructum reportent. Idem dicendum, quando ſimonia eſt commiſſa in ordinatione, ignorantibus ordinato, & ordinante. 5

CAP. *Præſentium.* Si incuria parentum fuit commiſſa ſimonia in ordinatione, ordinatus, qui erat ignarus, ex diſpenſatione exerceat; & ſi eccleſia illa indiget, etiam ſacerdotium exerceat. GLOS. In ſimonia pro beneficio, vel ordine ſi pecunia eſt data Epiſcopo, Epiſcopus non poteſt diſpenſare, ſed quilibet ſuperior in beneficio, in ordine ſolus Papa. Si ignoranter eſt commiſſa ſimonia, Epiſcopus, vel capitulum poteſt. *c. ex inſinuatione, de ſimonia.* Sed hodie ſeruatur, vt in *c. ex multis q.* 3. *ſup.*

QVÆSTIO VI.

NOn ſolum qui ignoranter à ſimoniacis ordinantur, ſed qui ſoluunt pro electione, vel vt fiat decretum electionis, vel vt ſcribatur, vel non contradicatur, ſunt ſimoniaci, quia eſt ſpirituali annexum. 6

CAP. *Si quis.* Qui vult Epiſcopatum, vel beneficium, non det pecuniam,

Digitized by Google

vt potentes ſubſcribant,vel ſuffragentur, nec timore compellat. GLOS. Timor non inducit ſimoniam, ſed peccatum. Item timor etiam verborum vitiat electionem.

CAP. *Ego autem.* Dare eligentibus præmium, eſt ſimonia, & ſimoniacus non eſt aptus orator pro populo. GLOS. Tunc tenetur Prælatus inquirere, quando clamoſa querelatio ad eum peruenit. *c. licet de ſimonia.*

7 CAP. *Sicut is.* Sicut qui inuitatus renuit,quæſitus refugit, eſt amouendus ab altari; ſic qui vltro ambit, vel importune ſe ingerit, eſt proculdubio repellendus; quare ordinentur ſine ſimonia, & ſincere. GLOS. Ad dignitates qui perſeueranter eſt renuens, non eſt cogendus. *Diſt. 74. c. iſta*; ſed faciendum eſt, vt de nolente fiat volens. *7. q. 1. c. ſcias, & c. Epiſcopus de loco, & 27. q. 4. c. diſplicet & diſt. 40. c. ante omnia 6. q. 1. in ſcripturis.* Item quis debet fugere dignitatem, ſcilicet timere ne forte non ſit ſufficiens, vel fugit qui non ſe ingerit, nec quærit, ſed quæritur. Item mentitur quis opere, ſicut ore, & peccat. *22. q. 2. cum humilitatis, & q. 5. c. caueto.* An poſſit peti honor? Reſp. non, nam eo ipſo, quod ſe ingerit, eſt ſuſpectus: poteſt peti meritis, non alias; an militia ſecularis emi poſſit. GRAT. Si pecunia fuit ſoluta,vel promiſſa electo, vel ordinato ignorante,nec eo modo ad electionem, vel ordinem peruenit, ei non nocet.

QVÆSTIO VII.

8 AN renuntians ſuæ hæreſi ſit recipiendus in dignitate Epiſcopali, vel in ſuo ordine. GLOS. Ex diſpenſatione.

CAP. *Si qui presbyteri.* Clerici ordinati in eccleſia catholica, poſtea hæretici facti reſiſtunt eccleſiæ, vel ab hæreticis ordinantur, ſi conuertantur ad eccleſiam,admittantur tantum ad communionem laicam,& non ad officium ordinum. GLOS. Hoc ex rigore, ſecus ex pietate. *23. q. 4. ipſa.* Item clericus habens duas eccleſias non poteſt præſtare patrocinium vni contra aliã; ſecus ſi habet adminiſtrationem in vna.

CAP. *Si quis omnem.* Qui violat eccleſiaſticam traditionem ſcriptam, vel non ſcriptam, anathema ſit. Item dans, vel accipiens ordinem ſimoniace, deponatur, nec poſt pœnitentiam exerceat; & rara indulgentia cum aliquo non tranſit in legem eccleſiæ. Item qui poſt baptiſmum labitur in fornicationem repellitur ab ordinatione, & qui cum hoc peccato ſit ſacerdos, degradetur.Item non ſolum pecunia ordinati,ſed qui pecunia ſumunt curam Monaſterij eccleſiaſtici, Domus religioſæ, Hoſpitalis, orfanorum, deponuntur à cura, vt ſimoniaci. Item Epiſcopus, vel qui eſt in ſacris, ſi per ſe; vel alium percutit vt timeatur, deponatur. Item qui per ſeculares poteſtates obtinet ordinem, vel eccleſiam,deponatur; ſi religioſam domum,expellatur. GLOS. Legitime factum, ſi ſuperueniat delictum,irritatur. Item per baptiſmum tolluntur omnia peccata, & ſequentia, vt infamia. Item in Hoſpitali committitur ſimonia.

9 CAP. *Cauendum.* Nemo ſimoniace locum religionis obtineat per ſe, vel per alium.

CAP. *Conuenientibus.* Epiſcopi, & omnes ab hæreticis reuertentes ſunt recipiendi in ſtatum priſtinum, dummodo abiurent hæreſes in ſcripto, & fidem profiteantur: ſed qui ſponte ſunt ab hæreticis ordinati, vel qui ſtudio

ſe ad

Digitized by Google

ſe ad ſubuerſionem noſtræ Fidei elegerunt ab Epiſcopis hæreticis ordinari ; non ſunt recipiendi. GLOS. Synodus vniuerſalis eſt, quando interuenit Papa, vel eius Legatus : localis eſt aliorum ſine his. Abbates debent intereſſe Synodo.

CAP. *Requiſitis*. Simoniace ordinati non exerceant etiam poſt pœniten- 10
tiam. GLOS. Loquitur de conuictis, vel notorijs. Item etiam de ordinantibus. GRAT. Rigor iuris, & diſciplinæ miſericorditer diſpenſatur, & relaxatur pro tempore, vel perſona intuitu pietatis, vel neceſſitatis, vel vtilitatis. GLOS. Diſpenſatio eſt iuris communis relaxatio, facta cum cauſæ cognitione ab eo, qui ius habet diſpenſandi. *12. q. 1. ex his*. Item vbicumque decoloratur ſtatus eccleſiæ, non poteſt diſpenſari. Item Epiſcopi poſſunt diſpenſare in his, in quibus non eis prohibita diſpenſatio. *c. 1. de clericis pug. in duel. c. nuper, de ſentent. excomm.* Item in multis permittuntur diſpenſare (vide ibi.) Item diſpenſatio fit, quando requirit neceſſitas, vel vtilitas. *c. tali, infra*; & ſi timetur malum, vel propter futurum bonum, propter vitandum ſcandalum, propter multitudinem.

CAP. *Neceſſaria*. Propter neceſſitatem temporis mature re conſiderata fol. 25.
diſpenſatur in iure canonico, & temperatur rigor. GLOS. Et ſic ex mo- 1
nachis, vel laicis clerici eliguntur, & ordinati ab hæreticis tolerantur.

CAP. *Quod pro remedio*. Idem quod ſupra, & ceſſante neceſſitate, debet ceſſare diſpenſatio. GLOS. Facta diſpenſatio tenet, ſed non amplius diſpenſandum. *c. ſicut, de filijs presb.*

CAP. *Si qui voluerint*. Hæretici venientes ad eccleſiam ordinentur, & maneant in choro, ſed in ſcriptis fateantur ſe ſeruaturos ſtatuta eccleſiæ.

CAP. *Quoties*. Qui reuertitur à ſchiſmate, abiuret, & iuret de perpetua ſubiectione, &c. (ibi ponitur forma.) GLOS. Epiſcopus cum iurat, non debet tangere librum. *c. vlt. de iureiur.* Item iurare coguntur presbyteri in ſex caſibus, ideſt pro recta fide, vt obediat, vt bona fama, ne verum peſeat, ne res ſacra, vel data damna. GRAT. Prædicta ex diſpenſatione, non aliter de rigore canonum.

CAP. *Qui in qualibet ætate*. Baptizati, vel rebaptizati extra eccleſiam ca- 2
tholicam, non admittantur ad clericatum. GLOS. Si adulti conſenſerint.

CAP. *Tanta nequitia*. Delictum ſimplicis ſenis, non rigoroſe punitur. GLOS. Rigor canonum ratione perſonæ relaxatur.

CAP. *Si qui, vel temeritate*. Ob pietatem aliquando relaxatur rigor canonum, vt aliqui exerceant, vbi ſunt, ſed non aſcendant.

CAP. *Quoniam quicquid*. Ob neceſſitatem, ideſt ad tollendum ſcandalum toleratur male factum, ſed amplius non fiat, vt ſi quis ſine licentia ordinetur.

CAP. *Quoties à populis*. Peccatum multitudinis ſolet tranſire inultum, ſed in futurum præcauendum.

CAP. *Didici*. Hæreticus, qui auertit multos à fide, ſi ipſe conuertatur, recipiendus. CAP. *Diſpenſationes*. Ne multitudo pereat, aliqui excommunicantur, vt in naufragio.

CAP. *Tali coniugio*. Nati ex rapta, & raptore, non ordinentur, niſi pro neceſſitate, vel vtilitate eccleſiæ, vel ſint magni meriti. GLOS. Qui illegitimi.

CAP. *Exigunt*. Quando Papa relinquit aliquod factum contra canones, non concedit ſimile fieri, vt ſi laicus ſtatim fiat Epiſcopus ſine interſtitijs. GLOS. Quando in vno iure eſt rigor, & in alio miſericordia, iudex vtatur

miſe-

Digitized by Google

miſericordia. Item diſpenſatio quando impune peccata dimittuntur, non dat licentiam peccandi in ſimilibus.

3 CAP. *Maximum*. CAP. *Donatum*. Idem, vt ſupra, & duos hæreticos conuerſos ſtatim factos Epiſcopos reliquit, ſed vult profeſſionem fidei mittant. GLOS. An ſi patronus fiat hæreticus, & mox reuertatur, recuperet ius patronatus: res eſt dubia, poſt ſententiam videtur non.

CAP. *Saluberrimum*. Hæretici, qui conuertuntur, abiurent hæreſim cum autore, non aſcendant, ſed tolerentur in ordine in quo ſunt, ſi non ſunt rebaptizati. GLOS. Quando diſpenſatio reſeruatur Papæ.

CAP. *Si quis*. Hæretici quando conuertuntur, publice deteſtentur hæreſim cum autoribus. GRAT. In eccleſia aliqua certis cauſis tolerantur, quæ ceſſantibus cauſis puniuntur: ſed quando ſint toleranda, vide.

4 CAP. *Et ſi illa*. Illa, quæ non nocent per malum exemplum, cum cauſa diſpenſantur, ſed quæ ſunt malo exemplo, & decolorant, non diſpenſanda. GLOS. *Diſt. 14. c. 2.* Item cauſæ diſpenſandi ſunt, neceſſitas, & vtilitas. An ex cauſa probabili, videtur ſic. *diſt. 57. c. 1.* videtur non. Item diſpenſationes factæ ob neceſſitatem, ſi ceſſat neceſſitas, ſunt mutilandæ, ſed quæ regulariter fiunt, non. *9. q. 1. c. ab excommunicationis, diſt. 50. c. placuit*. GRAT. Ordinati ab hæreticis, ſi rite, non ſunt iterum ordinandi.

5 CAP. *Deibertum*. CAP. *Per illiciçam*. Non ſecundum formam eccleſiæ ordinati ab hæreticis ſunt iterum ordinandi. GLOS. Delegatus eligens indignum, iterum poteſt eligere.

CAP. *Sancimus*. Ad prouincias gubernandas eligantur probæ vitæ, non qui ambitione, vel præmio quærunt; & iurent ſe nil dediſſe, nec poſtea daturos per ſe, vel per alium pro illa dignitate, nec quicquam accepturos, præter ſalarium: ſi ſecus, quadruplici pœna puniantur.

CAP. *Patet*. Simoniacus, vt præcipuus hæreticus ab omnibus reſpuendus, & ſi non reſipiſcit, eſt opprimendus etiam à poteſtate laica.

GRAT. Diximus de ſimonia, ſequitur de ordine Iudiciario, quo crimen puniendum eſt.

Cauſa ſecunda, de ordine iudiciario contra crimen, habet Quæſtiones octo.

QVÆSTIO PRIMA.

6 AN in manifeſtis ſit requirendus ordo iudiciarius. GRAT. Nullus eſt damnandus ſine ordine iudiciario. GLOS. Præterquã in notorio crimine. *c. manifeſta, ead.* & *c. ad noſtram, de iureiurando*. Sed in manifeſtis requiritur ordo iuris. *c. eorum, 11. q. 3.* Item ſententia triplex: prima diffinitiua, quæ ſine ordine iuris eſt nulla. *ead. quæſt. 6. §. diffinitiua*. Si ordo iuris eſt de ſubſtantia iudicij, vt quis poſt citationem habeat inducias, vt fiat litis conteſtatio, & teſtes recipiantur, & ſententia feratur in ſcriptis; ſecus ſi non eſt de ſubſtantia, vt ſententia non feratur ſub conditione, & non prius pronuntietur de poſſeſſione, quàm de proprietate, tunc enim tenet ſententia. *ead. q. 6. c. biduum*. Secunda eſt interlocutoria, & requirit ordinem iuris, vt in excommunicatione. *c. ſacro, de ſentent. excomm.* de ſuſpenſione, *ead. c. nomen*,

& ſine

& ſine hoc, tamen tenet. Tertia ſententia præcepti, v.g. vt ſoluat,& ſoluit,
non poteſt repetere, licet iudex iniuſte præcipiat.

CAP. *Nos*. Sententia non fertur niſi in conuictum,vel ſponte confeſſum. 7
GLOS. Quatuor modis conuincitur, iure,& inſtrumentis, vel teſtibus, eui-
dentia facti, iuris interpretatione,vt ſæpe citatus eſt reus, violenta ſuſpicione,
vel præſumptione. Item in confeſſum fertur,etiam ſi aduocatus confiteatur,
nec reuocet niſi in carcere,vi tormentorum confiteatur, & poſt tormenta in
confeſſione non perſeueret. Item vt confeſſio noceat confitenti,multa requi-
runtur. (Vide ibi.)

CAP. *Iudex*. CAP. *Sicut*. Idem,& ſententia iuſta ſtatim executioni man-
danda. CAP. *Nihil*. Nullus damnetur, niſi prius accuſatus.

CAP. *Primates*. Accuſatus debet eſſe conuictus,aut confeſſus. CAP. *Vnus*.
Per tolerantiam ſuſtinetur quis, licet ſit condemnatus in diuino iudicio.

CAP. *In primis*. Quando aliquis dicitur iniuſte condemnatus, ſuperior
mandet vt cognoſcant an ſit ſeruata forma iuris, & quæ ſit. vide ibi.

CAP. *Sententiis*. Sententia lata ſine ſcripto non valet. GLOS. In crimina-
libus, ac in ciuilibus paucis exceptis, eſt Epiſcopus, vt laicus in modicis. 8

CAP. *Legum*. Idem. CAP. *Notum*. Qui non eſt conuictus, neque con-
feſſus, reſtituatur. GLOS. Pro ſpolio conuenitur etiam, qui ratum habuit,
vel non puniuit.

CAP. *Nemo*. Excommunicatio non ferenda antequam cauſa probetur; ſi
ſecus excommunicans punitur, & excommunicatus abſoluitur à ſuperiore.
GLOS. Ex conſuetudine multi poſſunt excommunicari.

CAP. *Nomen*. Nullus eſt excommunicandus, niſi ſit conuictus, vel con-
tumax, quia pendente cauſa, non iudicandum.

CAP. *Primo*. Non eſt ferenda ſententia ex ſuſpicione, niſi prius diligenter
probetur cauſa,ne alijs facias,quod tibi nō vis.GLOS.Suſpicio violēta ſufficit.

CAP. *Prohibentur*. Multi prohibentur accuſare, vt fœmina, puer, miles,
officialis, infamis, ſerui, falſarij, pauperes, niſi ſuam iniuriam exequendo.
(vide ibi.) GRAT. In manifeſto crimine non requiritur ordo iuris, ideſt,
vt conuincatur, vel confiteatur. GLOS. Ideſt in notorio.

CAP. *Manifeſta*. Hæc accuſatione non indigent. GLOS. Fama manife- 9
ſtum,& notorium differunt: fama quandoque eſt ex ſcientia, quandoque ex
ſuſpicione, aliquando ex certo, aliquando ex incerto auctore. Manifeſtum
ſemper procedit ex ſcientia, & certo auctore, quod probari poteſt, licet
quandoque quod probare poteſt dicatur occultū, & etiam occultum dicitur,
quod quinque ſciunt. *de pœnit. diſt.1. §. hac ergo ſecreta*. Notorium dicitur
manifeſtum, quod patet per confeſſionem, vel per probationem,vel per eui-
dentiam rei. *c.cum olim, de verb. ſignif.* & notorium eſt triplex, facti, iuris,
præſumptionis. Facti, quod ita eſt euidens, quod negari non poteſt proba-
biliter. *c.tua,& c.veſtra, de cohabit. cleric.* & in hoc non auditur non appel- 10
lans,ſed creditur ſimplici aſſertioni officialis,nec requiritur ſcientia omnium,
ſed plurium; & hoc factum eſt continuum, vt ſi Epiſcopus tranſit ad alium
epiſcopatum ſine licentia, & tunc nullus ordo iuris requiritur; vel interpola-
tum,quod ſtatim tranſit,& in hoc requiritur ſemiplena probatio. Notorium
iuris quando eſt condemnatus confeſſus, vel conuictus. Præſumptus noto-
rius eſt quando communiter habetur filius alicuius; nec requiritur ordo iu-
ris, quia probari non poteſt.

fol. 26. CAP. *Quæ Lotharius*. Idem. GLOS. In manifeſtis neque probatio, neque purgatio eſt neceſſaria, niſi ex abundantia, non ſic in notorijs.

1 GRAT. Ordo iuris requiritur, ne innocens opprimatur à falſis, & ne criminis euadat ſeutentiam, quod non occurrit in manifeſtis.

CAP. *De manifeſta*. In cauſa manifeſta, ideſt in qua non eſt opus teſtibus, nec aliqua tergiuerſatione tegi poteſt, non ſeruatur ordo iudiciarius. Item poteſt eſſe, vt cauſa ſit manifeſta delegato, qui procedet ſine ordine iuris, ſed non eſt manifeſta deleganti, qui procedit ſecundum ordinem iuris: idem de inquiſitione. Item nemo condemnandus ſine accuſatore, niſi in ſeptem caſibus, in carta ſuſpecta, cum teſtis fraudulenter, & procaciter reſpondit, in tutore ſuſpecto, in marito de lenocinio, in calumniatore, cum crimen probatur per inquiſitionem, cum deficit reus in purgatione. GRAT. In eadem cauſa nemo poteſt eſſe iudex, & accuſator, nam deſineret eſſe iudex: ideo quando cauſa eſt nota iudici tantum, vt homini, debet examinare.

2 CAP. *Multi*. Nemo ſit accuſator, & iudex, nec à communione quis prohibendus, niſi ſponte confeſſus, aut conuictus. Item aliquid toleretur, vel corrigatur.

CAP. *Si peccauerit*. Idem. GRAT. Quando crimen eſt notum alijs, ſed occultum iudici, iudex non debet ferre ſententiam.

CAP. *Deus omnipotens*. Nemo credat mala audita, & paſſim dicta abſque certa probatione, & iudex de his non iudicet ante probationem.

GRAT. Quando crimen eſt notum iudici, & alijs, & reus negat, ſine examinatione non eſt condemnandus, niſi ſit publicum opere.

CAP. *Scelus quod*. Pro culpa manifeſta quis condemnatur, vt duo Epiſcopi defendentes Lotharium, deponuntur. GLOS. Non per ſolam publicam famam.

QVÆSTIO II.

3 AN ſpoliatus ab aliquo ſit iudicandus, vel prius reſtituendus. GRAT. Spoliatus eſt prius reſtituendus. GLOS. Niſi ſpoliatio probetur per modum exceptionis.

CAP. *Antiquitus*. CAP *Omnes*. Ante litem conteſtatam, iudex reſtituat poſſeſſori omnia ſublata, & fructus. GLOS. Perceptos, & percipiendos, ac ſi non fuiſſet ſpoliatus. Idem dicitur ante litem, quia exceptio ſpoliationis eſt dilatoria, ideo ante litem proponenda, niſi directe velit agere de ſpoliatione. Nota cautelam: conuentus ab aduerſario ſuper aliquo, vtilius eſt, vt directe petas ſpoliationis reſtitutionem, quia prius audieris, & reſtitueris. *c. ex conqueſtione, de reſt. ſpol.* ſi vero de alio agit, vtilius eſt, vt excipias de ſpoliatione alterius rei, quia prius audieris. *c. cum dilectus, de ord. cognit.*

4 CAP. *Nullus*. Epiſcopus ſi ſit eiectus à ſua ſede, vel bonis ſpoliatus, non poteſt accuſari, niſi reſtituatur in integrum cum fructibus.

CAP. *In ſcripturis*. Idem, & nec ad Synodum poteſt vocari. GLOS. Spoliator in nullo crimine poteſt accuſare ſpoliatum ante reſtitutionem.

CAP. *Nullus*. Spoliatus non poteſt conuocari, vel iudicari, niſi reſtituantur ei omnia etiam iura. GLOS. Etiam ſpiritualia, vt communio hominum, quia inermis non poteſt inimico reſiſtere.

CAP. *Preceptum*. Idem, nec debet reſpondere, niſi in omnibus reſtitutus.

QVÆ-

Digitized by Google

QVAESTIO III.

QVa pœna feriendi ſunt, qui in accuſatione, vel teſtificatione deficiunt. 5
GRAT. Pœna infamiæ. GLOS. Accuſator poteſt deficere in quinque, primo errore, ſecundo temeritate, tertio calumnia, quarto præuaricando, quinto tergiuerſando, & in omnibus his deſiſtit: impetrata abolitione non punitur, nec fit infamis; ſi non impetrauit abolitionem, parcitur ei in duobus primis, ſed non in alijs: calumniator tenetur ad pœnam talionis, præuaricator poſtea neminem poteſt accuſare, & extra ordinem punitur, tergiuerſator punitur in quinque libris aureis. Item teſtis calumniator punitur ad pœnam talionis, ſed dicimus quod non.

CAP. *Si quis circa*. Qui accuſat aliquem, & non poteſt probare crimen, fit infamis, nec admittitur ad accuſandum. GLOS. Poſt ſententiam.

CAP. *Calumniator*. Calumniator deficiens in accuſatione puniatur pœna talionis. GLOS. Fallit in ſex caſibus.

CAP. *Qui non*. Qui non probauerit quod obiecit, pœna, quam intulit ipſe puniatur.

CAP. *Si quis Epiſcopum*. Qui Epiſcopum, presbyterum, diaconum fal- 6
ſo crimine accuſat, & non probat, nec ei communio danda in fine. GLOS. Niſi reſcipiſcat.

CAP. *Si quis iratus*. Qui conuicium temere alicui ex iracundia dicit, & deinde non vult illud probare, nec ſcribere, non dicitur accuſare, nec vt reus criminis ad pœnam talionis puniendus; ſi vero vult probare, ſcribat hoc, & ad pœnam talionis. GLOS. Licet non teneatur pro accuſatione, ſaltem tenetur pro iniuria. Item ira reſcindit contractum, quod probauit, & non iterauit. GRAT. Qui non poteſt probare crimen illatum, punitur pœna talionis; qui deceptus promiſſione accuſationem deſeruit, parcitur ei.

CAP. *Paulum*. Qui ob promiſſionem accuſationem deſerit, parcitur ei: 7
qui accuſat, ſcribat ſe probaturum ad pœnam talionis. GLOS. Promiſſione, non pecunia, ſed teſtium, qui promiſerunt. Item remittitur culpa, non infamia. Item abolitionem quis poteſt petere.

CAP. *Euphemium*. Qui accuſat, v.g. Epiſcopum, & vt ab accuſatione deſiſtat, ordinatur, priuatur vſu ordinum. GLOS. Infamia irrogata per ciuilem iudicem non tollitur à Papa, ſed à iudice ciuiliter. Item in matrimonio leges ſequuntur ius canonicum; & ſic vidua nubens intra tempus luctus non eſt infamis. Item Epiſcopus poteſt tollere infamiam in omni crimine, in quo poteſt diſpenſare. GRAT. Aliud eſt cum quis pœnitet accuſaſſe innocentem criminaliter, & deſiſtit, & abſoluitur ab innocente; aliud ſi accipit pecuniam à nocente, & deſiſtit.

CAP. *Si quem*. Liberatur ſi quem pœniteat accuſaſſe innocentem, & in- 8
uicem ſe abſoluunt auctoritate iudicis; ſed ſi per pecuniam nocentis, punitur. GRAT. Calumniari eſt falſa crimina intendere, præuaricari eſt vera crimina abſcondere, tergiuerſari vniuerſum ab accuſatione deſiſtere. Quomodo cognoſcentur hæc tria, & quæ pœna puniendi. GLOS. Iudex in multis caſibus poteſt arctare, vel ampliare pœnam, vt ex cauſa, & perſona, & ætate, & ratione ſcandali. Item ſecundum canones non licet tranſigere in aliquo crimine, quia ſecundum canones nullum crimen irrogat pœnam ſanguinis. *cap. his à quibus, 23. q. 8.*

QVÆ-

Digitized by Google

QVÆSTIO V.

Nota. Ponitur ante Quartam, quia ſimilis Tertiæ.

9 AN deficientibus accuſatoribus reus ſit cogendus ſe purgare. GRAT. Videtur non, quia ſicut rei poſſeſſor deficiente actore non cogitur probare titulum ſuæ poſſeſſionis, nec reus ſuam innocentiam. GLOS. Niſi laboret infamia probabili.

CAP. *Sacramentum*. Iuramentum à ſacerdote non exigendum, niſi pro fide recta. GLOS. Prohibet iuramentum incautum, ſecus iurant in multis.

CAP. *Nos ſanctorum*. CAP. *Nos ſacramentum*. Prohibet incauta iuramenta fieri, nec Epiſcopis offerendum iuramentum.

CAP. *Si quis presbyter*. Si laicus agit contra presbyterum, vel presbyter contra laicum, Epiſcopus terminet quæſtionem, & laicus ſe purget per iuramentum; ſed presbyter interrogatur per ſanctam conſecrationem, & non iuret, quia non conuenit. GLOS. Hic actor non ſequitur forum rei laici, vel quia ita erat conſuetudo in aliqua prouincia, vel tunc omnes cauſæ decernebantur ab eccleſia. Item ſufficit ſi presbyter iuret per ſalutem, vel per aliquid aliud, vel ſub pœna ordinis, vel beneficij. & ſi erat falſum, eſt puniendus. *c. cum dilectus, de elect.* GRAT. Sacerdotibus prohibetur tantum incauta iuramenta, & quæ in iudicio ſæculari pro qualibet cauſa offeruntur: ſed ſi eſſent à populo infamati, poſſent ſe purgare iuramentis.

10 CAP. *Presbyter*. Sacerdos infamatus, ſi non habet alios teſtes, iuret pro ſua innocentia, & vocet Deum teſtem.

CAP. *Habet hoc*. Diabolus, quos ſacerdotes non poteſt ſuperare infamat per populum; ſed ipſi ſe purgent iuramento, & ſic honorentur. GLOS. Semel abſolutus etiam per purgationem non poteſt ab aliquo accuſari in eo crimine, niſi ab eo, qui proſequitur ſuam iniuriam, & dicit ſe ignoraſſe accuſationem, & cum vult probare de præuaricatione accuſationis. Item poteſt

fol. 27. inquiri contra volentem ſe purgare, & quando.

1 CAP. *Mennam vero*. Sacerdos accuſatus purgatur iuramento, & prohibetur vulgaris purgatio, idest feruentis, vel frigidæ aquæ, vel igniti ferri, vel cuiuſlibet inuentionis popularis. Item idem ſacerdos cogitur iterum ſe purgare coram muliere. GLOS. Papa nimium papaliter diſpenſauit. Item non accuſatus ſi ſe purgat, poſt accuſationem iterum ſe purget, vel ſi eo abſente.

2 CAP. *Quanto*. Iubet purgare Epiſcopum, & eum conſolari, quia humiliatis, & pœnitentibus non debet negari locus veniæ. GLOS. Si mittantur litteræ, vt quis abſoluatur, & antea moritur, eſt mortuus abſoluendus. Item ſi quis abſens excommunicetur, ſtatim eſt excommunicatus antequam ſciat, excommunicatio ſtatim trahit ſecum ſuam executionem. *c. paſtoralis. de appellat.* ſed non punitur ſi communicet antequam ſciat.

CAP. *Quæ de cauſa*. Mandat purgari Epiſcopum de infamia, & poſt ſi excommunicatus celebraſſet diſpenſat, & quicquid egerit cum illo ratum habebit Papa. GLOS. Legatus Papæ generalis omnia poteſt, niſi ea, quæ ſunt reſeruata Papæ. *c. nuper, de ſentent. excomm.* An poſſit diſpenſare, eſt dubium.

3 CAP. *Mandaſtis*; Papa Sixtus ſe purgauit ſponte de ſuſpicione, non tamen ex hoc dedit formam, vel exemplum idem faciendi ſi nolint.

CAP. *Super cauſa*. Si presbyter accuſatur de morte Epiſcopi, & accuſatores

Digitized by Google

tores deficiunt,ſe purget,& omnia ei reſtituantur. GLOS. Non tamen fructus, niſi in ſententia exprimatur.

CAP. *Si legimi*. Sacerdos ſi accuſatores non probant crimen, ipſe cum ſeptem eiuſdem ſui ordinis ſe purget, diaconus cum tribus.

CAP. *Presbyter*. Si curatus ſit infamatus à ſua plebe, & Epiſcopus hoc probare nō poteſt,eum ſuſpendat donec cum ſeptem ſe purget. GLOS. Suſpenditur propter ſcandalum,non tamen eſt priuandus beneficio, niſi ſecundum ordinem iuris.Item infamatus de crimine non ſtatim eſt ſuſpendendus, ſed prius inquiratur, ideſt Epiſcopus præfigat certum tempus volentibus accuſare: ſi non apparent,inquirat,& ſi eſt conuictus, puniatur; ſi non eſt conuictus, & mala fama durat, primo illud ſeorſum admoneat,poſtea coràm teſtibus, tertio ſuſpendat.

CAP. *Si mala fama*. Infamatus ſi teſtes deficiunt ſe purget coràm compurgatoribus. GLOS. Qui dicũtur eſſe bonæ opinionis,& nolunt peierare. 4

CAP. *Quoties*. Deficientibus accuſatoribus Epiſcopus accuſatus ſe purget coràm certis perſonis canonice,(ibi datur forma,)& compurgatores iurent. GRAT. Prædicta de purgatione intelliguntur,ſi accuſatus ſe purgare noluerit, quia ius non cogit, ſed ſolum dat modum.

CAP. *Auditum eſt*. Leo III. ſe purgat à ſceleribus, quæ contra ipſum dicebantur, & hoc ſponte, nec vult imponere ſucceſſoribus, & Epiſcopis vt ſe purgent. GLOS. Licet purgatio ex dictis videatur voluntaria, & non ex ſententia, vel arbitrio iudicis, tamen oppoſitum inferius probat. 5

CAP. *Omnibus vobis*. Sacerdos ſi à legitimo accuſatore conuincitur, puniatur canonice; ſi accuſator deficit, puniatur de calumnia, & ſacerdos ſi remanet infamatus ſe purget coràm 3. vel 7. vel pluribus ſacerdotibus. Item accuſator ſacerdotis quis eſſe debeat, vide in canonibus. GRAT. Purgatio candentis ferri, vel feruentis aquæ non eſt adijcienda.

CAP. *Conſuluiſti*. Canones non cenſent parentes, qui filios oppreſſerunt eſſe purgandos candenti ferro, vel aqua feruenti, eſt enim ſuperſtitioſa præſumptio, ſed delicta ab eccleſia ſunt iudicanda,ſi ſponte à confeſſione,vel teſtium probatione publicentur;occulta,& incognita relinquuntur Deo. Item parentes in lecto ſuffocantes ſunt puniendi, vt homicidæ, ſed moderate. GLOS. Occidens hominem, licet noluerit nocere,ſi fuit in culpa licet leuiſſima, punitur lege Aquila. Item culpa eſt quod à diligenti potuit præuideri, & non eſt præuiſum: tenetur etiam quantum ad Deum, & non punitur ratione homicidij, ſed ratione negligentiæ, ideſt minori pœna ab eccleſia: Item de iure communi omnia intelliguntur conceſſa, quæ non inueniuntur prohibita. *de ſentent.excomm. c.nuper*. Item qui procurat venena ſterilitatis dicitur homicida. *c.ſi quis,de homicid.* GRAT. An in iure canonico prohibeatur ſolum purgatio ferri candentis, & aquæ feruentis,eſt dubium, an alia, vt aqua amara pro adultera.

CAP. *In libro namque Numerorum*. Ponitur purgatio zelotipiæ cum aqua amara, quam vide in libro Numerorum,c 5. 6

CAP. *Monomachiam*. Singulare certamen inter duos, ideſt duellum prohibetur, nec in Scripturis reperitur, quia eſt tentare Deum. GLOS. Quod Dauid inſtinctu Spiritus ſancti fecit cũ Goliat,non eſt trahendum in exemplum, nec eſt arguendum ab exemplis. Item duellantes non communicandi, quia in peccato mortali. GRAT. Vulgaris purgatio poteſt fieri.

CAP,

Digitized by Google

7 CAP. *Sæpe contingit*. In monaſterijs quando furtum committitur, & fures ignorantur, ſi fratres debent ſe purgare, dicta Miſſa dum cõmunicant dicant, Corpus Domini ſit mihi ad probationem hodie. GLOS. Huic capitulo eſt derogatum, quia ſuſpectis non danda Euchariſtia. *c. cum dilect. de purgat.*

CAP. *Interrogatum*. Si duo inculpantur de adulterio, ſi vnus fatetur agat dignam pœnitentiam ; ſi alter negat, purget ſe. GLOS. Candenti ferro. Item confeſſio vnius non nocet alteri quantum ad condemnationem, ſed nocet quantum ad præſumptionem. *c. ſignificaſti, de adult.*

CAP. *Statuit*. Quando duo accuſantur de adulterio, & negant, & orant, vt vnus pro ambobus purgetur: ſi cadit, ambo habentur rei.

CAP. *Si Epiſcopo*. Si Epiſcopus, vel presbyter accuſatur de criminibus, pro ſingulis faciat ſacrum, & communicet, & de imputatis oſtendat ſe innocentem, & ſi non fecerit ſit ſuſpenſus per quinquennium. GLOS. Hodie iſta capitula, vt faciunt ad propoſitum Gratiani, ſunt abrogata. Item hodie hoc de ſimonia.

QVÆSTIO IV.

8 AN duorum teſtimonio ſit quis condemnandus. GRAT. Affirmat cum locis Scripturæ: aliquando vnus ſufficit, vt vbi nulli ſit præiudicium in cauſa denunciationis, vel ad impediendum matrimonium, & ad faciendam præſumptionem: aliquando requiruntur plures duobus, vt tres in depoſitione pecuniæ: quinque, ſi contractus excedit libram ; quinque in codicillis, & in donatione cauſa mortis.

CAP. *Placuit*. Qui accuſat aliquem clericum de fornicatione, & non probat duobus, vel tribus teſtibus, punitur pœna talionis, id eſt excommunicationis. GRAT. Licet quis duobus teſtibus conuincatur, tamen fallit in Epiſcopo.

9 CAP. *Præſul*. Epiſcopus Cardinalis non damnabitur niſi cum lxxij. teſtibus: Papa à nemine iudicatur, presbyter Cardinalis cum xliv. diaconus Cardinalis cum xxvij. reliqui inferiores cum vij. & teſtes, ac accuſatores ſint ſine aliqua infamia.

CAP. *Nullam damnationem*. Si Epiſcopus accuſatur de crimine, xij. Epiſcopi debent cauſam cognoſcere, & ſint lxxij. teſtes, & teſtes ſint tales, qui accuſare poſſint: & ſi Epiſcopus vult audiri à Romano Pontifice, nullus eum iudicet. GLOS. Intelligitur quando Papa committit cauſam Romani clerici. Item teſtes debent iurare, ſcilicet primo dicere veritatem, ſecundo etiam pro vtraque parte, tertio non admiſceant falſitatem, quarto ſine paſſione, quinto quid ſentiant de re etiam non interrogati.

QVÆSTIO VI.

DE remedio cauſæ vitiatæ, & an ſit dandum ei, qui cauſa dilationis appellauit.

10 CAP. *Liceat*. Cauſa vitiata remedio appellationis ſubleuatur. GLOS. Appellatio eſt prouocatio iniquæ ſententiæ querelam continens. Item appellatur etiam in his, quæ aguntur extra iudicium, vt in electione. *c. conſtitutus, de appellat.* Item in cauſa criminali quilibet appellat etiam inuito reo. Item ad quem

ad quem ſit appellandum? Reſp. A minori ad maiorem gradatim, ſed ad Papam poteſt immediate appellari? Hoc in iudicijs ordinarijs. In Delegatis, ſi ipſi alijs cauſam commiſerant cum tota iuriſdictione, appellatur ad primum delegantem: ſi non cauſa eſt delegata, appellatur ad ſecundum. *c.ſuper,q.de officio delegati*. Item iudice ſedente pro tribunali appellatur viua voce, ſed extra iudicium in libello tantum: ſed hodie ſeruatur *c.cordi,de appell.in ſexto*. Item quando appellatur; Reſp. ſecundum leges poſt definitiuam ſententiam, niſi in caſibus quinque. *cap.non ita,eod* & *c.ſuper eod.de appellat.* ſecundum canones ante, & poſt litem conteſtatam, ſed debet aſſignari cauſa appellationis. *c.vt debitus.* & *c.cum ſit Romana,de appellat.* Item ſecundum canones appellatur quoties iudex inuenitur, ſecundum leges bis tantum poſt definitiuam ſententiam. Item ſententia in materia matrimonij non tranſit in rem iudicatam. *c.later,de ſent.* Item appellatur vſque ad x. dies continuos. *c.anteriorem,ead.* Item appellanti datur tẽpus proſequendi annus, vel biennium, poteſt tamen iudex abbreuiare. Item appellatione pendente nihil innouandum. *c.appellatione,ead.* niſi appellans ſit ſuſpectus, vel depopulator. *c.quoties,ead.* In cauſa criminali reus cuſtoditur, vel ſi eſt ſuſpectus, det fideiuſſorem. Idem iudex det libellos dimiſſorios. Item iudex, ad quem, ſi appellatur à ſententia, infirmabit, vel confirmabit ſententiam ſecundum priores allegationes, poteſt tamen nouas allegationes audire. Item quando non eſt neceſſe appellare, *eod. S.diffinitiua*. Item in multis caſibus inhibetur, ſeu non admittitur appellatio, vt à Principe, vel Præfecto Prætorio non appellatur, nec propter ſceleris magnitudinem, nec in momentanea poſſeſſione ſecundum leges, ſed ſecundum canones ſic, nec in re, quæ non capit dilationem. Item appellatio non retardat ſententiam, niſi ad tempus. Item nec appellatur à ſententia maioris partis capituli. Item contumax non appellat. *c.de illicita.24.q.3.* Item ab executore non appellatur. fol.28. 1

2 CAP. *Appellantem*. Appellantem non debet afflictio vlla, aut detentionis iniuriare cuſtodia.

CAP. *Omnis oppreſſus*. Oppreſſus appellare poteſt ad iudicium ſacerdotum; ſi cauſæ ſint difficiles, vel maiora negotia, appelletur ad Epiſcopum, & ſi ibi non poſſunt dignoſci, vel terminari, ad congregationem prouinciæ, & negotia eccleſiaſtica iudicentur coràm Patriarcha, ſecularia coràm Patritio. GLOS. Non ab officiali, ſed à minori Prælato appellatur ad Epiſcopum libere, ſi ante, ſiue poſt ſententiam, mox ad Metropolitanum, mox ad Concilium. Item vacante Imperio poteſt appellari à ſeculari iudice ad Papam. Item ad eccleſiaſticum quando iudex laicus non vult facere iuſtitiam, vt eum corrigat ſub excommunicatione, vel ſi eſt ſuſpectus, vel deceſſerit, vel eſt quærelatus.

3 CAP. *Si quis veſtrum*. CAP. *Omnes Epiſcopi*. CAP. *Ad Romanam*. CAP. *Si quis putauerit*. CAP. *Ad Romanam*. Omnes præſertim oppreſſi poſſunt appellare, & recurrere ad Romanam Eccleſiam, vt matrem alijs prætermiſſis, non ſic de alijs. GLOS. Etiam de ſimplici Legato. Item an quotieſcunque, vel bis tantum à definitiua, (vide.) Item hodie inhibetur appellare ante ſententiam. *c.vt debitus,de appellat.* cum ipſo iure ſit inhibita appellatio, quid prodeſt clauſula remota appellatione.

CAP. *Placuit*. Non negetur audientia appellanti à iudice eccleſiaſtico minori ad maiorem.

CAP. *Ideo huic*. Eccleſiæ Romanæ priuilegia ſunt conceſſa, vt oppreſſi iniuſte ſubleuentur, & alij non damnentur. GLOS. Solus Papa poteſt reſtituere clericum depoſitum, ſeu ſolemniter degradatum, ſed poteſt Epiſcopus, ſi ſolo verbo. GRAT. Diſputat an fruſtratoria appellatio ſit admittenda, ſed certa ſolutio, quod non.

4 CAP. *Decreto noſtro*. Accuſatus appellans ad Sedem Apoſtolicam audiatur, & eius cauſa terminetur ſaltem à Legato, & interim nil iudicetur contra eum: qui contra fecerit, punietur, quia reliqui vocati ſunt in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis.

CAP. *Qui ſe*. Eccleſia Romana vocauit alias in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. Ideo ad eam poteſt appellari ab Epiſcopis, & maiora negotia ei reſeruantur; & qui contra hoc fecerit, deponatur.

CAP. *Arguta*. Idem, & punit contra facientes, vt ſeruant priuilegia Sedis Apoſtolicæ.

CAP. *Qui ſcit*. Qui præeſt alijs, & habet ſuperiorẽ, ſicut vult obediri à ſubditis, ita & ipſe obediat ſuo ſuperiori. GLOS. Quilibet poteſt appellare, ſed ſi appellat cauſa fruſtratoriæ dilationis, iudex appellationis eũ condẽnet. Itẽ quilibet quoties ſe ſenſerit aggrauatũ, poteſt appellare ſiue ante, ſiue poſt ſententiã.

5 CAP. *Si quis putauerit*. Aggrauatus à Metropolitano appellet ad Primatem, vel ad Papam.

CAP. *Quoties Epiſcopi*. Epiſcopus grauatus, vel habens ſuſpectos, appellet ad Papam, & interim nullus eum moleſtet, nec excommunicet; ſi ſecus, factum eſt irritum. GLOS. Iudex ſuſpectus dupliciter deſcritur, per appellationem, vel per recuſationem, & in hoc debet probare cauſam. Item poteſt appellari facto, vel verbo. Item appellans ſi excommunicetur, poteſt ad cautelam petere abſolutionem, & ſi appellatio non tenet, poteſt poſt appellationem excommunicari. GRAT. Oppreſſi, & putantes ſe grauari dicuntur ante ſententiam, iniuſte damnati poſt ſententiam.

6 CAP. *Non ita*. In negotijs ſecularibus qui vocatus venit, & cœpit in foro decertare, non poteſt recedere ante peractam cauſam. In eccleſiaſticis poteſt, ſi putat ſe grauari. GLOS. Hodie ante ſententiam non, niſi ſit euidens cauſa. *c. debitus, de conſt.* Item cauſa appellationis dicitur coràm iudice à quo, ſed probatur ad quem. An cauſa appellationis ſit aſſignanda.

CAP. *Quiſquis*. Qui ex contumacia non obedit iudici, excommunicetur ab Epiſcopo. GLOS. Ideſt quando Epiſcopus debet exequi ſententiam Delegati, vel Subdelegati.

CAP. *Liceat*. In criminalibus licet appellare. GLOS. Immo potius quàm in ciuili. CAP. *Si quis*. Contra iudicem auerſum appellet. GLOS. Poſt ſententiam poteſt quis appellare intra quinque dies, & intra quinque à quo literas dimiſſorias accipere, & intra quinque iter arripere. Item hodie intra decem dies ex Iuſtino.

7 CAP. *Propter ſuperfluam*. Poſt ſententiam infra quinque dies appellatur, quinque literæ, quinque iter. GLOS. Hodie x. CAP. *Habita*. Dieta eſt xx. milliarum.

CAP. *Ab eo*. Apoſtoli intra quinque dies ſumuntur, vel decidat. GLOS. Hodie xxx.

CAP. *Quicumque*. Fruſtratoria appellatio non admittitur, vt cauſa differendæ, vel ſi eſt confeſſus. GLOS. Niſi velit probare errorem.

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Quoties poſt.* Si poſſeſſor appellat, fructus rei pendente cauſa ſeque-
ſtrentur ; ſi actor vero, non,quia nihil poſſidet . Item ſequeſtrentur penſio-
nes,mercedes,vecturæ,&c. animaliũ . GLOS. Hodie non,niſi dilapidentur.
CAP. *Omnino* . Iniuſte appellans, ſoluat aduerſario ſumptus quadruplos.
GLOS. Simplos , vel forte duplos . GRAT. Diximus poſt quinque , ſed
Iuſtinus decreuit intra decem dies appellandum .
CAP. *Anteriorum* . Appellandum eſt intra decem dies,& ſemper ad ſupe- 8
riorem . GLOS. Dies, in quo appellatur,computatur intra decem . Item
iudex poteſt expectare diu .
CAP. *Biduum* . Quando appellandum ſit primo,vel ſecundo die,qua hora
ſpirat tempus appellandi,vel cõparendi,ſententia ſub cõditione quando tenet.
CAP. *Non ſolent* . Non poſſunt appellare niſi is , cuius intereſt, vel de
mandato eius , vel procurator , vel ſi mox ratum habet, vel Magiſter . Item
ante ſententiam poteſt appellari , ſi iudex in ciuili negotio quæſtionem in-
terpellat ; ſi in criminali,ſi facit contra leges . Item non poteſt appellare qui
dicit ſe expectare reſponſum Principis ſuper libellum porrectum .
CAP. *Poſt appellationem* . Iudex à quo det appellanti literas dimiſſorias , 9
ſeu Apoſtolicas continentes illum appellaſſe, & ſi non vult dare,inſtanter in-
ſtet, & ei non nocebit . Item ſi quis condemnatus ob plura facinora, & ap-
pellet propter aliqua , ſi reliquit grauiora , eſt ob hæc puniendus à iudice à
quo ; ſi leuiora, non eſt puniendus . GLOS. Iudex debet dare literas etiam
ſi appellationem non recipit, immo offerre non petenti . Item in intra xxx.
dies non petit literas , videtur renunciaſſe , & non audiendus . Item punien-
dus,etiamſi reliquit crimina æqualia . GRAT. Formas appellandi varias po-
nit ibi, & facienda in ſcriptis .
CAP. *Catholicus* . Appellans, vel committens ſuam cauſam iudici infideli, 10
eſt excommunicandus . GLOS. Niſi ſit ſub Rege infideli .
CAP. *A Iudicibus*. Quos communis conſenſus eligit,ab his non licet pro-
uocare . GLOS. Non licet propter iniquitatem perſonæ , ſed licet à ſenten-
tia iniqua . Item ab arbitris non licet appellare , ſed poteſt per exceptionem fol. 29.
retractari ſententia . GRAT. Iudicum alij ſunt ordinarij, alij arbitrarij , qui 1
nullam habent poteſtatem,ſed à partibus eliguntur:& horum aliqui ſunt or-
dinarij, & arbitrarij, vt quando iudices eliguntur arbitri,& ab his licet appel-
lare ratione dignitatis;alij tantũ ſunt arbitri,& ab his non licet. GLOS. Or-
dinarius poteſt amicabiliter componere de ea re, de qua eſt iudex , ſed non
poteſt in ſe recipere arbitrium ſecundum aliquos, ſed ſecundum canones, &
Ordinarius , & Delegatus poteſt eſſe arbiter . Item à ſententia arbitri , licet
non poſſit appellari , poteſt ſupplicari .
CAP. *Sane*. Si partes eligunt tres iudices,& vnus tantum pronuntiat etiam
de mandato aliorum, poſſunt appellare .
CAP. *Placuit* . Si clerici conquerantur de Epiſcopo in cauſa ſua , vicini
Epiſcopi illos audiant de conſenſu Epiſcopi, & ab his non appellent, niſi ad
Papam. GRAT. Qui appellauit,non debet remitti ad eum,à quo appellauit. 2
CAP. *Si quis* . Cauſa illius , qui appellauit non eſt committenda iudici
à quo,ſed alijs propinquis . GLOS. Niſi partes illud petant , vel appellatio
ſit fruſtratoria. GRAT. Ab arbitrarijs non poteſt appellari;ipſi enim impu-
tetur, qui tales eligit . Item ſi iudex retractet ſententiam,non nocet iudici ,
niſi iniuſte iudicauerit .

Digitized by Google

CAP. *Hoc etiam*. Si per appellationem ſententia reuocatur, iudex ſententiæ non punietur, ſi non conuincitur iniquo animo, vel cupiditate iudicaſſe. GLOS. Non nocet niſi quantum ad hoc, quod in alijs cauſis poteſt ſuſpectus recuſari. Item contra officialem non præſumitur niſi conuincatur. Item male iudicans ex imprudentia punitur arbitrarie. Si ex dolo, gratia, odio, pecunia, eſt infamis, & punitur ſecundum veram litis æſtimationem. GRAT. Iudex à quo non poteſt eſſe teſtis in cauſa, ob quam appellatur.

3 CAP. *Statutum*. Qui fuit iudex, vel cognitor cauſæ, non poteſt eſſe teſtis in eadem cauſa. Item clericus non poteſt cōpelli ad teſtificandū. GLOS. Tamen creditur inſtrumento de actis ab eo, & dicto ſuo. Item nec aduocatus, vel aſſeſſor poteſt teſtificari, poſſunt tamen inſtruere iudicem. Item clerici non coguntur ad teſtimonium, ſicut nec alia officia publica, quia non de facili debent iurare: ſed ſi aliter veritas cognoſci non poteſt, poſſunt per Epiſcopum cogi. Idē ſi gratia, vel odio, amore, vel timore ſe ſubtrahāt. GRAT. Non licet tertio appellare in eadem cauſa.

4 CAP. *Si autem*. Non licet tertio prouocare, poſſunt tamen de communi conſenſu eligere iudicem. GRAT. Non licet in eadem cauſa tertio prouocare. Item appellans in cauſa criminali, agat cauſam ſuam per ſe ipſum, non per procuratorem.

CAP. *Si quando*. In cauſa ſtatus, vel criminali appellans agat per ſe, non per procuratorem. GLOS. Filius pro patre, & è contra, poteſt etiam inuitis. Item fallit in crimine iniuriarum. Item poteſt ſe excuſare conuictus per procuratorem, & etiam in leuibus, & excipere, vel ſi agat ad pœnam pecuniariam, licet infametur. Item in crimine ſuſpecti, ſi accuſat de ingratitudine in actione populari. Item per Nuntium, vel ſi cauſa non eſt pure criminalis. Item per ſocium litis. GRAT. Tempus proſequendi appellationem eſt annus, & ex cauſa biennium.

5 CAP. *Si, qui*. Appellans proſequatur litem intra annum, vel ex iuſta cauſa biennium, quo tranſacto lite non completa, rata ſit ſententia: ſi vero appellans non proſequatur, contrarius agat coràm iudice, vt quæratur reus; & ſiue compareat, ſiue non, procedatur in cauſa, & ſoluat expenſas.

GRAT. Appellans etiam poſt acceptos libellos poteſt renuntiare appellationi. Item nominatio ad dignitatem ſine conſilio publico non valet, nec eſt opus appellare. Item ſententia ſiue diffinit ita, quæ condemnationem, vel liberationem non continet, vel extra ſolitum ordinem iudicij, vel contra res prius iudicatas, vel contra ius ſcriptum, non valet, nec eſt opus appellare, ſecus ſi eſt contra ius litigatoris. Item ſi ſint dati plures iudices, & vnus iudicat, non valet ſententia, nec ſi mulctant contra ius tenent, nec valent venales ſententiæ, nec effectio inhabilis. Item contumax non poteſt appellare, ſic homicida, veneficus, maleficus, adulter, raptor, publicus fur, conuictus teſtibus, confeſſus non poteſt appellare, ſic officialis Præſidis in cauſa criminali. Item dum exigitur tributum clarum, vel eius ratio, non poteſt appellari, nec à decimis. Item ab executione ſententiæ, ſi multum non excedat, vel ne aperiatur teſtamentum, vel hæres ſcriptus mittatur in poſſeſſionem, non appellatur. Item poſtquam eſt pronunciatus, vt quis mittatur in poſſeſſionem, non poteſt appellari. Item quando multi vna ſententia ſunt condemnati, & vnus appellat, & obtinet, prodeſt omnibus, ſecus ſi ætatis auxilio. Item iudex re-

Digitized by Google

dex recipiat appellationem, & intra xxx. dies det acta. Idem faciat arbitrer delegatus, & quando res ita poſcit, poteſt appellari voce, ſiue ſcripto. Item iudex ad quem non debet recurrere ad iudicem à quo, vt cognoſcat de appellatione: lege hæc in 7.lib. Codicis à *tit.de appellat.*

QVAESTIO VII.

AN laici, monachi, & clerici inferiores in accuſatione maiorum, vt Epiſcoporum ſint audiendi. Reſp. non niſi. GRAT. & GLOS. Laicus ſuam iniuriam proſequendo, & in crimine hæreſis, vel læſæ Maieſtatis, ſacrilegij, dilapidationis, ſi tamen bono zelo, & ille ſit ſuſpectæ vitæ, & intellige de ſolemni accuſatione, quia omnes poſſunt denunciare. 6

CAP. *Non eſt à plebe*. Epiſcopus non eſt arguendus, vel accuſandus à vulgaribus hominibus, quia falſo ſæpe, vel pro demeritis ſubditorū datur à Deo.

CAP. *Nullus*. Laicus non inferat crimen clerico. GLOS. Nec moniali.

CAP. *Laico*. Non licet laico accuſare clericum.

CAP. *In ſancta*. Excommunicatus, vel laicus clericum non accuſent, quia ſunt minores, & hic portat onera omnium, & gerit vices Petri.

CAP. *Laicos*. Laici non accuſent Epiſcopum, quia differunt in moribus, & ſunt infeſti, & quia nolunt recipere accuſationes huius. GLOS. Laicus poteſt accuſare clericum coram iudice clerico, dum proſequitur ſuam iniuriam. An è contra, videtur non.

CAP. *Sicut*. Sicut clerici excluduntur ab accuſatione laicorum, ſic contra. CAP. *Decretum*. Presbyteri poſſunt accuſare ſuos plebeios. 7

CAP. *Sacerdotes*. Omnes debent ſuos Epiſcopos diligere, etiam ſi ſint mali, niſi errent in fide. GLOS. Tunc poſſunt ab eis recedere: idem ſi ſint excommunicati, ſimoniaci, notorij fornicarij, vel ſi non ſeruant canones. Nota hoc eſt ſingulare, vide *c. finale, de temp. ordin.*

CAP. *Qualis*. Qui peccant in patres digni ſunt condemnatione. GLOS. Clerici inferioris ordinis nō admittuntur ad accuſationē ſuperiorū.

CAP. *Clericus*. Qui eſt in minori ordine non valet accuſare, vel teſtificari contra eum, qui eſt in maiori, vt clericus contra exorciſtam. GLOS. Ideſt clericus infamis, vel irregularis non poteſt. GRAT. Et qui volunt ſolum reprehendere, non imitari. 8

CAP. *Maiorum*. CAP. *Sententia*. CAP. *Oues*. Idem. CAP. *Laici*. Idem, vt Epiſcopus non accuſandus, niſi ab idoneis, & probatiſſimis iuris poſt ſecretam admonitionem; ſi ſecus, excommunicentur. CAP. *Accuſatio* Sacerdotes nō niſi à viris idoneis, & probatis accuſari poſſunt. CAP. *Si quis*. Idem.

CAP. *Si qui ſunt*. Accuſatores Epiſcoporum, vel ſacerdotum non audiantur niſi prius diſcutiantur qua intentione, vel animo accuſant.

CAP. *Quærendum eſt*. Idem, & quæratur etiam de fama accuſati.

CAP. *Accuſatio*. Accuſatio contra Epiſcopum non ſuſcipiatur, niſi cum duobus, vel tribus teſtibus.

CAP. *Si quis*. Pro ſola conuerſione Epiſcopi non ſubmoueatur aliquis à communione. 9

CAP. *Sunt nonnulli*. Aliqui ſtatim reprehendunt Prælatos, ſi ſint ſibi, vel parum, moleſti. GRAT. Ex ſuperioribus non omnes, ſed tantum criminoſi prohibentur accuſare Prælatos, vt infra.

10 CAP. *Præſumunt*. Tantum criminoſi non poſſunr accuſare Prælatos. CAP. *Alterum*. Infames, vt hæretici accuſare non poſſunt. CAP. *Non poteſt*. Apoſtata à fide accuſare non poteſt, quia eſt infidelis Deo. CAP. *Pagani*. Pagani, hæretici, Iudæi non poſſunt chriſtianos accuſare.

fol.30. CAP. *Si hæreticus*. Contra hæreticum poteſt eſſe teſtis hæreticus, contra catholicum non; ſed pro catholico contra hæreticum poteſt. GRAT. Hæ-
1 reticus poteſt accuſari à flagitioſiſſimo catholico de hæreſi, non de alijs. Item paſtores ſunt tolerandi à criminoſis, vel ſi probare non poſſunt.

CAP. *Plerunque*. Mali ſunt tolerandi, quando crimen probari non poteſt. GLOS. Subditi ſecretò, & pacificè ſuos Prælatos redarguant, non publicè, niſi in publicis.

CAP. *Paulus dicit*. Seniores, vt Epiſcopi, ſi boni ſint, non ſunt increpandi; ſi vero malo exemplo alios ſeducunt, ſunt increpandi.

CAP *Non omnes*. Non dignitas, ſed vita facit bonum Epiſcopum. CAP. *Secuti ſunt*. Sæpe docti ab indoctis, & clerici à laicis reprehenduntur. GRAT. Non obſtante auctoritate, & officio, mali Prælati debent accuſari, quia qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati.

2 CAP. *Qui nec*. Qui curat regimen, & ſe, ac ſubditos non corrigit, non Epiſcopus, ſed canis impudicus eſt dicendus. GRAT. Qui Epiſcopos ſe maiores bonos accuſant, ſunt infames; qui malos, ſunt laudabiles, quia ſunt vita maiores, licet non dignitate.

CAP. *Paulus*. Paulus Petrum reprehendit, quia ſciebat ſe non imparem. GLOS. Meritis, non officio, quia in hoc ſolus Petrus habet primas inter Apoſtolos. Item Epiſcopus eſt maior presbytero Cardinali, ideſt dignitate reſpectu ordinis Epiſcopalis, ſed Cardinales habent maius officium.

CAP. *Quamquam*. Aliquando presbyter eſt maior Epiſcopo in vita, & ſanctitate. CAP. *Puto*. Tamen Epiſcopus ſemper eſt maior dignitate, & ſic Concilia vniuerſalia ſunt digniora.

CAP. *Quæritur*. Filius æquatur, & præponitur patri, non in honore, ſed in veritate, & virtutibus.

CAP. *Beati*. Petrus, & Paulus ſunt æquales in meritis, paſſione, deuotione: ideo vno die, eodemq. loco, & tyranno paſſi. GRAT. Qui eſſe ſacerdotes non poſſunt, vt ſolemniter pœnitentes, bigami, illos accuſare non poſſunt, nec teſtificari contra eos. GLOS. Poſſunt tamen redarguere occulte, & pacifice.

3 CAP. *Ipſi Apoſtoli*. Qui ſacerdotes non ſunt, nec eſſe poſſunt, non poſſunt ſacerdotes accuſare, nec in eos teſtificari. GLOS. Non poſſunt in criminali, ſed poſſunt in ciuili. *c. tàm literis, de teſtib.* Item accuſatio, teſtimonium, ordo pari paſſu ambulant, dummodo criminaliter agatur, non ſi agatur ciuiliter, & crimen, quod teſti obijcitur eſt occultum, poteſt, quia præſumitur egiſſe pœnitentiam, quia occultum in meliorem partem interpretamur. *c. ex tuorum, de ſortilegijs.* & *c. aſtote, de regulis iuris*. Item irregularis non poteſt accuſare, vel teſtificari contra ſacerdotem. CAP. *Teſtes*. Idem, quod ſupra. GRAT. Licet criminoſi non ſint admittendi, tamen Prælatus ex humilitate poteſt eos admittere contra ſe, vel quando agitur de fide.

4 CAP. *Petrus poteſtatem*. Petrus querelæ, cur intraſſet ad gentes, reſpondit, non ex poteſtate officij, ſed ex ratione diuinæ virtutis humiliter.

CAP. *Nos, ſi incompetenter*. Papa Nicolaus proponit Imperatori, vt mandet

inquiri

inquiri contra ipſum: & ſi quid commiſit contra ſubditos, proponit emendationem. GRAT. Licet ſubditi digni poſſint reprehendere de occultis, & probat multis.

CAP. *Si quis.* CAP. *Paulus.* CAP. *Lator.* CAP. *Metropolitanũ.* CAP. *Sicut.* CAP. *Quapropter.* CAP. *Si quid.* CAP. *Clericos.* CAP. *Si quis.* CAP. *Sacerdotes.* CAP. *Criminationes.* Subditi digni non criminoſi poſſunt accuſare Epiſcopos, ſed debent probare apud Papam. 5

CAP. *Placuit.* Qui mortui ſunt actibus humanis, non poſſunt accuſare ſacerdotes. GLOS. Ideſt monachi, vel infames.

CAP. *Nullus monachus.* Monachus non præſumit accuſare aliquem, vel turbare negotia ſecularia, vel eccleſiaſtica. GRAT. Monachi non poſſunt accuſare ex præſumptione, ſed poſſunt ex charitate, vnde ipſi, vt clerici, ſunt cubicularij Epiſcopi, vt poſſint eſſe teſtes vitæ Epiſcopi. *c. paſtoris, ead.*

CAP. *Negligere.* Si non deuias malum Prælati, cum poſſis, ideſt commode, foues, & videris particeps. 6

CAP. *Sancta.* Sancta ruſticitas ſibi ſoli prodeſt, & ſicut ædificat merito, ſic nocet ſi non reſiſtit malis.

CAP. *Admonemus.* Subditi non debent obedire in malis, quia in hoc non ſunt ſubditi.

CAP. *Cum paſtoris.* Epiſcopus habeat cubicularios clericos, vel monachos, qui ſint teſtes ſuæ vitæ, & non pueros laicos. GLOS. Monachi poſſunt accuſare Epiſcopos, & alios de licentia Abbatis, ſed Abbatem ſine licentia eius, & expenſis monaſterij. Item Epiſcopus habebit cubicularios duos ſacerdotes, & tres diaconos. *c. iubemus, de conſec. diſt.* 1. Item Epiſcopus poteſt accipere monachum contradicente Abbate, niſi monaſterium ſit exemptum, & monachi perfecti exeunt, vt ædificent.

CAP. *Peruenit.* Epiſcopus habeat ſuos familiares bonos, & honeſtos, non prauos, & ſcandaloſos, vel reprehenſibiles. 7

CAP. *Epiſcopi.* Epiſcopus vacet lectioni, & orationi, & habeat ſecum familiares boni teſtimonij, vt inueniatur irreprehenſibilis.

QVAESTIO VIII.

AN accuſatio facienda ſit in ſcriptis, vel non. CAP. *Accuſatorum.* CAP. *Sciant.* CAP. *Quiſquis.* CAP. *Qui crimen.* CAP. *Per ſcripta.* Accuſator ſit præſens cum accuſat, & accuſet in ſcriptis, non abſens per epiſtolam, & accuſatio fiat idoneis teſtibus, documentis, & inditijs, & ad pœnam talionis. GLOS. In ſex caſibus non inſcribitur: in leui crimine, ſi mulier accuſet, ſi officium denuntiat crimen alterius, vel per modum exceptionis. Item pœna denunciati modica, ideſt conuictum pœniteat de crimine, nec remouetur à dignitate, vel ordine, niſi pro qualitate delicti, vt ſimonia, vel ſi eſt ſcandalum. Item inſcriptio eſt neceſſaria in accuſatione, non in denuntiatione, & inquiſitione. Item minus punitur conſtitutus in dignitate, quam alter. Item ordinem procedendi in accuſationibus vide ibi, &c. 8

Cauſa tertia, De reſtitutione ſpoliatorum, habet Quæſtiones vndecim.

QVÆSTIO PRIMA.

9 AN quibuſlibet ſpoliatis ſit danda reſtitutio. GLOS. Spoliatus non à iudice, vel ſi à iudice, non tamen iuridice, eſt ſtatim reſtituendus non obſtante excommunicatione criminis, &c. Fallit tamen quando eſt intruſio ad Papatum violenter, dilapidatio, criminis ſimonia, infamia, & euidentia criminis, contumacia, ſcandalum, fornicatio notoria, cum in continenti deiecit, cum ſpoliatio probatur in modum exceptionis, cum ſpoliator in continenti vult probare exceptionem, cum à muliere obijcitur ſæuitia viri, exceptio rei, vel iuris iurandi, vel pacti, ſi poſſedit ſub conditione, vel ex gratia, vel precario, vel vt colonus. Item quatuor ſunt auxilia, quibus petitur reſtitutio, actio, interdictum, condictio ex canone, iudicis officium.

CAP. *Epiſcopis.* CAP. *Redintegranda.* Spoliatis, & eiectis omnia reſtituenda antequam quid contra eos dicat. GLOS. Nullum crimen poteſt eis obijci à quocunque, pro quo fuerunt ſpoliati, & nec ob hoc aliud à ſpoliatore, ſed poſt reſtitutionem poteſt ciuiliter. Item ſi ſpoliatus velit agere poteſt contra ſpoliatorem, ſed poteſt conueniri ab eo de alio ſpolio. Vide *c. frequens, de reſtit. ſpoliat. in 6.* GRAT. Non ſufficit ſententia reſtitutionis, niſi actu mittatur in poſſeſſionem corporaliter, vel per procuratorem, & res re-
10 ponantur in loco vbi erant. GLOS. In extortis per vim, aget contra deiectorem infra annum in quadruplum, poſt annum in ſimplum, ſi per metum contra omnem poſſeſſorem, in quartum per annum.

CAP. *Nulli dubium.* Sacerdos, qui ſe ſubtrahit à fratrum obſequijs, & ſolatio, eſt ſchiſmaticus: & ſi perſequitur ſacerdotes, crucifigit Chriſtum. Item ſacerdotes peccata populi comedunt, quando orationibus, & precibus ſuis ea conſumunt, & delent. GLOS. Epiſcopi ſibi inuicem debent præſtare mutuum auxilium, & quilibet debet defendere ſuam eccleſiam, & ſi facit contra eam, eſt priuandus eo quod habet.

CAP. *Deus ergo.* Epiſcopi defendant ſacerdotes ſpoliatos reſtituendo, & calumniatores excommunicent. GRAT. Iniuſti poſſeſſores ſi ſpolientur à priuatis ſunt reſtituendi, niſi quis Apoſtolicam Sedem vi occupauerit, quia non datur iudex.

QVÆSTIO II.

fol. 31. AN induciæ ſint dandæ reſtituto ad ſpolium, & quando. GLOS. Indu-
1 ciæ ſunt quinque modis. Primo, reſtitutorie non minus ſex menſibus in cauſa criminali, nec plus anno; & habent locum ante vocationem, & ſunt arbitrariæ. Secundo citatorie, & ſunt vnius, vel duorum, vel trium menſium, & habent locum poſt citationem. Tertio, præparatorie, & ſunt anni, & dimidij, & dantur ante citationem. Quarto, iudicatorie quatuor menſium, & dantur iudicandis. Quinto, deliberatorie.

CAP. *Quanto tempore.* Quanto tempore fuerunt expoliati, tanto tempore

pore ſunt dandæ induciæ, antequam ad Synodum vocentur. *cap. ſi quis monachus, diſtinct.* 90.

CAP. *Cum eccleſia*. Epiſcopo ſpoliato nihil poteſt obijci, niſi prius redintegretur, & poſt inducias datas negotium ventiletur.

CAP. *Oppreſſ*. Spoliati prius redintegrantur, ne nudi, & inermes contendant contra inimicos. GLOS. Ideſt, vt habeant ſumptus.

CAP. *Audiuimus*. Epiſcopi ſpoliati epiſcopatibus reſtituendi prius, & intruſi eijciendi etiam ab honoribus eccleſiaſticis, vt infames, & adulteri, & agant Romæ in eos.

CAP. *Eiectis*. Spoliatis poſt reſtitutionem dentur induciæ vnius anni, vel ſex menſium. CAP. *Prius*. Idem, & detur tantumdem temporis, ac ſpoliationis.

CAP. *Tandiu*. CAP. *Si Epiſcopus*. Idem. GLOS. Quando eſt euidens citationem non valere, reus non tenetur venire ad citandum ſuum priuilegium: ſi eſt dubium an teneat, tenetur venire; tutius eſt tamen ire. Item citatio non tenet quando fit intra anguſta tempora, vel non exprimitur cauſa citationis, vel quando nimis maturatur peremptorium, vel ſi fit tempore feriato, vel extra prouinciam vltra duas dietas, vel ad loca periculoſa, vel inhoneſta, vel ſi eſt euidens illum non eſſe ſuum iudicem, vel minorem, ſi non inſeritur reſcriptum Apoſtolicum, vel ſi citatus eſt ſpoliatus, vel ad querelam liberti, &c. Item longum tempus eſt quatuor menſes. Item induciæ ſunt arbitrariæ. *c. cum Romana, de appellat.* GRAT. Dilapidator eccleſiæ ex ſola ſuſpicione remouetur tutor, & curator. GLOS. Iam eſt correctum. *c. licet Heli, de ſimonia. c. venerabili, de offic. deleg.*

CAP. *Quia ea*. Epiſcopus accuſatus de dilapidatione eccleſiæ deponatur 2
ab adminiſtratione, donec veritas cognoſcatur. GLOS. Hodie, vt ſupra.

QVÆSTIO III.

INduciæ poſt vocationem petenti dandæ, & per quantum temporis? 3

CAP. *Cum accuſatus*. Poſt vocationem dentur induciæ petenti, & iudices electi à ſe. CAP. *De inducijs*. CAP. *Induciæ*. Induciæ ſunt concedendæ non anguſto, ſed longo tempore, vt poſſint ſe præparare. GLOS. Sunt arbitrariæ, communiter eſt annus. GRAT. Ibi ponit leges Imperatoris. Vide ibi.

QVÆSTIO IV.

AN infames, & non legitime coniuncti ſint admittendi ad accuſandum? 4

GRAT. Non, vt & alij multi.

CAP. *Alieni*. CAP. *Beatus*. Apoſtatæ, & tranſgreſſores ſui propoſiti, & legis, vt infames, non admittuntur ad accuſandum, vel teſtificandum ante conuerſionem.

CAP. *Si quis*. Idem, & reijcit ſuſpectos in fide. GLOS. Infamis non admittitur ad accuſandum, niſi ſuam, vel ſuorum ſequatur iniuriam, vel criminibus exceptis.

CAP. *Conſanguineorum*. Inceſtuoſi, vel non legitime conuicti, vt infames, non accuſent, ſicut & his conſentientes. Idem ſi ſine dote. Item raptores.

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Conſpiratores.* Reijciuntur conſpiratores, & anathematizati. CAP. *Nullus.* CAP. *Omnes.* Item nec anathematizatus ab Epiſcopo, vel per canonem latæ ſententiæ.

5 CAP. *Clericus.* Clericus inſidians, vel accuſans Epiſcopum, eſt infamis, & reijcitur. GLOS. Si calumnioſe. CAP. *Hi qui.* Nec qui perſequitur Epiſcopum, & ſunt infames.

CAP. *Detractores.* Qui detrahunt alijs, & ſeminant diſcordias, non poſſunt accuſare Epiſcopos.

CAP. *Nulli.* Infamis, vel ſacrilegus non poteſt accuſare, vel teſtificari contra religioſum, vel Chriſtianum etiam vilem. GLOS. De cauſa criminali.

CAP. *Engelirudam.* Excommunicatio, & Anathema differt ab illa, quæ à fraterna ſocietate ſeparat. GLOS. Ideſt à communione ſacramentorum, & ſic à miniſtratione. Item excommunicatus poteſt iterum excommunicari, & ſi non ad effectum extrahendi, quia iam eſt extra eccleſiam, ſaltem ad effectum detinendi, & poteſt abſolui vnica abſolutione.

QVÆSTIO V.

6 AN teſtes poſſint eſſe inimici, vel de domo accuſatoris. Reſp. non. GLOS. Inimici conſanguinei, crimino ſi, gratioſi, ſerui liberi, familiares, accuſatores, Iudices, non poſſunt eſſe teſtes. Item domeſtici ſunt libertus, colonus, adſcriptitius, mercenarius, & qui ſunt de familia, ſiue ſint liberi, ſiue non, dicuntur domeſtici; large vero omnes, qui habitant cum aliquo, dicuntur eius familiares, & qui ſunt in eius poteſtate, ſic vxor, propinqui, amici, filij, & ſic inimicus capitalis &c. Sed in cauſa matrimonij admittuntur conſanguinei etiam matris.

CAP. *Conſanguinei.* Conſanguinei accuſatoris non ſint teſtes contra extraneos, nec familiares, nec de domo prodeuntes, ſed contra parentes, ſic, ſi velint. GLOS. Qui prodit de domo iudicis non poteſt eſſe teſtis. Item in ciuilibus admittuntur teſtes conſanguinei, non tamen iudices, quia minor cauſa repellit iudicem, quàm teſtem.

CAP. *Accuſatores.* Qui nuper fuerunt inimici, non poſſunt eſſe teſtes, vel accuſatores, ne vlciſcantur in offenſis, & non ſuſpectus animus quærendus. GLOS. Iudex iudicet, quæ inimicitia repellat, quia leues, & modicæ non repellunt.

CAP. *Accuſatoribus.* Qui ſunt inimici, vel exeunt de domo inimici, vel cum eis morantur, ſunt ſuſpecti, & non credendi, & puniuntur qui inſidiantur prælatis.

CAP. *Suſpectos.* Accuſatores, vel teſtes eſſe non poſſunt, qui ſunt ſuſpecti, inimici, facile litigioſi, non bonæ conuerſationis, quorum vita eſt accuſabilis, qui non tenent, vel docent bonam fidem.

7 CAP. *De accuſationibus.* Qui ſecundum leges ſeculi non poſſunt accuſare, nec ſecundum canones poſſunt clericos accuſare.

CAP. *Canonica.* Infames, ſuſpecti, inimici, qui non ſunt eorum gentis, quorum fides, vita, & libertas neſcitur, qui non ſunt bonæ conuerſationis, vel quorum vita eſt accuſabilis, non poſſunt accuſare Epiſcopos, vt qui ſunt mortui in peccatis.

CAP. *Accuſationes*, Accuſationes, & negotia, ideſt teſtimonia, quæ leges

Digitized by Google

leges ſeculi non admittunt, nec ius canonicum admittit contra clericos. GLOS. Omne laici repelluntur.

CAP. *Accuſatores.* Qui ſecundum leges ciuiles non poſſunt accuſare,nec poſſunt per ius canonicum accuſare Epiſcopos. Item nullus alienigena, vel infamis, ſeruus, libertus, ſuſpectus.

CAP. *Conſtituimus.* Accuſatores, vel teſtes eſſe non poſſunt homicidæ, malefici, fures, ſacrilegi, raptores, adulteri, inceſti, venefici, ſuſpecti, criminoſi, domeſtici, periuri, raptores, vel falſum teſtificantes, qui ad ſortilegos, vel diuinos concurrunt, & ſimiles.

CAP. *Similiter.* Non accuſent ſuſpecti, infames, criminoſi, gratioſi, calumniatores, affines, ſcelerati, facile litigantes. 8

CAP. *Nullus,* Non ſit teſtis ſeruus, libertus, infidelis, criminoſus, calumniator, qui ſtudet inimicitijs, qui frequenter litigat, vel facilis ad accuſandum, vel detrahendum, infamis, & quos lex ciuilis reijcit, non teſtificentur contra Epiſcopum.

CAP. *Accuſatores.* Non accuſent, nec ſint teſtes,ſuſpecti,familiares,prodeuntes de domo conſanguinei accuſatoris contra extraneos.

CAP. *Omnes.* Qui contra parentes armantur, vt infames, non poſſunt accuſare Epiſcopos.

CAP. *Nulli.* Epiſcopus non poteſt reijcere à ſua accuſatione, quos ante à ſua communi familiaritate neglexit ſeparare. 9

CAP. *Quod ſuſpecti.* Inimici non poſſunt eſſe Iudices.

QVÆSTIO VI.

AN extra Prouinciam reus ſit educendus? Reſp. Non. GLOS. Non, vt coram non ſuo iudice conueniatur. GLOS. Quilibet conueniendus coram ſuo iudice: ſed fallit ratione poſſeſſionis,contractus,criminis, domicilij, fidei, opportunitatis loci, appellationis, iuſſionis Papæ, rei, mariti, vel ſi conſentit vterque. 10

CAP. *Ibi.* CAP. *Si quis.* CAP. *Pulſatus.* CAP. *Vltra.* CAP. *Accuſatus.* CAP. *Diſcutere.* CAP. *Quamuis.* CAP. *Multum.* CAP. *Dubium.* CAP. *Hæc quippe.* reus iudicetur à ſuo iudice, & in loco: ſed poteſt appellare ad Papam. Item Epiſcopus non puniatur, niſi à Papa, nec quid poteſt definiri.

CAP. *Irritam.* CAP. *Peregrina.* CAP. *Leges.* CAP. *Non liceat.* CAP. *Vnaquaque.* CAP. *Neminem.* CAP. *Si quis.* CAP. *Qui crimen.* Extranei Iudices non iudicent, & iudicia reuocentur, niſi Papa aliud mandet; qui ſecus præſumpſerit,ſummotus ab officio clerici,ſit reus iniuriarum,niſi appelletur, vel ibi crimen committatur.

QVÆSTIO VII.

fol.32.

AN criminoſus poſſit eſſe Iudex. Reſp.Non GLOS. Si per exceptionem probatur crimen,reijcitur. 1

CAP. *Infamis.* Non poteſt eſſe Iudex,nec procurator. GLOS. Infamis per ſententiam, nam ſi toleratur in officio, eius ſententia tenet. Item poteſt eſſe arbiter. GRAT. Triplici cauſa quis non poteſt eſſe Iudex: primo natura, vt mutus, ſurdus, perpetuo furioſus,impubes: ſecundo lege,qui pro-

pter

pter ſuam turpitudinem remouetur à ſenatu: tertio moribus, vt fœmina; ſeruus,niſi putetur liber. GLOS. Et ſententia ſit confirmata à Principe.

CAP. *Infames.* Multi non poſſunt poſtulare; (quos vide ibi) multi non poſſunt aduocare, vt infames, & multi alij (vide ibi). Item infamia quatuor modis irrogatur: primo ex genere delicti, quando per ſententiam iudicis declaratur: ſecundo in genere pœnæ, quando quis damnatur in opus publicus, & finito tempore remaneat infamis: tertio genere pœnæ, & delicti declarati per ſententiam, vt fuſtibus cæſus: quarto ipſo iure,vel facto,vt improbus fœnerator, & vſurarius, & mulier, quæ tempore luctus nupſit.

CAP. *Qui ſine*. CAP. *Iudices*. CAP. *In grauibus*. CAP. *Poſtulatus*. CAP. *Sacerdos*. Criminoſus non iudicet alios. GLOS. Si tamen toleratus, obediendum.

QVAESTIO VIII.

2 EPiſcopus non audiatur, nec iudicetur ab vno tantum.

CAP. *Accuſatores*. Epiſcopus non audiatur, vel iudicetur niſi à duodecim Epiſcopis, & finis eius cauſæ mittatur ad Papam, vt ipſe determinet. Item abſens nemo iudicetur, niſi ſit contumax.

QVÆSTIO IX.

3 ACcuſare, vel teſtificari contra abſentem nemo poteſt. GLOS. Secundum leges nunquam proceditur contra abſentem lite non conteſtata, niſi contra apparitores: ſed pro contumacia notantur eius bona, & expectatur per annum, deuoluuntur ad fiſcum, nec amplius auditur ſuper bonis, ſed ſuper crimine infra annum ſic. Item lite conteſtata in maiori crimine non proceditur contra abſentem, ſed ſecundum ius canonicum, ſi liquet de cauſa, proceditur, vt in hæreſi, & in alijs. (vide.)

CAP. *Accuſatori*. CAP. *Caueant*. CAP. *Abſente*. CAP. *Omnia*. CAP. *Non oportet*. CAP. *Habeatur*. CAP. *Nec extra*. CAP. *Qui accuſare*. CAP. *Dignum*. CAP. *Decernimus*. CAP. *Abſente*. Reo abſente accuſator audiri non debet: ſi ſecus, acta irrita ſunt. GLOS. Ideſt irritanda, niſi ſit contumax. CAP. *Iudicas*. Idem.

CAP. *Teſtes*. Teſtes non dicant, niſi quæ præſentialiter nouerunt, & viderunt veraciter. GLOS. In ciuili ſeruetur conſuetudo. Item ſi nouerunt per auditum. Item cœcus audiendo per auditum. Item ſunt multi caſus. Vide. GRAT. Debent concordare in tempore,ideſt quod ſimul viderint: ſi diuerſo tempore, non valet.

4 CAP. *Nihilominus*. Falſi teſtes ſunt puniendi,ſicut accuſatores,qui calumniantur. Item qui diuerſo tempore viderunt,non ſunt plures teſtes. GLOS. Si plures diuerſis horis eundem actum continuatum viderunt,tenet teſtimonium, vt ſi ſucceſſiue vno foramine videat alios fornicari. Item ſi differunt in officio, vt vnus dicit Miſſam,& alter Veſperas;vel in re,vt ſi vnus dicit ſoluiſſe frumentum, alter fabas, non probant.

CAP. *Pura*. Teſtis ſi in ſerie facti aliquid de ſuo miſcet etiam bonum, decolorat fidem teſtimonij.

CAP. *Abſens*. Abſens non poteſt accuſari,vel accuſare per procuratorem, nec

nec affinis poteſt eſſe teſtis. GRAT. Illuſtris perſona abſens poteſt accuſare per procuratorem in crimine iniuriarum.

CAP. *Charta*. Atteſtationes abſente reo acceptæ ſunt inualidæ.

CAP. *Hortamur*. Teſtes corporaliter præſtent iuramentum ſuper Euan- 5
gelia. CAP. *Neceſſe*. Accuſator, & accuſatus ſint præſentes.

QVÆSTIO X.

DEficientes in primo capitulo non ſunt admittendi ad ſequentia.

CAP. *Placuit*. Accuſans multa crimina, ſi deficit in primo, non admittitur vlterius. CAP. *Eos*. Conuicti falſa obiecisse excommunicentur.

CAP. *Si accuſatorum*. Qui falſo accuſant Epiſcopos, non admittuntur amplius ad accuſandum Epiſcopos, niſi ciuiliter, cauſas tantum proprias proſequendo. GLOS. Contra alios etiam criminaliter.

QVÆSTIO XI.

AN accuſatus poſſit accuſatorem accuſare. Reſp. non. GLOS. Poteſt 6
excipere de crimine, vel de maiori crimine, vel ſuā iniuriam proſequitur.

CAP. *Neganda*. CAP. *Non eſt*. CAP. *Prius*. Accuſatus non poteſt accuſare, niſi prius ſe purgauerit, vel niſi de maiori crimine, non autem de pari, vel minori, vel niſi proſequitur ſuam iniuriam, poteſt tamen deponere inſcriptionem pendente accuſatione. GRAT. Sicut criminalis quomodo præiudicat ciuili, & aliquando criminali, ſic quomodo criminalis aliquando præiudicat ciuili, aliquando etiam criminali (vide ibi exempla.)

Cauſa quarta, Agit de impedimento excommunicationis in iudicio: habet Quæſtiones ſex.

QVÆSTIO PRIMA.

AN excommunicatus poſſit accuſare alium. Reſp. non, licet ſit iniuſte 7
excommunicatus, ſi excommunicatio teneat.

CAP. *Definimus*. CAP. *Quod autem*. Excommunicati dum ſunt in excommunicatione, ſchiſmatici, infames, vt hiſtriones, & turpes perſonæ, hæretici, pagani, iudæi non poſſunt accuſare.

QVÆSTIO II. & III.

AN in decimo quarto anno conſtitutus poſſit eſſe teſtis, & an prohibitus accuſare poſſit teſtificari.

CAP. *Teſtes*. Non poteſt eſſe teſtis, qui non poteſt accuſare, vel qui eſt de domo ſua, vel qui eſt infra xiv. GLOS. Niſi in nece occiſi domini, & in crimine læſæ Maieſtatis. Item in ciuili poteſt eſſe teſtis qui eſt in xiv. anno, in criminali non, niſi in xx. & puella in ciuili poteſt poſt xij. annum. Item in tertia quæſt. ſunt multa exempla. GRAT. In cauſa criminali qui fuit teſtis contra aliquē, non poteſt ſecundo teſtificari contra eundē. GLOS. Quia ſuſpe-

Digitized by Google

ſuſpectus,& poſt publicatas atteſtationes, quia ante poteſt errorem, v.g.corrigere, vel declarare obſcurum.

CAP. *Placuit*. Teſtis pretio non conducatur, & ſumatur fidelior, cui non poſſit obijci calumnia, ſit ieiunus.

CAP. *Teſtes*. Quales debeant eſſe teſtes, & iudex quomodo ſe gerere in multitudine teſtium, vide ibi fuſe.

QVÆSTIO IV.

8 AN aliquis ſimul poſſit eſſe teſtis, & accuſator. Reſp. non. GLOS. Niſi in matrimonio, & in denunciatione.

CAP. *Nullus*. Non poteſt quis eſſe accuſator, & iudex, vel teſtis. Item in omni iudicio debent intereſſe quatuor perſonæ, iudex cum æquitate, accuſator idoneus cum ampliatione cauſæ, defenſor congruens extenuando cauſam, teſtis legitimus cum veritate. CAP. *Nullus* agat duas perſonas. GLOS. Aduocatus non tenetur dare iura,quæ pro ipſo faciunt. GRAT. In accuſationibus eſt inſcriptio facienda, exceptis quatuor cauſis: vide.

CAP. *Contra ritum*. Accuſator, vel teſtis non ſit de domo iudicis; ſi ſecus, iudex ſit ſuſpectus.

QVAESTIO V.

9 DE inducijs citatorijs, vel expectatorijs, an ſit excommunicandus, qui non comparet ſtatuto die. Reſp. ſic, ſi per contumaciam.

CAP. *Quiſquis Epiſcoporum*. Epiſcopus accuſatus ſi intra menſem à receptione literarum non venerit, excommunicetur; & ſi allegat iuſtum impedimentum, detur alius menſis,ſed remanet excommunicatus,donec probet impedimentum: ſi ſecundo menſe non venerit,condemnetur. Item accuſator,ſi non venit die ſtatuto, eſt excommunicandus; & ſi probat iuſtam abſentiam, abſoluetur, & poſtea aget.

QVAESTIO VI.

10 AN inuentus culpabilis in accuſatione Epiſcopi mittatur ad arguendum? Reſp. non, niſi in propria cauſa citatus.

CAP. *Illud*. CAP. *Omnibus*. CAP. *Si accuſatorum*. CAP. *Quod ſi*. Qui eſt culpabilis in accuſatione Epiſcopi, non admittitur ad accuſandum, niſi in propria cauſa, non tamen eccleſiaſtica, vel criminali.

Cauſa quinta, De accuſatoribus occultis, habet Quæſt. ſex.

fol.33.

QVAESTIO PRIMA.

1 QVa pœna puniendus qui libellum famoſum ſcribit. GLOS. Si certum eſt quis compoſuit libellum, vel conuictus, & non vult probare quod ſcripſit, ſecundum leges decapitatur, ſecundum canones verberatur: ſi eſt confeſſus ſponte,& non poteſt probare,mitius cum eo agitur; ſi non eſt certum, admoneatur, vt prodeat in publicam, & probet quod ſcripſit. quod ſi non

ſi non fecerit, primo priuabitur ſacramentis, deinde excommunicabitur, ſi infamatus erat innocens; ſecus ſi erat reus, quia expedit peccata publicari.

CAP. *Qui in alterius.* Qui publice contra famam alterius ſcripta, vel verba contumelioſa finxit, & repertus ſcripta non probat, flagelletur; & qui primus ea inuenit rumpat, ſecus puniatur vt factor. GLOS. Inuentor poteſt probare crimen, ſi vult.

CAP. *Quidam.* Qui in publico clàm fingit libellum famoſum, ſi non vult exire, & fateri, priuatur euchariſtia, & communiter eſt excommunicatus. Idem & conſentiens. Si vero exit, & probat, quod ſcripſit, vel ſi non poteſt probare, ſaltem fatetur ſuum errorem, non priuatur Euchariſtia, nec excommunicetur. GLOS. Conditio affirmatiua, vt ſi intraueris domum, exponitur, cum primum poteris intrare intres: negatiua ſic, cum primum deſieris poſſe intrare. Item cum dicitur pœnitenti, *De pœniten. diſt. 1. §. his autem*. Non tibi dico, vt te prodas, loquitur de crimine occulto, ſed hic de manifeſto, licet perſona ſit ignota; vel ibi de pœna, hic de accuſatione. Item hic criminoſus admittitur ad accuſationem, licet non proſequatur ſuam, vel ſuorum iniuriam, ideſt in fauorem rei.

CAP. *Si qui.* Excommunicentur qui famoſos libellos in eccleſia ponunt. GLOS. In lege ciuili, qui inuenit, & non deſtruit, ſed eum manifeſtat doloſe, decapitetur vt auctor, etiamſi vim libelli tantum manifeſtauerit.

QVAESTIO II.

QVoties quis ſit vocandus ad cauſam antequam damnetur. GLOS. Ter, 2
vel ſemel pro tribus, vel ſunt arbitrariæ induciæ.

CAP. *Vocatio.* Accuſatus debet ad cauſam vocari rationabilibus ſcriptis per ſpatium congruum, quia ſi non eſt canonice vocatus, licet ſponte venerit, non tenetur reſpondere. GLOS. Iudex debet exprimere quod peremptorie citat, & ſecus procedat. Item veniens non citatus, non reſpondebit, niſi in ciuilibus.

CAP. *Parenti.* Expectetur citatus per decemnouem dies. GLOS. Hodie induciæ ſunt arbitrariæ.

CAP. *Relatum.* Accuſatio per ſcripta non ſuſcipiatur, ſed accuſans ſit preſens, & per ſe præmiſſa inſcriptione, ſicut teſtis debet eſſe preſens. GLOS. Poteſt aliquis per literas dare teſtimonium ſuæ famæ alij, ſed non iudiciale.

CAP. *Si primates.* Vi, aut timore eiecti, aut ſpoliati ſuis rebus non poſſunt accuſari ad ſynodum ad cauſam dandam, niſi prius reſtituantur.

QVÆSTIO III.

AN qui per ſe ipſum non poteſt, vocatus poſſit per procuratorem cauſam 3
ſuam. Reſp. non. GLOS. In cauſa criminali non, niſi in quatuor: primo in crimine iniuriarum perſonæ illuſtris: ſecundo in crimine ſuſpecti tutoris: tertio ad allegandam cauſam abſentiæ: quarto in minoribus criminibus. Item in cauſa ciuili poteſt, niſi vt in accuſatione populari, in cauſa ſtatus. Item alij coguntur dare procuratorem, vt Epiſcopi, & ſacerdotes.

CAP. *Si ægrotans.* Epiſcopus accuſatus, & citatus, ſi eſt contumax ad comparendum, excommunicetur, niſi infirmitas, vel grauis neceſſitas eum

excu-

Digitized by Google

excuſet, & tunc mittat excommunicationem per procuratorem. Item tempus comparendi erunt duo, vel tres menſes, vel plures, prout. GLOS. In cauſa criminali.

CAP. *In criminalibus.* In cauſa criminali accuſatus, & accuſator per ſe agunt, non per aliam perſonam. GLOS. Niſi vt in *2. quaſt. 6. ſi quando*.

CAP. *Quia Epiſcopus.* Epiſcopi, & ſacerdotes in cauſis ciuilibus, & eccleſiaſticis agant per procuratorem bonæ famæ, non per ſe. GLOS. Ne cogantur recedere à diuinis officijs. Item canonici, ſi litigant contra Epiſcopum, poſſunt ſibi eligere procuratorem; ſi contra alios, eligant cum auctoritate Epiſcopi. Item infamis non poteſt eſſe procurator.

QVÆSTIO IV.

4 AN Epiſcopus abſque Synodi audientia ſit damnandus? GLOS. Non, niſi auctoritate Papæ.

CAP. *Nullus Epiſcopus*. Epiſcopus accuſari, vel audiri non debet, niſi legitima ſynodo; & ſi quid cõtra fit, eſt irritũ. GRAT. Abſque præiudicio Papæ.

CAP. *Duodecim*. Si opus fuerit, Epiſcopus accuſatus eligat ſibi 12. iudices, & audiatur, ſed cauſa terminetur à Papa.

CAP. *In loco.* Contentioſi, irriſores, &c. eijciantur à conuentu, & per tres dies ſint excommunicati.

QVÆSTIO V.

5 AN qui crimen alterius indicat, ſit habendus inimicus?

CAP. *Non vos.* CAP. *Non omnis*. CAP. *Non oſculatur*. CAP. *Illi*. CAP. *Qui ambulat.* Poſt admonitionem debet quis fratris crimen amicabiliter manifeſtare, non ex odio.

QVÆSTIO VI

ACcuſans ſi non poteſt probare, an & qua pœna puniendus. Reſp. talionis, vel alia.

CAP. *Omnis.* CAP. *Qui calumniam.* CAP. *Quia iuſta.* CAP. *Epiphanium* CAP. *Delatori.* CAP. *Si quis falſum.* CAP. *Si quis vero*. Accuſans non probans eſt infamis, & ad pœnam talionis, & laicus excommunicatur.

Cauſa ſexta, Criminoſi, & infames in certis cauſis accuſant, & ſunt teſtes: habet Quæſtiones quinque.

QVAESTIO PRIMA.

6 AN criminoſi, & infames poſſint accuſare. Reſp. non.

CAP. *Sacerdos*. CAP. *Omnes*. CAP. *Illi*. CAP. *Omnes*. CAP. *Beatus*. CAP. *Qui crimen*. CAP. *Si omnia*. CAP. *Sacerdotes*. CAP. *Omes.* Sacerdotes non poſſunt accuſare, criminoſi, infames, ideſt quos lex ciuilis vocat infames, & qui Gal. 5. regnum Dei non conſequentur, excommunicati. Item nec laici eos accuſent.

CAP.

CAP. *Imitare*. Quilibet poteſt cadere vt Petrus. CAP. *Sunt plurimi*. Bonus humiliatur lingua detractoris. CAP. *Quieſcite*. Boni non perſequendi.

CAP. *Ex merito*. CAP. *Sapiens*. CAP. *Deteriores*. CAP. *Summa*. Nemini detrahendum, præſertim Prælatis.

CAP. *Infames*. Numerantur perſonæ, quæ ſunt infames, ideſt omnes 7
criminoſi: vide ibi. Item & alios irregulares, qui non poſſunt ordinari. GLOS. Quodlibet crimen infamat ſecundum canones.

CAP. *Quicunque*. CAP. *Nos ſequentes*. Item, ſed infamis poteſt accuſare hæreticum. CAP. *Quæro*. Ex ignorantia hæreticus, & ſciens auarus æquiparantur.

CAP. *Si quis*. Criminoſi læſæ Maieſtatis ſunt infames, priuantur bonis, & honoribus, ſic filij, & defenſores; ſed qui reuelant, præmiantur. GLOS. Idem de hæreticis.

CAP. *Nullus*. Nobilis poteſt ſe defendere à tormentis, niſi ſit in læſa Maieſtate.

QVAESTIO II.

AN Si Epiſcopus vertat accuſationem in ſuum accuſatorem, ſit ei ſine te- 8
ſtibus credendum. Reſp. non.

CAP. *Epiſcopus*. CAP. *Si tantum*. CAP. *Placuit*. Epiſcopus ſi quem accuſet, probet, & de ſecretis, quæ probari non poſſunt, non accuſet, ſed clàm admoneat eum. GLOS. Epiſcopus pro peccato, & contumacia ſecreta, poteſt ſecretè illum excommunicare, & debet cum tali excommunicato ſecrete, publice communicare, ſed non priuatim.

QVAESTIO III.

AN liceat Epiſcopo quærere pro ſuo iudice Metropolitanū alterius prouinciæ. Reſp. non, niſi de licentia ſui.

CAP. *Scriptum*. CAP. *Scitote*. CAP. *Denique*. CAP. *Placuit*. CAP. *De illis*. Prouincia conſtat decem Epiſcopis cum Rege, & Epiſcopus non poteſt iudicare alterius parochianum, niſi deliquerit in ſua diœceſi. GLOS. Et niſi ſit priuilegiatus in cauſa illa, & ſine præiudicio iuriſdictionis Epiſcopi.

QVAESTIO IV.

QVando Prouinciales Epiſcopi electi iudices diſcordant in ſententia, ad 9
quem ſit recurrendum.

CAP. *Si quis*. CAP. *Si quis Epiſcopus*. CAP. *Si inter*. CAP. *Si Metropolitanus*. CAP. *Si quis Epiſcopis*. CAP. *Quod bene*. CAP. *Oſius*. Si Epiſcopi comprouinciales diſcordant, vocetur Primas, vel vicinus Metropolitanus cum aliquibus Epiſcopis, vel ad Papam: ſi concorditer ſentiant, non audiantur, niſi à Papa, vel eius auctoritate.

QVAESTIO V.

SI accuſator deficit in probatione, an reus ſit cogēdus probare. Reſp. non. 10
GLOS. Niſi ſit purgandus.

CAP. *Quod autem*. CAP. *Accuſator*. Accuſator debet probare, & non reus qui negat factum. GLOS. Ideſt in cauſa ciuili. Item actore non probante, reus abſoluitur. Excipitur, quando ratione præſumptionis transfertur probatio ad reum, vel ſi actor fundauit ſuam intentionem in iure communi, vel reus ſponte vult probare, vel ſit commune iudicium, vel ſi vterque contendit ſe poſſidere. Item in crimine falſi, vel læſæ Maieſtatis, in ſacramentis deſertis, in proditione patriæ, in crimine peculatus. Item negantis factum nulla eſt probatio. Nota: negatiua triplex; facti, ideſt negat aliquod factum, & hæc ſi non habet determinationem loci, vel temporis, numquam poteſt probari, niſi præſumptiue, vel niſi habeat implicitam affirmatiuam: ſecunda eſt iuris, & poteſt probari, quia qui negat iure factum, poteſt probare iniuſte factum: tertia negatiua formæ, vel qualitatis, vt iſte non eſt idoneus, non legitimus, & debet probari.

Cauſa ſeptima, De renuntiatione epiſcopatus: habet Quæſtiones duas.

QVAESTIO PRIMA.

fol. 34.

1 AN viuente Epiſcopo poſſit alius ſubrogari in eadem eccleſia. Reſp. non. GLOS. Non, niſi in his caſibus: ſi deponatur, vel renuntiet, vel mutetur ſedes de licentia Papæ, vel ambitioſe ſe tranſtulit in aliam, tunc carebit vtraque, vel inuaſor, vel fiat regularis de licentia Papæ, vel ſi ſit leproſus. Alij infirmi, vel ſenes non remouentur, ſed iuuantur etiam ſi ſint epileptici, vel diurno morbo laborantes, ſed non promouentur, & ante ordinationem remouendi. Item Abbates facti inhabiles remouentur, & ex modicis cauſis.

CAP. *Scripſit*. CAP. *Cum percuſſio*. CAP. *Preſentium*. CAP. *Pontifices*. CAP. *Factus*. CAP. *Nouatianus*. CAP. *Scire*. CAP. *Quam periculoſum*. CAP. *Denique*. Epiſcopus ob infirmitatem non priuandus, nec eo viuente alius ſubrogandus, non enim eſſet Epiſcopus. Item Epiſcopus non debet cedere ſuo iuri, & qui non habet pacem cum Epiſcopo, non eſt in eccleſia, vt ſchiſmaticus.

CAP. *Non furem*. CAP. *Sicut vir*. Non licet Epiſcopo dimittere vxorem ſuam, ſed eam docere, & amare ad ſalutem. Item qui inuadit alterius eccleſiam, fur eſt, & non defendendus.

2 CAP. *Non autem*. CAP. *Taliter*. CAP. *Quamuis*. Licet infirmus Epiſcopus, vel amens non amouendus, ſed iuuandus; tamen ſi petit ſucceſſorem, amouetur, & detur, & illi dentur ſumptus ex redditibus epiſcopatus.

CAP. *Illud*. CAP. *Nihil*. Si eſt commoditas, aſſiſtat aliquis presbyter celebranti, quo deficiente perficiat ſacrificium, & non dicentur duo miniſtri. Item non ieiunus non celebret, & qui cœpit Miſſam, perficiat ſub pœna excommunicationis. GLOS. Presbyter poteſt perficere Miſſam inceptam ab Epiſcopo, ſed non de nouo inchoare. Item incipiat, vbi alius reliquit: ſed ſi erat cœpta oratio Dominica, reincipiat orationem Dominicam, ſimiliter ſi deficit in ſecreta. Idem in baptiſmo, & in ordine. Item pranſus non poteſt ſupplere id, quod alter inchoauit. Item hæc ſuppletio fit vſque ad Nonam. Item horæ canonicæ quandocunque poſſunt ſuppleri. Item ſacer-

dos,

Digitized by Google

dos,qui in conſecratione eſt memor peccati mortalis,perficiat, licet peccet.

CAP. *Petiſti.* CAP. *Quia frater.* Epiſcopo ægrotanti, vel inhabili, da- 3
tur adiutor, & non ſucceſſor, ſed adiutor poteſt poſt mortem Epiſcopi ſuccedere. GRAT. Qui cauſa ambitionis relicta ſua eccleſia vult tranſire ad meliorem, eſt reuocandus ad primam, & ſi venire contemnit, vtraque careat. GLOS. Mutatio eccleſiarum fit quinque cauſis: neceſſitatis, vt quando propter perſecutionem recedit, & ceſſante neceſſitate, recuperat eccleſiam: cupiditatis, & vtraque carebit, ſed eccleſia poteſt eum repetere, & cogitur redire. Leuitatis eſt vis aliquanta, & in hac dicendũ vt in ambitione, & poteſt priuari, niſi ab eccleſia reuocetur, ſed eſt ter prius admonendus. Humilitatis, & ſi tranſit ad monaſterium, non poteſt eam repetere. Vtilitatis.

CAP. *Non oportet.* CAP. *Peruenit.* CAP. *Placuit.* CAP. *Conſtitutum* CAP. *Si qui.* CAP. *Si quis.* CAP. *Epiſcopum.* CAP. *Propter.* CAP. *Placuit.* Epiſcopus, vel presbyter non vagetur, ſed reſideat; ſi ſecus, deputetur in monaſterio, & moneatur Papa. Item interceſſor non retineat cathedram vltra annum, & clerici ſi non redeunt, excommunicentur, & deponatur ab officio nec miniſtret in ordine.

CAP. *Epiſcopus.* Epiſcopus in aliena diœceſi ordinans alienos, per annum 4
non celebret, & ordinati ſint ſuſpenſi. Item ſi Altaria conſecret, ſed conſecratio tenet. GLOS. Res inanimata conſecrata dominio non reſtituitur, ſecus de animata.

CAP. *Si quis.* Clericus in minoribus ſi ſine iuſta cauſa deeſt eccleſiæ diebus ſolemnibus, ideſt Natiuitate, Epiphania, Paſcha, Pentecoſte, & ſi diaconus, & presbyter ab eccleſia abeſt per tres hebdomadas, eſt ſuſpenſus ab officio per trennium. GLOS. Qui habet plures eccleſias, intelligitur diſpenſatus.

CAP. *Remoto.* Epiſcopus, qui in aliam eccleſiam irrepſit, eſt remouendus, & ad ſuam cogendus ire.

CAP. *Si quis.* Epiſcopus, qui contempta ſua tenui plebe maiorem aliquam ambit, & ad eam ſe transfert, careat vtraque. CAP. *Si quis de ordine.* Idem. GLOS. Multo magis ſi ad parem, quia facilius diſpenſatur in maiori, quam in pari, ſed difficilius ad minorem.

CAP. *Sancitum.* Qui ſimoniace eccleſiam vacantem quærit, eſt ſuſpenſus & irregularis.

CAP. *Mutationes.* CAP. *Scias.* CAP. *Omnes.* CAP. *Epiſcopus.* CAP. *Epi-* 5
ſcopi. CAP. *Sicut.* CAP. *Eumque.* CAP. *In Apibus.* Epiſcopus non mutandus de eccleſia ad eccleſiam propria voluntate, vel dominatione alicuius, ſed pro communi vtilitate, ac neceſſitate. Idem dicendum de inferioribus preſbyteris, & qui contra præſumit miniſtrare, excommunicetur, & in vna eccleſia duo Prælati eſſe non debent. Item ſi Epiſcopus, vel presbyter cauſa viſitandi ad eccleſiam alterius venerit, in ſuo gradu ſuſcipiatur, & inuitetur ad prædicandum, & ſacrificandum. Item aliud eſt mutare Epiſcopatum, aliud mutari, aliud ſponte tranſire, aliud coacte, aut neceſſitate venire: hi non mutant, ſed mutantur. GLOS. An Epiſcopus poſſit cogere clericum, vt tranſeat ad maiorem eccleſiam? videtur non, quia nemo inuitus cogitur creſcere. Reſp. putat quod ſic. *c. ſicut, de exceſſibus Prælatorum.* GRAT. Si quis Epiſcopus metu hoſtium transfertur ad aliam eccleſiam, ceſſante metu debet redire ad ſuam liberam; ſi cauſa vtilitatis tranſit, mox non poteſt.

6 CAP. *Paſtoralis*. Epiſcopus ab hoſtibus eiectus à ſua eccleſia, ſi à Papa mittitur in aliam vacantem, ceſſante hoſte poteſt ad primam redire. GLOS. Licet beneficia non ſint danda ſub conditione, vel ad certum tempus, tamen hic eſt pura intentio, ſed reſoluitur ſub conditione, vel reſtituitur iure poſtliminij, quia nemo Epiſcopus duorum locorum poteſt eſſe, vel Papa poteſt ad certum tempus, vel ſub conditione facere Prælatum. Item qui peruenit ad pinguiorem fortunam, tenetur ad priſtinam obligationem.

CAP. *Eos ſacerdotes*. Qui ex ſe propria auctoritate tranſit ad aliam eccleſiam, eſt excommunicatus, donec ad ciuitatem reuertatur, ſed ſubſtitutus obtinebit eccleſiam dum viuit, etiam ſi alius reuerſus fuerit. GLOS. Hic eccleſia non vacabat, ſed fuit adiudicata. An primus poſſit repetere poſt ſecundam.

CAP. *Temporis*. Propter neceſſitatem, vt hoſtium, poteſt fieri mutatio Sedis Epiſcopalis. GRAT. Epiſcopus cauſa humilitatis de licentia Papæ factus monachus, non poteſt amplius eccleſiam repetere.

7 CAP. *Hoc nequaquam*, Epiſcopus ſi fit monachus, debet eſſe ſubiectus diſcipulus, & non docere præſidere, paſcere. GLOS. Conceditur quibuſdam ingredi monaſterium ad agendam pœnitentiam, non ad quietem ſeruandam. Item poteſt iterum eſſe Epiſcopus de licentia Papæ. Item monachus poteſt eſſe Epiſcopus.

CAP. *Suggeſtum*. CAP. *Sciſcitaris*. CAP. *Aduerſitas*. Epiſcopi in laboribus, & in ſectationibus hominum non debent relinquere ſuas eccleſias, vt in monaſterijs quietem appetant: probat exemplis, quia aduerſitas in bonis operibus eſt probatio, non reprobatio. GRAT. Non licet fugere quando ſunt aliqui, qui vita Prælatorum proficiunt, & ſi non ſpecialiter Prælatus quæratur, nec per alios poteſt eſſe tuta eccleſia.

8 CAP. *Ibi adunati*. Si inter malos ſint aliqui boni, qui proficiunt, non eſt fugiendum, ſi nullus proficit, & labor infructuoſus, migrandum alio, vbi fructificemus, laborando exemplo Pauli.

QVÆSTIO II.

9 AN qui ob infirmitatem renuntiat Epiſcopatui, ſi conualeſcit, poſſit illum repetere. Reſp. non, ſed poteſt celebrare. GLOS. An ſacerdos, qui ob morbum caducum non celebrauit, recuperata ſanitate poſſit celebrare. Reſp. ſi frequenter, omnino abſtineat; ſi raro, & cum ſpuma, & confuſione vocis, & tunc nec celebret; ſi ſine ſpuma, & confuſione vocis, celebret cum aſſiſtente; ſi omnino eſt ſanus, celebret poſt annum, ſic demoniacus.

CAP. *In tuis*. Sacerdos, caduco, vel epileptico morbo ſæpe cadens, non celebret; ſi conualuerit, celebret, quia non ſua culpa fuit infirmus. GLOS. Si raro cadit, quidam dicunt quod poteſt cum ſocio celebrare. Item propter infirmitatem quis non eijcitur ab officio diuino, vel perceptione ſacramentorum. *diſt. 5. cap. ad eius.*

10 CAP. *Nuper*. Qui aliquando cecidit morbo caduco, & ſpumas ore emiſit, & voces confuſas, non celebret: ſi vero nihil probatur contra accuſatum, faciat aliam experientiam ideſt per xxx. dies comedat de quibuſuis carnibus indifferenter. GLOS. Hic actore non probante, reo indicitur purgatio. Item ne morbus occultetur, comedere omnes cibos phyſicum eſt.

Cauſa

Cauſa octaua, De electione ſucceſſoris Epiſcopi: habet Quæſtiones quinque.

QVAESTIO PRIMA.

fol. 35.

AN licet Epiſcopo ſibi ſucceſſorem inſtituere. Reſp. non, niſi ex priuilegio. 1

CAP. *Si Petrus*. CAP. *Vnde*. Petrus Apoſtolus habuit ſibi adiutores, Linum, & Cletum in exterioribus, & temporalibus, ſed elegit Clementem in ſucceſſorem Papam. GLOS. Clemens tam electus à Petro ne tranſiret in exemplum poſteris eligendi ſucceſſorem, renuntiauit Papatui, & fuit electus Linus, quo mortuo fuit electus Cletus, quo mortuo fuit electus Clemens, & ſic Clemens fuit ſecundus, & quartus Papa.

CAP. *Epiſcopo*. CAP. *Plerique*. CAP. *Moyſes*. Non poteſt Epiſcopus, licet in fine vitæ conſtitutus, ſucceſſorem ſibi conſtituere, & ſi ſecus fiat, eſt irritum.

CAP. *Apoſtolica*. Nemo ſibi vendicet beneficia eccleſiaſtica hæreditario iure, ſi ſecus, his careat, & puniatur. GLOS. Beneficium patris filius habere non poteſt.

CAP. *Olim*. CAP. *In Scripturis*. CAP. *Sciendum*. CAP. *Qui epiſcopatum deſiderat*. Epiſcopatus non appetendus: ſed ſi quis eligitur propter vtilitatem eccleſiæ, debet illum acceptare; ſi ſecus, contemnitur ab eccleſia. & quies noſtra pro multorum lucro poſtponenda ob neceſſitatem, & laudatur obedientia. GLOS. Penitus inuito non conferendus epiſcopatus, ſed ab initio aliquis debet cogi, vt conſentiat, & nullus eligendus niſi ab initio diſſentiat, tepide tamen debet diſſentire, vt fœmina. Item qui ſe dignum credit, & prælaturam ſibi oblatam non recipit, peccat mortaliter. Item duo ſimul poſſunt eligi, vt ſi vnus ſuccumbat, alter obtineat, *diſt. 61. c. ſtudij*. 2

CAP. *Oportet*. CAP. *Clemens*. CAP. *Qui vos*. CAP. *Licet*. CAP. *Si ergo*. Deſcribuntur quales eligendi in Epiſcopum, ideſt ſit eruditus, & doctus, & ſciat appoſite docere, ſit irreprehenſibilis, maturus, & impauidus, ſollicite portet onus, ſit ſanctior cæteris, & eligatur coràm populo. GLOS. In Epiſcopo ſufficit mediocris ſcientia. *c. cum nobis, de elect.* An electio ſemper debeat fieri de meliori? aliqui dicunt, quod ſic, & minor pars eligens meliorem, poteſt appellare contra maiorem partem. Aliqui dicunt ſufficere, quod eligatur bonus, ideſt, eo ipſo, quod non eſt malus, nec huic præiudicat maior bonitas; & electio non caſſanda per appellationem, quia non eſt vitium in eligentibus, nec in electo, bonus enim iuſte poteſt eligi: verum ſi electus non eſt de gremio eccleſiæ, debet eſſe eſſe optimus. 3

CAP. *Nec nouum*. CAP. *Audacter*. CAP. *Sunt in eccleſia*. CAP. *Illud*. CAP. *Qualis*. CAP. *Vereor*. CAP. *Quid autem*. CAP. *Nec ſufficere*. Electio non facienda ex fauore, & aliquando Deus dat rectores ſecundum peccata noſtra, ideſt mercenarios, qui ſua quærunt, vt honorem: nec tumeſcant Epiſcopi, ſed pro altiori gradu ſint meliores, ne populus eorum officia iudicet. Qui ſuos clericos non corrigit, nec poteſt corrigere populum.

QVAESTIO II.

4 AN amicorum patrocinia in electione debeant conualeſcere. Reſp. non. GLOS. Patrocinia in pecunia, vel obſequio ſunt ſimonia. Item preces carnales pro indigno, ſunt ſimoniacæ, pro digno non.

CAP. *Illud*. In electione non interſint munera, vel patrocinia, ne electus ex reuerentia obediat patrocinantibus. GLOS. Recipiens beneficium, debet reuerentiam collatori, i[d] eſt ten[e]tur ad antidora, eſt enim humanum.

CAP. *Dilectiſſimi*. Electores proſpiciant communem vtilitatem eccleſiæ, non propriam priuatam, & cupiditas mentem occupat. GLOS. Semel electus, vel approbatus, non poteſt amplius reprobari ab eiſdem electoribus, niſi ex cauſa noua, vel de nouo illis cognita.

QVÆSTIO III.

5 AN ſit ſimoniacum poſt electionem iurare ſe ſeruaturum indemnitatem eccleſiæ. Reſp. non, niſi præceſſerit pactum. GLOS. Ante electionem iurare, vel paciſci iurare indemnitatem eccleſiæ minoribus, & ſubiectis, eſt ſimonia, maioribus non. Item ſiue ante, ſiue poſt electionem licite, poteſt peti cautio, quæ eſt de iure, vel conſuetudine. Item ex perſona contrahentium præſumitur ſimonia, vel vſura.

CAP. *Talia*. Eligendus in Epiſcopum nulli promittat aliquid dare, nec promittat facere aliquem ſecurum de cauſis eccleſiaſticis, vel de re accepta.

CAP. *Artaldus*. Epiſcopus poſt conſecrationem poteſt iurare indemnitatem rerum eccleſiaſticarum. GLOS. Dictum negatiuum teſtis interpretatur benigne.

QVÆSTIO IV.

6 AN clericus poſſit relinquere ſuum Epiſcopum, antequam ſententietur de crimine. Reſp. non. GLOS. Niſi ſit de ſimonia publica, vel hæreſi, vel notoria fornicatione, quia tunc ante ſententiam relinquendus. Item Epiſcopus appellat à ſententia, clerici pendente appellatione debent ei obedire, & ſi interim aliquem excommunicat, eſt vere excommunicatus.

CAP. *Non ne*. Epiſcopus antequam ſententietur de cenſura, vel de crimine, non relinquendus ob ſuſpicionem. GLOS. Sola accuſatio non facit habere reum, vel criminoſum, nec infamem, impeditur tamen ab honoribus, nec poteſt eſſe procurator.

QVAESTIO V.

7 EPiſcopus accuſatus, & vocatus à Papa non reuertatur ad eccleſiam ſine literis Apoſtolicis.

CAP. *Quilibet*. Epiſcopus accuſatus apud Papam, ſi crimen non fuit probatum, non reuertatur ſine literis, vt omnes cognoſcant ſuam innocentiam: & ſicut ab Apoſtolis ordinati ſunt, ſic à Sede Apoſtolica debent tueri, defendi, liberari.

Cauſa

Digitized by Google

Cauſa nona, De Epiſcopo excommunicato ordinante, & Archiepiſcopo damnante, vel ordinante non ſuos: habet Quæſtiones tres.

QVAESTIO PRIMA.

AN ordinatio facta ab excommunicato habeat vires: Reſp. non. 8
GLOS. Recipiunt ordinem, ſed non executionem.

CAP. *Nos*. CAP. *Excommunicati*. CAP. *Per illicitam*. Ordinati ab excommunicatis non habentibus poteſtatem, non ſunt ordinati; ſi ab habentibus, non habent executionem. GRAT. Ordinationes eorum qui hæretici facti ſunt Epiſcopi, non tolerantur: ſed ſi erant Epiſcopi catholici, mox hæretici, miſericorditer tolerantur.

CAP. *Ab excommunicatis*. Ordinati ab Epiſcopis prius catholicis, mox excommunicatis, non ſimoniace, facta pœnitentia permaneant in ſuſceptis, ſed non aſcendant, niſi neceſſitas, vel maxima vtilitas ſuaſerit, & ſancta conuerſatio. GLOS. Ordinatus à ſimoniaco, vel non tolerato, eſt ſuſpenſus.

CAP. *Ordinationes*. Ordinati ab hæreticis nominatim, vel intruſis ſcienter, ſunt ſuſpenſi. Item ordinati à prius catholicis, mox ſchiſmaticis, ſi boni ſunt, tolerantur, non niſi pro neceſſitate, qua ceſſante ſunt ſuſpenſi. GRAT. Electio facta à non catholico eſt irrita.

CAP. *Nos*. Electus à non catholicis non admittitur ad locum, vel ordi- 9
nationem. GLOS. Suſpenſus non poteſt eligere. Item ſi maior pars eſt excommunicata, alij eligere non poſſunt. Item ſi vnus eſt excommunicatus, & eligit cum alijs, electio non vitiatur.

QVÆSTIO II.

AN Epiſcopus poſſit ordinare alienos clericos ſine literis Ordinarij? Reſp. non.

CAP. *Nullus alterius*. CAP. *Placuit*. CAP. *Nullus primas*. CAP. *In Dominicis*. CAP. *Nullus*. CAP. *Nullum Epiſcoporum*. CAP. *Epiſcopi*. CAP. *Non inuitati*. Nullus Epiſcopus præſumat alterius ſubditum ſine literis, vel niſi inuitatus ab Ordinario iudicare, ordinare, excommunicare, abſoluere ſacramentaliter, neque tranſeat ad eccleſias alterius diœceſis, pro iuriſdictione exercenda; ſi ſecus, acta ſunt irrita, & ipſe deponitur, ac punitur cum conſentientibus. Item nullus admittat ad Miſſam alterius parochianum in die feſto, niſi ſit in itinere, vel placitum fiat. GLOS. An iudex poſſit habere ratam ſententiam excommunicationis latam ab alio non iudice? Res dubia, vide, &c.

CAP. *Lugdunenſis*. Epiſcopus poteſt diſpenſare, & tolerare ſuos ordinatos ab alieno, ſi ſunt bonæ vitæ, & ſint ordinati ſine prauitate, iniuncta ſalutari pœnitentia.

QVÆSTIO III.

AN Archiepiſcopus poſſit excommunicare, vel condemnare clericos ſui 10
ſuffraganei eo inconſulto. Reſp. non, niſi, &c.

CAP. *Per ſingulas*. CAP. *Cum ſimus*. Videtur Metropolitanus poſſe; quia Epiſcopus præter aliqua nil facit ſine Metropolitano. Itẽ ſi eſt negligens.

CAP. *Saluo*. CAP. *Archiepiſcopus*. CAP. *Si autem*. CAP. *Nullus*. CAP. *Conqueſtus*. CAP. *Epiſcopo*. Saluo Romanæ Eccleſiæ priuilegio Archiepiſcopus non audiat, vel iudicet cauſas aliorum ſubditorum, ſine conſenſu ſuffraganeorum; ſi ſecus acta ſunt nulla, & ipſe corrigatur, & ſi perſeuerat, deferatur ad Papam.

CAP. *Patet*. CAP. *Fuit*. CAP. *Antiquis*. CAP. *Nemo*. CAP. *Aliorum*. CAP. *Facta*. CAP. *Ipſi*. CAP. *Cuncta*. CAP. *Fratres*. CAP. *Nunc*. CAP. *Per principalem*. Sedes Romana ſola poteſt omnes, & de omnibus iudicare, & ipſa à nemine poteſt iudicari, niſi à Deo, nec licet ab ea appellare.

Cauſa decima, De iure Epiſcopi in eccleſias ſui epiſcopatus: habet Quæſtiones tres.

GLOS. Lex diœceſana, & iuriſdictionis differunt.

QVÆSTIO PRIMA.

fol.36.
AN Baſilica cum omni dote ſua pertineat ad ordinem Epiſcopi?
1 CAP. *Si ex laicis*. CAP. *Sic quidam*. CAP. *Decretum*. CAP. *Regenda*. CAP. *Quæcumque*. CAP. *Nouerint*. CAP. *De his*. CAP. *Antiquos*. CAP. *Relata*. Quælibet eccleſia, etiam à laicis ædificata, præſertim conſecrata, cum ſuis dotibus, & decimis, vineis, terris, peculijs, mancipijs, eſt gubernanda ab Epiſcopo per clericos idoneos, & non à laicis. Item oblationum fidelium medietas ſit Epiſcopi, & alia cleri. Item Epiſcopi, qui non viſitant, nec accipiant viſitationes parari conſuetas, ideſt procurationes. GLOS. Omnes eccleſiæ exceptis monaſterijs pertinent ad epiſcopum quoad legem diœceſanam, ideſt cathedraticam, ſeu tertiam, vel quartam partem decimarum accipit Epiſcopus ſecundum conſuetudinem, & vocat clericos ad ſynodum, vel exequias; & quoad legem iuriſdictionis, ideſt qua Epiſcopus ordinat, miniſtrat ſacramenta, conſecrat virgines, altaria, eccleſias, corrigit, ſuſpendit, cognoſcit de cauſis. Item laicus ſi fundat, & dotat eccleſiam cum pacto, vt dos non pertineat ad Epiſcopum, contractus tenet, ſed pactum reijcitur, quia eſt contra ius, & conſequenter contra naturam contractus; ſecus ſi non eſſet contra naturam contractus, vt imponere cenſum, ſeruitium, &c. Item monaſteria quoad legem diœceſanã ſunt exempta, ſed non quoad iuriſdictionem.

CAP. *Decreuimus*. CAP. *Epiſcopum*. Singulis annis Epiſcopus viſitet diœ-
2 ceſim, & ordinet, vt reparentur baſilicæ deſtitutæ, & ſi legitime impeditus per ſe non poteſt, mittat probatos presbyteros, qui inquirant reditus, & reparationes eccleſiarum ruinam monſtrantium. GLOS. Expenſæ fiant ex parte fabricæ, vel de contributione.

CAP. *Placuit*. Epiſcopus viſitans eccleſiam, Primo quærat, quomodo clerici Baptiſmum, Miſſam, & diuina officia peragant, doceant ignaros: ſequenti die doceat plebem errores fugere, & peccata etiam mortalia, & quod
3 ſibi nolunt alijs ne faciant, vt & credant reſurrectionem mortuorum, & diem iudicij, &c.

CAP.

CAP. *Quia*. CAP. *Sanctorum*. CAP. *Hanc*. Laici, qui præſumunt ſibi vſurpare oblationes ab altaribus, & crucibus, ſunt excommunicati, nec eccleſias ſibi ſubijciant.

QVAESTIO II.

AN liceat Epiſcopis vſurpare res eccleſiarum, quas miniſtrant? 3
CAP. *Caſellas*. CAP. *Ea enim*. CAP. *Huiuſmodi*. CAP. *Preſbiter*. CAP. *De precarijs*. Epiſcopi ſunt diſpenſatores, & non poſſunt alienare res eccleſiæ: ſuper quo Imperator Leo multa ordinauit(vide) nec precarij nomine coacte.

CAP. *Epiſcopus*. Epiſcopus cum omni reuerentia, & timore Dei diſpenſet res eccleſiæ neceſſitatem patientibus, & ipſe accipiat ſibi neceſſaria; & ſi non det pauperibus, corripiatur. GLOS. Indigentia ſtat pro victu,& veſtitu; & victus pro qualitate perſonarum. Item cibaria non dicuntur veſtes, alimenta ſic.

CAP. *Si quis Epiſcopus*. Epiſcopus, qui ſine neceſſitate alienat res eccleſiæ etiam vacantis, reſtituat rem eccleſiæ, & deponatur. GLOS. Epiſcopus ſine conſenſu ſacerdotis non alienet.

QVAESTIO III.

EPiſcopus à ſuis ſacerdotibus quid debet exigere nomine cathedratici? 4
Reſp. duos ſolidos currentes. GLOS. Poteſt exigere cathedraticum, ideſt duos ſolidos monetæ currentis; & ſi currunt plures,detur ſaltem mediocris. Item poteſt in neceſſitate petere collectam, ſeu ſymbolum,& procurationem.

CAP. *Placuit*. CAP. *Priſcis*. CAP. *Vnio*. CAP. *Illud*. CAP. *Nec numerus*. Epiſcopus ambulans diœceſim nihil accipiat, niſi cathedraticum, ideſt duos ſolidos. Item illa tertia pars oblationum cedat in luminaria, & reparationem eccleſiarum. Non cogantur clerici more ſeruili ſeruire Epiſcopo; vel de cathedratico, & tertia parte ſeruetur conſuetudo. Item vnus non habeat duas parochias: & ſi ſunt decem parochiani, habeant parochum; ſi habet minores decem,coniungatur alteri eccleſiæ. GLOS. Decem faciunt plebem. Item Epiſcopo non dabunt, niſi lac ad bibendum,nec bibet, niſi ter, & comedet lardum, vel carnes vaccinas, vel veruecinas.

CAP. *Quia cognouimus*. CAP. *Cauendum*. CAP. *Inter cætera*. CAP. *Relatum*; CAP. *Illud*. Epiſcopi vltra cathedraticum, ideſt duos ſolidos, vel morem antiquum, nihil exigant à ſuis ſubditis, nec prandia lauta, ſed pro qualitate loci; ſi ſecus, corrigantur, & ſub pœna excommunicationis duorum menſium.

Cauſa vndecima, Sub quo iudice clerici debeant conueniri: habet Quaſtiones tres.

QVAESTIO PRIMA.

AN clericus ante ſecularem iudicem ſit accuſandus: Reſp. non. 5
CAP. *Nemo*. Ab iſto cap. vſque ad cap. 16. probat clericum non trahendum,

hendum, vel accuſandum apud iudicem ſecularem, niſi ſit degradatus ſub multis pœ nis, & excommunicationis: & clericus accuſans clericum in curia ſeculari, eſt excommunicatus, cauſam perdit, alij priuantur honore.

CAP. *Coniurationum.* Ex hoc cap. vſque ad 26. Clerici, vel monachi conſpirantes, vel coniurantes, ſic conſentientes deponantur, & excõmunicentur.

Si tributum, vſque ad finem. Imperatoribus quæ ſunt Cæſaris danda. Item clericus accuſatur apud iudicem eccleſiaſticum non laicum.

QVÆSTIO II.

6 AN clericus accuſans clericum apud laicum ſit dignus ſuſpenſione. Reſp. ſic, quia excommunicatione vt ſupra, ergo & ſuſpenſione.

QVÆSTIO III.

SI non fuit dignus ſuſpenſione, & tamen ſuſpenditur, & celebrat, an debeat deſponi: Reſp. ſic.

CAP. *Sententia.* Sententia Paſtoris, ſiue iuſta ſiue iniuſta fuerit, timenda eſt. GLOS. Secus ſi eſt poſt appellationem, vel continet errorem intolerabilem.

CAP. *Si quis.* Cum excommunicato ab vno Epiſcopo nullus etiam alterius diœceſis poteſt communicare; niſi fuerit à proprio Epiſcopo, vel Concilio abſolutus. GLOS. Similiter cum ſuſpenſo, quia eſt apud omnes ſuſpenſus. Item hodie ſolus Metropolitanus cognoſcit de cauſa excõmunicationis.

CAP. *Præcipue.* Qui communicat cum excommunicato, poteſt excommunicari.

7 Item grauius puniendi Prælati, quia deterius delinquunt. GLOS. In denuntiatione idem poteſt eſſe Iudex, accuſator, & teſtis. Item admonitio Euangelica habet locum in occultis, & in manifeſtis.

CAP. *Si Epiſcopus.* Excommunicatus ab Epiſcopo iracundo iniuſte, eſt vitandus, ſed audiatur à Concilio. GLOS. Hodie auditur à metropolitano, & ſoluitur.

CAP. *Si quis presbyter.* Suſpenſus ab Epiſcopo recurrat ad coepiſcopos; ſi contemnit, & celebrat, excommunicetur.

CAP. *Si quis Epiſcopus.* CAP. *Si quis Epiſcopus.* Si Epiſcopus à Synodo, vel presbyter, vel Diaconus ab Epiſcopo ſit correptus, vel excommunicatus, & miniſtrat, perdat ſpem reconciliationis, & communicantes cum eo ſcienter ſunt excommunicati; & ſi turbat eccleſiam, & ſeditioſus, eijciatur per laicos.

CAP. *Epiſcopi.* Epiſcopus excommunicans innocentem, vel ex leui cauſa,

8 vel non recipiens baptizandos, moueatur à coepiſcopis; & ſi non paret, excommunicetur ad tempus, ne citius moriatur quam ſit abſolutus ab excommunicatione. CAP. *Placuit.* Excommunicatus præſumens exercere ſe ipſum damnat.

CAP. *Tongualdum.* Inique iudicantes priuantur dignitate, & Epiſcopatu.

CAP. *Si autem.* CAP. *Quicunque.* CAP. *Si quis.* CAP. *Abſit.* Qui non obediunt Epiſcopo, erunt infames, etiam ſi ſit Imperator, & ſeparabitur ab eccleſia, & datur Diabolo. GLOS. Epiſcopus poteſt excommunicare Imperatorem, ſed mitius cum his agitur. Item qui habet plura domicilia in diuerſis diœceſibus, poteſt à quolibet excommunicari.

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Si in imicus.* Omnes debent vitare inimicum Papæ abſque eo,quod 9
moneantur. GLOS. Excommunicatio duplex: ſimplex,quæ ſeparat à ſacris, & ab ingreſſu eccleſiæ, & maior: hæc fertur pro maiori crimine, vel contumacia; minor infligitur pro quolibet mortali,quando infligitur à canone,quia communicat cum excommunicato, & tunc eſt neceſſaria reconciliatio. Item excommunicatus ab homine eſt abſoluendus ab excommunicatione,niſi hic ſit negligens, vel ille appellauerit: ſi eſt excommunicatus à canone, abſoluitur à ſuo ſacerdote. Non ſeruans excommunicationem, ſi eſt clericus, deponitur, ſi laicus tardius abſoluitur.

CAP. *Sicut Apoſtoli.* CAP. *Excommunicatos.* CAP. *Cum excommunicato.* 10
CAP. *Qui communicauerit.* Scienter communicans cum excommunicato, excommunicetur. GLOS. Maiori, & ſi eſt clericus deponatur. Item ſi excommunicatus ingreditur eccleſiam, omnes exeant, ſed ſacerdos non relinquat miſſam inceptam. Item ſuperior non abſoluat excommunicatum pro querela, niſi intelligat à parte. An pro manifeſto delicto fuerit excommunicatus. Item qui communicat in crimine crimino ſo, incidit in eandem, nec poteſt abſolui, niſi ab excommunicatore.

CAP. *Cura.* Epiſcopus mittat nomina excommunicatorum ſuis Parochis, & vicinis Epiſcopis, & ea figat in valuis eccleſiæ, vt ipſe expellatur, & populi non excuſent.

CAP. *Audi.* CAP. *Nolite.* CAP. *Quando.* CAP. *Ad menſam.* Tenemur vitare excommunicatos denuntiatos,non alios.

CAP. *Rogo.* Non debemus communicare cum eo, qui communicat cum excommunicato. GLOS. In crimine crimino ſo, vel cum excommunicato
cum fautoribus. Item, rogo, ſtat pro, mando. fol. 37.

CAP. *Si quis laicus.* CAP. *Quibus Epiſcopi.* CAP. *Si quis frater.* CAP. *Qui* 1
merito. Nemo communicet cum communicantibus cum excommunicato, & ſententia iniuſta timenda.

CAP. *Clericus.* Clericus iniuſte cenſuratus ab Epiſcopo, recurrat ad ſynodum. CAP. *Nemo.* CAP. *Omnis.* CAP. *Nihil.* Excommunicatio multum timenda, quia ſeparat à Deo.

CAP. *Presbyteri.* CAP. *Irritam.* CAP. *Rurſus.* CAP. *Quicumque.* CAP. *Qui vero.* Qui eſt grauatus ſententia Epiſcopi, recurrat ad Concilium infra annum, & irritetur ſententia iniuſta.

CAP. *Qui iubente.* Qui iuſſus exire contemnit, tardius recipiatur ad veniam. GLOS. Hæc in laico, quia clericus deponitur. Item ob contumaciam pœna dupplicatur.

CAP. *Si Epiſcopus.* Si excommunicator moritur,ſucceſſor poteſt abſoluere excommunicatum. GLOS. Succeſſor tenetur confirmare factum anteceſſoris. GRAT. Excommunicatio iniuſta, licet ſit timenda, tamen non ideo ſeruanda. GLOS. Allegando hoc dicit. Item contumax, vel inobediens, licet non commiſerit peccatum, de quo tamen eſt excommunicatus.

CAP. *Nemo.* CAP. *Nullus.* Epiſcopus non excommunicet, niſi ſit ma- 2
nifeſtum peccatum, nec aliter corrigi poteſt, ideſt ſit contumax.

CAP. *Certum.* Qui ad ſynodum venire contemnit,vel veniens non obedit, vel ante tempus recedit, poteſt excommunicari.

CAP. *Quomodo,* (& alia duodecim capitula ſequentia.) Sententia iniuſta paſtoris non nocet reo coràm Deo, nec indiget abſolutione, nec timenda.

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Non ſunt audiendi*. Nobis eſt neceſſaria vita noſtra, alijs fama noſtra: nec ſufficit bona vita, ſi non ſeruetur bona fama, quæ nocet proximo.

CAP. *Si quis*. CAP. *Vrb*. Qui non recte iudicat, ſed dicit bonum malum, & contra, ſe priuat poteſtate iudicandi, & debet perdere priuilegium.

CAP. *Epiſcopus*. Iniuſte degradatus non poteſt exercere ordines, niſi prius recipiat inſignia ordinum ab Epiſcopo, ſicut quando fuit ordinatus. GRAT. Sententia, vt excommunicatio, poteſt eſſe iniuſta, vel ex animo malo iudicis, vel quia non ſeruato ordine, vel defectu cauſæ, quia non eſt crimen.

3 CAP. *Qui recte*. CAP. *Illa*. CAP. *Ira*. CAP. *Cum apud*. CAP. *Summopere*. CAP. *Non licet*. CAP. *Pauper*. Sententia non eſt ferenda propter præmium, nec ob iram, vt Theodoſius fecit. GRAT. Huic ſententiæ prolatæ ex paſſione, & non amore iuſtitiæ, eſt obediendum.

CAP. *Seruetur*. Excommunicatus valide à ſuo Epiſcopo, non recipiatur ab alijs. GRAT. Sententia iniuſta ex ordine eſt, quando non ſeruato ordine iuris fertur.

CAP. *Grauis*. CAP. *Quamuis*. CAP. *Eorum*. CAP. *Non ſolum*. In re dubia, vel non probata, vel ſi reus non ſit præſens, & examinatus, vel cito credens, non ferat ſententiam. GRAT. Sententiæ iniuſtæ ex ordine obediendum.

4 CAP. *Quatuor*. Humanum iudicium peruertitur metu, cupiditate, odio, amore. GLOS. Etiam miſeria pauperum, nimia ſeueritate, vel remiſſione. Item non eſt conſtans iudex, cuius animi motum vultus detegit.

CAP. *Quicumque*. CAP. *Quiſquis*. CAP. *Nemo*. CAP. *Vnicuique*. CAP. *Abijt*. CAP. *Exiſtimant*. CAP. *Non ſolum*. CAP. *Nolite*. CAP. *Illud*. CAP. *Plerumque*. CAP. *Iniuſtum*. CAP. *Qui iuſtus*. Qui iniuſte iudicant ex paſſione, vel mentiendo, v.g. ſe non eſſe chriſtianum, grauiter peccant, & Chriſtum negant, ſe ipſos ligant. GRAT. Tamen obediendum, ſi non contineant errorem intolerabilem.

CAP. *Si quis Epiſcopus*, (& decem capita ſequentia vſque ad c. *Excellentis*.) Superiori præcipienti quid malum contra Deum, &c. non obediendum, & excommunicatio non tenet. GRAT. Non qui quocumque modo communicat cum excommunicatis, ſunt excommunicati.

5 CAP. *Excellentiſſimus*. Qui communicat ex neceſſitate, vel ignorantia, abſoluatur; id eſt non voluntarie. CAP. *Quoniam*. Vxores, liberi ſerui, ancillæ, ruſtici, & alij non multum curiales, & alij, qui ignoranter communicant cum excommunicatis, non ſunt excommunicati. Item peregrini, & viator, ſi indiget, communicet. Item poteſt quis dare excommunicatis aliquid, non in ſubſtentationem ſuperbiæ, ſed cauſa humanitatis. GLOS. Excommunicatus non poteſt petere debitum, ſed tenetur reddere. Item ſi excommunicatus petit debitum, vxor tenetur reddere. Item clerici tenentur vitare excommunicatum, non ſic patrem. An pater teneatur vitare filium excommunicatum, videtur non.

CAP. *Anteceſſor*. CAP. *Quod prædeceſſor*. Qui ex neceſſitate communicat cum excommunicatis, non tamen ex animo, vt in ſacramentis, non eſt excommunicatus. GRAT. Modus, & forma excommunicationis hæc eſt.

6 CAP. *Debent*. CAP. *Canonica*. Epiſcopus cum 12. ſacerdotibus tenentibus lucernas, excommunicet, & in iudicio eccleſiæ.

CAP. *Cum aliquis*. Forma reconciliandi excommunicatum petentem veniam,

Digitized by Google

veniam, & dantem cautelam manu, & ducatu introducat in eccleſiam, dicat pſalmum, Kyrie, Pater, Oratio.

CAP. *De illis*. Qui excommunicati celebrarunt per tres annos, ſecunda, quarta, & ſexta feria a vino, & carne abſtineant.

CAP. *Sanctu*. Qui ex timore, vel neceſſitate communicarunt cum excommunicatis, minori pœnitentia abſoluantur; qui ſine cauſa, maiori.

Cauſa duodecima, De bonis clericorum: habet Quæſt. quinque.

QVAESTIO PRIMA.

AN liceat clericis habere proprium. 7

CAP. *Omnis* (& per 15. capita ad CAP. *Futuram.*) Probat clericos non poſſe habere proprium. GLOS. Loquitur de clericis profeſſis, ſaltem tacite.

CAP. *Futuram*. CAP. *Videntes*. CAP. *Habebat*. Tempore Conſtantini, qui ceſſit Romam Imperialem Petro, & ſucceſſoribus impoſterum, non ſunt vendita prædia, ſed data eccleſijs, vt Epiſcopi diſpenſent, ſicut Chriſtus habuit loculos; & nolite cogitare de craſtino, non ſignificat, quod nihil ſeruetur de pecunia, ſed ne propter hoc Deo non ſeruiant, vel timore inopiæ iuſtitia deſeratur.

CAP. *Certe*. Nolenti in communi viuere, non tollitur clericatus, ſed relinquitur cũ proprio. GLOS. Plus peccat hypocrita, quàm clare delinquens.

CAP. *Epiſcopi*. CAP. *Manifeſta*. CAP. *Sint*. CAP. *Ex his*. CAP. *Epiſcopus*. CAP. *Præcipimus*. Epiſcopus, ſi habet res proprias, poteſt illas dare ſuis, ſed non res, vel fructus eccleſiæ: ſi Epiſcopus non habet propria, vel indiget, poteſt ſibi, & ſuis prouidere de rebus eccleſiæ, vt nihil deſit: cætera diſpenſet fideliter, ſecus puniatur. GRAT. Epiſcopi, qui habent vxorem, & filios, poſſunt habere proprium, vt Orientales, ſic & clerici, alij non, niſi retinendo propria, à ſumptibus eccleſiæ abſtineant.

CAP. *Illi autem*. Qui nolunt renuntiare ſuis, ſi nihil accipiunt à diſpenſatore de rebus cõmunibus, non peccant, quia quodammodo ſua relinquunt. GRAT. Non licet alicui accipere ſibi præbendas, & annuos reditus ſpeciales, quia ſuccedunt eis, de quibus Actorum quarto.

CAP. *Res Eccleſiæ*. Nemo debet ſibi appropriare res eccleſiæ, ſed vltra neceſſitatem danda pauperibus. CAP. *Nulli*. Epiſcopus non ſibi appropriet res eccleſiæ. GRAT. De præbendis acceptis neceſſarijs, quod ſupereſt diſtribuendum pauperibus, vel eccleſiæ. GLOS. Meum eſt æquiuocum, & poteſt dici re communi. 8

CAP. *Si priuatum*. Prælati non habent dominium, ſed ſunt diſpenſatores.

QVÆSTIO II.

AN res eccleſiæ alienatæ poſſideantur tute, vel poſſint reuocari. Reſp. non, niſi in caſibus iuris. 9

CAP. *Qui Chriſti*, vſque ad 13. Nemo poteſt vſurpare, vel alienare res eccleſiæ: alienatæ reſtituantur, & alienans fraude, puniatur vt homicida, & recipiens

Digitized by Google

cipiens prædia eccleſiaſtica à quocumque , eſt excommunicatus ſi non reſtituat, & eſt ſacrilegus, & homicida, & reddit quadruplum, vel decuplum .

CAP. *Apoſtolicos*. CAP. *Et ſacrorum* . CAP. *Sacrorum* . CAP. *Sicut* . Vaſa ſacra,& bona eccleſiæ pro redemptione captiuorum poſſunt alienari: qui aliter alienata accepit, eſt excommunicatus , donec reſtituat , & contractum ſcindat ; & ſi Epiſcopus de eccleſiaſticis monaſterium conſtruxit, monaſterium dabitur eccleſiæ . GLOS. Hic captiui ſunt qui capti ſunt ab infidelibus , vel ab hæreticis , vel à talibus , vbi timetur periculum vitæ corporalis , vel animæ,& tunc tenetur redimere non ſolum eccleſia,ſed quilibet priuatus.

CAP. *De viro nefando* . CAP. *Monemus* . CAP. *Quiſquis* . CAP. *Non licet Papæ* . CAP. *Indigne* . CAP. *De rebus* . Inuaſoribus rei eccleſiaſticæ multæ, & graues pœnæ imponuntur : & non licet Epiſcopo , vel Abbati, vel Papæ alienare res eccleſiæ,& acta non tenent, & res reſtituenda cum fructibus ſub pœnis, ideſt excommunicatione , & ſuſpenſione , &c.

10 CAP. *Vobis enim* . De oblationibus , & redditibus eccleſiæ fiant quatuor partes . Prima ſit epiſcopi , ſecunda clericorum , tertia pauperum , quarta fabricæ : & ſi de quatuor fabricæ aliquid ſupereſt , ematur prædium in communem vtilitatem, vel ſeruetur ad maiorem fabricam .

CAP. *Qui & diuinis*,per 10. capita . Idem quod ſupra de quarta diuiſione bonorum, & puniantur, qui calcant eccleſiaſtica priuilegia .

CAP. *Epiſcopus* . Si Epiſcopus moriens non habet filios , ſuccedit pro hærede eccleſia : ſi habet filios,de bonis eius ſeruetur eccleſia indemnis .

CAP. *Diaconi* . CAP. *Quicquid* . CAP. *Alienationes* . Alienationes factæ à clericis, ſunt nullæ, & puniantur .

CAP. *Hæc huius* . Mortuo Epiſcopo, vel animam agente, nullus quid accipiat , vel occultet ſub pœna excommunicationis , ſed ei, cui domus commiſſa eſt, & reſeruentur futuro .

CAP. *Et ſi* . Epiſcopus, qui nihil eccleſiæ dedit , non poteſt aliquid alienare, vel ſeruos, liberos facere ; & ſi facit, poſſunt reuocari in ſeruitutem .

CAP. *Si quis* . CAP. *Abbatibus*. CAP. *Si qua* . Qui inſtrumenta poſſeſſionis eccleſiæ ſupprimit, puniatur, & reſtituat . Idem ſi res alienat .

CAP. *Non liceat*. Qui mortuo Epiſcopo aliquid ſuſcipit,decidet à ſuo gradu.

fol. 38. CAP. *Precariæ* . Reſcindantur pecuniæ , & alienationes factæ ab intruſis Sede vacante , & ſi opus eſt fiant , vt decet .

1 CAP. *Charitatem*. Si moriatur Epiſcopus,œconomi pro labore inuentarij faciendi nihil accipiant . Item viſitatores alienæ parochiæ, poſſunt aliquid accipere pro ſuo labore .

CAP. *De laicis*. Laici , qui clericorum morientium bona ſibi vſurpant , ſunt excõmunicati,ſed bona ſeruẽtur ſucceſſori,vel dẽtur pauperibus pro eo.

CAP. *Illud*. CAP. *Non licet* . CAP. *Sicut* . Idem vt ſupra , & excommunicatio extenditur ad Metropolitanum, ſi rem mortui accipit , nec licet inuadere eccleſiam. GRAT. Propter neceſſitatem , vel vtilitatem eſt licitum alienare res eccleſiæ .

2 CAP. *Non habenti* . CAP. *Placuit* . CAP. *Sine exceptione* . Epiſcopus non alienabit res eccleſiæ niſi ob neceſſitatem , vel ob maiorem vtilitatem, & cum tractatu , & conſenſu cleri , aliter non tenet . GLOS. Si imminet neceſſitas, ita vt conſilium expectari non poſſit , tunc ſolus Epiſcopus poteſt alienare . Item ſi vtiliter eſt cœptum , & effectus non ſequitur , niſi fiat ec-

clesia

cleſia locupletior, non ſufficit, quia comparatur pupillo : verum eſt, quod ſi non eſt damnificata, contractus tenet, quia eo ipſo, quod non eſt facta pauperior, intelligitur locupletior. Item ſi omnes conſentiant, & non ſeruetur forma alienationis, alienatio non tenet. Item ſi fiat alienatio in caſu non conceſſo, ſi ſeruatur forma, tenet, ſed reſtituitur eccleſiæ ſi probat ſe læſam.

CAP. *Terrulas*. Terruſas, aut vineolas exiguas, & eccleſiæ minus vtiles, aut longe poſitas paruas, Epiſcopus in neceſſitate ſine conſilio fratrum poteſt diſtrahere. GLOS. Exigua, ideſt xx. ſolidorum, ſi ſunt inutiles, vel ineſt neceſſitas. 3

CAP. *Fugitiui*. Epiſcopus poteſt alienare ſeruos eccleſiæ fugitiuos, qui teneri non poſſunt, vel ſi vendi merentur. CAP. *Iniuſtum*. Alios ſeruos non.

CAP. *Si quis*. Si Epiſcopus de ſuo aliquid dat eccleſiæ, tantundem poteſt alienare de eccleſia ſine pœna. GLOS. Cum tractatu, & conſenſu canonicorum.

CAP. *Si quos*. Epiſcopus ſi dat libertatem ſeruis eccleſiæ benemeritis dando aliquid de eccleſia, ſucceſſor debet ratum habere, ſi illud aliquid non excedit xx. ſolidos; ſi excedit, exceſſum recuperet. GLOS. Donatio poteſt tenere pro parte, ſed pro parte non, & non vitiatur per inutile.

CAP. *Epiſcopus*. Si Epiſcopus vult manumittere ſeruum eccleſiæ non retento patrocinio eccleſiaſtico, det duos ſeruos ſimiles eccleſiæ, & fiat. Item manumiſſus ſi agit contra eccleſiam accuſando, vel teſtificando, fiat iterum ſeruus. GLOS. Vniuerſitas ſicut non delinquit, ſic nec poteſt accuſari: ſed hic accuſare ſtat pro agere: vel ſi accuſetur Epiſcopus caput eccleſiæ, vel pro inquiri, vel accuſatur eccleſia, ideſt ſinguli, vel ſimpliciter poteſt accuſari, ſicut delinquere. 4

CAP. *Quæſtionum*. Serui in criminalibus, ſi ſint ſoli, non audiantur ſine indicijs, exceptis certis criminibus: in pecuniarijs ex inopia probationum audiantur.

CAP. *Inſolitum*. Non ſolent audiri ſerui contra tutores, matrem dominorum, niſi agatur de tutela.

CAP. *Liberti*. CAP. *Octaua*. Liberti eccleſiæ propter ingratitudinem, vt ſi contemnant obedire, vel male faciunt contra, &c. iterum fiant ſerui.

CAP. *De libertis*. Liberti eccleſiæ ſi canonice ordinentur, ſunt liberi cum filijs, ſed ſub patrocinio eccleſiæ.

CAP. *Longinquitate*. CAP. *Liberti*. Liberti eccleſiæ profiteantur coràm electo Epiſcopo ſe tales, & non diſcedant à patrocinio eccleſiæ.

CAP. *Quicumque*. Si Epiſcopus promiſit aliquid in remunerationem impenſi obſequij, tenetur ſoluere.

CAP. *Eccleſiaſticis*. Qui laborant pro eccleſiæ vtilitate, donandi ſunt aliquo munere, vt ſeruo, ſi egent. 5

CAP. *Cum Redemptor*. Inſtinctu pietatis ſerui poſſunt fieri liberi, & condonari peculium quod habent.

CAP. *Eccleſiarum*. Nemo angariare debet ſeruos eccleſiaſticorum ſub pœna excommunicationis.

CAP. *Aurum*. CAP. *Gloria*. Res eccleſiæ pro operibus pijs impendendæ.

CAP. *Sæpe fit*. Clericus ab Epiſcopo non accipiat res eccleſiæ, niſi precario nomine, vt ſi contemnat decidat.

CAP. *Si Epiſcopus*. CAP. *Bona*. Epiſcopus conſenſu capituli poteſt dare paro-

parochialem pro monaſterio conſtruendo, & aliqua bona eccleſiæ; ideſt quintam partem.

CAP. *Religioſam.* Res eccleſiæ cum proprietate iuris pro monaſterijs ædificandis dari poſſunt, vt fecit Gregorius.

QVÆSTIO III.

6 AN qui nihil habet, ſi fiat Epiſcopus, vel clericus, & aliqua acquirit, illa debeat dare eccleſiæ. Reſp. ſi intuitu eccleſiæ, ſic.

CAP. *Placuit.* Qui nihil habet, & ordinatur Epiſcopus, vel clericus, & intuitu eccleſiæ, vel bonis eccleſiæ acquirit aliqua, illa relinquat eccleſiæ: ſi vero illi intuitu perſonæ liberaliter dantur, vel ex ſucceſſione, faciat de his quicquid voluerit, dummodo non negotietur. GLOS. Sacerdos ſi de pecunijs Eccleſiæ aliquid emat ſuo nomine, illud acquiritur eccleſiæ. Item in dubio præſumitur. *Ead. q. 1. c. ſunt manifeſte.*

CAP. *Quicumque.* Sacerdos quæ ſuo artificio, vel datione amicorum, vel teſtamento acquiſiuit non tenetur dare eccleſiæ: & ſi moritur ab inteſtato, eccleſia ſibi vendicat illa. GLOS. Si non habet hæredem.

CAP. *Pontifices.* Quando aliquid relinquitur Epiſcopo pro redemptione animæ ſuæ, ſiue coniunctim relinquatur Epiſcopo cum eccleſia, ſiue ſeparatim Epiſcopo non pro commodo Epiſcopi, illud acquiritur eccleſiæ: ſi datur cum fideicommiſſo, illud detur domino. GLOS. Si datur tantum Epiſcopo, non tenetur diuidere cum eccleſia. Item ſemper præſumitur quod relictum Prælato ſit intuitu eccleſiæ: ſi datur ſimplici canonico, non tenetur diuidere cum eccleſia.

CAP. *Epiſcopus.* Poteſt Epiſcopus tertiam partem de rebus parochialium eccleſiarum ſibi debitam, eccleſiæ relinquere.

QVÆSTIO IV.

7 SI aliquid acquiritur, vel emitur partim pretio Epiſcopi, partim pretio eccleſiæ, cuius erit. Reſp. pro rata.

CAP. *Sacerdotes.* Si ſacerdos de pecunia eccleſiæ aliquid ſuo nomine emit, reſcindat contractum, & faciat nomine eccleſiæ: ſi de ſua, & de pecunia eccleſiæ, pro rata parte res diuidatur cum eccleſia, & hæredibus eius. GLOS. In dubio præſumitur de communi pecunia.

CAP. *Quicumque.* Prælatus, qui vt ſua augmentaret, detrimentum intulit bonis eccleſiæ, reintegret eccleſiam; ſi contra, & probat, eccleſia ſatisfaciat ei. GLOS. Prælatus, ſi negligit acquirere eccleſiæ, cum poſſet, & ſibi acquiſiuit, tenetur ad damna, vt tutor.

CAP. *Presbyter.* Presbyter qui emit, faciat inſtrumentum pro eccleſia, vel diſcedat ab eccleſia.

QVAESTIO V.

8 CLericus de rebus proprijs poteſt dare, & teſtari, ſi non renuntiauit; de rebus eccleſiæ non, niſi tantundem de ſuo compenſauit eccleſiæ. GLOS. Si adeſt conſuetudo, poteſt aliqua mobilia dare.

CAP.

CAP. *Nulli*. CAP. *Obitum*. CAP. *Quia*. CAP. *Fixum*. CAP. *Si Epiſcopus*. CAP. *Sicubi*. CAP. *Quicumque*. Sacerdos de bonis proprijs poteſt teſtari parentibus, non de bonis eccleſiæ, & ſi det reſtituatur, niſi tantundem de ſuo eccleſiæ dederit; & niſi Papa ratum habeat: & ſi Epiſcopus moritur ab inteſtato, clerici faciant inuentarium exactum; & qui aliquid accipit, conuincitur fur, & ſi Epiſcopus moritur ab inteſtato, nec habet hæredes, ſuccedit ſua eccleſia. Idem de quolibet clerico.

Cauſa decimatertia, De decimis, quibus clerici viuunt, vnde, qui, & quibus ſunt ſoluendæ: habet Quæſt. duas. 9

QVAESTIO PRIMA.

QVi habent prædia in vna diœceſi, & ipſi viuunt in alia, in qua ſumunt ſacramenta, & ſepeliuntur, cui ſoluant decimas. GLOS. Decimæ, vel ſunt prædiales, aut perſonales; prædiales ſunt dandæ, vbi prædia ſita ſunt, niſi obſtet conſuetudo; perſonales quæ proueniunt ex artificio, vel negociatione, ſunt dandæ eccleſiæ, vbi recipiuntur ſacramenta. Item nouæ decimæ, ſi parochia non eſt limitata: noualium decimæ dabuntur eccleſiæ arbitrio Epiſcopi, cui voluerit; in dubio dentur matrici, vel vbi diuina audiuntur.

CAP. *Eccleſias*. Singulis presbyteris eccleſias Papa Dionyſius diuiſit, vt nemo inuadat terminos alterius. GLOS. Ergo illis decimæ dandæ.

QVÆSTIO II.

AN præſcriptione temporis tollatur ius percipiendi decimas, & funerandi. GLOS. Præſcriptione temporis hic triginta annorum infra 10
ſexdecim. *q.4. c. volumus.* quadraginta annorum ius percipiendi decimas, & funerandi tollitur.

CAP. *Facultates*. Epiſcopus poſſidens facultates eccleſiæ, vel diœceſis per triginta annos, præſcribit. GLOS. Eccleſia contra priuatum præſcribit triginta annis, contra eccleſiam quadraginta.

CAP. *Ebron*. CAP. *Vnaquæque*. CAP. *Vltima voluntas*. CAP. *Illud etiam*. Licet conſuetum ſit ſepelire liberos, vbi iacent parentes, & coniuges tantum, tamen attendatur vltima voluntas eligentis ſepulturam, ſi non eſt ſeruus. GLOS. Vltima voluntas rationabilis ſeruanda, vnde qui vult ſuum corpus iactare in mare, non ſeruandum.

Vbicumque. CAP. *Placuit*. Eligatur ſepultura in matrice, vel in religioſa eccleſia, vel vbi accipit ſacramenta, nec temere ſunt relinquenda ſepulchra parentum, & ſi Prælatus contrarium ſuadet, excommunicetur. GRAT. Non temere, ſed ex cauſa rationabili poteſt mutare ſepulturam.

CAP. *Si quis iraſcitur*. Si pater moriens exhæredet filium, eccleſia non fol.39.
acceptet hæreditatem, ſed reconciliet filium presbyteri: ſed ſi vult habere 1
Chriſtum pro vno ex filijs, & pro rata portione relinquere eccleſiæ, acceptet.
GLOS. Presbyter ſine cauſa legitima non poteſt exhæredare filium. Item
presbyter ex iracundia poteſt omnia ſua bona eccleſiæ, dummodo legitimã
relinquat filio. *17.q.4. ſunt qui.* Item dedit omnia bona ſua eccleſiæ, quia

non habebat filios: ſi cœpit habere filios, honeſtum eſt, vt eccleſia reſtituat omnia bona.

CAP. *Qui oblationes*. CAP. *Clerici*. Qui oblationes defunctorum nolunt, vel difficulter ſoluunt, ideſt legata, excommunicentur.

CAP. *Queſta*. CAP. *Poſtquam*. CAP. *In eccleſiaſtico*. CAP. *Præcipiendum*. Pro loco ſepulturæ, vel pro ſepeliendo nihil muneris accipiendum à coactè dantibus: ſi ſponte tamen parentes offerunt, vel ipſi in morte reliquerunt, poteſt accipi. Item in eccleſia nullus ſepeliendus, ſed in cœmeterio, vel porticu.

CAP. *Quibus*. CAP. *Cum grauia*. CAP. *Nullus*. CAP. *Non æſtimemus*. Mortuis in peccato ſacra ſepultura non iuuat, immo grauātur à præſumptione: bonis in eccleſia ſepultis iuuat, quia orantes eorum recordantur; & honor ſepulturæ non eſt præſidium ſalutis, ſed obſequium humanitatis.

CAP. *In præſenti*. CAP. *Pro obedientibus*. CAP. *Animæ*. CAP. *Tempus*. Damnatis non proſunt, ſed mortuis in pœnitentia proſunt ſacrificia, preces, eleemoſynæ, ieiunia ante diem iudicij.

CAP. *Quia*. Dies certi. 1.3.7.30.40. habent originem à teſtamento veteri.

CAP. *Quàm præpoſterum*. CAP. *Vbicumqe*. CAP. *Habent*. CAP. *Qui diuina*. Mortuos non debemus flere, ſed cum pſalmis ſepelire (ibi multa.)

CAP. *Fatendum*. Mortui neſciunt quæ hic aguntur, niſi eis reueletur Deo volente per Angelos, vel eos qui hinc diſcedunt, vel ſi huc veniant.

CAP. *Quæſitum*. Suſpectis in partibus, ſi ſint pœnitentes, ſicut non denegatur communio, ſic nec ſepeliri in eccleſia, & Miſſæ.

CAP. *Fures*. Idem de latronibus, qui vulnerati moriuntur confeſſi, &c.

CAP. *Si fur*. Interfectoribus latronum pœnitentia imponitur.

2 *Cauſa decimaquarta, De clericis circa propria ſua temporalia: habet Quæſtiones ſex.*

QVAESTIO PRIMA.

AN liceat clericis ſua repetere. GLOS. Si renuntiarunt proprijs, non poſſunt ſuo, ſed eccleſiæ nomine.

CAP. *Epiſcopus*. Epiſcopus etiamſi in iudicio vocetur, non litiget pro tranſitorijs. GRAT. Pro captando lucro, ſed poteſt pro damno vitando, vel pro re communi.

CAP. *Quod debetur*. Non peccat qui exigit debitū, ſed qui petit, quod non debetur. CAP. *Quiſquis*. Eſt peccatū non obedire præceptis, nō ſic conſilijs.

QVAESTIO II.

AN liceat producere domeſticos in teſtes. Reſp. in cauſa criminali non, in ciuili licet.

CAP. *Super*. In cauſa criminali domeſtici non poſſunt eſſe teſtes, in ciuili ſic. GRAT. Sicut & pro eccleſia. Item clerici non ſint teſtes in contractu, niſi iubente Epiſcopo.

CAP. *Quamquam*. In ſæcularibus negotijs, & inſtrumentis faciendis ſa-

cerdotes

Digitized by Google

cerdotes, non ſint teſtes, niſi in caſu neceſſitatis de licentia Epiſcopi, & honorificè.

QVÆSTIO III.

AN ſit vſura aliquid vltra ſortem accipere, vel ſperare. Reſp. ſic. 3
CAP. *Si fœneraueris*. CAP. *Putant*. CAP. *Plerique*. CAP. *Vſura*. Eſt vſura vltra ſortem aliquid accipere, quicquid ſit illud, vel munuſculum.

QVÆSTIO IV.

NEc laicis, nec clericis licet vſuras accipere.
CAP. *Clerici*. (& ſeq. 11. cap.) Nulli eſt licita vſura; nec clericis licet negotiari, ideſt emere vilius, & carius vendere ex animo, ſub pœna excommunicationis, nec clericus debet accipere pluſquam commodauit. GLOS. Non licet clerico negotiari, ſed facere artificium ex rudi materia.

QVAESTIO V.

AN liceat facere eleemoſynas ex vſuris, vel male acquiſitis. GLOS. De 4
quibus non transfertur dominium, vt in furto, vel datur repetitio, vt in vſura. De alijs poteſt, vt in meretricio.

CAP. *Nolite*. (vſque ad 14. cap.) Non eſt facienda eleemoſyna de vſuris, vel rapinis, nec quid accipiendum diuiti, vt detur pauperi, nec de inuentis, quia non ſunt ſua, nec bonus vſus rei alienæ excuſat. Item cum alterius damno non debet ſubuenire proximis: commodius eſt neutrum iuuari, quàm grauari alterum. Ideo ſacerdos non debet interuenire in cauſa pecuniaria, quia ſæpe alter grauatur, quia ſacerdotis eſt nulli nocere, vel omnibus prodeſſe, poſſe ſolius Dei eſt.

CAP. *Qui habetis*. CAP. *Non ſanè*. De male acquiſitis poteſt fieri bonum. (vide ibi multa.)

QVÆSTIO VI.

VSurarij non poſſunt agere pœnitentiam, niſi reſtituant mala ablata, ſi 5
poſſunt reddi.

CAP. *Si res*. CAP. *Comperimus*. CAP. *Hi qui*. CAP. *Fur autem*. Qui poteſt & non reſtituit, non agit veram pœnitentiam, & fur impotens iure patitur in pœnam peccati, & qui rem alienam conſecrauit, Epiſcopus reddat non rem ſacram, ideſt calicem, ſed pretium, nec eccleſiaſtici debent intercedere pro latronibus, & fur eſt etiam in re pa. ua.

Cauſa decimaquinta, De incontinentia clericorum, & de actis mente alienata: habet Quæſtiones octo.

QVAESTIO PRIMA.

AN ea, quæ fiunt mente alienata, ſint imputanda. Reſp. non, ſi non eſt voluntarium.

CAP. *Merito.* (cum ſequent. 13.) Si non adeſt voluntas, non peccatum, licet in lege puniatur opus, aliquando culpa ſolet eſſe in cauſa, vt in ebrio. (vide ibi.)

QVÆSTIO II.

AN pro impenſis patrocinijs clericus debeat accipere munera. Reſp. non *c. obſeruandum*. GLOS. Eſt derogatum huic capitulo ex conſuetudine.

CAP. *Obſeruandum*. Clerici pro patrocinijs more ſæcularium non poſſunt quid petere, ſed ſponte oblata poſſunt accipere. GLOS. Eſt derogatum huic capitulo ex conſuetudine.

QVÆSTIO III.

AN confeſſione Mulieris ſacerdos ſit condemnandus. Reſp. non.

CAP. *De crimine*. CAP. *Ex eo*. CAP. *Certis*. CAP. *Sanè*. CAP. *Nemini*. Mulier non poteſt aliquem accuſare in iudicio publico niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur, & niſi in criminibus, quando eſt ei ſpecialiter conceſſum, vt in ſimonia, hæreſi, læſæ maieſtatis, eo modo ſecundum canones teſtificari, ſed ſecundum leges poteſt teſtificari. Item confitenti ſuum crimen non eſt credendum contra crimen alienum, ideſt ſocium, niſi ſit crimen læſæ maieſtatis, ſimoniæ, latrocinij. GLOS. Socius tamen debet ſe purgare, & niſi adſit præſumptio.

QVÆSTIO IV.

6 AN die Dominico ſint audiendæ cauſæ. Reſp. non.

CAP. *Nullus*. CAP. *Placita*. CAP. *Nullus*. Diebus Dominicis, & feriatis clerici non iudicent cauſas; in alijs ſic, excepta cauſa criminali ſanguinis: nec etiam licet in ieiunijs, & certis temporibus. GLOS. Hodie non ſeruantur in curia hæc tempora orationum. Item in diebus feſtis poteſt tractari de pace, vel ſi actio eſſet tempore peritura, vel ſi agatur de tutoribus dandis, vel amouendis officiatis, de alimentis, de atrocibus iniurijs, de liberalibus cauſis, vel contra inſignes latrones. Item ſi partes ſpontaneè velint litigare feriatis diebus, poſſunt; ſecus, ſententia non tenet. Item libellus poteſt dari in die feſto de cauſa matrimoniali, de electione Epiſcopi.

QVAESTIO V.

7 AN neganti ſit præſtanda purgatio. Reſp. non, niſi ſit infamatus.

CAP. *De crimine*. CAP. *Presbyter*. Presbyter accuſatus de crimine, ſi non eſt per idoneos teſtes legitime conuictus, vel confeſſus, non poteſt ſuo gradu deponi, vel puniri; ſi laborat infamia, purget ſe iuramento coram Epiſcopo, & alijs. GLOS. Propter confeſſionem extra iudicium factam nemo poteſt ſuſpendi, vel damnari. Item ſi Epiſcopus ſcit clericum infamatum eſſe verè reum, licet non probetur an debeat ei dare purgationem purgatoriam, aliqui affirmant, quia ſecundum leges procedit; alij melius negant, quia eſt occaſio peccari periurij.

QVÆ-

Digitized by Google

QVÆSTIO VI.

AN confeſſio Rei ſit extorquenda cruciatibus. GLOS. Iudex aliquando poteſt torquere reum, teſtem, actorem (vide.) 8

CAP. *Si quandoque*. Confeſſio facta per vim, metum, vel fraudem non præiudicat, vel nocet. GLOS. Metus vel coactio conditionalis non excuſat à prędicto in totum.

CAP. *Auctoritatem*. Qui coactè ſe obligauit ad aliquid, etiam iuramento, abſoluitur ab obligatione, nec remanet infamis. GLOS. Quia ſicut ſi rem dedit poteſt eam repetere, quia non iurauit non repetere, multò fortius poteſt ſe tueri exceptione, quia cui datur actio, datur & exceptio: ſed prius petat à iudice, vt ſoluat eum à iuramento, vel cogat illum non recipere, vel ſoluat, & poſtea repetat. ſed ſi iurauit non repetere, hoc ipſum dicat eccleſiæ, & ſoluatur: ſi iurauit non denuntiare, non tenetur ſeruare iuramentum, quia de re illicita. (De abſolutione iuramenti multa ibi.)

CAP. *Alius*. CAP. *Nos*. CAP. *Iuratos*. Papa poteſt abſoluere populos à iuramento fidelitatis, & deponere Imperatores, Regem inutilem, vel excommunicatum, & vt excommunicato non obediant.

QVÆSTIO VII.

AN abſque ſynodo Epiſcopus poſſit ſacerdotem damnare. 9

CAP. *Sexta*. (& per 7. cap.) Solus Epiſcopus non poteſt condemnare presbyterum, vel clericos, ſed cum ſynodo, vel cum alijs Epiſcopis, vel clero.

QVAESTIO VIII.

QVi ante ordinationem lapſum ſe confitetur, an miniſtret.

CAP. *Qui admiſit*. CAP. *Hi qui*. CAP. *Cum multa*. CAP. *Si quis*. CAP. *Sciſcitantibus*. Qui confitetur crimen commiſſum ante ordinationem; ſi non eſt depoſitione dignum, acta pœnitentia celebret; ſi eſt depoſitione dignum, & confitetur extra ius, non abſtineat; ſi ex timore confitetur, vel conuincitur, abſtineat. Item cum lapſis in peccato carnis quid agendum. Item ab adultero ſacerdote, & tolerato poſſunt ſacramenta accipi ſine peccato, ideſt à non reprobato ab Epiſcopo.

An ſacerdos fornicator ſit ſuſpenſus, infamis. (vide ibi.)

Cauſa decimaſexta habet Quæſtiones ſeptem. fol.40.
Hactenus de ſtatu, & eccleſiis ſecularium clericorum: nunc de monachis, & miniſterijs per ſex cauſas. 1

QVAESTIO PRIMA.

AN monachis liceat populis officia celebrare, baptizare, & pœnitentiam dare. GLOS. In ſuis monaſterijs, *c. placuit*, vt in capellis monaſterij ple-

rij pleno iure poſſeſſis. *eod. q.2. c. viſis*. Item ſi regimen populi, ſeu parochiæ committitur populis ab Epiſcopo cum conſenſu Abbatis. *diſt.58. c.1. c. doctores. c. moderamine. c. ex auctoritate*. Sed an ipſo iure poſſit committi, vel ex diſpenſatione? res eſt dubia hodie, licet antiquitus ex diſpenſatione. *c. in eccleſijs. de capellis monachor.* & *de ſtatu monach. cap.2.* Item antiquitus pro neceſſitate, hodie pro vtilitate eccleſiæ poſſunt admitti monachi, ſed cum ſocio, & non ſoli. Item Gloſ. tenet quod de iure communi poteſt præfici monachus parochiali, ſi habet ſocium ſui ordinis, ſed canonicus regularis ſine ſocio ſui ordinis.

CAP. *Placuit*. Monachus ſit ſingularis, nemini tribuat pœnitentiam, niſi ſibi inuicem, mortuum non ſepeliat, niſi fratres morientes in monaſterio. GLOS. Loquitur de monaſterio non habente populum. Item Parochianus peccans in aliena diœceſi confiteatur parocho illius loci, quia ratione delicti eſt ſubditus.

CAP. *Nemo*. Monachus non poteſt ordinate perſiſtere in regula, & ſeruire eccleſiaſticis obſequijs. GLOS. Monachus præfectus eccleſiæ non tenetur ſeruare regulam.

CAP. *De monachis*. Monachus electus ad eccleſiam ſecularem, non diſcedat à monachali propoſito. GLOS. Quantum ad ſubſtantialia vota, & habitum, quia ab his non abſoluitur; ſed à ieiunijs, ſilentio, & vigilijs, & poteſt comedere carnes, ne alijs ſit ſcandalum: & intelligitur, ſi transfertur ad eccleſiam ſecularem non ſubiectam Abbati; ſed ſi eccleſia eſt ſubiecta Abbati, quoad temporalia reſpondebit Abbati ſuo; ſed quoad ſpiritualia eximitur ab obedientia Abbatis. Si vero ex toto eſt ſubiecta Abbati, tunc non eximitur niſi in ieiunijs, &c. nec debet regere illam eccleſiam ſecundum officium monachale, ſed ſeruet conſuetudinem eccleſiæ.

2 CAP. *Monachus*. CAP. *Si cupis*. CAP. *Alia*. CAP. *Eccleſia*. Officium monachi eſt plangere non docere, & eſſe ſimplex extra Vrbem, non agere de pecunijs: clerici paſcunt, monachus paſcitur: nihil agat ſine conſilio ſenatus clericorum.

CAP. *Placuit*. Monachus non præſumat exire pro lucro, nec pœnitentiam dare, nec baptizare, vel leuare de baptiſmo, nec viſitare infirmum, nec mortuum ſepelire, nec tranſire ad eccleſiam ſecularem, nec ſe immiſcere alijs negotijs, ſed ſit in clauſtro, vt piſcis in acqua, & ſolitarius triſtis fleat. GLOS. Ingreſſus religionis æquiparatur morti naturali, & idem eſt ius circa dotem, vel donationem propter nuptias in morte naturali, ac in ingreſſu religionis. Item in ſolis illis caſibus mors ciuilis æquiparatur morti naturali, vbi hoc in iure cautum inuenitur.

CAP. *Peruenit*. Monachi non præſumant vendicare ſibi epiſcopalia iura, & officia; nec ſine licentia Epiſcopi, vel Papæ dent pœnitentiam, abſoluant,
1 reconcilient, vel eccleſias, vel decimas, ſub pœnis excommunicationis. *ead. cap. qui vere*. GLOS. Abbates non debent exercere epiſcopalia iura, niſi ea præſcripſerint. *cap. auditis, de præſcription.*

CAP. *Interdicimus*. Monachi, & Abbates non dent publicas pœnitentias, nec infirmos viſitent, nec agant, nec cantent Miſſas publicas; ſed ab Epiſcopo loci accipiant chriſma, oleum, conſecrationes altarium, ordinationes. CAP. *Iuxta*. Monachi non vagentur extra clauſtra, nec prædicent populis.

CAP. *Qui vere*. Monachi, qui ſunt in ciuitatibus, ſint ſubiecti Epiſcopo,

& ex-

Digitized by Google

& extra clauſtrũ non tractent eccleſiaſticas actiones, niſi ex neceſſitate iubẽte Epiſcopo. Item non recipiant in monachum ſeruum, niſi de licentia domini: qui contra hæc facit, eſt excommunicatus. Item Epiſcopus curam habeat de monaſterijs. GRAT. Monachi per cap. 1. non prohibentur ſepelire aliquem in ſuo monaſterio, ſed non confluant, vt ſeculares ad ſepeliendum per capellas.

CAP. *Agapitus.* Mortui poſſunt in propria eccleſia, & Miſſam celebrare, & mortuos ſepelire. GLOS. Miſſas celebrent, ſi habet populũ monaſterium. 3

CAP. *Admonere.* CAP. *Conſideratio.* CAP. *Vbicumque.* Vltima voluntas teſtatoris ſeruetur ab Epiſcopo. GRAT. Ergo quis poteſt ſepeliri in monaſterio, ſi vult.

CAP. *Quidam.* Epiſcopus cogat monachos egreſſos, ſine licentia redire ad monaſteria, & relinquere curiam ſecularem, vel exulent. CAP. *Probinum.* Idem.

CAP. *Adijcimus.* Monachi, vel laici, licet ſint docti, non audeant prædicare, ſed prædicent ſacerdotes Domini. GLOS. Nullus qui non eſt in ſacris, vel cum licentia, & laici, & mulieres cum licentia ſacerdotis poſſunt prædicari, id eſt legere. *c. dilectus, diſt. 15.* ſic, & ſubdiaconus ratione dignitatis.

CAP. *De præſentium.* Monachus non faciat negotia ſecularia, non ſit defenſor vt iudex, aduocatus, procurator. *cap. ſed nec: ne clerici, vel monach.* GLOS. Non poteſt ſine licentia etiam eſſe arbiter, ſed Abbas poteſt ſine licentia. Item niſi miſerabilium perſonarum. *c. vlt. diſt. 86. & 15. q. 2. c. vnico.* GRAT. Monachus ſi habet populum ſub ſe, poteſt omnia officia, & miniſteria, vt clericus ſecularis.

CAP. *Doctos.* CAP. *Si monachus.* CAP. *Moderamine.* CAP. *Ex auctoritate.* CAP. *Sunt nonnulli.* Monachus, cui cura animarum imponitur, poteſt omnia facere, vt clericus, prædicare, baptizare, abſoluere, communicare, decimas, oblationes ſibi accipere. GRAT. Monachus poteſt habere curam, ſi populus eum eligit, ſi Epiſcopus inſtituit conſentiente Abbate. 4

CAP. *Sic viue.* CAP. *Si clericatus.* CAP. *Si quis monachus.* CAP. *Monachos.* CAP. *Vos autem.* CAP. *In parochia.* Qui bene eſt conuerſatus in monaſterio iudicio Abbatis, & Epiſcopi, poteſt ordinari per interſtitia, & exercitia vſque ad ſacerdotium, & epiſcopatũ pro neceſſitate eccleſiæ, nec debet fugere.

CAP. *Si quem.* Si clericus fiat monachus, & bene viuat, Epiſcopus, cui prius militabat, ſi ita iudicat, poteſt illum ordinare in ſacerdotem.

CAP. *Monachi.* CAP. *Cum pro vtilitate.* CAP. *Monachi.* CAP. *Legi.* Monachus non ordinetur ſine conſenſu Abbatis, multo minus fugitiuus. Item monachi nec tertiam, nec quartam dabunt Epiſcopo de facultatibus monaſterij. Item monachus non præſumat accipere officium eccleſiaſticum, ſine imperio Abbatis. Item non ſit ſuſceptor, vel executor negotij forenſis, niſi pro vtilitate monaſterij iubente Abbate. GRAT. Licet monachus poſſit fieri clericus, vt ſupra; tamen ſi fiat Epiſcopus, vel Cardinalis, non poteſt in vtroque diſpenſari, & ſic intelligitur *c. nemo, eod. ſupra.*

CAP. *Ne pro cuiuſlibet.* Abbas, vel monachus, ſi promoueatur ad officium eccleſiaſticum, vel ſacrum ordinem, non habeat vlterius poteſtatem in monaſterio. GLOS. Ad ordinem ſacrum, id eſt epiſcopatum. Item non deſinit eſſe Prælatus prioris eccleſiæ, niſi habeat corporalem poſſeſſionem ſecundæ. *c. cum in cunctis, de elect.* 5

H 4 CAP.

Digitized by Google

CAP. *Presbyteros*. Clerici ſæculares non eligantur ad Prælaturas regulares, nec contra, quia non debent vtrumque tenere. GRAT. Prædicta intelliguntur, vel generaliter, vel ſpecialiter per priuilegium datum alicui.

CAP. *Hinc est*. In loco particulari Franciæ Abbas non poteſt eſſe Epiſcopus, & in electione Abbatis interſit Rex. GLOS. Speciale priuilegium loci, & perſonæ non tranſit in exemplum. GRAT. Supradicta, vt in *c. presbyteros*, non prohibet Abbatem fieri ſacerdotem, ſed ne maneat in clericali militia: ſic monachus non doceat, ideſt ex eo, quia monachus; ſed ſi ſit clericus doceat. vel loquitur de monachis idiotis.

6 CAP. *Generaliter*. Epiſcopus, presbyter, diaconus, ſubdiaconus, monachus, dum inſeruiunt Deo, ſunt immunes ab omni tutela, & cura cuiuſuis perſonæ, nec cogantur præſtare ſordida munera, nec imponatur eis extraordinarium tributum, vel penſio.

CAP. *Cunctis*. Fideles, & maxime clerici, nihil agant ſine licentia Epiſcopi, Non miniſtrent, Non baptizent. GLOS. Sufficit licentia generalis, vel ſi inuitetur ab alio presbytero. GRAT. Monachi de agris, & vineis, quas proprijs expenſis colunt, non ſoluant decimas, ſed ſi talia prædia prius ſoluebant, tunc quoque ſoluant decimas. GLOS. Quilibet tenetur ſoluere decimas, ſi non oſtendat ſe exemptum. *c. à nobis, de decimis*, etiam regulares de nouo acquiſitis *c. nuper, eod.* etiam ſi manibus proprijs colant, licet ſecundum ius antiquum non tenerentur.

7 CAP. *Si quis*. Quando dantur, vel venduntur prædia, ſemper eccleſia quæ erat ſolita, habebit decimas; ſi ſecus, alienatio eſt irrita, & cogantur cenſura eccleſiaſtica. GLOS. Clerici ſoluunt decimas de proprijs præbendis, & res tranſit cũ onere ſuo, & pactum tenet quoad contrahentes, & ſi fructus diuiſi, vterque conueniendus.

CAP. *Ecclesia*. Eccleſiæ antiquæ non priuentur decimis, vel poſſeſſione, vt dentur nouis oratorijs. GLOS. Si eccleſia enormiter lædatur, ſecus Epiſcopus poteſt ſaltem cum conſenſu ſacerdotis. *c. bona rei, & c. nulli xij. q. 2.* & *c. nulli 1. q. 1.* & ſolus Papa poteſt ab vno auferre, & dare alteri *c. conquestus. 9. q. 3.* Quamuis non videatur alienare qui ab vna eccleſia aufert, & dat alteri, ſicut nec qui frater dat ſorori.

CAP. *Quicunque*. Eccleſia antiqua propter nouas non perdat ſuam iuſtitiam, vel decimam. GLOS. Quando contenditur de iure, ſemper ſtandum eſt pro antiquiore eccleſia, & decimæ dentur baptiſmali.

CAP. *De decimis*. Decimæ debentur eccleſiæ, vbi baptizantur. GRAT. Licet antiquæ eccleſiæ non debeant priuari ſuo iure propter nouas, tamen monachi ſunt liberi à decimis ſoluendis ſuorum prædiorum, non propter auctoritatem vendentis, vel ementis, ſed auctoritate Maguntini Concilij, & Paſchalis ſecundi.

8 CAP. *Quæsti*. Epiſcopi, & Abbates de Agris, & Vineis, quæ ad ſuum, vel fratrum ſtipendium habent, faciunt deferre decimas ad ſuas eccleſias, ſed eorum familiæ ibi dent decimas, vbi per annum miſſas audiunt, & eorum filij baptizantur. GLOS. Familiæ, ideſt coloni, & coloni partiarij, ideſt qui partem fructuum accipiunt, tenetur dare decimas illius portionis, & eorum Domini decimas pro alia portione. *c. quoniam, c. à nobis, c. tua nobis, extra, eod.* Idem de colono penſionario. Item clerici non dabunt decimas de bonis eccleſiæ. *c. fraternitatem. c. quoniam de decimis.* Item dentur decimæ perſonales,

vbi ſacra accipiunt, prædiales vbi ſunt prædia *c. ſtatuimus, eod. c. apoſtolicæ, eod.*

CAP. *Decimas.* Monachi, & clerici communiter viuentes de laboribus, & nutrimentis ſuis non ſoluant decimas. GLOS. Nec ſi colant agros ſuis ſumptibus. Item monachi, & clerici communiter viuentes æquiparantur communi priuilegio. *c. quoniam, de vita, & honeſt. c. 1. qui clerici, vel monachi c. monachi c. ex tenore, de ſent. excommun.* GRAT. Papa poteſt Epiſcopatus vnire, diuidere, & Epiſcopos eximere inconſultis Archiepiſcopis.

CAP. *Et temporis.* CAP. *Poſtquam.* CAP. *Felix.* CAP. *Multis.* CAP. *Frater.* Mortuo Epiſcopo Papa redigit duos Epiſcopatus in vnum, & diuidit Epiſcopatum in duos cum nouo Epiſcopo, ſed cum conſenſu ordinarij eximit Epiſcopum à iuriſdictione Metropolitani ſub pœna excommunicationis. GLOS. Multis modis poteſt fieri vnio, primo vt vna ſubijciatur alteri, & ſic dignitas Epiſcopalis erit in ea: ſecundo, vt ex duabus fiat vna ſola eccleſia cum canonicis vtriuſque: tertio, vt vtraque remaneat Epiſcopalis, & ſic erunt duo Epiſcopatus, & poſſunt ſubeſſe diuerſis Metropolitanis, vt exemptio ſimpliciter eximit vniuerſaliter. 9

CAP. *Præcipimus.* Auctoritate Papæ, ſi creuit populus, poteſt de nouo Epiſcopus ordinari. GRAT. Idē poteſt Epiſcopus in parochijs. GLOS. Eſt falſum. 10

CAP. *Plures.* In vno termino ſit vnus fons Baptiſmatis, & ſi ſit lis, populus diſcernat teſtimonio, vel iuramento diſpenſet.

CAP. *Statuimus.* CAP. *In Sacris* CAP. *In canonibus.* CAP. *Similiter.* CAP. *Quia.* Qui decimas, oblationes, iura, & bona eccleſiæ, vel Epiſcopi vſurpat, excommunicatur. GRAT. Epiſcopi præter tertiam, vel quartam ſecundū conſuetudinē loci nihil accipiunt de bonis eccleſiæ. CAP. *Conſtitutum.* CAP. *Poſſeſſiones.*

CAP. *Nulli.* Epiſcopus à Clero, vel pio loco non accipiat donationes præter ſtatuta patrum, quia debet paſcere, & non lucrari. GLOS. Non petat à paupere.

CAP. *Ad hoc.* De redditibus eccleſiæ, vel eius prouentu Epiſcopus diſcrete diſtribuat quartam partem clero. GLOS. Loquitur quando bona fol. 41.
non ſunt ſeparata. 1

CAP. *Prædicator.* Epiſcopus nihil debet exigere ob turpe lucrum à monachis, vel clericis ſuis. CAP. *Reuertimini.* Sunt multæ maledictiones non ſoluentibus decimas. (Vide)

CAP. *Decimæ.* Soluentibus decimas multa bona Deus dat, & contra. CAP. *Apoſtolicis.* Qui religioſis viris non dat, ſe ſterilem facit.

CAP. *Quoniam.* De decimis clerici poſſunt ſuſtentare monachos, & religioſos, & Epiſcopi non poſſunt eas dare ſæcularibus.

QVÆSTIO II.

AN monachi habeant capellas ab Epiſcopo, debeant ipſi ſtatuere, vel Epiſcopus. GLOS. Pleno iure, ideſt in temporalibus, & ſpiritualibus monachi inſtituunt: ſi non, ideſt in temporalibus tantum, Epiſcopus inſtituit ita, vt monachis reſpondeant in temporalibus, Epiſcopo in ſpiritualibus. 2

CAP. *Viſis.* Capellæ monachorum debent gubernari per presbyteros à monachis inueſtitos. GLOS. Si pleno iure illas habeant, vel fuerint datæ ſimpliciter.

CAP.

CAP. *Admonemus*. CAP. *Præcipimus*. CAP. *Nullus*. CAP. *Nam qui*. Decimæ ſoluendæ de proprio,ne Deus auferat neceſſaria,& non ſoluens poteſt excommunicari, nec poteſt facere veram eleemoſynam.

CAP. *Sanè*. CAP. *Statuendum*. Epiſcopus in eccleſijs, & parochialibus monachorum inſtituat ſacerdotes cum conſenſu Abbatum, qui in temporalibus reſpondeant Abbatibus,in ſpiritualibus Epiſcopo. GLOS. Loquitur de capellis, quas non habuerant pleno iure, & in *c.viſis*, de pleno iure, ſed habet temporalia tantum.

QVÆSTIO V. *Mutat ordinem*.

3 AN Abbas poſſit ſibi vendicare eccleſias ædificatas in ſuo territorio iure territorij. Reſp. non quoad ſpiritualia, ſicut nec Epiſcopus, qui in aliena diœceſi, ſed in ſuo fundo ædificat.

CAP. *Si quis Epiſcoporum*. CAP. *Poſſeſſio*. CAP. *Lator* Qui etiam Epiſcopus in proprio prædio, ſed in aliena diœceſi ædificat eccleſiam,eſt ſolum patronus, tamen dedicatio illius eccleſiæ,& gubernatio pertinet ad Epiſcopum diœceſis. GLOS. Si fundus ſit eccleſiæ,gubernatio ſpiritualis erit diœceſis, temporalis non.

QVÆSTIO III.

4 AN omnia iura eccleſiæ præſcriptione tollantur. Reſp. ſic per quadragenariam. *c.quaſ,ead.* ſed antiquitus per tricennalem. GLOS. Vſucapio eſt acquiſitio dominij per continuam poſſeſſionem temporis lege definiti,pro quo requiruntur quinque. Primo, bona fides ab vtraque parte: ſecundo, iuſtus titulus: tertio, continua poſſeſſio: quarto, res ſit mobilis: quinto, nec ſit vitioſa. Nota, bona fides ex vtraque parte requiritur in initio contractus, non in medio, ſed ſecundum canones requiritur continuata. *c.vigilanti*, & *c.fin. de præſcription.* Item iuris error in titulo non prodeſt. Item in re immobili non datur vſucapio. Præſcriptio non currit contra eccleſiam, quæ vel eſt longi temporis, quæ contra præſentes, x. contra abſentes xx. annorum ſpatio completur cum bona fide. Longiſſimi temporis eſt xxx. vel xl. annorum: & ſecundum leges non requiritur bona fides, vel titulus,ſecundum canones ſic:& quæ eſt xl. annorum,currit contra eccleſiam. Item præſcriptio interrumpitur naturaliter,& prodeſt omnibus;vel ciuiliter, & prodeſt interrumpenti tantum, & eius hæredi. Item per præſcriptionem acquiritur exceptio,ſecundum aliquos dominium vtile,ſecundum alios etiam directum. Item non omnia iura, nec à quocumque poſſunt præſcribi.

CAP. *Per ſingulas*. CAP. *Præſulum*. CAP. *Sicut*. CAP. *Quicumque*. Res & iura parochialia, epiſcopalia præſcribuntur xxx. annis, ſed limes diœceſis non poteſt præſcribi.

CAP. *Licet*. Eccleſia vnius Epiſcopi poſita in limine alterius Epiſcopi non præſcribitur,quia limes non præſcribitur. GLOS. Si diſtat à limite,ſic. Quid ſi fluuius fecit vicinam, vel in duabus. GRAT. Si diœceſes ſunt diſtinctæ certis limitibus in limite, vel circa limitem, non præſcribitur. In illis vero, quæ non habent certos limites,ſit præſcriptio.

5 CAP. *Inter memoratos*. Quando duo Epiſcopi litigant, ſi eccleſia eſt inter limites poſſidentis,ſit ſua in perpetuo:ſi extra terminos,& præſcripſit,ſit etiam

Digitized by Google

etiam ſua: ſi extra,& non præſcripſit, ſit Epiſcopi appellantis,ideſt territorij.

CAP. *Dilectio tua*. Si duo litigant de ſpatio prædiorum, non limitum, & certa diuiſio limitum inter eos detur, ſeruetur omnino: ſi nil eſt terminatum,pars producat teſtes de præſcriptione temporis cũ iuramento,& etiam iuramentum alterius partis, quæ vult exceptionem probare. GRAT. Scilicet poteſt intelligi de eo, qui vſurpat mala fide, qui non præſcribit; ſed ſi poſſidet ſententia iudicis, vel longa conſuetudine priuilegij, præſcribit.

CAP. *Placuit*. Secularis, qui facit contra eccleſiam, quæ præſcripſit per triginta annos, vel ex longa conſuetudine præſcripſit, eſt excommunicatus, donec reſtituat. 6

CAP. *Poſt quingentos*. Poſſeſſa triginta annis repeti non poſſunt.

CAP. *Si ſacerdotes*. Si Prælatus iniuſte alienet poſſeſſiones eccleſiæ, dum ipſe viuit non currit præſcriptio, ſed à morte eius per triginta annos currit.

CAP. *Clerici*. Qui poſſident beneficia, numquam præſcribunt res beneficij quocumque longo tempore. CAP. *Si Epiſcopus*. Si Epiſcopus intuitu humanitatis, v.g. bona eccleſiæ concedit clericis, vel monachis,excolenda non præſcribitur.

CAP. *Prima*. Quando adeſt metus hoſtilitatis,ſi bona alicuius à quocumque poſſideantur longo tempore, non præſcribitur, ſed ſunt reſtituenda.

CAP. *Porro*. Idem.

CAP. *Placuit*. Quando Epiſcopus negligit conuertere parochiam hæreticam in ſua diœceſi,& admonitus intra ſex menſes non curat, Epiſcopus illam conuertens ſibi illam acquirit, niſi ille probet ſuam diligentiam fuiſſe neglectam in fraudẽ, vt apud alium impune maneat, tunc datur diœceſano. GRAT. Cap. licet, poteſt intelligi de præſcriptione longi temporis, ideſt x. vel xx. annorũ,quæ eccleſijs obijci non poteſt. Item præſcriptio bona fide, & iuſto titulo præſentium per x. abſentium per xx. valet contra dominum, & creditores,& ſi ſpoliet poteſt agere: ſi nullo titulo, ſed bona fide in initio per xxx. annos poſſidet, idem eſt: ſi mala fide per xxx. annos, idem. ſed ſi ſpoliat non violenter, non poteſt agere, & dominus,vel creditor poteſt agere contra ſpoliantem intra xxx. annos. Item ſi præſcriptio naturaliter interrumpatur, iterum incipiendum à principio, & ſi per litis conteſtationem,debent currere xl. anni, & tempus primi, qui habuit cauſam, præſcribenti numeratur. Item dominus rei,ſi non poteſt quid faciat, vide ibi. Item prædicta valent inter priuatos, quia contra loca religioſa requiruntur xl. anni, & eccleſia contra eccleſiam xxx. annis, Monaſterium contra eccleſiam xl. annis. Item priuatus non poteſt præſcribere decimas, vel primitias, ſicut nec libertatem hominis. Dicta Gratiani ſunt vera inter laicos, nam contra eccleſiam non præſcribitur, niſi xl. annis. 7

CAP. *Iubemus*. Qui, v.g. ruſtici poſſederunt per xl. annos rem aliquam, vt poſſeſſionem,ſine legitima interpellatione, ſunt tuti quoad dominium, & poſſeſſionem, ſed ſoluant ciuilem canonem, vel pub'icam collationem, vel functiones. GRAT. Prædia eccleſiarum,vel Prælatorum eodem modo præſcribuntur, ſed non decimæ, vel primitiæ, etiam per reſcriptum Papæ conceſſum laicis, quia eſt de iure Diuino. Item, qui emert à colonis, vel emphyteuticarijs,numquam præſcribunt longo tempore. GLOS. Sed longiſſimo ſic. Item licet res eccleſiæ præſcribantur xl. annis, tamen res Romanæ Eccleſiæ, non niſi centum annis. 8

CAP.

CAP. *Nemo*. Nulla præſcriptio valet contra priuilegia Romanæ Eccleſiæ niſi ſpatio centum annorum.

QVÆSTIO IV.

9 AN ſicut eccleſia contra Eccleſiam, ita monaſterium contra eccleſiam poſſit præſcribere. Reſp. non, niſi xl. annis.

CAP. *Poſſeſſiones*. CAP. *Volumus*. CAP. *Neque*. Religioſæ domus præſcribunt contra eccleſias ſeculares xl. annis. GLOS. Res Epiſcopi poſſunt præſcribi à laicis, ſed ſpatio xxx. annor. quia non gaudent priuilegio, quo res eccleſiæ. Item poſſeſſor erit in poſſeſſione vſque ad finem cauſæ, niſi ſit perſona ſuſpecta. Item emphyteuticum Romanæ Eccleſiæ, poteſt præſcribi xl. annis, ſic ius eiuſdem cum vniuerſitate, vel præſcribitur quoad litigantes, ſine præiudicio Eccleſiæ. Item Romana Eccleſia nõ præſcribit contra aliam, quia cum habeat plenitudinem poteſtatis, non acquireret nouum ius. Item qui obijcit præſcriptionem, vel interruptionem, debet eam probare ante ſententiam. Item non tenetur probare continuo poſſediſſe, ſed principium, finem, & aliquod medium. Item præſcriptio Eccleſiæ eſt xl. annis; ſed ex priuilegio minori tempore poteſt eſſe.

QVAESTIO VI.

10 AN Prælati Eccleſiarum poſſint repetere res eccleſiæ ſua auctoritate, ſine iudice. Reſp. non. An ſi ſic repetat, cadat in iure. Reſp. in cauſa eccleſiæ non, in ſua ſic.

CAP. *Conſuetudo*. Rectores eccleſiæ, vel Epiſcopus, qui putant aliqua bona ſpectare ad eccleſiam, & propria auctoritate, ſine iudice illa occupant, ſunt excommunicati. Idem, ſi non putauit Epiſcopus. GRAT. Qui quod ſibi deberi putat, propria auctoritate vſurpat, cadit in cauſa.

CAP. *Placuit*. Epiſcopus ſi ſine iudice, ſed ſua auctoritate ſibi accipit eccleſias, vel populos, quos putat pertinere ad ſuã diœceſim, cadit in cauſa poſſeſſionis, etiamſi deinde à Primate obtinuerit literas confirmationis, ſed reſtituat poſſeſſionem, mox quæret de petitorio. GLOS. Sicut factum tutoris non redundat in damnum pupilli, ſic nec illud Epiſcopi in damnum eccleſiæ. Item confirmatio in re violenter poſſeſſa non valet, nec priuilegium ſuper re litigioſa. *c. cauſam, de teſt.* Nam ſolus Papa ſi ex certa ſcientia, facit ratum id, quod nullum eſt. GRAT. Delictum perſonæ non debet redundare in damnum eccleſiæ, ſed puniatur perſona tantum.

CAP. *Si Epiſcopum*. CAP. *Cognouimus*. CAP. *De lapſis*. CAP. *Si fortaſſis*. CAP. *Epiſcopo*. CAP. *Illud*. Si Epiſcopi, Abbates, clerici, &c. delinquant, puniantur in perſonis, & non in bonis eccleſiaſticis, & ſi perſonæ truduntur in monaſteria ad agendũ pœnitentiam, dentur alimenta, ne ſint meriori regularibus. GRAT. Licet ergo delictũ perſonæ non tranſeat in damnum eccleſiæ, tamen Epiſcopus, qui propria auctoritate inuadit bona eccleſiæ occupata, cadit à cauſa, ideſt quia ſilet coram iudice: & ſi habet bona, punitur in ſuis.

QVÆSTIO VII.

AN laici de conſenſu Epiſcopi, & clericorum poſſint dare eccleſias monachis. Reſpond. non. GRAT. Laici, nec ſua, nec

Digitized by Google

nec auctoritate Epiſcopi poſſunt habere decimas, vel eccleſias: vnde Epiſcopus, qui beneficio, vel pretio dat illa laicis, eſt ſimoniacus. GLOS. Quæſtio extenditur ad decimas, & primitias, & alias res eccleſiaſticas. Item ſi laicus dat auctoritate Epiſcopi, donatio tenet. Item poteſt dari Iuſpatronatus loco pio. Item accipiens à laico eccleſiam eſt ſuſpenſus, niſi habeat inueſtituras à Papa.

CAP. *Decimas*. CAP. *Congregato*. CAP. *Peruenit*. Decimæ non dandæ laicis. CAP. *Quicunque*. Sed dentur clericis, non minus, nec plus, ſed fideliter.

CAP. *Omnes*. Qui non ſoluunt decimas, poſt trinam admonitionem excommunicentur. CAP. *Decimas*. CAP. *Decimas*. CAP. *Maiores*. Decimæ ſoluantur, non redimuntur: quod non accipit Chriſtus, tollet fiſcus. fol. 42. 1

CAP. *Et hoc*. Columbas vendit, qui indiſciplinatis eccleſias committit.

CAP. *Omne*. Baſilicæ ſpectant ad illorum poteſtatem, in quorum territorio ſunt.

CAP. *Nullus*. Nullus clericus cuiuſcuis dignitatis tribuat alicui curã aliarũ, vel præbendam eccleſiæ ſine conſenſu Epiſcopi, ſi ſecus excommunicetur.

CAP. *Si quis*. Illi qui à laico accipit eccleſiam, vel dignitatem eccleſiaſticam, interdicitur introitus eccleſiæ: ſimiliter & laico præſumenti dare talem inueſtituram.

CAP. *Quoniam*. CAP. *Si quis*. CAP. *Sane*. CAP. *Si quis*. CAP. *Conſtitutiones*. CAP. *Nullus*. CAP. *Sicut*. CAP. *Per laicos*. Idem vt ſupra, & excommunicatur, nec facit fructus ſuos. Item nullus habitum monachi ſumat habens ſpem, vel promiſſionem quod Abbas fiet. Item nullus duas habeat eccleſias. 2

CAP. *Quoniam*. Quilibet Epiſcopus habeat œconomum de proprio clero, qui diſpenſet res eccleſiaſticas arbitrio Epiſcopi. GLOS. Idem, & aliæ conuentuales eccleſiæ habeant œconomum. *c. cum ſcimus. 9. q. 4.* & quandoque Parochia. Item œconomus eligendus ab Epiſcopo, vel ex conſuetudine à capitulo. Item œconomus dicitur, qui res eccleſiæ; vicedominus, qui res Epiſcopi; ſyndici ſunt ad cauſas in vniuerſum, actor ad vnam cauſam.

CAP. *In nona*. CAP. *Non placuit*. CAP. *Laicis*. CAP. *Si quis*. Oeconomus ſit de clero, & non laicus; & ſi laicus hoc præſumit, eſt ſacrilegus.

CAP. *Pia*. CAP. *Frigentius*. CAP. *Eccleſias*. Fundans eccleſiam nil omnino habet, niſi aditum proceſſionis. GLOS. Iuſpatronatus non eſt mere ſpirituale, nec temporale, ſed partim, licet ſit ſimplex; & acquiritur dotatione, conſtructione, fundatione. Item poſt conſecrationem non acquiritur iuſpatronatus. Item patronus tria acquirit, honorem, onus, vtilitatem. Item iuſpatronatus transfertur patrono quatuor modis. Primo ſucceſſione, ſecundo ratione, tertio permutatione, quarto cum vniuerſitate. Item iuſpatronatus non deſcendit ad hæredes cum portione hæreditaria, ſed quilibet eſt in ſolidum. 3

CAP. *Contra*. CAP. *Quicumque*. Patronus, vel eius filius, ſi ad inopiam vertit, eccleſia illum alat. GLOS. Ideſt abundantius, quàm alios, ſi ſuperſunt. GRAT. Laicus res eccleſiæ, nec diſponere, nec alijs dare valet, ſed habet ius prouidendi, ſeu inueniendi ſacerdotem.

CAP. *Filijs*. Patronus laicus, & deſcendentes propinqui vigilent, ne bona eccleſiæ diſſipentur, & recurrant ad iudicem ſuperiorem, non tamen aliquid inuadant. 4

CAP.

CAP. *Decernimus*. Patronus offerat Epiſcopo dignos, quos ſi non inuenerit, Epiſcopus prouideat cum conuenientia: & ſi Epiſcopus ſpretis patronis Rectorem ordinet, ordinatio ſit irrita, & patronus præſentet dignum, quem Epiſcopus ordinet. GLOS. Nota, ſi Epiſcopus primum præſentatum ſpreuit, & ſecundum recepit, prouideat primo.

CAP. *Monaſterium*. CAP. *Bonis*. Idem vt ſupra. GLOS. Epiſcopus non poteſt facere de eccleſia Monaſterium ſine conſenſu patroni, nec dominus rei poteſt vſum immutare etiam in melius inuicto vſufructuario. Item ſufficit quod præſentatus non ſit malus, vt Epiſcopus eum admittat, & tenetur Epiſcopus eum admittere, niſi aliquid obijciat in perſonam eius. An teneatur probare crimen obiectum? videtur ſatis, ſi dicat, eligite alium, ſed poteſt patronus cũ ſuperiore agere, vt Epiſcopus crimen probet, vel eum admittat.

CAP. *Conſiderandum*. Si hæredes patroni nolunt honorare præſentiam Epiſcopi, Epiſcopus auferat reliquias ab eccleſia, vel permittat conſiſtere.

CAP. *Si plures*. Si hæredes contendunt de prouidenda eccleſia, Epiſcopus auferat reliquias, & claudat eccleſiam, donec ſtatuant ibi presbyterum, & vnde viuat. GLOS. Quid faciet Epiſcopus in diſcordia patronorum. Reſp. ſi diſcordia eſt inter Epiſcopum, & patronum, Epiſcopus ponat œconomum in eccleſia, donec ſit determinatum negotium: ſi eſt inter patronos ſuper electione facta, Epiſcopus preferat eum, qui habet plures voces, dummodo abſit ſcandalum: ſi ſint plures in vocibus, Epiſcopus poteſt facere gratiam, cui vult: ſi diſcordia eſt de iure patronatus, Epiſcopus inſtituat aliquem in eccleſia, & qui vincit illum præſentet, & hoc faciat ſi non ſunt concordes per ſex menſes à vacatione: ſed ſi hoc ſine ſcandalo fieri non poteſt, Epiſcopus claudat eccleſiam, vt hic dicitur. An ſi ſint duo patroni, & vnus reliquit plures filios, alter vnum, an iſte vnus par ius cum illis pluribus? videtur ſic, quia obligatio non debet variari ex pluritate ſucceſſorum, & ſic debent reputari pro vno, cui ſuccedunt. Reſp. quod non, quia quilibet iſtorum eſt patronus in ſolidum, ergo illi plures habent plus iuris, quàm ille vnus, & omnes ſunt æqualiter patroni, quia ius eſt indiuiſibile. *c. 1. eod.* Hoc eſt verum, cum hæreditas eſt diuiſa.

CAP. *Laici*. CAP. *Inuentum*. Laici non dent, nec auferant à presbyteris eccleſias ſine conſenſu Epiſcopi; ſi ſecus, Epiſcopus iudicet, & puniat.

CAP. *Decimas*. CAP. *Nemini*. Monachi non accipiant decimas, vel eccleſias à laicis ſine licentia Epiſcopi, & nemo in ſuum vſum conuertat monaſterium.

CAP. *Si quis*. Qui vult ſuum monaſterium ponere in alio loco ad meliorandum, faciat cum conſenſu Epiſcopi, ſed in primo loco remaneat presbyter in miniſterio.

CAP. *Conſtituit*. Qui Epiſcopus, vel Abbas lucri gratia circumuenit alliciendo aliquos, & tondent, ſeu habitum imponunt, puniantur, & circumuenti perſeuerare cogantur, & res illorum reddantur hæredibus.

CAP. *Congregatio*. Congregatio monachorum eligat ſuum Abbatem. Item ſi abbas iuſta cauſa vult diſcedere è loco, Epiſcopus non eum detineat violenter. Item Epiſcopus vel Abbas non faciat Abbatem, vel monachum aliquem de ſuis conſanguineis, vel amicis ſine voluntate fratrum.

Cauſa decimaſeptima, De his, qui à voto recedunt cum eorum bonis: habet Quæſtiones quatuor. 6

QVÆSTIO PRIMA.

AN liceat à voto recedere. GRAT. Reſp. quoad Deum ſimpliciter non, quoad eccleſiam in ſolemni non.

CAP. *Sunt quædam*. CAP. *Vouentibus*. CAP. *Ananias*. CAP. *Qui bona.* Vota ſunt reddenda ſub graui pœna, vt in Anania. GLOS. Votum pro opere Deus reputat.

QVAESTIO II.

QVi vouit ſine profeſſione, & ad ſæculum redit, non punitur ab eccleſia. CAP. *Gonſaldus*. Qui vouit fieri monachus, & ideo beneficium renuntiat in manu aduocati, ſi deinde non fit monachus, nec profeſſionem emittit, iterum recipiat beneficium, & quiete poſſideat, quia non renuntiauit, vt debuit, ſed in paſſione corporis, & illicita renuntiatio non præiudicat alicui; ſed ſi renuntiaret in manu Prælati, tenet renuntiatio, ſi erat compos, quod probauit.

CAP. *Nos nouimus*. Qui promiſit fieri monachus, & duxit vxorem, maneat cum vxore, nec poteſt eſſe continens ſine licentia vxoris.

CAP. *Si quis incognitus*. Si vult incognitus ingredi monaſterium, probetur per tres annos, & ſi interim ſeruus, libertus, vel colonus quæratur à domino ſuo, reddatur domino cum bonis, quæ attulit, accepta impunitate, ideſt iuramento; ſi intra triennium non fuit quæſitus, poſtea quæri non poteſt, niſi longe diſtaret, ſed reddantur domino quæ attulit. GLOS. Poteſt dici quod poſt triennium debet compenſare damnum domino, quia hic fecit furtum ſui corporis.

QVAESTIO III.

AN poſt triennium, & profeſſionem poſſit monachus retro abire de licentia Abbatis, & ſua habere. Reſp. non. 7

QVAESTIO IV.

AN Abbas debeat reddere monacho diſcedenti ea, quæ monaſterio dederat. Reſp. non.

CAP. *Quicumque*. Qui aliquid prædium, licet paruum, vel ius eccleſiæ alienat, deponatur. GLOS. Sed ſi ſtatim reſtitueret eccleſiæ, effugeret pœnam. *c. ſi quis, de rebus eccl. non alien.* Item ſi quid exiguum, intellige, quod ſit vtile eccleſiæ. Item in alienatione huiuſmodi eſt attendenda conſuetudo, vel lex municipalis. CAP. *Ratio*. Nec ſibi det.

CAP. *Sunt qui*. CAP. *Sacrilegium*. CAP. *Omnes*. Qui dedit, vel quilibet alius, non ſibi approprietres eccleſiæ, nec alienet; ſecus, ſunt excom-

Digitized by Google

excommunicati, etiam & conſentientes. GLOS. Conſuetudini ſtatur. Item qui ratam habet percuſſionem clerici, ſi nomine ſuo fuit facta, eſt excommunicatus, quia comparatur mandato; ſi ſecus non.

CAP. *Sicut*. Qui confinia eccleſiæ, ideſt maioris xl. paſſibus, minoris xxx. frangit, extrahendo perſonam hominis, vel eius bona, excommunicatur quouſque ſe emendet, & quod rapuerit reddat, niſi ſit publicus latro. GLOS. Publicus latro, & nocturnus depopulator agrorum ſecundum Canones, non gaudet immunitate eccleſiæ, ſed leges excipiunt etiam homicidas, adulteros, raptores virginum.

8 CAP. *Si quis in*. Qui committit pugnam, vel homicidium in atrio eccleſiæ, ſoluat alteri pro violata immunitate. GLOS. Vbi eſt illata ignominia, item detur.

CAP. *Miror*. CAP. *Reum*. CAP. *Frater*. CAP. *Ad Epiſcopos*. Qui ab eccleſia aliquem extrahit, eſt ſacrilegus, & excommunicandus, donec reſtituat.

CAP. *Sicut qui*. Qui ſacerdotes eccleſiæ inſequitur, eſt ſacrilegus, & grauius peccatum eſt ſacrilegium, quàm fornicatio.

CAP. *Attendendum*. Qui vexat prædia eccleſiæ, damnetur perpetua infamia, vt ſacrilegus mittatur in carcerem, vel exilium perpetuum.

CAP. *Si quis eccleſiam*. Qui comburit eccleſiam, pœniteat quindecim annis, & eam reſtituat, & det pretium pauperibus.

CAP. *Si forte*. CAP. *Pecunia*. CAP. *Si quis*. CAP. *Qui rapit*. Qui ornamenta eccleſiæ rapit, & vendit, eſt ſimilis, (vide) & clericus rapiens pecuniam punitur multis annis.

CAP. *Nullus*. Clericus, qui extrahit, vel percutit ſeruum, vel diſcipulum fugientem ad eccleſiam, excommunicetur: & ſi clerici ſe mutuo verberant, puniantur pro qualitate criminis.

CAP. *Si quis contumax*. Qui aliquem extrahit à loco immuni, ſoluat nongentos ſolidos, & publica pœnitentia mulctetur arbitrio Epiſcopi. GRAT. Sacrilegium eſt ſacrum violare, & fit auferendo ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro, vel percutere clericum. Item ſacrilegium duplici pœna punitur, excommunicationis, & pecuniaria, quæ ſoluitur ei, ad quem pertinet querimonia.

9 CAP. *Quiſquis*. CAP. *Si quis*. CAP. *De presbyterorum*. CAP. *Qui presbyterum*. CAP. *Vt presbyteri*. CAP. *Omnes*. CAP. *Qui ſub diaconum*. CAP. *Qui occiderit*. Sacrilegium multis modis committitur, & mulcta eſt varia pro qualitate ſacrilegij, (vide ibi) vt ſi in Epiſcopum, clericum, presbyterum, monachumve, &c. excommunicantur.

CAP. *Si quis ſuadente diabolo*. Si quis ſuadente diabolo in clericum, vel monachum violentas manus iniecerit, eſt excommunicatus, & nullus Epiſcopus poteſt eum abſoluere, niſi Papa, niſi ſit in vrgente periculo mortis. GLOS. Multi excipiuntur. *c. ſi vero. c. ex tenore. c. de cetero. c. peruenit. extra, eod.* GLOS. Secundum leges ſacrilegia, & pœna ſunt varia, vt cum violant eccleſias, vel diſputant dubitantes. An electus à Principe ſit dignus, vel de iudicio Papæ.

10 CAP. *Nemini*. Nemo poteſt de iudicio Sedis Apoſtolicæ iudicare, aut retractare illius ſententiam. CAP. *Conſtituit*. Qui permittit Iudæis publica officia, excommunicetur.

CAP. *Metuentes*. Seruus, qui fugit ad eccleſiam, ſi dominus iurat de impunitate,

Digitized by Google

punitate detur ei etiam inuitus. CAP. *Vxor Felicis*. Si ſeruus non curat de iuramento domini, imputet ſibi, ſi mox puniatur. CAP. *Iudas*. Inter hebræum, & ſeruum, qui dicit ſe chriſtianum, Epiſcopus iudicet.

CAP. *Definiuit*. CAP. *Id conſtituimus*. Neminem quis extrahet ab eccleſia, & ſeruum non niſi dato iuramento de impunitate, & ſi non ſeruat, excommunicetur.

CAP. *Si quis ſeruum*. CAP. *Si quis ſeruum*. Qui cauſa religionis docet ſeruum contemnere dominum ſuum, eſt excõmunicatus, & reprehendatur. fol.43.

CAP. *Nullus res*. CAP. *In venditionibus*. CAP. *Queſti*. CAP. *Hanc ergo*. Si neceſſitas vrget vendendi res eccleſiæ, intimetur priuatis, vel vicinis Epiſcopis. GLOS. Eſt abrogatum. Item nec Abbas alienet ſine Epiſcopo. GLOS. Hodie non valet. Item res monaſterio non alienentur, niſi pro eccleſia ædificanda. Item nec grauent monaſterium. GRAT. Qui obtulit ſua eccleſiæ, mox retrocedit pœnitens, dantur illi ſua bona ex charitate, & iure poli, non fori, exemplo Ioannis Euangeliſtæ. 1

CAP. *Quicumque*. Non debet eccleſia acceptare bona, exhæredatis filijs. Item ſi illi qui dedit naſcuntur filij, reſtituantur bona. GLOS. Non ſic apoſtatæ, niſi ob ſcandalum.

Cauſa decima octaua, An & in quibus monaſteria ſunt ſubiecta Epiſcopis, habet Quæſtiones duas.

QVAESTIO PRIMA.

AN monaſterium poſſit petere quæ ab Epiſcopo ſunt quæſita, & an eccleſia epiſcopalis petat donata ab Epiſcopo. Reſp. non. GLOS. Monachus quicquid acquirit, acquirit monaſterio: & ſi fiat Epiſcopus, acquirit eccleſiæ epiſcopali, qui ſi eſt confirmatus tantum, non tamen eſt tranſlatus, res eſt dubia. videtur quod non acquirit eccleſiæ, niſi poſt corporalem poſſeſſionem, id eſt perfecte tranſlatus. *c. cum cunctis. de electione*. 2

CAP. *Statutum*. Monachus electus, & factus Epiſcopus, cum ſit liber à regula monaſtica, quicquid acquiſierat, monaſterio relinquat: ſed poſtquam ordinatur Epiſcopus, acquirit eccleſiæ.

QVÆSTIO II.

AN Abbas ſit eligendus, & inſtituendus ab Epiſcopo, an à monachis? Reſp. eligendus à monachis, inſtituendus ab Epiſcopo, niſi ex priuilegio. 3

CAP. *Hoc tantum*. CAP. *Abbas*. CAP. *Abbatem*. CAP. *Quàm ſit*. CAP. *Luminoſo*. CAP. *Pridem*. CAP. *Abbas*. CAP. *Nullam*. Epiſcopus nil exerceat erga monaſterium, vel monachos, quod Canones non concedunt, ſub pœna excommunicationis: & ſic non ordinet Abbatem, neque Miſſam publicam in monaſterio faciat: Abbatem dignum moribus, & vita eligant monachi de ſuo monaſterio, vt in *cap. Abbatum in monaſterio, ſup. ead.* Item Epiſcopus nil accipiat de cellis, vel monaſterijs, nec eos grauet. Item nullus monachus ordinetur, vel inſtituatur in aliqua eccleſia, ſine conſenſu Abba-

Abbatis, & Epiſcopus non ponat cathedram, nec imperet, nec ordinet, niſi rogatus ab Abbate; non ſit baptiſterium in monaſterio. Item Abbas cum permiſſione Epiſcopi, poteſt ſuum locum deſerere, nec monachi poſſunt illum repellere, vt alium creent. GLOS. Loquitur de monaſterijs priuilegiatis. Item monachus factus Papa, ſine licentia Abbatis compellitur redire ad monaſterium, ideſt à ſ ipſo. Item in loco fontis baptiſmalis fiet Altare, ne calcetur. GRAT. Clerici monaſteriorum, ideſt monachi, ſunt ſub poteſtate Epiſcopi, nec alicui licet ædificare monaſteria, vel cellas ſine auctoritate Epiſcopi.

4 CAP. *Quidam*. CAP. *Qui religioſis*. CAP. *De monachis*. CAP. *Cellulas*. CAP. *Nullus*. Monachi ſub poteſtate Epiſcopi loci, nec ædificent monaſteria, vel cellulas ſine licentia Epiſcopi, ſub pœna excommunicationis: & qui proponitur fœminis religioſis, probetur ab Epiſcopo: & monachus non fabricet cellulam ſine conſenſu Epiſcopi, & Abbatis.

CAP. *Si quis*. CAP. *Abbates*. CAP. *Monaſteria*. CAP. *Abbatibus*. CAP. *Cognouimus*. Abbas malæ vitæ, & bene regens, deponatur ab Epiſcopo, & vicinis Abbatibus, & Abbates corrigantur ab Epiſcopo, & monachi vagabundi per Abbates cum conſilio Epiſcopi arceantur; ſi ſecus, Abbas erit reus. GRAT. Mulieres nõ paſſim frequentent monaſterium, nec ſint commatres monachorum, nec moniales ſimul cũ monachis habitent, vel loquantur ſæpe.

5 CAP. *Peruenit*. CAP. *Definimus*. CAP. *In nullo*. CAP. *Monaſteria*. CAP. *In decima*. CAP. *Perniicioſam*. Mulieres non accedant ad monachos qualibet occaſione, nec fiant commatres monachorum, & moniales habeant diſtinctum monaſterium, & diſtans à monachis: non conuiuent, ſed extra portam dent neceſſaria: & ſi monachus etiam Abbas vult viſitare ſuam propinquam, viſitet in præſentia Abbatiſſæ per modica, & compendioſa verba, & in breui ab ea diſcedat: & communes monachorum, & mulierum diſtribuantur eis, prout de iure. Item mulieres non habeant receptacula particularia pro hoſpitibus, nec ſimul cantent in choro cum canonicis.

CAP. *Peruenit*. CAP. *Dudum*. CAP. *Viſitandi*. CAP. *Non ſemel*. Monaſteria monachorum non fiant habitacula clericorum, vel laicorum, nec illa grauent aliquo dominio, imò nec ad illa clerici etiam in ſacris accedant, niſi ſint inuitati ad orandum, vel celebrandum; Epiſcopus vero accedat quoties voluerit ad hortandum, vel viſitandum, non tamen inferat grauamen, & corrigat, ſi opus eſt. GLOS. An præceptum extinguatur morte prædeceſſoris, ſicut mandatum. *c. gratum, de offic. deleg.* aliqui negant, & ſic ſufficit fuiſſe præceptum prædeceſſori; alij affirmant, dummodo expreſſis nominibus ſcribatur. *c. quoniam Abbas, de offic. deleg.* alij ſimpliciter affirmant. Item quando Epiſcopus accedit, propter bonum eccleſiæ, ſed cauſa ſui negotij, non debetur ei procuratio.

CAP. *Eleutherius*. Si conueniatur in dedicatione eccleſiæ, vt oblatorum pars ſit Epiſcopo, & pars monaſterij, eſt ſeruandum.

CAP. *Seruitium*. Monaſteria & eorum eccleſiæ faciant conſueta ſeruitia Epiſcopo. GLOS. Conſuetudo inducit annuas præſtationes, dat iuriſdictionem, priuilegium, ius eligendi, inducit ſeruitutem, obligat vt ius ſcriptum, & ex conſuetudine præſcripta xl. annis. & bona fide ius, & poſſeſſio acquiritur. Item poſſeſſor nihil tenetur probare de iure ſuo, ſed aduerſarius. Item differt conſuetudo præſcripta, & præſcriptio.

Cauſa

Digitized by Google

Cauſa decimanona, An clerici ſeculares, & canonici regulares inuitis Prælatis, poſsint ingredi Religionem arctiorem: habet Quæſtiones tres. 6

QVÆSTIO PRIMA.

AN Epiſcopus debeat dare licentiam ſuo clerico volenti Religionem ingredi. Reſp. ſic.

CAP. *Clericus*. Epiſcopi debent concedere facultatem clericis ingrediendi Religionem ad contemplandum, quia ad meliorem vitam.

QVAESTIO II.

AN clericus ſecularis inuito Epiſcopo poſſit ad Religionem tranſire? 7
Reſp. ſic.

CAP. *Alienum*. Alienum clericum inuito Epiſcopo nemo ſuſcipiat. GLOS. Nec ad dignitatem. GRAT. Niſi voluerit tranſire ad meliorem vitam, ideſt Religionem.

CAP. *Duæ ſunt leges*: Si clericus bono ſpiritu vult fieri monachus, fiat etiam inuito Epiſcopo, quia ducuntur à Spiritu ſancto habentes legem ſcriptam in cordibus ſuis: & naturaliter, qui ea quæ legis ſunt, faciunt, ſibi ipſi ſunt lex: & hæc eſt lex priuata, quæ eſt dignior lege publica, ideſt iuris, ſub qua non ſunt.

QVÆSTIO III.

AN canonici regulares poſſint fieri monachi. GLOS. Sic, cum licentia 8
Prioris: ſi verò ad arctiorem, poteſt etiam non obtenta licentia. *cap. licet, de regul.*

CAP. *Nullus*. CAP. *Mandamus*. Monachi non trahant ad monachiſmum canonicos regulares ſub pœna excommunicationis, nec canonicus fiat monachus niſi lapſus; ſi ſecus, redeat vltimus. GRAT. Intelligitur, ſi ſine licentia Superioris, ſed cum licentia poteſt.

CAP. *Statuimus*. Canonicus regularis non fiat monachus ſine licentia ſui Superioris, nec monachi illum ſuſcipiant ſine communi cautione literarũ.

CAP. *Quæ ſemel*. CAP. *Quoniam*. Monaſteria dedicata cum conſilio Epiſcopi non fiant ſecularia habitacula; & qui permittunt puniantur, & qui ſurripiunt hæc, vel epiſcopalia, ſi non reddant, clerici deponantur, ſeculares excommunicentur. GLOS. Idem de hoſpitali. Item ſi ſint monaſteria, locus eſt ſacer, ligna in vſu honeſto. GRAT. Quo tempore debent tonſurari, qui conuertuntur ad Religionem. GLOS. Reſp. poſt biennium.

CAP. *Monaſterijs*. Qui ingreditur monaſterium, poſt biennium probationis tonſuretur. Item miles conuerſus non ſuſcipiatur ſine licentia Papæ. GLOS. Apulia tota eſt patrimonium ſancti Petri, & loquitur de eius milite, vel de milite irregulari. GRAT. An ingreſſus monaſterium poſſit facere teſtamentum. Reſp. profeſſus non, heremita ſic.

CAP. *Quia*. CAP. *Perlatum*. Ingreſſus monaſterium non poteſt te-

ſtari, ſed omnia bona ſua cedent monaſterio.

CAP. *Si qua mulier.* Qui ingreditur monaſterium, & habet liberos, poteſt dare ſua bona liberis: & ſi decedit ab inteſtato, detur legitima liberis. vide ibi.

CAP. *Non liceat.* Idem, & parentes non extrahant liberos à monaſterijs.

Cauſa vigeſima, De impuberibus ingredientibus religionem: habet Quæſtiones quatuor.

QVAESTIO PRIMA.

9 AN puer traditus in monaſterium cogatur tenere propoſitum religionis. Reſp. non.

CAP. *Firma.* Profeſſio virginitatis erit firma, cum ætas erit adulta, ideſt apta nuptijs. GLOS. In fine, xiv. vel xij. in fœmina.

CAP. *Addidiſtis.* CAP. *Monachum.* CAP. *Quicunque.* CAP. *Quia.* CAP. *Quam.* CAP. *Infans.* Qui oblatus eſt à parentibus monaſterio, non poteſt diſcedere; & ſi nubat, relinquat vxorem. GLOS. Intelligitur, ſi puer oblatus conſenſit in vota religionis.

CAP. *Puella.* Puella, quæ coacta à parentibus habitum religionis eſt profeſſa, ſed ſponte, non poteſt nubere, etiamſi non ſit ſacrata. CAP. *Sicut.* CAP. *Illud.* Si coacta, non tenet. GRAT. Velum Virginibus non imponendum, niſi certis diebus. GLOS. Velum profeſſionis anno xij. conſecrationis, xxv. ordinis, & Prælationis, xl.

CAP. *Deuotis.* Virgo veletur in Epiphania in Albis, in die Apoſtolorum, vel in periculo mortis. Vidua non veletur. GLOS. De velo conſecrationis. Item poteſt in quolibet die Dominico.

CAP. *Iuuenculas.* Abbatiſſa non eligatur iuuenis, ſed ſexagenaria.

CAP. *Sanctimoniales.* Non veletur diaconiſſa niſi in xl.

CAP. *Placuit.* Nec diaconi ordinentur, nec Virgines conſecrentur ante xxv. annum. CAP. *Virgines.* Idem vt ſupra, niſi in neceſſitate. GRAT. Vidua licet non veletur, tamen poteſt facere profeſſionem in ſcriptis, & vbique geſtare veſtem conuenientem profeſſioni.

CAP. *Vidua.* Vidua faciat profeſſionem in ſcriptis, ſaltem à ſe aliquo ſigno notatam. Item veſtem profeſſionis honeſtam, & non ſuſpectam ſecum ſemper deferat, etiam in lecto.

QVAESTIO II.

fol.44. 1 DE pueris, qui præter voluntatem parentum tonſuram, vel habitum religionis ſuſcipiunt. An poſſit reuocari. GLOS. In maſculo, ſi infra xiv. in fœmina, xij. ſi pater, vel tutor eſt præſens, & non contradicit, videtur conſentire, & non poteſt: ſi contradicit, vel eſt abſens infra annum, & debet ab habita ſcientia intra xiv. vel, xij. poteſt pater, vel tutor reuocare: nec peccant reuocando, ſicut nec puer obediendo, quia de iure.

CAP. *Si in qualibet.* CAP. *Puella.* Si vnus, vel vterque parens, vel tutor promiſit filium xiv. vel filiam xij. fieri regularem, non poteſt amplius reuocare

Digitized by Google

tare.Item ſi non promiſit,poteſt contradicere,dum non attingit xiv. vel xij. & mox puer recedit, excommunicetur, & reuertatur. GLOS. Si vnus parens tradit, alter poteſt reuocare. Item hoc dictio, Mox, ampliatur ſæpe, Item annus, & dies intelligitur,niſi monaſterium diu diſtet.

CAP. *Statuimus.* Abbatiſſa, vel monialis non poteſt imponere velamen puellæ ſub pœna.

CAP. *Oportet.* Infantes,qui offeruntur à parentibus,debent offerri coram multis teſtibus: ratio,quia hi non poſſunt monachari ſine licentia parentum.

QVAESTIO III.

AN puer, vel puella, qui coacte accipit habitum,cogatur remanere. Reſp. non, ſicut & de quolibet alio. GLOS. Coactio, vt faciat profeſſionem nullam,debet cadere in conſtantem virum. Item conditionalis coactio non obligat, niſi ex timore voueat. 2

CAP. *Propoſitum.* CAP. *Proclivis.* CAP. *Eos.* Profeſſus, vel profeſſa, ſi relicta religione eant ad militiam, vel coniugium, purgentur publica pœnitentia, excommunicetur, & redeant etiam inuiti ad religionem, nec recipiant honores ſeculares, ſicut non poſſunt etiam clerici in clero taxati.

GLOS. Pœnitentia publica in monaſterio. GRAT. Clericus coniugatus non tenetur ferre tonſuram. Item monachus faciat pro delicto publicam pœnitentiam in clauſtro. Item poteſt habere honores ſæculares.

CAP. *Potens.* Si quis inuitus habitum accepit, non tenetur manere in religione, & habeat ſuam hæreditatem. GLOS. Negatiua probatur vt hic. Item monachi ſuccedunt.

CAP. *Conſtituit.* Qui alliciunt homines ad profeſſionem, vt ſuccedant, reſtituant hæredibus bona, & illi remaneant profeſſi.

QVÆSTIO IV.

AN liceat monacho tranſire ab vno monaſterio in aliud ſtrictius. Reſp non. 3
CAP. *Virgines.* Virgines pro lucro animæ,non pro fuga diſciplinæ, ad aliud monaſterium arctius poſſunt tranſire. GRAT. Similiter & monachi.

CAP. *Monacho.* Monachus non poteſt vouere ſine licentia Abbatis, & ſi vouit illud frangat. GLOS. Vt de abſtinentia cum ſcandalo.

CAP. *Monachum.* Nullus Abbas recipiat, vel retineat monachum alienum ſine licentia ſui Abbatis, ſecus Abbas illum reuocare poteſt de iure. Item clericus non vagetur ſine literis commendatitijs ſui Epiſcopi, & monachi vagi corrigantur verbis, mox verberibus. Item monachus à congregatione non diſcedat ad priuatas cellulas, niſi ſit probatæ vitæ: poſt longos labores, vel propter infirmitatem remittatur regula aſpera, & tunc inter ſepta monaſterij habens cellulam ſeparatam ſit ſub obedientia Abbatis. Item Abbas non habeat diuerſas cellulas ſeparatas, nec plura monaſteria, niſi propter incurſus hoſtiles, collocet receptacula inter muros.

Cauſa vigeſimaprima. Iterum agit de clericis: habet Quæſtiones quinque.

QVAESTIO PRIMA.

4 AN clericus poſſit intitulari in duabus eccleſijs. Reſp. non. GLOS. Niſi in ſex caſibus. Primo, ſi eccleſiæ ſint pauperes: ſecundo, ſi Epiſcopus diſpenſat: tertio, propter paupertatem clericorum: quarto, ſi Papa concedit: quinto, ſi habet vnam in titulum, alteram in commendam: ſexto, cum vna ad hæret alteri, vel pendet ex altera.

CAP. *Clericus.* Nullus clericus inſtituatur in duabus eccleſijs in vrbibus, niſi in villis, vbi eſt inopia clericorum. GLOS. Epiſcopus poteſt concedere beneficium in aliqua eccleſia alicui; ſed ſi non eſt ibi intitulatus, non eſt de clero, nec habet vocem in capitulo, licet percipiat fructus illius eccleſiæ, vel præbendam corporaliter, cuius tamen titulus dicitur vacare de iure. Item ſi beneficiatus habet pauperem eccleſiam, quærat victum honeſto artificio, ſi à principio accepit pauperem eccleſiam, ſecus ſi deinde eſt pauperata, & tunc poteſt vniri alia. Item illa eccleſia dicitur pauper, quæ non poteſt aliquem procurare. Item potius eligendi ſunt diuites, quàm pauperes. GRAT. Non licet habere duas eccleſias in duabus Ciuitatibus.

CAP. *Clericum.* In eccleſijs duarum ciuitatum eodem tempore conſcribi non oportet. CAP. *Qui plures.* Sed poteſt habere vnam in commendam, alteram in titulum, quia poteſt reuocari commenda.

CAP. *Vnum.* Vnus Abbas duobus monaſterijs præſidere interdicitur.

CAP. *Relatio.* CAP. *Illud.* Vnus poteſt eſſe Epiſcopus (quem vocant Cardinalem) duarum eccleſiarum, vt Terracinenſis, Fundenſis. GLOS. Secundum aliquos vnam in commendam.

QVAESTIO II.

5 AN clericus relinquens ſuam eccleſiam poſſit ad aliam tranſire ſine commendatitijs literis ſui Epiſcopi. Reſp. non, niſi tranſeat ad religionem.

CAP. *Quoniam.* CAP. *Placuit.* CAP. *Si quis.* Clericus in aliena Diœceſi non ordinetur ſine dimiſſorialibus: ſi ſecus, ordinans, & ordinatus deponatur. GLOS. Habens beneficium in duabus Diœceſibus ab vtroque poteſt ordinari, & iudicari. Item vbi Epiſcopus eſt notus, ſufficiunt litteræ Epiſcopi, ſecus, ſcilicet ſigilla. Item tranſlatus ad aliam eccleſiam nil commune habet cum prima. Item poſt adeptam poſſeſſionem ſecundæ perdet primam cum licentia primi Epiſcopi, alioquin poteſt repeti. Item de antiquo iure Epiſcopus poterat diſpenſare ad pluralitatem beneficiorum, ſi non erat incompatibilitas iuris. Item vetus ius maneat ſimul cum nouo, ſi non corrigatur. GRAT. Aliud eſt transferri auctoritate Papæ, quod licet; & aliud propria temeritate tranſire, quod non licet. Item vna eccleſia non detur duabus,

CAP. *Sicut.* Vna eccleſia non diuidatur in duos Paſtores, eſt enim vxor, & non ſcortum. GLOS. Si eccleſia, vel præbenda eſt abundans, poteſt diuidi in duas

Digitized by Google

in duas diſtinctis limitibus, ſicut vna Prouincia in duas, & contra duæ in vnã.

CAP. *Præcipimus.* Vnaquæque eccleſia habeat proprium ſacerdotem, ſi facultas ſuppetit. Item eccleſiæ non committantur presbyteris conductitijs, ideſt pro certo pretio. GLOS. Poteſt quis conducere operam ſacerdotis certo pretio vſque ad ſeptennium, vel ſub annuo cenſu, ſed non ad regimen animarum, vel vicarios, ſed per ſe.

QVAESTIO III.

AN clerici poſſint eſſe procuratores negotium ſecularium. Reſp. non. 6
GLOS. Niſi miſerabilium perſonarũ. Item exercetur negotiatio quando aliquid emitur, vt vendatur, vel tractare cauſa ſeculares exceptis aliquibus perſonis, vel procurare ſecularia. Item eſt licitum clericis conducere poſſeſſiones à laicis, vt faciunt monachi quando indigent. CAP. *Peruenit.* Clericus non negotietur niſi ob pietatem.

CAP. *Credo.* CAP. *Placuit.* CAP. *Cyprianus.* CAP. *Mollitijs.* CAP. *Hi qui.* CAP. *Sacerdotium.* Clerici non procurent negocia ſecularia, non ſint procuratores, cõductores, nec vllo turpi, vel inhoneſto negotio victum quærant. GLOS. Conductores vectigalium, vel vt vendant.

QVÆSTIO IV.

AN liceat clericis ornari fulgidis veſtibus? Reſp. non. GLOS. Non ad 7
iactantiam, vel laudem humanam, vel voluptatem corporis, ſecus, ſi habet poteſt vti pulchro, & honeſto veſtitu, quia non vſus, ſed abuſus, & iactantia, & libido eſt in culpa. Idem de cibo, vt in diuite Epulone. Quare poſſunt clerici vti pretioſis veſtibus ſecundum vſum regionis, ne vileſcat dignitas clericalis, non tamen rubeis, vel viridibus pannis, ſed poſſunt ferre purpuram, ſi ſit clauſa.

CAP. *Omnis.* CAP. *Nullus.* CAP. *Epiſcopi.* CAP. *Sine.* CAP. *Præcipimus.* Clerici, qui fulgidis, & claris veſtibus ſe ornant, puniantur: etiam in itenere vtantur decenti veſtitu, nec extra domum appareant ſine veſtitu ſacerdotali, ſecus, communione priuentur.

QVAESTIO V.

AN clerici à ſuo Epiſcopo correpti officium relinquentes ad iudicem 8
ſecularem confugere poſſint. Reſp. non.

CAP. *Placuit.* CAP. *Si quis.* CAP. *Si quis cui.* CAP. *Si forte.* CAP. *Si quis Epiſcopus.* CAP. *Si Epiſcoporum.* Clericus ſi correctus ab Epiſcopo ad iudicem ſecularem confugit, tum ipſe, tum qui eum defendit ſunt excommunicati, & ſoluant pœnas, etiamſi Epiſcopus depoſitus ad Imperatorem recurrat, careat ſpe reconciliationis. Item excommunicetur, qui fugitiuum clericum defendit.

Digitized by Google

Cauſa vigeſima ſecunda, De iuramento, præſertim erga Prælatos : habet Quæſtiones quinque.

QVAESTIO PRIMA.

9 AN iuramentum ſit licitum. Reſp. ſic. GRAT. Sponte, & ſine cauſa non licet iurare, ſed licet ad afferendam ſuam innocentiam, vel ad pacem confirmandam, vel vt credant quod illis eſt vtile. GLOS. Licet iurare pro ſeruanda fama, pace, Fide catholica, fidelitate, pro cautione, pro veritate non occultanda.

CAP. *Omne quod*. Pax animorum conciliatio, veritas teſtium verius ſolidatur iuramento. Item quando teſtis deeſt, iuramentum oſtendit innocentiam rei, ideſt infamati.

CAP. *Non eſt contra*. CAP. *In nouo*. CAP. *Vt noueritis*. CAP. *Ita ergo*. CAP. *Tu malum*. CAP. *Et iurabunt*. CAP. *Conſidera*. Licet iurare ex cauſa, & ſcriptura exponitur.

CAP. *Clericum*. Clericus ſi perſiſtit iurare per creaturas, excommunicandus. GLOS. Si ſine ſolemnitate. CAP. *Si quis*. Qui iurat per capillum, vel caput Dei, clericus deponitur, laicus excommunicatur : qui per creaturas, caſtigatur, & ſi Epiſcopus hos non corrigit, corripiatur.

10 CAP. *Si aliqua*. CAP. *Habemus*. CAP. *Non eſt*. CAP. *Peccatum*. Iurare non eſt peccatū, & grauius eſt iurare per Deum, quàm per Euangelium.

CAP. *Quamuis*. Neque eſt peccatum accipere iuramentum ab alio. GLOS. Niſi ſciamus illum falſo iuraſſe.

CAP. *Monet te*. Qui vtitur fide iurantis per falſos Deos, non peccat, ſimiliter qui accipit eiuſdem iuramentum, quia illi permittitur tale iuramentum.

CAP. *Prædicandum*. Periurus ſi timens pœnitentiam non confitetur, excommunicetur, ſimiliter & quilibet criminoſus.

QVÆSTIO II.

fol.45. AN ſit periurus qui falſum iurat putans eſſe verum. Reſp. non. GLOS. Periurium quadruplex.

1 CAP. *In dolo*. CAP. *Animaduertendum*. CAP. *Homines*. CAP. *Is autem*. CAP. *Beatus*. CAP. *In quibus*. CAP. *In ipſarum*. Periurium poteſt fieri multis modis. Primo, quando quis falſo, ſed ignoranter iurat, & non eſt peccatum : ſecundo ſcienter, & eſt peccatum : tertio, quando eſt indiſcretum, & quandoque eſt peccatum : quarto, tranſgreſſio iuramenti, & non ſemper eſt peccatum. & iuramentum habet tres comites, veritatem, iudicium, ideſt licitum, iuſtitiam : & ream linguam non facit, niſi mens rea, licet factum ſit verum. Item vti verbis ad fallaciam, & non ad id, ad quod ſunt inſtituta, peccatum eſt, & omne mendacium eſt peccatum. Item qui dicit falſum putans verum, non mentitur, licet ſit temerarius. Item falſum credere in his, quæ non ſpectant ad ſalutem, pro nihilo habendum.

CAP. *Primum*. CAP. *Cum humilitatis*. CAP. *Incaute*. CAP. *Non ita*. CAP. *Mihi autem*. CAP. *Nec artificioſe*. CAP. *Ne quis arbitretur*. CAP. *Fa-*

ciat homo. CAP. *Omne genus*. CAP. *Si quis ad te*. CAP. *Quod autem*. CAP. *Si quis*. per cap. *Si quilibet*. Sunt multa genera mendaciorum, non æque gratia: ſed numquam mentiendum, neque humilitatis gratia, nec pro morte corporali vitanda, nec pro ſalute alterius, ſemper enim eſt peccatum, nec poteſt excuſari exemplo veritatis legis, vt obſtetricum. Item dicere ioco ſcienti ea, quæ non ſunt, non reputatur mendacium, ſed culpa non caret.

CAP. *Vtilem*. CAP. *Quæritur*. Simulatio ſæpe eſt vtilis, vt tacendo veritatem, vel ſimulando id, quod non eſt, nec fieri cupit, exemplo Iehu, Dauid, Chriſti, Abraham.

QVÆSTIO III. & IV.

AN iuramentum illicitum ſit ſeruandum. Reſp. de re illicita non: de re licita, ſed modo illicito, ſic. 2

CAP. *Si publicis*. CAP. *Eſt etiam*. CAP. *Quod Dauid*. CAP. *Iurauit*. CAP. *In malis*. CAP. *Si aliquid*. CAP. *Non ſolum*. CAP. *Vniſquiſque*. CAP. *Incommutabilis*. CAP. *Magna*. CAP. *Qui ſacramento*. CAP. *Non ſemper*. CAP. *Non eſt*. CAP. *Neceſſe*. CAP. *Non peierabis*. CAP. *Si aliquid*. CAP. *Definitio*. CAP. *Actione*. CAP. *Si quis*. Vota, & iuramenta de re illicita, ſeu ſtulte facta non ſunt ſeruanda: & de duobus malis minimum eligendum, & Deus quandoque mutat ſuam ſententiam, & male iurans pœnitentiam agat, & per annum non communicet: ſi pueri intra pubertatem iurant, non tenentur contradicentibus parentibus.

CAP. *Si ad peccatum*. CAP. *Mulier*. CAP. *Inter*. Iuramenta illicita licite deſeruntur, quando ad bonum reditur: ſi vero deſcenditur ad peius, tunc iuramentum illicitum, ſicut damnabiliter ſeruatur, damnabilius contemnitur.

CAP. *Innocens credit omni verbo*. Aliquando iurans illicita non poteſt facere contra iuramentum propria auctoritate. GLOS. Vt qui iurat non recipere curam paſtoralem, vel cauſa metus. GRAT. Iuramentum illicitum ſcienter factum non ſeruandum; nam ignorantia facti, non iuris excuſat. Item non ſemper eſt illicitum iuramentum, ſi deeſt aliquis comes.

QVÆSTIO V.

AN qui compulſus peierat, & qui compulit ſit reus periurij. Reſp. ſic: 3
CAP. *Qui compulſus*. CAP. *Qui peierat*. CAP. *Si quis coactus*. CAP. *Si quis peierauerit*. CAP. *Ille qui*. CAP. *Qui exigit*. CAP. *Si quis conuictus*. CAP. *Hoc videtur*. CAP. *Quacumque*. CAP. *Ecce duo*. CAP. *Humanæ aures*. Falſum iurans, & ſcienter compellens iurare, vterque eſt periurus, & multis pœnis puniuntur. (vide ibi.) Item periurium eſt peius homicidio. Item quando arte verborum iuratur, Deus accipit ſicut intelligit is, cui iuratur. Item humanæ aures iudicant verba, vt foris ſonant, ſed Deus ſecundum intentionem proferentis, & intentio non debet deſeruire verbis, ſed verba intentioni.

CAP. *Iuramenti*. Inter iuramentum, & locutionem fidelium non debet eſſe differentia. CAP. *Qui peierare*. Qui eſt paratus peierare, eſt periurus antequam iuret, quia Deus videt cor.

CAP. *Paruuli*. Qui non ſunt in rationabili ætate, ideſt xiv. anno, non cogantur

gatur iurare. Item ſemel periurus non ſit teſtis, nec in ſua, vel alterius cauſa iuret.

4 CAP. *Pueri*. Puella in puerili ætate in domo patris neſcientis, ſi iurauit, vel vouit, & pater eius, vt ſciuit ſtatim contradixit, iuramentum, & votum ſint irrita. GLOS. Pater debet reuocare iuramentum filij, quàm cito ſcit, ſed votum Religionis non tum ſtatim cum ſcit, ſed poteſt contradicere vſque ad annum, & diem.

CAP. *Honeſtum*. Qui iurat debet eſſe ieiunus. GLOS. Ex honeſtate, & conſuetudo eſt in contrarium, & puer ante annum XIV. non cogatur iurare.

CAP. *Decreuit*. Certis temporibus non admittendum iuramentum. GLOS. Iam præualuit conſuetudo contra.

CAP. *De forma fidelitatis*. Qui iurat fidelitatem domino, hæc intelligat, incolumem, tutum, honeſtum, vtile, facile, poſſibile. CAP. *Si quis laicus*. Idem.

CAP. *Caueto*. CAP. *Quoties*. CAP. *Nullus*. CAP. *Nullus Epiſcopus*. Mendacium non ſolum eſt in falſis verbis, ſed in ſimulatis operibus, & cautè loquendum, & clericus non iuret laico ſuper Euangelia, ideſt calumniæ, nec Epiſcopus compellat iurare clericos, niſi pro ratione rei eccleſiaſticæ.

Cauſa vigeſima tertia, De bello iuſto, vel iniuſto, de iuſtitia, de hæreticis: habet Quæſtiones octo.

QVAESTIO PRIMA.

5 AN militare ſit peccatum. Reſp. non in iuſto bello, vel pro defenſione ſuæ patriæ, legum. GLOS. Clerici ſiue in maioribus, ſiue in minoribus, ſi volunt viuere clericè, non poſſunt mouere arma. An liceat vim repellere repercutiendo, aliqui negant, alij quod laicis ſic, clericis non. GLOS. Tenet quod vtrique poſſunt vim perſonæ repellere, antequam inferatur, vel incontinenti illatam; & inſidiantem, ſeu eum, qui vult occidere, licet occidere. Item ſi quis vim iam factam repellat protinus, præſumitur cauſa defendendi, quàm vlciſcendi factum, quando primus percuſſor volebat denuo percutere: quia ſi nolebat, præſumitur vindicta, & non repulſa iniuriæ, & ſic intelligitur incontinenti. Item qui moderamen excedit, & non ex propoſito, non tenetur. Item ſi vis inferatur rebus, & illatam, & inferendam licet repellere, ſed potius illatam.

CAP. *Niſi bella*. CAP. *Paratus*. CAP. *Noli*. CAP. *Quid culpatur*. CAP. *Militare*. CAP. *Apud veros*. CAP. *Summa*. Bella carnalia Iudæorum leguntur in eccleſia, quia ſunt figuræ ſpiritualium, & miles debet eſſe animo pacatus, ſed fortiter debet bellare ad corrigendum alios, & ſic in bellicis armis Deo placere poteſt; & hoſtem pugnantem neceſſitas perimat, non voluntas, & reprehendere bellum, quia multi moriuntur timendum eſt, non religioſorum, nam militare non eſt peccatum, niſi propter prædam, vel rem priuatam, & Greg. hortatur milites obedire tribunis.

QVÆ-

QVÆSTIO II.

QVod bellum dicitur iuſtum, vel non. Reſp. ratione præcipientis, vel obedientis, ideſt clerici, vel rei in cauſa dominandi, vel perſonæ, contra quam. 6

CAP. *Iuſtum eſt bellum*. Bellum eſt iuſtum, quando fit præcepto Principis pro rebus repetendis, vel pro iniuria repetenda. Item non eſt dicendus iudex, ſi in eo non inſit iuſtitia.

CAP. *Dominus*. Quando bellum eſt iuſtum, licet pugnare, & vincere per inſidias. Item bellum eſt iuſtum, quod auctoritate Principis fit ad vlciſcendum iniurias, vel Deus præcipit.

CAP. *Notandum*. Iuſta cauſa fuit filijs Iſrael pugnandi, quando prohibebatur tranſitus innoxius in via publica.

QVAESTIO III.

AN iniuria ſociorum armis ſit propulſanda. Reſp. ſic, ſed cum moderamine, & ſtatim; & non à clericis. 7

CAP. *Sex differentia*. CAP. *Maximianus*. CAP. *Noſtri*. CAP. *Pro membris*. CAP. *Fortitudo*. CAP. *Si quis*. CAP. *Non in inferenda*. CAP. *Qui poteſt*. CAP. *Iuſtum*. CAP. *Ab Imperatoribus*. CAP. *Oſtendit*. Licitum eſt petere auxilium in tribulationibus, & licitum eſt iudici vindicare iniurias, licet particulari non liceret petere vindictam. Item qui poteſt, & non repellit iniuriam ſocij, eſt in vitio, ſicut qui facit: & qui deſinit obuiare cum poteſt, conſentit.

QVÆSTIO IV.

AN vindicta ſit inferenda. Reſp. ſic à iudice, amore correctionis, vt delinquens corrigatur, & innocens liberetur. 8

CAP. *Tolerandi*. CAP. *Tu bonus*. CAP. *Quod ego*. CAP. *Ecce*. CAP. *Quiſquis*. CAP. *Ita planè*. CAP. *Si quis*. CAP. *A malis*. CAP. *Recedite*. CAP. *Quam magnam*. CAP. *Forte*. CAP. *Tres perſonas*. Tolerandi ſunt mali nobiſcum, ſed reprehendendi pro pace eccleſiæ, vt Chriſtus Iudam: & ſic eris pacificus, hoc eſt non communicare, non conſentire.

CAP. *Quiſecundum*. CAP. *Quantus*. CAP. *Hac autem*. In eccleſia ſunt permulti boni, & mali, & præſumptio eſt velle auferre zizania: & qui non tolerat malos, fit malus.

CAP. *Cum in lege*. CAP. *Infideles*. CAP. *Quidam*. CAP. *Cum quiſque*. Rigor legis temperatur in Euangelio, nec debemus vitare infideles, & propter ſcandalum remittendus rigor legis, vt excommunicandi, præſertim in occultis.

CAP. *Sicut non eſt*. CAP. *Obtineri*. CAP. *Nabuchodonoſor*. CAP. *Vaſis ira*. Quæ prædeſtinanda ſunt precibus obtinemus: Deus primus deſtinando eligit, præſciendo relinquit. Vide ibi fuſe de prædeſtinatione: & omnes corrigendi, licet nemo ſaluetur, niſi prædeſtinatus.

CAP. *Ipſa pietas*. CAP. *Quid faciet*. CAP. *Quid Chriſtus*. Mali corrigendi 9

gendi, niſi ad euitanda ſcandala temperetur ſecuris, vt ex multitudine pauci puniendi.

CAP. *Inter querelas*. CAP. *Si is*. CAP. *Si illic*. Epiſcopus pro iniuria propria neminem debet excommunicare, ſed puniat peccantem in Deum: & iniuria remiſſa, iterum reuocari non debet.

CAP. *Guiliſarius*. Prælatus excommunicet eum, qui offendit eccleſiam in perſona Prælati, vt incarcerando. CAP. *Si quis*. Iudex nullum damnet ſine accuſatore. Item priuatus, ſi non poteſt probare, non accuſet.

CAP. *Non poteſt*. Quando peccatum eſt multitudinis, vel eius, cui eſt annexa multitudo, flendum potius, quàm cum ſcandalo puniendum, non tamen fugiendum, ſed prædicandum, ſi fieri poteſt.

10 CAP. *Eſt iniuſta*. CAP. *Ne amiſſo*. CAP. *Duo iſta*. CAP. *Illo*. CAP. *Nimium*. Qui latronem non punit pietate parentum, innocentes tradit exitio; nec pater in mala cauſa defendendus., ſed homini miſerendum, peccatori iraſcendum. Item non ſunt deſerendi boni propter malos, ſed mali tolerandi propter bonos.

CAP. *Diſplicet*. CAP. *Quando*. CAP. *Qui peccat*. Hæretici, & mali ſunt trahendi ab eccleſia ad ſalutem etiam inuiti: nec mirum ſi Principes ſæculares affligunt, & puniunt hæreticos inimicos matris ſuæ, ſicut iuſtè eos perſequitur eccleſia. CAP. *Non inuenitur*. CAP. *Si eccleſia*. CAP. *Quis nos*. CAP. *Quid crudelo*. Idem vt ſupra. Malo cogendi exemplo Chriſti.

CAP. *Quæſitum*. CAP. *Illud* CAP. *Si quos*. CAP. *Sicut*. CAP. *Si non*. Non peccat iudex Chriſtianus, qui morte cõdemnat reos: ſic placatur Deus, vt contra hæreticos bellum gerendum.

CAP. *Si ea*. CAP. *Ea vindicta*. CAP. *Quiſquis*. CAP. *Debet homo*. CAP. *Mali ſunt*. Punienda delicta etiam Chriſtianorum, ſecus prouocatur Deus ad iram, ſic diligimus ſicut noſipſos.

QVAESTIO V.

fol. 46. AN ſit peccatum hominem occidere, & quid de Iudice:

1 CAP. *Circumcelliones*. CAP. *Pœna* CAP. *Vnum*. CAP. *Prodeſt*. CAP. *Hoc tamen*. CAP. *Quid ergo*. CAP. *Reos*. Licet mali hic puniantur, ne in æternum flagellentur., & quies Eccleſiæ Principum ſeueritate iuuetur, tamen eccleſiaſtici curent, vel puniant malos non morte, vel mutilatione, ſed alijs pœnis.

CAP. *De occidendis*. CAP. *Si non licet*. CAP. *Tu dixiſti*. CAP. *Non eſt*. CAP. *Placuit*. CAP. *Miles*. CAP. *Cum miniſter*. CAP. *Sex*. CAP. *Officia*. CAP. *Non eſt*. CAP. *Non fruſtra*. CAP. *Cum homo*. CAP. *Principes*. CAP. *Res autem*. CAP. *Inceſtuoſi*. CAP. *Regum officium*. Non licet priuato occidere hominem, ne alium occidat, niſi miniſtro ex officio Iuſtitiæ: nec nobis imputatur, quando aliquid contingit præter noſtram voluntatem, nec tenemur abſtinere à licitis: nec licet homini, etiam iuſto, ſeipſum interimere, ne ab alijs occidatur, ſicut non licet iuſtum interficere, vt aſſequatur gloriam. Item illi qui ſe interficit, non eſt danda ſepultura, nec eſt pro hoc orandum. Item interficiendo obediens non peccat, immo contra. Item officialis ſponte occidens reum eſt homicida, nec ſemper peccat qui alteri dat occaſionem mortis. Item quod clerici exhortando corrigere non poſſunt,

puniat

puniat Princeps laicus; ſecus peccat.

CAP. *Si apud*. CAP. *Dicat*. Fides ſeruanda eſt carnalibus dominis; ſe- 2
cus eſt peccatum, & non præmiabuntur à Domino. CAP. *Adminiſtratores*. Princeps excommunicetur.

CAP. *Non ſolum*. CAP. *Non eſt crudelis*. CAP. *Qui malos*. CAP. *Iudex*. CAP. *Homicidas*. CAP. *Si audieris*, CAP. *Ad fidem*. CAP. *Si propterea* CAP. *Si vos*. CAP. *Non putes*. CAP. *Non eſt*. CAP. *Qui vitijs*. CAP. *Sunt quædam*. CAP. *Rex*. CAP. *Si homicidium*. CAP. *Non vos*. Miniſter iuſtitiæ tenetur malos perdere, & ſic non eſt crudelis, nec homicida: & Reges vindicent iniurias eccleſiæ. Item non corrigere ſubditos eſt languor, & non charitas.

CAP. *De Liguribus*. CAP. *Quali*. CAP. *Relegentes*. CAP. *Omnium*. CAP. *Excommunicatorum*. CAP. *Quis enim*. Principes puniant, & perſequantur hæreticos, ſchiſmaticos, & inimicos Eccleſiæ: & qui moritur in certamine contra infideles, obtinebit regna cæleſtia. CAP. *Remittuntur*. Aliquando Deus punit peccata per populum excitatum.

QVÆSTIO VI.

AN mali ſint cogendi ad bonum. Reſp. ad bonum, quod numquam 3
voluerunt, vt ad fidem, non; ad aliud ſic.

CAP. *Schiſmatici*. CAP. *Quod errauerat*. CAP. *Vides*. CAP. *Iam vero*. Hæretici, ſchiſmatici, mali ſunt cogendi ad bonũ, etiam per leges Principum.

QVÆSTIO VII.

AN hæretici ſint expoliandi ſuis, & eccleſiæ rebus, & an qui poſſident ablata hæreticis poſſideant aliena. Reſp. licet per iudicem, vt in bello iuſto.

QVAESTIO VIII.

AN clericis liceat arma mouere. Reſp. non.
CAP. *Nimium*. CAP. *Cum à Iudæis*, CAP. *Non pila*. CAP. *Qui-* 4
cumque. CAP. *Clerici*. CAP. *Quicumque*. Clerici orent, & plorent, non arma tractent; ſecus, amiſſo gradu ſui ordinis claudatur in monaſterio ad pœnitendum: & ſi in armis ſepeliatur, non oretur pro eo.

CAP. *Igitur*. CAP. *Scire vos*. CAP. *Omni*. CAP. *Hortatu*. CAP. *Diſpar*. CAP. *Propterea*. CAP. *Legi*. CAP. *Occidit*. CAP. *Si multa*. CAP. *Petrus*. CAP. *Vt pridem*. CAP. *Suppliciter*. Licet clerici non poſſint propria manu arma tractare, tamen poſſunt colligere milites, & hortari ad bellum, ad defendendum oppreſſos, ad impugnandum hoſtes Dei, vt hæreticos: quod probatur multis exemplis. Item qui moritur in defenſione chriſtianorum, ſaluabitur. Item contra latrunculos eſt opus bellare, quia ſi quos ex officio emendare debet, non corrigit, ipſe committit; & punire eſt pietas. Item ſi vrget neceſſitas, etiam in tempore quadrageſimali poſſunt armare, & bellare.

CAP. *Reprehenſibile*. CAP. *Si in morte*. Epiſcopi non ſe occupent in mi- 5
litari-

ſitaribus negotijs , nec ſe immiſceant in morte alicuius . GLOS. Epiſcopi , qui non habent Regalia .

CAP. *Conuenior* . CAP. *Tributum* . Eccleſiæ non ſunt ſubiectæ Imperatori , nec illi dandæ ; ſed de extrinſecis , ideſt ante ſubiectis poteſt dari tributum , vel libere .

CAP. *In qualibet* . CAP. *Secundum*. CAP. *Sancitum*. Clerici ſunt immunes vbique, nec ſoluunt cenſum de Decimis , & rebus eccleſiæ, niſi res cum onere tranſierint .

CAP. *Quo auſu* . CAP. *Si quis* ; CAP. *Si vobis* . Epiſcopus non eat ad curiam Imperatoris contempta eccleſiaſtica ; ſi ſecus, exulet, & puniatur .

CAP. *Sæpe* . CAP. *His* . Clericus agitans iudicium ſanguinis , etiam iuſſu Regis, ſit reus ſanguinis, & gradum perdat .

CAP. *Si quis* . Qui ſine auctoritate truncat membrum, vel incenderit domos,vel iuſſerit, vel conſenſerit, ſi monitus non ſe emendat,excõmunicetur.

CAP. *Peſſimam* . Odio , vel vindicta incendiarius per ſe, vel per alium, & dans conſilium, vel auxilium excommunicetur, & non abſoluatur, niſi damnum reficiat , & iuret impoſterum non incendere : & ſi Epiſcopus relaxat , damnum reſtituat, & abſtineat à Pontificali officio per annum .

CAP. *Quicumque* . Qui ſine auctoritate criminoſum occidit, vel mutilat, vel debilitat, puniatur vt homicida .

CAP. *Si quatuor* . Quando plures rixantur contra vnum , ſi ille vulneratur, & moritur, qui vulnerauit,eſt homicida ; alios pœniteat vt homicidas .

6 *Cauſa vigeſimaquarta . De hæreticis, & excommunicatis, an poſſint alios punire : habet Quæſtiones tres .*

QVAESTIO PRIMA.

LApſus in hæreſim,an poſſit alios cenſurare,vel officio priuare. Reſp.non. GLOS. Excommunicatus ſi excommunicat, excommunicatio non tenet, tamen eſt toleranda, dum ipſe, v. g. eſt occultus hæreticus , & ſi non eſt ſcandalum, poteſt celebrare : idem de alijs ſententijs .

CAP. *Acharius* (vſque ad CAP. *Quiſquis*.) Agitur de hæreticis,& ſchiſmaticis, qui non poſſunt excommunicare (fuſè,) &c. Ita quod error in Eccleſia Romana eſſe non poſſit , in qua ſolum eſt vera fides . Item Papa hæreticus eſt excommunicatus , & minor alijs . Item hæretici fugiendi . Item ſchiſmaticis non poteſt conſecrare Epiſcopum . Item hæreticus punitur multis pœnis .

7 CAP. *Quiſquis* . CAP. *Subdiaconus* . Hæretici licet habeant poteſtatem ordinis, & collata ſacramenta teneant,tamen, non habent executionem, & ſic non poſſunt excommunicare . *c. vergentis, de hæreticis* .

CAP. *Si quem* . Qui mente catholica, ſed in neceſſitate baptizatur ab hæretico, laudatur vt catholicus ; ſecus, ſi ſine neceſſitate, & mente hæretica .

CAP. *Si quis* . Qui accipit communionem de manu hæretici , varie punitur pro qualitate criminis : CAP. *Cœpit* . Potius moriendum,quàm communicari ab hæretico .

QVÆ-

QVAESTIO II.

AN poſt mortem poſſit quis excommunicari, vel abſolui. Reſp. niſi in caſu hæreſis, ſed pro bonis in multis. 8

CAP. *De communione*. CAP. *Legatur*. CAP. *Nec quiſquam*. CAP. *Damnationis*. Qui noluit abſolui in vita, nec eſt abſoluendus poſt mortem, cum de hoc non detur exemplum in eccleſia Dei. Item pro peccatoribus defunctis, non notorijs, nec excommunicatis, poſſumus accipere oblationes. Item non relaxetur ſententia incorrigibili.

CAP. *Sanè*. Hæretici mortui poſſunt excommunicari, & iniuſte excommunicati poſſunt reconciliari. Item mortui, qui relinquunt hæreticis ſua bona, poſſunt excommunicari.

QVAESTIO III.

AN pro peccato alicuius tota familia ſit excommunicanda. Reſp. non; ſed bene corporaliter punitur. 9

CAP. *Si habes*. Nemo excommunicatur pro peccato alterius. CAP. *Comperimus*. CAP. *Qui negligunt*. CAP. *Si quis*. CAP. *Non in perpetuum*. CAP. *De illicita*. CAP. *Cum alijs*. CAP. *De illis*. CAP. *Certum*. Excommunicatio illicita non ligat excommunicatum, ſed lædit excommunicantem, quia excommunicatus auctoritate ſuperioris redit ad communionem: ſed illegitime excommunicans, ideſt ſine trina admonitione, vel vna pro trina, excommunicatur ad tempus arbitrarium. GLOS. Hodie arcetur ab ingreſſu eccleſiæ, & ſacro. Item tribus edictis, vel vno pro omnibus peremptorio, eſt quis vocandus ad cauſam. Item quilibet iudex poteſt mittere peremptorium, non tamen ſtatim, & tempus peremptorij eſt arbitrarium, & eſt citandus peremptorie. Item ſi reus ad primam citationem dicat ſe nolle venire, non eſt amplius citandus; quia eſt certus contumax. Item contra citatum non peremptorie ſententia non tenet. Item contumax appellans non auditur.

CAP. *Si igitur*. CAP. *Cum ergo*. Prælati, & fideles neminem debent maledicere. GRAT. Ex odio, vel vltione, ſed debent ex amore iuſtitiæ.

CAP. *Cum ſancti*. Sancti maledicunt aliquos non ex voto vindictæ; ſed ex amore iuſtitiæ. CAP. *Apoſtolica*. Errantes, & in errorem mittentes ſunt excommunicandi.

CAP. *Tam ſacerdotes*. Incorrigibiles excommunicentur. CAP. *De excommunicationis*. Poſt admonitiones eſt quis excommunicandus. CAP. *Reſecanda*. CAP. *Corripiantur*. CAP. *Ecce*. Mali corripiendi, & excõmunicandi. 10

CAP. *Anno*. Habens duas vxores de facto excommunicetur. CAP. *Itaque*. Etiam homicidæ, & falſi teſtes. CAP. *Si quis*. Sic potens ſpolians clericum, vel religioſum, & obedire contemnens. CAP. *Quiſquis*. Idem.

CAP. *Si quis Romipetas*. Qui capit, vel ſpoliat Romipetas, & peregrinos etiam aliarum eccleſiarum. Item qui ponit noua pedagia, excommunicetur donec reſtituat.

CAP. *Paternarum*. CAP. *Illi qui*. Qui clericos, monachos, conuerſos, peregrinos, Eccleſias præſumpſerit ſpoliare, infeſtare, & non ſe emendat intra xxx. dies, excommunicetur.

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Inter.* CAP. *Hæreſis.* CAP. *Hæreticus.* CAP. *Dixit.* CAP. *Quid autem.* CAP. *Qui in eccleſia.* CAP. *Qui aliorum,* CAP. *Transferunt.* CAP. *Illud.* Schiſma eſt ſeparatio, & ferè ſemper eſt cum hæreſi : hæreſis habet errorem, vt ſi aliter, quàm Spiritus Sanctus intelligit ſcripturam, & nouas opiniones ſequitur cum pertinacia, ſeducti ab his, ſi ſcire verum quærunt, non ſunt inter hæreticos computandi, ſicut neque non pertinaces. Item qui aliorum defendit errorem, eſt hæreticus, & dicendus hæreſiarcha. CAP. *Clericus.* CAP. *Cum quibus.* CAP. *Notandum.* CAP. *Deus quando.* CAP. *Quidam.* Hæreticorum ſodalitates, conciliabula vitanda. Item hæreticos excommunicare eſt Euangelio obedire.

fol. 47. CAP. *Quidam autem.* Numerantur ſexaginta ſeptem hæreſes, præter multas alias cum auctoribus. Item hæreſes nominantur, vel ab auctoribus,

1 vel à cauſis, & rebus.

CAP. *Ideo.* Diuina prouidentia ideo multos in fide errare permittit, vt cum interrogant nos ea quæ neſcimus, diuinas ſcripturas noſſe cupiamus.

Cauſa vigeſimaquinta, De priuilegijs, quæ dat Romana eccleſia : habet Quæſtiones duas.

QVAESTIO PRIMA.

AN clerici eccleſiæ Baptiſmalis poſſint ſibi vindicare decimas totius Epiſcopatus ex priuilegio Sedis Apoſtolicæ. Reſp. ſic.

CAP. *Confidimus.* (vſque ad finem quæſtionis.) Papa poteſt condere nouas leges, & diſpenſare in omnibus excepto iure naturali, vel diuino. Item inferiores tenentur ſeruare decreta, & canones Pontificum, ſecus excommunicantur. GRAT. Papa habet ius condendi canones, ſed illis non ligatur.

QVAESTIO II.

AN ſubſequenti priuilegio monachorum derogetur antiquioribus priuile-

2 gijs baptiſmalium eccleſiarum, ſi non fit mentio. GLOS. Priuilegium eſt lex priuata, & Princeps, vt Papa, poteſt dare priuilegium in præiudicium tertij, Epiſcopus ſecundum aliquos non poteſt, ſed aliquando poteſt. Item priuilegium, vel eſt perſonale, & ceſſat ; vel reale, ideſt loci, vt perpetuum. Item in dubio præſumitur perſonale. Item in priuilegio aliquid datur de nouo; in confirmatione non, ſed ſub conditione. Item ſicut in reſcriptis, ſic in priuilegijs : primum non tollitur per ſecundum, niſi in ſecundo fiat mentio de primo, quod non valeat, quando ambo ſunt generalia, vel ſpecialia : ſed ſi vnum eſt ſpeciale, alterum generale : ſpeciale præiudicat generali, licet non faciat mentionem generalis. *c. 1. & c. paſtoralis de reſcrip.* Sed probabile eſt quod non, niſi fiat mentio.

3 CAP. *Priuilegia.* (vſque ad CAP. *Priuilegia.*) Priuilegia eccleſiarum, & ſacerdotum ſeruentur intemerata. Item reſcriptum contra ius refutandum, niſi ſit, quod non lædat alium, & proſit petenti, vel crimen ſupplicanti indulgeat : quare reſcripta, quæ concordat iuri, ſeruanda ; ſed ſubreptitia, vel obreptitia non iuuent. GLOS. Si reſcriptum eſt penitus contra ius, iudex illud

reijciet,

Digitized by Google

reijciet, immo auferendum de manu offerentis. & mittendum Principi: ſi non eſt contra ius ex toto, ſed aliàs iniquum, eſt expectandum ſecundum mandatum Principis. Item ſi alium lædit, idest enormiter, vel quando incipit.

CAP. *Priuilegia*. CAP. *Si quis*. CAP. *Decesſorum*. CAP. *Quæcumque*. CAP. *Poſteaquam*. Priuilegia eccleſiarum omnino ſeruanda. Item qui contemnit ſeruare decreta Papæ, eſt excommunicatus. GRAT. Non obſtantibus prædictis Eccleſia Romana ſolet, vel in totum, vel in partem auferre priuilegia perſonalia, vel generalia.

CAP. *Sic decet*. Qui ſine auctoritate ſibi vſurpat quod non habuit, amittat quod habebat. GLOS. Vt ius eligendi. CAP. *Decernimus*. Idem in ordinando quem non debet.

CAP. *Ita nos*. Occidentes Epiſcopum priuantur ſede epiſcopali.

Cauſa vigeſimaſexta, De diuinationibus, reconciliatione excommunicatorum, de pœnitentia morientium: habet Quæſtiones ſeptem. 4

QVÆSTIO PRIMA.

QVi ſint ſortilegi.

CAP. *Sortilegi*. Sunt qui per ſortes profitentur diuinare, & per Scripturas promittunt futura. GLOS. Puniuntur pœnitentia vnius anni, & conſulentes quinque.

QVÆSTIO II.

AN Sit peccatum quærere veritatem per ſortem. Reſp. ſic, ſi ſine neceſſitate, vel cum magia, vel ad inquirendum occulta; ſecus non.

CAP. *Sors*. Sors in ſua natura, non eſt mala, cum in dubio humano quæratur voluntas Dei. GLOS. Sed prohibetur, ne propter aſſiduitatem labatur in idololatriam.

CAP. *Non ſtatim*. CAP. *Hi qui*. CAP. *Non exemplo*. CAP. *Intelligi*. CAP. *Illud*. CAP. *Qui ſine*. CAP. *Illos*. CAP. *Sed illud*. CAP. *Si de vita*. CAP. *Licet*. Non eſt credendum ſortibus, & ſortes ſacræ Scripturæ non conuertendæ ad negotia ſecularia. Item numerantur variæ ſuperſtitiones. (vide *c. Illud*.) Item chriſtianus ſciens, & potens prohibere ſacrilegia, & non prohibet, peccat; & qui neſciens aliquid etiam immolatum, & emit, non peccat.

QVAESTIO III. & IV.

A Quibus diuinatio ſumpſit, exordium, & quot ſunt genera diuinationum. 5

CAP. *Igitur*. CAP. *Sciendum*. CAP. *Quodam loco*. Numerantur omnes ſpecies diuinationis, & declarantur artes dæmonum in prædicendo, & ſanando.

QVÆSTIO V.

AN ſortilegi, & diuini ſint excommunicandi, ſi nolint ceſſare.

CAP. *Si quis*. (vſque ad finem quæſt.) Obſeruantes Aruſpices, Ariolos, Incantatores, ſunt excommunicati, & diuinationes expetens punitur quinquennio, Epiſcopi, & ſacerdotes priuantur honore, contra quos inuigilandum.

QVÆSTIO VI.

6 AN excommunicatus ab Epiſcopo poſſit abſolui à presbytero inconſulto Epiſcopo.

CAP. *Si iubet*. Presbyter non poteſt conficere chriſma, conſecrare puellas, reconciliare aliquem in rixa publica.

CAP. *Presbyter*. Presbyter de licentia Epiſcopi, poteſt virgines conſecrare, ſed non chriſma conficere. CAP. *Miniſtrare*. Diaconus non miniſtret corpus Chriſti, nec presbyter conſecret altare, nec benedictionem ſolemnem populo effundat, nec benedicat pœnitentem in eccleſia.

CAP. *Presbyteri*. CAP. *Aurelius*. De licentia Epiſcopi presbyter de occultis peccatis pœnitentem reconciliet, & infirmantes abſoluat, & communicet, vt in periculo.

CAP. *Si quis*. Pœnitens ſi moriatur, & petit viaticum, detur: ſed ſi conualuerit, abſtineat à communione, donec expleat pœnitentiam. GLOS. Euchariſtia non eſt deneganda, etiam illi qui eſt ſuſpendendus. Item in articulo mortis abſolutus ab excommunicatione tenetur ire ad ſuperiorem, cum poteſt, ſecus reincidit. *c. eos, qui, de ſentent. excomm. in 6.*

CAP. *Qui recedunt*. Pœnitentiato ſi moriatur detur viaticum: etiam ſine reconciliatoria impoſitione manus, idest ſolemni; & ſi ſuperuixerit, abſtineat, donec, &c. Item clericis deſiderantibus non eſt neganda pœnitentia, ideſt priuata, quia publicam non faciunt. Item ſubito obmuteſcens poteſt accipere baptiſmum, vel pœnitentiam, ſi vel nutu, vel aſtantes dicant petijſſe. Item amentibus danda ſunt ea, quæ ſunt pietatis, vt baptizandus, & ſi non creditur in mortali, communicandus.

7 CAP. *Is qui*. Infirmus petens pœnitentiam, ſi ob morbum obmutuit, vel ſit frænetìcus, aſtantes dent teſtimonium, & accipiat pœnitentiam; & ſi creditur continuo moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem. & infundatur ori eius Euchariſtia; & ſi ſuperuixerit, moneatur ab aſtantibus fuiſſe ſatisfactum, & ſubdatur legibus pœnitentiæ, quamdiu ſacerdos, qui pœnitentiam dedit, probauerit. Item pœnitentes, qui in infirmitate viaticum acceperunt, non ſe credant abſolutos, ſine manus impoſitione, ſi ſuperuixerint. GLOS. Manus impoſitio requiritur in pœnitente ſolemniter. Item pœnitentia, ideſt abſolutio, cuius forma *c. à nobis, de ſentent. excomm.*

CAP. *De his*. CAP. *His qui*. Idem vt ſupra, & inſtante neceſſitate petenti pœnitentiam, vel reconciliationem non ſunt deneganda, etiam ad dictum aliorum.

CAP. *Si aliquis*. Excommunicatus ſi confitetur, & moritur, antequam veniat ad ſacerdotem, ſi teſtes hoc dicunt, recipiantur oblationes pro eo. GLOS. Mortuum excommunicatum non abſoluit ſacerdos.

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Si presbyter*. CAP. *Agnouimus*. Morienti, & petenti pœnitentiam non eſt deneganda, quia Deus reſpicit cor, non tempus; ſecus eſt reus animæ ſacerdos.

CAP. *Presbyter*. Presbyter non reconciliet pœnitentem inconſulto Epiſcopo, niſi Epiſcopo abſente vltima neceſſitas cogat. Item publica publice remittenda.

QVAESTIO VII.

AN morituris ſit imponenda ſatisfactio. Reſp. non, ſed notificenda, vt 8
eam faciant ſi ſuperuixerint.

CAP. *Ab infirmis*. A morientibus pura confeſſio quæratur peccatorum, nec eis ponatur quantitas pœnitentiæ, ſatis ſi innoteſcat, vt ſi valeat, faciat, vngatur, & communicet.

CAP. *Tempora*. CAP. *De his*. CAP. *His qui*. CAP. *Pœnitentibus*. CAP. *Pro qualitate*. CAP. *Hoc ſit*. Pœnitentia eſt arbitraria, & in ea iniungenda conſideretur dolor, vel deuotio, ætas ſenilis, vires, periculum pœnitentis, & qualitas, ſeu modus culpæ, ac differentia. Item die dominico non ieiunandum, ſecus non creditur eſſe catholicus.

CAP. *Pœnitentem*. CAP. *Affectum*. CAP. *Erga*. Magno affectu charitatis pœnitens ſuſcipiendus ſed impœnitens ſit vt ethnicus, & publicanus.

CAP. *Alligant*. Melius eſt minorem ponere pœnitentiam, quam maiorem, ne pœnitens ſuccumbat, vel deijciat: & ſi erramus in modica pœnitentia, eſt miſericordia, illud crudelitas.

CAP. *Non licet*. CAP. *Si quis*. CAP. *Admoneant*. CAP. *Non obſeruetis*. CAP. *Quis æſtimare*. CAP. *Dæmonium*. Repetit, quæ reliquit contra varias ſuperſtitiones.

Cauſa vigeſimaſeptima, De ſacramentis, & primo de Ma- 9
trimonio, & conſequenter de voto: habet Queſt. duas.

QVAESTIO PRIMA.

AN vouentes poſſint contrahere matrimonium. Reſp. non, licet in voto ſimplici teneat, in ſolemni non.

CAP. *Sicut*. (vſque ad CAP. 40.) Probat quod vouentes non poſſunt contrahere, & ſi contrahant non tenet, ideſt in ſolemni; & ſunt puniendi, ideſt ſunt excommunicati, & agant pœnitentiam ſeparatim: & quæ concubina cum viro vix probari poteſt an ſit virgo, per manus obſtetricis, & oculos matronarum, quia ſæpe falluntur. Item ſunt detrudendi, vel detrudendæ in ergaſtula, vel monaſteria, & corruptores mariti varie puniuntur.

CAP. *Nuptiarum*. CAP. *De viduis*. CAP. *Si quis*. Vouentes non nubant, ſed ſi nubunt, matrimonium tenet, ideſt cum voto ſimplici.

QVÆSTIO II.

AN Puella deſponſata vni poſſit eo dimiſſo alteri nubere, ideſt an inter 10
ſponſum, & ſponſam ſit verum matrimonium.

CAP. *Matrimonium*. (& ſequentia.) Quamuis inter ſponſum, & ſponſam proprie non ſit matrimonium, ſed promiſſio de futuro, tamen vocatur matrimonium initiatum, non conſummatum, vel non re præſentium, ſed ſpe futurorum, & ſic dicitur quod non coitus, ſed voluntas facit matrimonium,&c. vt in B. Virgine cum Ioſeph, inter quos fuit triplex bonum coniugij. Item frater non poteſt ducere ſponſam relictam à fratre. Item nullus ſub pœna excommunicationis ducat ſponſam alterius. Item nullus ducat conſanguineam, vel affinem, vel repudiatam.

CAP. *Non eſt dubium.* (& infra) CAP. *Cum ſocietas.* CAP. *Lex diuina.* Mulier, quæ non cognoſcitur, non pertinet ad matrimonium, ideſt arctata. Item ſi Pater deſtinat primam filiam non conſentientem vni, illa mortua poteſt ſecundam dare.

CAP. *Sunt qui dicunt.* CAP. *Multorum.* CAP. *Agathoſa.* CAP. *Si quis.* CAP. *Si vir.* CAP. *Si tu.* CAP. *Quia Agato.* CAP. *Scripſit.* Coniux non poteſt fieri regularis, niſi de licentia coniugis, qui etiam ſe cōuertat ad Deum, & niſi coniux ſit adultera, & poſt ſententiam; ſecus ſi ingrediatur, eſt reſtituendus vxori. Idem dicendum, ſi velit agere vitam continentē. GLOS. Erunt
fol.48. duo in carne vna ex fictione iuris, vel ad prolem procreandam. Item vxore intrante religionem maritus eſt ſenex, & in caſtitate poteſt in ſæculo re-
1 manere. *c. cum ſis praditus de conuerſione coniug.* Si non eſt ſenex, & dat licentiam viro, intelligitur vouiſſe, & debet ingredi religionem, ſi ſciebat ius, ſecus ſi erat ignora iuris, & poteſt repetere virum. Item ſi vxor adulteratur non publice, & ſine iudicio eccleſiæ dimittatur, eſt reſtituenda, niſi *ipſa* ſe ſpoliaſſet vagando cum adultero. Item maritus religioſus, &c. *ſi* reuocetur mortua vxore, tenetur redire, ſed Abbas non poteſt eum repetere; & ſi ſecundo contrahit matrimonium tenet, ſi ſine licentia vxoris eſt profeſſus, ſecus non. Item repetitus à muliere poteſt reddere, & petere debitum. Item neuter ante ſententiam eccleſiæ poteſt intrare religionem adultero inuito, ſi publice ſit fornicata, quia tunc poteſt adultera inuita, ſed non poteſt iſta: ſed poſt ſententiam facta ſeparatione vterque adultero inuito.

2 CAP. *Deſponſatam.* CAP. *Decreta.* Parentes non poſſunt deſponſatam puellam vni alteri dare, ſed poteſt deſponſata intrare religionem. GLOS. Si ſine licentia ſponſi ingreditur, ſponſus expectabit per duos menſes; ſi cum licentia, per totum tempus probationis. Alij, quod etiam ſi dat licentiam, debet expectare per duos menſes: tantum dubitant, an poſſit ſecundam ducere: Puto ſic.

CAP. *Quod autem.* Si mulier per verum iudicium probat impotentiam mariti, poteſt alium accipere. GLOS. Probabit per aſpectum, & per ſeptimam nanum propinquorum, non obſtante quod maritus iuret oppoſitum. Item impotentia ſi eſt poſt carnalem copulam, non dirimit.

CAP. *Qui dormierit.* Vxoratus ſi peccat cum ſorore vxoris, non poteſt petere debitum ab vxore, & mortua vxore non poteſt alteram ducere, nec illa alium.

CAP. *Quidam.* Qui cum ſponſa ſua coire non poteſt, ſi illam frater eius cognoſcit, non poteſt fratre mortuo illam ducere, quia eſt publica honeſtas: poteſt tamen aliam ducere, quia metus, ideſt impedimentum publicæ honeſtatis, minus punitur, quàm affinitas. Item cum ſponſa non committitur adulterium.

CAP.

CAP. *Raptor*. CAP. *Statutum*. Raptor publice puniatur. Item rapta, quæ erat ſponſa alicuius, ſi non conſenſit raptui, & eam ſponſus non vult, poteſt alteri nubere. GLOS. Si non conſenſit ante, vel poſt, ſecus non poſſet nubere, niſi timeretur incontinentia. Item ſponſa de preſenti ſi non conſenſit non poteſt dimitti. GRAT. Coniugium initiatur in deſponſatione, perficitur permiſtione, & ſic vtrũque dicitur iugium illud initiatum, hoc ratum. 3

CAP. *Cum initiatur*. CAP. *In omni*. CAP. *Quapropter*. CAP. *Si quis*. In deſponſationem initiatur matrimonium, ſed perficitur in commiſtione.

CAP. *Inſtitutum*. Poſt pacta, non ſtatim traditur ſponſa, ne vilem habeat maritus datam, quam non ſuſpirauit ſponſus delatam.

CAP. *Genuit*. (cum alijs ſex cap.) In ſcriptura ſponſa vocatur coniux, & ſponſus vir, & futurus vir vocatur gener, vbi multa de B. Maria, & Ioſeph. GLOS. Et GRAT. Sponſa de futuro ſemper eſt cogenda ſtare cum viro, niſi euidentiſſima ſubſit cauſa. Item ſponſalia ſoluuntur in 7. caſibus: primo, ſi alter vult ingredi religionem, etiamſi eſſet ſponſa de præſenti: ſecundo, ſi recedit ad remotam regionem, nec poteſt inueniri: tertio, ſi ſit deformis, vt ſi leproſus: quarto, ſi ſuperuenit affinitas, vel ſi fornicatur etiam coacte: quinto, ſi mutuo ſe abſoluunt: ſexto, ſi contraxit cum alio de præſenti: ſeptimo, ſi minor fecit, & adultus non vult. 4

CAP. *Deſponſatas*. CAP. *Atho*. CAP. *Raptus*. CAP. *Lex illa*. Sponſa rapta etiam deflorata eripiatur à raptore, & detur ſponſo, & raptor ſi obſtat, excommuninicetur.

CAP. *De coniugali*. Sponſa per verba de præſenti non poteſt alteri nubere, & contra faciens eſt excommunicatus.

CAP. *Duobus*. Qui dedit fidem pactionis, ideſt de futuro, non poteſt alteram ducere; ſed ſi ducit, tenet ſecundum. Qui dedit fidem conſenſus, ideſt de præſenti, non poteſt aliam ducere, & ſi ducit, non tenet ſecundum, reuertatur ad primam.

Cauſa vigeſima octaua, De matrimonio infidelium, quid ſi conuertatur: habet Quæſtiones tres.

QVAESTIO PRIMA.

AN ſit verum coniugium inter infideles. Reſp. ſic. GLOS. Egit de impedimentis: votum, ordo, ligamen honeſtas, nunc diſparitas cultus. GRAT. Et GLOS. Licet inter infideles non videatur eſſe matrimonium propter aliquas auctoritates, tamen reuera eſt, licet non ratum. Item ſi vnus conuertatur, & alter non, ſi eſt Iudæus, conuerſa poteſt alium ducere, tamen hodie aliter dicendum. *c. quanto, c. gaudeamus, de diuortijs*: Nam ſi non vult conuerti, nec cum ea habitare ſine iniuria creatoris, poteſt alium ducere: ſi autem vult cohabitare in pace, eſt in electione fidelis habitare, vel non, ſed non poteſt aliam ducere ea viuente: & ſic Matt. 19. *Qui non reliquerit vxorem, fratres, &c.* ideſt infideles. 5

CAP. *Nunquid*. Inter infideles eſt verum matrimonium, & ſi conuertantur, filij ſuſcepti ante baptiſmum non ſunt ſpurij, & ſuccedunt hereditati.

CAP. *Si quis*. CAP. *Simili modo*. Qui ante baptiſmum dimiſit vxorem, poſt ba-

poſt baptiſmum erit in ſua poteſtate eam habere, vel non. GLOS. Si remanſit infidelis, non tenetur, nec poteſt niſi in tribus caſibus *c.gaudemus de diuortijs.* ſi vterque baptizatur, & fuit repudiata non propter fornicationem, ſed ſecundum morem gentilium, compellitur eam recipere, etiam ſi alteri nupſerit, quia iſta fornicatio erat licita ſecundum eos: ſi propter præcedentem fornicationem fuit repudiata, non compellitur eam recipere, quia per baptiſmum; & ſi tollatur peccatum, & accuſatio, non tamen tollitur exceptio ſibi competens: vide *c.gaudemus de, diuortijs.*

6 CAP. *Vxor.* CAP. *Idolatria.* CAP. *Non ſolum.* CAP. *Si infidelis.* CAP. *Iam nunc.* CAP. *Sic enim.* Fidelis ſine culpa reliquit vxorem infidelem, quæ non vult habitare cum viro, an faciat aliquod peccatum mortale. GLOS. Secundum aliquos idem dicendum de vxore fideli, quæ ſtimulat maritum ad mortale, quia eſt quædam fornicatio: ſimiliter ſi coniux ſit hæreticus, eſt recedendum ab eo, ſecundum gloſſam, ſub præcepto: Conſilium tamen eſt non dimittere coniugem infidelem, vt conuertatur.

CAP. *Iudæi.* Iudæi, quorum vxores baptizantur, moneantur ab Epiſcopo, vt ſi velint illas habere, baptizentur, ſin ſeparentur, & filij ſequantur parentem Chriſtianum. GLOS. Hoc dicitur ſpecialiter de iudæis, quia perículoſiores, & peius, ſi mas eſt infidelis. Item videtur hoc caput correctum à. *cap. quanto, de diuortijs.*

CAP. *Iudæorum.* Filij iudæorum conuerſi ſeparentur à parentibus, & educentur in monaſterijs, vel apud pias fœminas.

CAP. *Sæpe.* Iudæi baptizati non habeant commertia cum hæbreis: ſi ſecus, baptizati dentur Chriſtianis, & Iudæi cædantur.

CAP. *Nullus.* Baptizatus non manducet Azyma cum iudæo, nec cum eis habitet, nec infirmus iudæum ad ſe vocet, aut medicinam ab eis percipiat, vel cum eis in balneo ſe lauet: contra faciens, ſi eſt clericus deponatur, ſi laicus excommunicetur. GLOS. Niſi prædicator.

7 CAP. *Omnes.* Chriſtiani vitent conuiuia iudæorum, nec eos admittant ad conuiuium. GLOS. Idem cum gentilibus, qui diſcernunt cibos, non de locutione.

CAP. *Caue.* Non eſt faciendum matrimonium cum iudæo, vel gentili, vel hæretico. GLOS. Non baptizato, licet cathecumeno.

CAP. *Non oportet.* Cum hæreticis non ſunt miſcenda connubia, vel filios, vel filias dare, ſed potius accipere, ſi promittunt ſe facturos catholicos.

CAP. *Si quis.* Chriſtianus, vel Chriſtiana contrahens cum hebræo, excommunicetur. GRAT. Matrimonium, vel eſt legitimum, & non ratum, vt inter infideles, vel vtrunquæ inter chriſtianos.

QVÆSTIO II.

8 AN conuerſus poſſit ſecundam ducere viuente prima. Reſp. non, niſi quando illa non vult cohabitare cum conuerſo, niſi cum iniuria.

CAP. *Si quis.* Qui habet vxorem ante baptiſmum, viuente illa poſt baptiſmum, non poteſt aliam ducere, quia in baptiſmo crimina ſoluuntur, non coniugia. GLOS. Si vult cum illo habitare, & tunc etiam poteſt tranſire ad Religionem illa inuita, quia matrimonium non eſt ratum.

CAP. *Si infidelis.* Si infidelis in odium, & contumeliam Chriſti diſcedit, nec

nec vult cohabitare, fidelis poteſt alium ducere ſine peccato, quia contumelia creatoris ſoluit ius matrimonij relicto; ſed infidelis diſcedens, peccat in Deum, & in matrimonium. GLOS. Soluitur ſine ſententia Eccleſiæ, & vinculum, & obligatio, & ſeruitus matrimonij. Item relinquens poteſt aliam ducere ſine peccato, ſi relicta nupſit, quia matrimonium non poteſt claudicare, cum ſint duæ relationes, niſi in petitione debiti, quia ſunt duæ obligationes. GRAT. Licet dimittere infidelem volentem cohabitare, ſed non aliam ducere ea viuente; ſed diſcedentem non oportet ſequi, & poteſt aliam ducere; ſecus, ſi ad fidem vterque fuit conuerſus, & deinde alter diſcedit à fide, & in odium fidei non vult cohabitare.

QVÆSTIO III.

AN qui ante baptiſmum habuit vnam, poſt baptiſmum alteram, ſit bigamus. Reſp. Hieronymus non. Aug. ſic. 9

CAP. *Oportet*. Qui ante baptiſmum habuit vnam, poſt alteram, non eſt bigamus, quia innouato per baptiſmum omnia vetera ſunt dimiſſa. GLOS. Non placet.

CAP. *Acutius*. Qui ante baptiſmum habuit vnam, poſt alteram, eſt bigamus, quia in baptiſmo crimina abolentur, non coniugium, vt cathecumena vitiata inter Dei virgines, non poteſt conſecrari.

Cauſa vigeſima nona, De impedimento erroris: habet Quæſtiones duas.

QVAESTIO PRIMA.

AN ſit matrimonium inter eos, inter quos eſt error perſonæ. Reſp. non; ſecus ſi eſt fortunæ, vel qualitatis. GLOS. Error perſonæ, & conditionis dirimit non ex natura ſua, ſed ex conſtitutione eccleſiæ, & Papa poſſet oppoſitum conſtituere. Item quæ numquam quocumque modo audiuit de aliquo, v.g. Rege Galliæ, & conſentit in hunc dicentem ſe eſſe Regem Galliæ, non eſt matrimonium, contra aliquos. Immo ſi Rex Galliæ conſenſit in hanc, & illa conſentit in hunc, quem putat Regem ex errore, conſenſit in illum regem, & ſit matrimonium cum rege. Item idem in venditione, ſi erratur in materia, vt in aurichalco pro argento, non tenet, nec ſi tibi non venderem, ſed error in perſona; ſecus ſi vendo vni, mox ſecundo vendo alteri, cui rem trado, tunc ſecus emptor eſt potior. 10

QVAESTIO II.

DE conditione. An liceat dimittere virum, quem inuenit ſeruum. Reſp. ſic. GLOS. Si neſciens contraxit, poteſt. Item error melioris conditionis, non dirimit matrimonium, vt libera intendens contrahere cum ſeruo, ſi contrahit cum libero tenet; ſic ſi ſeruus intendens contrahere cum libera, contrahit cum ſerua, matrimonium tenet, quia neuter poteſt alteri obijcere, licet oppoſitum alij teneant: & alij dicunt, quod ſi error interuenit fol.49. 1

Digitized by Google

in diſpari conditione, dirimitur, vt ſi ſeruus neſciens contrahit cum libera; ſi in pari non,vt putans cum libera,contrahit cum ſerua,& hanc tenet Gloſſa.

CAP. *Omnibus*. CAP. *Si quis*. CAP. *Si quis ancilla*. Quilibet poteſt contrahere, & qui ſcienter contrahit cum ſerua matrimonium, tenet.

CAP. *Si quis ingenuus.* CAP. *Si fœmina.* Si vir liber ſcienter contrahit cum ſerua,matrimonium tenet; ſi ignoranter,vbi hæc ſciuit poteſt eam redimere, & cum ea remanere ſi vult, ſin minus poteſt aliam ducere. Idem poteſt facere libera, ſi neſciens contrahit cum ſeruo. GLOS. Si liber neſciens contraxit cum ſerua,& dominus poſtea eam manumiſit, vbi hoc ſciuerit, poteſt eam dimittere, quia primus conſenſus fuit nullus. Item ſi tempore contractus dominus ſciebat, matrimonium contrahit, & tacuit, matrimonium tenet, quia eo ipſo intelligitur dediſſe libertatem. Item ſi liber neſciens contraxit cum ſerua, & poſtea re cognita vult illam, tamen ſerua non cogetur ſtare cum illo, quia non eſt matrimonium,contra aliquos; non ſic quantum ad fidem.

2 CAP. *Cuius rei*. Si quis dimiſit vxorem prætextu ſeruitutis, & illa probat libertatem, cogitur illam accipere. GLOS. An liber poſſit dimittere vxorem cognitam ſeruã,quam putabat liberam,ſine iudicio eccleſiæ? videtur ſic, quia retinendo faceret ſibi præiudicium. Reſp. non,etiam ſi ſeruitus ſit manifeſta. *c. porrò, de diuort.* & pendente accuſatione alter alteri tenetur reddere debitum. *c. laudabile,vt lite pend.* & pendente cauſa non negabit alimenta, ſed ſponte non debet ei commiſceri, ne ſibi præiudicet. *c. propoſui, de coniug. ſer.* niſi ad mandatum eccleſiæ. Item ſi maritus non probat ſeruitutem, coniux intelligitur probaſſe libertatem. Item ſententia iudicis, quod ſit libera,omnibus præiudicat; quod non ſit ſerua,ſoli petenti.

CAP. *Perlatum*. Quando coniux liber doloſe ſe ſeruum facit,matrimonium non ſoluitur, nec coniux ſit ſerua. GLOS. Immo vxor poteſt repetere libertatem mariti.

CAP. *Dictum eſt.* Coniugium legale ſeruorum,etiam cum voluntate dominorum non dirimitur, etiam ſi habeant diuerſos dominos,ſed in eo ſeruiant ſuis dominis. GLOS. Si domini ſint in diuerſis Prouincijs,cogatur vnus dominus vendere alteri, & ſi hic non vult emere, emat Eccleſia, & peccat diſtrahendo. 13. *q. c. vnaquaque*.

Cauſa trigeſima. De cognatione ſpirituali, & de clandeſtinis : habet Quæſtiones quinque.

QVAESTIO PRIMA.

3 AN qui ſuſcipit proprium filium in baptiſmate, poſſit reddere debitum ſuæ vxori. Reſp. ſic.

CAP. *Peruenit*. CAP. *Si quis*. Qui ſuſcipit filium proprium in baptiſmo, debet ſeparari ab vxore, donec agat pœnitentiam. Idem ſi filiaſtram, quia eſt compater, & compaternitas contrahitur etiam in his, quæ præcedunt baptiſmum, & compater qui contrahit cum commatre, excommunicetur, donec pœniteat. GLOS. Non ſunt ſeparandi, niſi ad tempus pro pœnitentia,vel ſponte velint. *c. de eo. c. ſi vir,de cognat. ſpirit.* Item, an ſi chriſtianus

leuat

Digitized by Google

leuat à fonte filium Iudææ,contrahat affinitatem,ita vt ſi illa conuertatur poſſit cum illa contrahere. Reſp. ſunt opiniones. Item vij. fiunt in baptiſmo. Item quæ præcedunt baptiſmum, impediunt, ſed non dirimunt. *c.contracto, de cognat. ſpirit.* Item dona, quæ ſequuntur cathechiſmum,an proſint morientibus infantibus.

CAP. *Noſſe*. CAP. *Dictum*. Quando vxor leuat de fonte filium mariti, non eſt ſeparanda à marito,ſed reddat debitum,& ſi ex dolo fecit, pœniteat. GLOS. Leuans perdit ius exigendi,ſicut fornicator:an ſi petat, alter debeat reddere,aliqui quod ſic, ſicut ei qui vouit ad tempus, & petit. Reſp. non tenetur, quia non habet ius petendi etiam ante ſententiam: ergo hic nec tenetur reddere. Item ſi vterque leuauit, neuter poteſt petere, ſed ſubuenitur iure replicationis. *c. ſignificaſti, de diuort.* Item qui promiſerunt perpetuam continentiam, & alter fornicatur, alter non poteſt petere debitum, ſed eccleſia cogit reddere. *c.5. de diuort.*

CAP. *De eo*. Qui contrahit cum filiola, vel commatre,grauiter puniatur, & ſeparetur. Item qui leuat proprium filium, puniatur, & ſecundo non contrahat.

CAP. *De his*. Qui filiaſtrum in chriſmate tenet, non ſeparetur à coniuge, ſed puniatur. 4

CAP. *Ad limina*. Qui neceſſitatis cauſa filium ſuum baptizauit, ab vxore non ſeparetur.

CAP. *Omnes*. CAP. *Si quis*. CAP. *Non debet*. Mulier,quæ confitetur,eſt æque filia ſpiritualis, ac leuata à baptiſmo: & qui peccat cum aliqua ex his, perpetuo pœniteat, & ſi res eſt publica,deponatur. GLOS. In ſacramento pœnitentiæ contrahitur quædam paternitas. Non ſic quando laicus audit peccata. Item regulares poſſunt fieri compatres baptizando, non leuando.

QVAESTIO II.

SPonſalia non fiunt ſine conſenſu, & ſic infantes non poſſunt facere ſponſalia vſque ad ſeptennium. GLOS Niſi proximi ſint ſeptennio, ita quod ſint capaces intelligentiæ. Item matrimonium teneret,ſi ante ætatem poſſent coire. *c. puberes, de ſponſalib. in 6.* 5

CAP. *Vbi non*. Parentes non poſſunt ſponſare pueros in cunabulis, niſi vbi venerint ad annos diſcretionis conſentirent. GLOS. Parentes, qui iurauerunt ſponſare filios, ſi adhibent operam, quam poſſunt, & filij nolunt, non ſunt periuri;& ſi appoſuerunt pœnam contractus,pœna non poteſt peti, quia matrimonia non facienda ex pœna. Item de communi conſenſu poſſunt diſſolui ſponſalia, etiam iurata, contra aliquos. *c. præterea, de ſponſalib.* Item qui contraxerunt ante ætatem, & ſic perſeuerantes in ætate non contradicunt; ſi ſimul habitant, matrimonium eſt confirmatum; ſecus ſi ſeorſum. *c. atteſtationes,de ſponſalib. impub.*

QVÆSTIO III.

AN filij ſpirituales, vel adoptiui poſſint contrahere cum naturalibus. Reſp. non, ſecus poſt Concilium Tridentinum. 6

CAP. *Ita diligere*. CAP. *Pitacium*. CAP. *Non oportet*. CAP. *Super*. CAP.

CAP. *Poſt ſuſceptum*. CAP. *Per adoptionem*. Filij naturales non poſſunt accipere filiam ſpiritualem patris, ſorores vero iſtius filiæ ſpiritualis, ſi non ſint filiæ ſpirituales poſſunt. Item de filia adoptata, ſi non ſit emancipati, ſecus poſſet vir. Concil. Trid.

CAP. *Illud*. Pater poteſt accipere in vxorem ſororem filiæ ſuæ ſpiritualis, ſicut filius poteſt accipere ſororem ſororis ſpiritualis.

QVÆSTIO IV.

7 AN quis poſſit ſucceſſiue contrahere cum duabus commatribus. Reſp. non, niſi quando eſt filius vtriuſque.

CAP. *Sciſcitatur*. CAP. *Si presbyter*. CAP. *Si quis*. CAP. *Spiritualem*. CAP. *Poſt vxoris*. Maritus non poteſt ducere in vxorem commatrem vxoris ſuæ mortuæ: & qui peccat cum matre, & filia, vel cum duabus ſororibus, vel cum duabus commatribus, vel ſi pater, & filius, vel duo fratres cum vna, pœniteat octo annis: & compaternitas naſcitur quando vnus coniugum leuat, vel tenet in chriſmate, vnde in ſponſalibus non naſcitur.

CAP. *Quod autem*. Non debent maritus, & vxor ſimul leuare puerum: GLOS. Eſt ſuperfluum, quia ſi vxor vna leuat, maritus fit compater.

QVAESTIO V.

8 AN clandeſtina deſponſatio manifeſte præiudicet. Reſp. ſic. GLOS. Quoad eccleſiam. Vide Concilium Tridentinum.

CAP. *Aliter*. CAP. *Nullus*. CAP. *Noſtrates*. CAP. *Quales*. CAP. *Sponſus*. CAP. *Nullum*. CAP. *Fœmina*. CAP. *Nec illud*. Declaratur quomodo fieri debeant matrimonia, & quid ſignificet ſingulæ cæremoniæ, & damnantur clandeſtina, vt fornicationes.

CAP. *Si quis*. Qui iurat clandeſtine contraxiſſe, etiam ſine dote, & ſcriptura, matrimonium tenet, non poſt Concilium Tridentinum.

CAP. *Nullum*. Ante veram, & iuſtam probationem nemo iudicandus, vel damnandus, & mala audita, & paſſim dicta non credenda.

CAP. *Iudicantem*. Iudex debet omnia rimari, & cum patientia omnia excutere; & frequẽter interrogare, ne quid ſit prætermiſſum: mox ſententiet.

Cauſa trigeſimaprima. Agit de impedimento criminis, de vi, & de fide ſpiritualium: habet Quæſtiones tres.

QVAESTIO PRIMA.

9 AN poſſit contrahi cum ea, quam polluit per adulterium: Reſp. non, & fides data non tenet, ſicut machinatio. GLOS. In tribus caſibus adulter non poteſt ducere adulteram. Primo, ſi viuente marito dedit fidem: ſecundo, ſi alter cum affectu eſt machinatus in mortem mariti. *c. relatum. c. ſi quis viuente, ead.* 3. ſi contraxit cum ea de facto viuente marito. *c. cum habilitare, ead.* Item ſi promiſit, & non cognouit, poteſt. *c. vlt. de eo, qui duxit in matr.*

CAP.

CAP. *Nullus*. CAP. *Denique*. CAP. *Illud*. Adulter non poteſt ducere adulteram. GLOS. In illis tribus caſibus ſupradictis.

CAP. *Relatum*. Fides & copula cum adultera dirimunt matrimonium. GLOS. Si dedit tantum fidem, debet cum ea remanere. *c. vlt. ead.* Item ſi eam duxit de facto, fortius dirimit.

CAP. *Si quis.* Adulter, ſi mortuo marito in proximo adulteram ducit, pœniteat: ſi vero quis illorum maritum occidit, vel ſi ſit propinquitas, vel alia actio criminalis impediat, careat ſpe coniugij perpetuo cum pœnitentia. GLOS. Niſi ſit iuuenis. Item ſi occidit caſu, vel alio fine, non dirimitur. *c. laudabile de coniug. infid.* Item machinatio ſine effectu non impedit, nec ſi ratam habet mortem viri, ſi non præcepit. *c. ſi qua mulier*. Adulteram machinantem poteſt vir relinquere, & aliam ducere.

CAP. *Si qua fuerit*. Adultera, ſi mortuo viro contraxit cum adultero, per quinquennium pœniteat, & mox ſit cum marito. GLOS. Pœnitentia eſt arbitraria.

CAP. *De his*. CAP. *Hac ratione*. CAP. *Quomodo*. CAP. *Aperiant*. CAP. *Deus*. CAP. *Quod ſi*. Pluries nubere non eſt laudabile, ſed non damnatur. GLOS. Nullo modo plures ſimul poteſt quis habere.

QVAESTIO II.

AN aliqua ſit cogenda nubere. Reſp. non, quia ſolent habere malos exitus, ſed ſi promiſit eſt monenda, & parum cogenda. 10

CAP. *Si verum*. CAP. *Tua*. CAP. *De neptis*. CAP. *Lotharius*. Parentes non debent inuitas filias, quas deſponſarunt, nuptui tradere, nec quælibet vis annullet matrimonium.

QVAESTIO III.

AN poſt ſponſalia parentum filij poſſint cum alia contrahere? Reſp. ſi poſt ſeptennium conſenſerint, ſed ſi contrahit tenet.

CAP. *Si quis*. Parentes, qui promiſerunt, & iurarunt, & non ſeruant, per triennium non communicent. Idem de filijs ſi conſenſerunt: ſed ſi filij non conſentiunt, parentes excuſantur. GLOS. Poſſunt tamen parentes ſponſalia iurata diſſoluere. Item non peccant parentes, ſi pro poſſe curant, vt pueri velint.

Cauſa trigeſimaſecunda. An quis poſſit ducere meretricem, an adulteram dimittere, vel ſterilem: habet Quæſtiones octo.

QVÆSTIO PRIMA.

AN meretrix licite ducatur in vxorem. fol. 50.

CAP. *Sicut*. (vſque ad cap. 11.) Probatur reus adulterij, & conſcius criminis, qui non dimittit, vel coit cum adultera, dum eſt adultera; ſecus ſi eſt emendata, & pœnituit. GLOS. Maritus non debet ante ſententiam 1

expel-

expellere adulteram à ſe, etiam ſi crimen eius ſit notorium, niſi publice moraretur cum adultero, vel ſit conuicta per ſententiam, vel confeſſa in iudicio. Item vt dimittatur adulterium, poteſt probari per violentam ſuſpicionem, ſed hanc ipſa poteſt refutare per teſtes. Item cautio, vt vxor ſeparata reddatur viro; ſi non eſt ſuſpicio de viro, ſufficit nuda promiſſio; ſi eſt ſuſpectus, detur idonea, ideſt per fideiuſſores, vel pignora, vel iuramentum; ſi vero tanta ſit ſæuitia viri, vt cautio non ſit ſufficiens, non eſt reddenda, ſed danda matronæ.

CAP. *Non enim*. CAP. *Nuptis*. CAP. *Integritas*. CAP. *Non eſt culpandus*. Matrimonium non conſiſtit in copula carnali, ſed in fide, & cura, &c. & laudatur virginitas ſupra nuptias, & ducere meretricem, vt eam conuertat, eſt laudabile.

QVAESTIO II.

2 AN ſit vxor, quæ ducitur cauſa incontinentiæ. Reſp. ſic reſpectu ſecundi effectus, non reſpectu primi corporalis, quo fuit prima inſtitutio.

CAP. *Pudor*. CAP. *Sicut*. CAP. *Quicquid*. CAP. *Connubia*. Coniugium ad vitandam incontinentiam eſt verum matrimonium, & immoderatus eius vſus eſt dignus venia, nec tunc datur Spiritus ſanctus.

CAP. *Concubina*. CAP. *Solet*. Si contrahant, vt euitent fornicationem, ſed in perpetuum, & non contra prolem, ideſt non ad impediendam generationem; ſi ad tempus, eſt adulterium. GLOS. Matrimonium non poteſt contrahi ad tempus. Quid ſi aliqui ignorantes ius alias contracturi contrahunt ad tempus. Reſp. tenet matrimonium. Item conditio honeſta, quæ non eſt de natura matrimonij, appoſita non vitiat matrimonium, vt contraho tecum, ſi dederis mihi centum, tenet matrimonium cum ea, & ſine ea. *c. de illis, de cond. appoſit.* Item conditio honeſta, quæ adheret naturæ matrimonij, vt ſi Chriſtianus dicat iudææ, contraho tecum ſi volueris fieri Chriſtiana, non tenet, niſi apponatur, ideſt compleatur. *c. non oportet 24. q. 1.* Item conditio inhoneſta contra naturam matrimonij vitiat matrimonium, vt ſi dicat, contraho tecum per tres annos, non tenet; ſic, ſi procuraueris ſterilitatem, ſic nec tenent ſponſalia. Item conditio inhoneſta, quæ non eſt contra naturam matrimonij, non vitiat, ſed ſeruanda, & tenet. Item in contractibus conditio impoſſibilis vitiat contractum, in vltimis voluntatibus habetur pro non adiecta: & intellige impoſſibiles de iure, vel ſecundum naturam vitiant: ſed ſi eſt impoſſibilis propter difficultatem præſtandi, vt contraho ſi des domum auream, matrimonium tenet. *c. vlt. de cond. appoſ.*

3 CAP. *Aliquando*. CAP. *Quod vero*. CAP. *Moyſes*. CAP. *Sicuti*. Qui ab initio procurant ſterilitatem, non ſunt coniuges, ſed fornicarij, & procurans abortum inanimatum, non eſt homicida.

CAP. *Ancillam*. CAP. *Non omnis*. CAP. *Honorantur*. Culpanda eſt negligentia concubinarij, ſed non deſperandus. Item qui expellit concubinam, & aliam ducit, non eſt bigamus, & tenet matrimonium; & nemo eſt deſperandus dum viuit, nam quod differtur non aufertur; ætate in maturiori perficitur, vt nuptæ paterno arbitrio, ſi mariti habebant concubinas, carent culpa. Item parentes debent filias etiam viduas dare nuptui, vt ſponſa videatur quæſita à viro, & non ipſa quærat virum, vt ſemper præcedat verecundia. GLOS. Pro matrimonio contrahendo poteſt exigi pecunia, & non eſt ſimonia, licet

cet ſit ſacramentum. ſed ratio quare non in alijs. Reſp. propter onera matrimonij. Obiectio: poſſet exigi ab ingrediente monaſterium propter onera monaſterij. *c. multi c. ſunt* 1. q. c. 16. q. 6. c. *de lapſis*: Quia non datur gratia: falſum. Item in ſponſalibus ſi puella non contradicit, videtur conſentire, nec poteſt contradicere, niſi pater indignum eligat.

CAP. *Mulier*. CAP. *Merito*. Si puella, id eſt infra 12. annum, in domo patris vouit cum iuramento, & pater ſciens votum tacet, tenetur ſeruare votum: ſi ſtatim ſciens contradicit, non tenet, quia votum, & iuramentum ſunt irrita: vnde in voto virginitatis, & in matrimonio voluntas patris requiritur. GLOS. Doli capax ante legitimam ætatem vouens, & iurans tenetur, ſed pater poteſt irritare. An cum fuerit in ætate teneatur, eſt dubium: Puto quod non. Item paria poteſtas ſoluitur adueniente adulta ætate, quo ad matrimonium carnale, ſpirituale, & iuramentum. 4

CAP. *Hoc ſanctum*. Virgines, & viduæ, ſi velint eſſe caſtæ, vel nubere, faciant ſuam voluntatem, & qui cogit excommunicetur. GLOS. Conſenſus patris non requiritur, vt teneat matrimonium in nubili filia.

QVÆSTIO III.

AN puella in nubendo debeat ſequi arbitrium patris ſerui, vel aui liberi. Reſp. aui, & hoc de honeſtate. 5

CAP. *Patrem*. Neptis in nubendo ſequatur electionem aui liberi, & non patris ſerui, quia ſeruus non habet arbitrium liberi. GLOS. Aui paterni, quia nullus eſt in poteſtate aui materni. Item ſi ſeruus habet poteſtatem ducendi vxorem, poteſt & filiam tradere.

QVÆSTIO IV.

AN liceat coniugato amore poſteritatis procreare filios ex ancilla: Reſp. non. 6

CAP. *Iſte Abraham*. (vſque ad CAP. *Liberi*.) Non licet ex ancillis, vel illicito coitu procreare filios, ſunt enim adulterij: & excuſatur Abraham, & Patriarchæ, qui ex ancillis habuerunt filios, quia tunc licebat habere plures vxores.

CAP. *Liberi*. Filij dicuntur liberi, qui nati ſunt ex libero matrimonio: Item filij ex libero, & ancilla ſunt ſerui ſemper: partus ſequitur matrem, id eſt deteriorem partem; naturales ſunt geniti ex libero, & libera ſolutis. GLOS. Filij ſunt vel naturales tantum, vel naturales, & legitimi, vel legitimi tantum, vt adoptiui, vel ſpurij, & ex ſacrâ virgine, vel conſanguinea. Item ſequitur debiliorem partem, niſi in Iudæis, & clericis.

QVAESTIO V.

AN quæ vim patitur, amittat pudicitiam. Reſp. animi non, ſed integritatis corporis ſic: ex Diua Lucia. GLOS. Vim paſſa habebit præmium virginum duplicatum, ſed non aureolam. Item eadem virtus in virgine eſt virginitas, in coniugata pudicitia, in continenti caſtitas. 7

CAP. *Tolerabilius*. (vſq. ad CAP. *Illa*) Vi oppreſſa ſi mente, non conſentit, non

Digitized by Google

non perdit pudicitiam: ſed contra perditur corporis ſanctitas, violata omni animi ſanctitate.

CAP. *Illa autem*. Oppreſſæ non audeant ſe comparare virginibus incontaminatis, & doleant de amiſſa integritate corporis. Item Deus non poteſt reſtituere virginitatem. *c. ſi Paulus, hac quæſt.*

CAP. *Non mœchaberis*. CAP. *Iuro*. Qui aliam præter vxorem cognoſcit, mœchatur, & adulteratur. Item oppreſſa non poteſt dimitti.

CAP. *Horrendus*. CAP. *Si vxorem*. CAP. *Præcepit*. CAP. *Apud*. CAP. *Præceptum*. CAP. *Quicquid*. CAP. *Chriſtiana*. Coniux coniugem, quam ſemel accepit, nulla ratione poteſt dimittere, niſi ob fornicationem, & licet ſit par ratio in vtroque in accuſando pro fornicatione, tamen vxor non ſolet accuſare virum.

QVAESTIO VI.

8 AN adulter poſſit dimittere adulteram vxorem cauſa fornicationis? Reſp. non. GLOS. Secundum ius in ſeptem caſibus maritus repellitur ab accuſatione adulterij. Primo, ſi ipſe eſt adulteratus; ſecundo, ſi vxor fuit vi oppreſſa; tertio, ſi credebat maritum mortuum; quarto, ſi alter ſub ſpecie mariti eam cognouit; quinto, ſi dedit vxori occaſionem adulterandi; ſexto, ſi maritus poſt adulterium eam tolerauit, & ipſa non commiſit nouum adulterium; ſeptimo, ſi eſt adulterata ante baptiſmum.

CAP. *Nihil*. CAP. *Si ducturi*. CAP. *Iniquum*. CAP. *Indignantur*. Fornicator non poteſt dimittere fornicatricem vxorem. Item grauius peccat, & puniendus eſt maritus adulter, quàm adultera, quia caput, & capite deorſum pendet domus, vbi melius viuit vxor marito. GLOS. Quomodo poteſt maritus accuſans conuinci de adulterio, cũ accuſatori, non poſſit par, vel minus crimen obijci. Reſp. non directe, ſed per modum exceptionis. Item obiectio: ex quo maritus propriam iniuriam proſequitur, non poteſt eum vxor repellere per exceptionem, quia 4.*q*.6.*c.omnibus*, in cauſa ſua quilibet infamis admittitur. Reſp. hoc eſt ſpeciale in adulterio, & lenocinio.

QVAESTIO VII.

9 AN qui ob fornicationem vxorem dimiſit, ea viuente poſſit aliam ducere. Reſp. non.

CAP. *Interueniente*. CAP. *Licite*. CAP. *Apoſtolus*. CAP. *Fieri*. CAP. *Placuit*. CAP. *Dominus*. CAP. *Omnes*. CAP. *Fidelis*. CAP. *Si quis*. CAP. *Quemadmodum*. Per diuortium non ſoluitur matrimonium, niſi per mortem, ſicut excommunicatus ſemper eſt baptizatus; & non poteſt aliam ducere, ſed ſi velint reconcilientur, & ſi aliam ducit, puniatur. GLOS. Maritus reſuſcitatus non debet baptizari, vel ordinari: ſed non poteſt petere dignitates, bona, vxorem de iure. Item maritus per ſententiam ſeparatus ab vxore, ſi poſtea adulteratur, an ſit reſtituendus vxori agenti. Reſp. non, nec poteſt agere, quia non eſt facta ei iniuria. Item an maritus poſſit dimitti propter opus ſodomiticum: quid ſi vxorem polluit contra clauſtra pudoris, vel ſe, &c. Reſp. non credo.

CAP. *Adulterij*. CAP. *Offerebat*. CAP. *Flagitia*. CAP. *Vſus*. CAP. *Non ſolum*.

Digitized by Google

ſolum. CAP. *Quid in*. Grauius peccat adulter, quàm fornicator. Item qui retenta ſua, aliam ducit, quàm qui ſua dimiſſa cum alia peccat. Item grauius vxoratus,quàm nō vxoratus,qui alterius coniugem cognoſcit, vel vxoratus ad ſolutam. His omnibus grauius inceſtuoſi, & his qui contra naturam, peius cum vxore, quàm cum meretrice. Item vſus naturalis in vxore, ſed vltra modum eſt veniale.

CAP. *Vxor à viro*. CAP. *Quod propoſuiſti*. Dimiſſa vxore aliam poteſt 10
ducere vir, non vxor. GLOS. Mortua vxore fornicaria, vel ſi eſt arcta ea viuente.

CAP. *Quadam*. CAP. *Si quis*. CAP. *Qui dormierit*. Qui peccat cum conſanguinea vxoris, vel contra, non petat debitum, & adulter mortua vxore non nubat, vxor ſic: & contra qui dormit cum ſorore vxoris, non poteſt exigere debitum ab vxore. GLOS. Si vxor adulteri exigat debitum,eſt facta reconciliatio tacite.

CAP. *Hi vero*. Facta ſeparatione cauſa adulterij, neuter poteſt contrahere viuente alio.Item mortuo viro adultera nunquā contrahat, ſed pœniteat.

CAP.*Concubuiſti*. Qui peccat cum ſorore vxoris,neutram habeat,& nunquam contrahant, nec adulterata, ſed perpetuo pœniteant.

CAP. *Si quis*. Qui cum nouerca, vel filiaſtra, vel ſorore vxoris peccat, nunquam contrahat.

CAP. *Hi qui*. CAP. *Neque*. CAP. *Tantum*. CAP. *Vſque*. Matrimonia contracta nulla infirmitas, vel damnum corporis ſoluit, non amentia, furor, mutilatio, caſtratio, ſterilitas. GLOS. Spadones, qui habent virgam directam, licet non ſeminent, poſſunt contrahere, & tenet.

QVAESTIO VIII.

AN liceat ducere infidelem cum conditione, vt conuertatur. Reſp. non, & multo minus peccare. Item ſponſalia tenerent.

CAP. *Non ſolum*. Non eſt peccandum, nec faciendum contra votum, v. g. caſtitatis, vt aliqua conuertatur ad fidem. GLOS. In voto ſemper intelligitur tacita conditio,niſi neceſſitas, vel præceptum ſuperioris vrgeat.

Cauſa trigeſimatertia. De impotentia coeundi, ſeu maleficiatis; de enormitate delicti; de tempore feriato: habet Quæſtiones quinque.

QVÆSTIO PRIMA. fol.51.

AN propter impoſſibilitatem coeundi vxor ſit ſeparanda à viro. Reſp. 1
ſic contrahendum, & non contractum; ſi perpetua, & probatur per triennium.

CAP. *Quod autem*. Si vxor per iuſtum iudicium probet impotentiam viri, accipiat alium,ſed ille non poteſt accipere aliam. GLOS. Probatur per aſpectum corporis.

CAP. *Requiſiſti*. Si vxor vult ſeparari à frigido, & alteri coniugi probet per

per ſeptimam manum propinquorum cum iuramento, tranſeat ad ſecundas,& vir non: & ſi vir accepit aliam copulam,teſtes ſint periuri, & peracta pœnitentia redeant ad primum matrimonium. GLOS. Si frigiditas eſt naturalis, & perpetua; & ſi non erat virgo, requiruntur ſeptem teſtes; vel ſi non ſunt, ſaltem duo, immo creditur eis; ſi de hoc eſt fama. Item probatio non auditur contra iuris præſumptionem.

CAP. *Si quis*. Quando vxor dicit ſe non cognitam, & vir dicit ſe cognouiſſe, creditur viro, quia caput. GLOS. Niſi mulier contrarium probet, & in duobus menſibus.

CAP. *Si per ſortiarias*. Coniuges maleficiati recurrant ad opera pia, & exorciſmos; & ſi impedimentum eſt perpetuum, poſſunt accipere ſecundas, & ſanati non tenentur ad primas. GLOS. Si maleficium eſt per triennium, quia nullum perpetuum ſecundum aliquos.

QVAESTIO II.

2 AN coniux, quia ſua propria auctoritate ſeparauit ſe, ſit reſtituendus vxori. Reſp. ſic, niſi ſit publice adultera, vel timetur viri ſæuitia, vel receſſit auctoritate vxoris.

CAP. *Sæculares*. CAP. *An quod*. CAP. *Hiſtoria*. CAP. *Sane*. Ante ſententiam probati adulterij vel diſſidij non dimittatur vxor: & ſi dimiſſa, reſtituatur, ſaltem in loco tuto, vnde per teſtes poſſit ſe defendere: qui ſecus, excommunicetur. GLOS. Cauſa matrimonialis ſpectat ad Epiſcopum.

CAP. *Interfectores*. CAP. *Inter hæc*. CAP. *Quicunque*. CAP. *Si quod*. Qui interficit vxorem, pœniteat vt homicida, nec amplius contrahat, niſi ex indulgentia: ſi eſt iuuenis, & ſi non vult facere pœnitentiam, excommunicetur. ſimiliter qui Epiſcopum, vel presbyterum interficit, vel ſit in monaſterio, exemplo Haſtulſi. GLOS. Indulgentia non eſt lex, vt quis petat. Item dos adulteræ interfectæ tranſit ad filios, & adultera perdit dotem.

CAP. *Placuit*. CAP. *Hoc ipſum*. Adultera, ſiue ſit coniux clerici, ſiue ſæcularis, non interficiatur, ſed ieiunet, & pœniteat per ſeptennium, niſi peccatum ſit grauius. Item quando in conſilijs eſt diſpar ſententia, eſt tenenda illa, quæ eſt antiquior vel potioris auctoritatis. GLOS. Pœnitentiæ ſunt arbitrariæ, & minor amplectenda.

CAP. *De his*. CAP. *Audiuimus*. CAP. *In adoleſcentia*. Poſt pœnitentiam ſolemnem non prohibentur connubia iam contracta, nec contrahenda in iuuenibus.

CAP. *Latorem*. CAP. *Si quis*. CAP. *Si quis cum matre*. CAP. *Quos Deus*. CAP. *Antiqui*. Idem quod ſupra, & addit alias pœnas excommunicationis ei qui peccat cum matre, vel filia ſpirituali.

QVÆSTIO III.

AN peccatum poſſit deleri ſola cordis contritione, & ſecreta ſatisfactione ſine confeſſione oris. Gratianus extra ſuum morem ſub hac Quæſtione tertia inſtituit longum tractatum de Pœnitentia; Qui continet ſeptem Diſtinctiones, de quibus ſigillatim agendum.

De

De Pœnitentia Diſtinctiones ſeptem, ſeu Quæſtiones.

Diſtinctio Prima.

AN ſola cordis contritione, & ſecreta ſatisfactione ſine oris confeſſione poſſit quis Deo ſatisfacere. 3

CAP. *Petrus*. (vſque ad Cap. 5.) Sola contritio ſine ſatisfactione externa delet peccatum. CAP. *Si quis*. (vſque ad Cap. 14.) Leges puniunt etiam animum delinquentis.

CAP. *Aut facta*. Varia crimina puniuntur à iure ciuili, ſed diuerſimode conſiderata plùs, vel minus puniuntur, ideſt pro cauſa, perſona, loco, tempore qualitate, quantitate, euentu.

CAP. *Cogitatio*. Lex ciuilis non punit cogitationes. Item in maleficijs punitur voluntas, in alijs requiritur effectus, vel animus. GLOS. Ideſt perſeuerentia, vt in matrimonio.

CAP. *Diuortium*. CAP. *si quis*. Vt ſit diuortium, debet eſſe animus perpetuæ ſeparationis: vnde factum, vel dictum calore iracundiæ, non eſt ratum, niſi &c. quare ex calore iracundiæ miſſo repudio, ſi breui reuerſa eſt vxor, nec diuertiſſe videtur. GLOS. Nec punienda: quandoque ſubito facta tenent.

CAP. *Perniciose*. CAP. *Homicidium*. CAP. *Omnis*. CAP. *Nunquid*. CAP. *Noli*. CAP. *Homicidium*. CAP. *Si propterea*. CAP. *Si cui*. CAP. *Porrò*. CAP. *Facilius*. In malis punitur conſilium, & qui conſulit homicidium eſt homicida: ſic qui tradit, ſic qui odit, vel detrahit, vel voluntate, vel malum perſuadens fratri: ſic velle furari eſt furtum, velle fornicari, eſt fornicatio, & debent de his dolere, & pœnitere, vt Deum placent, ne pereant.

CAP. *Scindite*. CAP. *Conuertimini*. CAP. *Reſuſcitatus*. CAP. *Qui natus*. 4
CAP. *Omnis*. Cum contritione cordis remittuntur peccata.

CAP. *Non poteſt* (vſque ad cap. 58.) Peccatum non remittitur, ſi vltra cordis contritionem non confiteatur ore ſacramentaliter, & opere ſatisfaciant, ſi poteſt, & habeat tempus, & loquitur de confeſſione cum pœnitentia, qua præterita plangit, & plangenda non committit: & pœnitentibus præſtò eſt Deus vt ſubueniat, & his, qui in tempore neceſſitatis, vel inſtantis periculi pœnitentiam petunt, & reconciliationem; non eſt deneganda reconciliatio, nec interdicenda ſatisfactio: & qui amiſſa loquela per indicia integri ſenſus comprobentur quærere pœnitentiam, non eſt illis deneganda actio pœnitentiæ, nec gratia communionis: & ſi morbo aggrauati in præſentia ſacerdotis ſignificare non poſſunt, quod paulo ante poſcebant, proderunt eis teſtimonia circumſtantium, vt ſimul conſequantur beneficium pœnitentiæ, & reconciliationis. Item Deus omnia peccata pœnitẽti dimittit, & nullũ excipit.

CAP. *Si ſacerdos*. CAP. *Voluiſſent*. Omne peccatum per pœnitentiam 5
eſt remiſſibile. Item peccatum in Spiritum Sanctum non, quia eſt cum impœnitentia finali, & ſic perpetuo punitur.

CAP. *Sufficit* (quod eſt 61. vſque ad CAP. *Quis aliquando*, quod eſt 87.) Agitur de neceſſitate, & modo, ſeu qualitate faciendi pœnitentiam: & Deus mutat ſententiam, ideſt comminationis, ſi te nouerit mutare delictum.

CAP. *Quem pœnitet*. Peccata ſunt confitenda ore de præſentia, & non

per nuntium, vel ſcriptum, quia erubeſcentia habet partem remiſſionis: Item pœnitens quærat ſacerdotem ſcientem ligare, & ſoluere, ne ambo in foueam cadant. Item ſi non habet ſacerdotem, confiteatur ſocio, licet non poſſit abſoluere. Item ſecreta peccata ſecretè, publica publice.

CAP. *Quamuis*. Confeſſio fiat ſecrete, ideſt Deo, & ſoli ſacerdi, & remoueatur conſuetudo publice confitendi, ne arceantur à confeſſione.

CAP. *Quidam*. Licet confiteri Deo ſit vtile, tamen non ſoli Deo, ſed etiam ſacerdoti tenemur confiteri ex inſtitutione Apoſtolica.

Diſtinctio ſecunda.

6 AN charitas ſemel habita poſſit amitti, vel non, & an pœnitentia ſit reiteranda.

CAP. *Si quis* (vſque ad cap. 15.) Sine charitate adulto non remittitur peccatum, & qui eſt in charitate non peccat, & ſi peccat, non erat in vera charitate, & pœnitentia, ideſt perfecta: vbi multa de laudibus charitatis, & eius qualitatibus, & ſignis, & quomodo intelligitur, Spiritus Sanctus electos deſerit, vel non. GLOS. Qui eſt in charitate non peccat, ideſt dum eſt in caritate.

CAP. *Cum ſanctam* (vſque ad cap. 40. In ipſa virtute, v.g. charitatis ſunt gradus, quibus paulatim homo perficitur, & nemo repente fit ſummus: ſunt enim gradus in vitijs, & ſic nemo repente fit peſſimus: & vtrunque exemplificatur variè: & Adam ante peccatum habebat charitatem, & multi alij habuerunt charitatem, & peccauerunt: ergo poſſunt peccare. Item omnes fuimus peccatores, quia nemo mundus à ſorde, ſed Chriſtus nos lauat.

7 CAP. *Apoſtolus* (vſque ad finem) Non ſolum prædeſtinati amittunt charitatem per peccatum, quam mox recuperant, ſed reprobi amittunt charitatem, quam non recuperant: vbi agitur de libero arbitrio, & vnde eſt quod multi bene incipiunt, & male finiunt, &c. & Angeli ante lapſum fuerunt in charitate.

Diſtinctio tertia.

AN pœnitentia ſit reiteranda. GLOS. Solemnis de eodem peccato non, priuata ſic.

8 CAP. *Pœnitentia* (vſque ad cap. 27.) Veri pœnitentes, dum pœnitent non peccant; & ſic hæc pœnitentia dicitur non reiteranda: ſed ſi poſtea peccant, iterum poſſunt pœnitere. & varie declaratur quid ſit pœnitere, vbi multa de vera pœnitentia, exemplo Dauid.

9 CAP. *Achab* (vſque ad cap. 39.) Boni, & ſancti quandoque cadunt, & reſurgunt, & quocunque momento peccator agat pœnitentiam, Deus ignoſcit, & non ſemel tantum, ſed multoties, ideſt quoties peccauit, & pœnitet vere, & non ficte: & declaratur quæ ſit vera pœnitentia, vel falſa.

CAP. *Pluit Dominus* (vſque ad cap. 45.) Habenti plura peccata non remittitur vnum non remiſſo alio, quia non poteſt eſſe ſimul cum charitate.

CAP. *Pium eſt*. CAP. *Si quando*. Fides noſtra poſtulat credere, Deum remunerare bona peccatorum deletis peccatis. GLOS. Vel temporali bono, vel minori pœna, vel de factis ante peccatum, ideſt mortificatis.

10 CAP. *Cauendum*. CAP. *Quid ergo*. CAP. *Si quis*. Nullum bonum non

Digitized by Google

non remuneratum, & nullum malum impunitum, cauendum ne hîc præmiemur.

Diſtinctio quarta.

AN peccata dimiſſa redeant, ſunt variæ opiniones. Reſp. non, licet mox peccans damnetur. fol.52. 1

CAP. *Si Iudas* (vſque ad cap.8.) Peccata dimiſſa redeũt cum alijs peccatis.

CAP. *Si ex bono* (vſque ad cap.11.) Agitur de prædeſtinatione, & cur Deus non dat peſeuerantiam omnibus, ſed hunc bonum rapit, ne malitia mutet cor eius, & hunc bonum permittit fieri malum, & mori, ac damnari, neſcitur: ſed ô *Altitudo, &c.* CAP. *Hanc ſocietatem*. Præſciti, ideſt damnandi poſſunt prius habere iuſtitiam.

CAP. *Quid eſt*. CAP. *Quid recedit*. Peccata dimiſſa non redeunt, licet ob ingratitudinem grauius puniantur, contra Gratianum.

CAP. *Si auerterit.* (vſque ad cap.19.) Iuſtus ſi peccat, perdit iuſtitias ſuas, ideſt opera bona.

CAP. *Veh eis* (vſque ad finem) Deus punit, ideſt damnat homines pro peccatis propris, & non parentum.

Diſtinctio quinta.

QVæ ſunt conſideranda circa pœnitentiam imponendam, vel facienda, ideſt quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando. 2

CAP. *Conſideret* (vſque ad finem) Declaratur qualis debet eſſe confeſſio, & à quibus pœnitens abſtineat, & quæ cogitet, quid ſignificet, Factus eſt omnium reus, & reſpexit Deus prius ad Abel, mox ad munera. Item non licet pœnitenti reuerti ad negotia ſæcularia, quæ vix ſine peccato agi non poſſunt, vt ad mercaturam, militiam curialem, aut ad quoduis peccatum, eſſet enim pœnitentia falſa; & qui reuertitur ad militiam, vel ſæcularia, pœniteat per decennium, & ſit excommunicatus.

Diſtinctio ſexta.

CVi debet fieri confeſſio, & qualis debet eſſe confeſſor. Reſp. fiat proprio, & ſit diſcretus. 3

CAP. *Qui vult.* Pœnitens quærat ſacerdotem ſcientem ſoluere, & ligare. Item ſi non habet ſacerdotem ex deuotione confiteatur laico, erit enim accepta humilitas. Item pœnitens non ſit diuiſus ab vnitate eccleſiæ, & confeſſor ſit ſine crimine, & ſciat cognoſcere quod iudicat cum circumſtantijs, ſit beneuolus erga pœnitentem eum conſolando, admonendo.

CAP. *Sacerdos.* Confeſſor reuelans aliquod peccatum pœnitentis deponatur, & ignominioſus peregrinetur toto tempore ſuæ vitæ.

CAP. *Placuit.* Nemo ſacerdos abſoluat Parochianum alterius ſine licentia proprij Parochi, niſi proprius Parochus fuerit ſine ſcientia ſufficienti, ne cœcus cœcum ducat: qui ſecus fecerit, deponatur. GLOS. Hinc habetur quod parochianus propter imperitiam ſui ordinarij ſine licentia eiuſdem ordinarij poteſt non ſuo confiteri, & credendum eſt ſimplici dicto pœnitentis. Item confeſſio facta non ſuo non tenet.

Digitized by Google

Diſtinctio ſeptima.

4 AN pœnitentia finalis, ideſt timore mortis accepta, ſit vtilis. *Reſp.* ſic, in quacunque hora.

CAP. *Nemo.* Circa pœnitentiam nemo deſperandus, dum eſt in corpore.
CAP. *Si quis.* Pœnitentia in fine non negatur, ſed ſecuritas non datur.

CAP. *Qui egerit.* CAP. *Si quis.* CAP. *Idcirco.* CAP. *Nullus.* Pœnitentia ſi in extremo vitæ aduenerit, ſanat, & ſaluabitur, quia ſemper eſt tempus pœnitentiæ: tamen in extremo pœnitere non eſt tutum, quia vix, vel raro eſt iuſta conuerſio, & eſt horatio ad pœnitentiam in vita.

Finis de pœnitentia, de qua in Quaſt. 3.

QVÆSTIO IV.

5 AN tempore orationis, vt Quadrageſimæ, & ieiunij liceat reddere debitum vxori. *Reſp.* ſic: An exigere.

CAP. *Sciatis.* (vſque ad cap. 8.) Qui coit cum vxore ad expellendam libidinem, vel ſenſualitatem, non poteſt vacare orationi, nec debet communicare: quare hortandi, vt abſtineant in feſtiuitatibus maioribus, & in die proceſſionis, & ieiunij, quia ex libidine ſemper eſt aliqua culpa.
GLOS. Exactus ſemper tenetur reddere. Item quod aliquando non petatur, eſt de conſilio.

CAP. *Non oportet.* In quadrageſima non oportet celebrare nuptias, vel natalitia. GLOS. Ideſt nuptialia conuiuia, vel pro natali hominum conuiuia, ideſt non traducatur.

CAP. *Non licet.* In Quadrageſima, nec natalia, vel nuptias licet celebrare, nec natalitia martyrum. GLOS. Nunc non habet locum, vel non cum conuiuijs.

CAP. *Non oportet.* CAP. *Nec vxorem.* A ſeptuageſima vſque ad Octauam Paſchæ, & tribus hebdomadibus ante feſtum ſancti Io. Baptiſtæ, & ab Aduentu vſque poſt Epiphaniam, non oportet celebrare nuptias, & ſi celebrent, ſeparentur. GLOS. Tres hebdomadæ cum interuallo, non immediate ante. Item ſeparentur ad tempus in pœnam.

CAP. *Apoſtolus.* Coniugati non poſſunt ſe fraudare debito etiam ad tempus, vt vacent orationi, niſi de communi conſenſu. GLOS. Pro oratione priuata.

CAP. *Pœnitentiam.* Coniugatis non eſt imponenda pœnitentia, niſi de conſenſu. Ideſt publica pœnitentia cum præiudicio coniugis.

QVAESTIO V.

6 AN vir ſine conſenſu vxoris poſſit vouere continentiam. *Reſp.* non: & quid ſi minis conſenſum extorqueat?

CAP. *Si dicat.* CAP. *Notificaſti.* CAP. *Mulier.* CAP. *Quod Deo.* CAP. *Secundum.* CAP. *Vna.* CAP. *Tunc ſaluabitur.* CAP. *Hoc ſolum.*

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Qui ſitit.* Vir non poteſt continere ſine conſenſu vxoris, ideſt exactus non reddere, poteſt tamen non exigere; nec conſenſus vxoris extortus minis valet, vt non reddas. Item ſimiliter ſine licentia viri, non ſumat velum monaſticum: vir ſi vult, recipiat eam iterum. Item ſi vterque conſentit, vterque tenetur ſeruare continentiam, & ſi vnus labitur, alter perſeueret. Vir continens ſi exactus reddit vxori, dicitur adhuc continens coram Deo. Item ſola virginitas ſine alijs operibus non ſaluat, nec alia opera ſine continentia. Item libere oblata Deo virginitas eſt grata, ideo non expedit nubere.

CAP. *Qui vxorem.* Qui permiſit ſuam vxorem velari, ipſe intret monaſterium, ideſt conuertatur, nec aliam ducat. GLOS. Si eſt ſenex, contineat in ſeculo. *c. cum his, de conuer. coniug.* Item maritus permittens vxorem velari, ſecundum aliquos eſt compellendus intrare Religionem; ſecundum alios, niſi expreſſe voueat, non tenetur, & poteſt vxorem reuocare; ſecundum alios, ſi mulier ſciebat ius, dans viro licentiam intelligitur vouere, ſecus non.

CAP. *Manifeſtum.* Vir eſt ſuperior vxore. Quare ſi vxor vouet abſti- 7
nentiam, poteſt ſine peccato irritare votum vxoris: ſi prius vir conſenſit, vir annullans peccat, vxor obediens non peccat. GLOS. Vir poteſt vouere abſtinentiam ſine conſenſu vxoris, nec vxor poteſt illud reuocare, & in hoc voto non ſunt pares, ſicut ſunt pares in voto continentiæ. Item neuter poteſt reuocare votum alterius, quod non eſt in ſuo præiudicio, vel ſi alteri non oriatur ſcandalum, & tenetur altero inuito ſeruare votum. GRAT. Si de communi conſenſu vouerunt continentiam, non poteſt alter alteri relaxare votum, quia in hoc eſt par ius.

CAP. *Eſt ordo.* CAP. *Hæc imago.* CAP. *Satis hinc.* CAP. *Cum caput.* CAP. *Noluit.* CAP. *Mulierum.* CAP. *Adam.* CAP. *Mulier.* CAP. *Nec illud.* Naturaliter fœmina eſt inferior, & debet inſeruire homini, & filius parenti, quia fœmina non eſt imago Dei, ideo ſe velat, & eſt quaſi famula. Item ſi innupta conſenſu patris vouit, & mox nupta vir eius non vult eam votum explere, non expleat, non enim peccat, quia hoc præcipit Deus. Item mulier non poteſt docere, nec teſtificari, nec fidem dare, nec iudicare, nec imperare, tandem non facere officia virilia. Item mulier debet velare ſuum caput, & ſit coram Epiſcopo, tanquam coram iudice, nec loquatur in eccleſia.

Cauſa trigeſimaquarta. De impedimento ligaminis: habet Quæſtiones duas.

QVAESTIO I. & II.

AN mulier primo viuente putans eum mortuum in captiuitate, ſi alteri 8
nubit, ſit adultera. Secundo, an redeunte primo marito ſit cogenda relicto primo reuerti ad ſecundum.

CAP. *Cum per bellicam.* CAP. *Cum in captiuitate.* CAP. *Non ſatis.* Mulier putans probabiliter ſuum maritũ mortuum, ſi ſecundo copulatur, non eſt rea adulterij: ſi primus viuus reuertatur, debet relicto ſecũdo accedere ad primum, & ſi noluerit eſt compellenda, & punienda, ideſt excommunicatione. GLOS. Si mulier dubitat de morte primi, & contrahit cum ſecundo, poteſt reddere, & non petere debitum, & primus maritus poteſt eam accuſare de

adulterio. Item ſi credit primum eſſe viuum, & reuera eſt mortuus, & contrahit cum ſecundo, matrimonium tenet, ſed ipſa eſt in reatu adulterij, licet non committat adulterium, vt aliquis tenetur actione furti, licet ſubtilitate iuris furtum non committat. Item qui ignorantes conſanguinitatem contraxerunt, deinde cognito impedimento ſeparantur, filij nati ſunt legitimi quoad ſucceſſionem: ſi vero vnus erat ignorans, alter ſciens conſanguinitatem, filij ſunt etiam legitimi contra aliquos: ſed ſi ſcientes, vel affectant ignorantiam, ideſt quia ſine trina denuntiatione in facie eccleſiæ, filij non erunt legitimi. Item quo modo probandum quod illa ſit vxor primi, vide, &c.

9 CAP. *Si quis neceſſitate.* Si vir compulſus neceſſitate aliqua diſcedit in aliam Prouinciam, & vxor non vult eum ſequi, maneat innupta, dum vir viuit. GLOS. Mulier tenetur ſequi virum recedentem ex honeſta cauſa, non vagabundum, niſi duxerit hiſtrionem.

CAP. *Si virgo.* Si virgo neſciens nupſit alieno, quandiu neſcit, non eſt adultera, ſed ceſſante bona fide, eſt adultera, ſi perſeuerat; ſimiliter qui alienum agrum poſſidet bona fide, ea ceſſante fit iniuſtus. GLOS. Si ſciat poſt completam præſcriptionem, non tenetur reſtituere, quia eſt ſuus, nec dicitur poſſidere, ſed poſſediſſe alienum. Item quid ſi inter præſcribendum, ceſſat bona fides, quomodo agat. vide ibi.

10 CAP. *In lectum.* CAP. *Ego dixi.* Qui ignoranter cognoſcit ſororem vxoris, iuret ignorantiam, & ſit cum ſua vxore facta aliqua pœnitentia, ſed ſoror non nubat amplius, ſi ſciens connubuerit. GLOS. Coniugata ſi ignoranter cognoſcitur, non eſt adultera. Item maritus cognoſcens coniugem adulteram perſeuerantem peccat, & eſt particeps, ſi pœnitentem non.

CAP. *Si quis.* CAP. *Si quis commatre.* CAP. *Quidam.* Peccans cum duabus ſororibus, vel fratribus, vel matre, & filia, ſi ſcientes, nunquam nubant, ſi ignorantes ſic.

Cauſa trigeſimaquinta. De cognatione, & affinitate: habet Quæſtiones decem.

QVAESTIO PRIMA.

fol. 53.

1 AN liceat alicui ducere ſuam conſanguineam. Reſp. non vſque ad quartum gradum in tranſuerſali, in deſcendentibus vſque in infinitum.

CAP. *Cum igitur.* In principio mundi propter neceſſitatem ne ſeducerentur ab adololatris, nunc ceſſante neceſſitate, non licet contrahere cum conſanguineis.

QVAESTIO II. & III.

AN quis poſſit ducere conſanguineam vxoris, & vſque ad quem gradum gradum prohibeatur lege. *c. non debet, de conſang.*

CAP. *De affinitate.* (vſque ad vltimum caput.) Non licet ducere conſanguineam, vel affinem vſque ad ſextum gradum, vel ſeptimum, computando patrem pro vno gradu: & qui conſanguineas ducunt, ſunt maledicti, & infames, nec poſſunt dum viuunt habere vxores, niſi ignoranter contraxerint, & ex-

Digitized by Google

& excommunicantur. Item c. 11. pollutio quæcumque ſit, ſi non fiat intra vas naturale, non inducit affinitatem, & poteſt conſanguineus viri illam accipere. Item ſi reperiantur in iv. & v. permittuntur. Item laicus habens ſimul vxorem, & concubinam excommunicetur. Item nemo nubat ſine benedictione ſacerdotis. Item aſſignantur multa genera affinitatum, quæ non ſunt in vſu, & duæ vxores conſobrinarum non poterant tertio nubere ſucceſſiue.

QVÆSTIO IV.

QVare prohibetur conſanguinitas vſque ad ſextum gradum, vel ſeptimum. 2

CAP. *Conſanguinitas*. Quia tot ætatibus finitur mundus, ſic conſanguinitas.

QVAESTIO V.

GRadus conſanguinitatis quomodo ſint computandi.. Reſp. non cum lege ciuili, vt ſingulæ perſonæ faciunt gradus, ſed bene. 3

CAP. *Series*. CAP. *Ad ſedem*. CAP. *Porrò*. CAP. *Parentela*. Quia lex ciuilis numerat gradus pro hæreditate transferenda à perſona ad vnam perſonam; ideo ſingulis perſonis aſſignat ſingulos gradus, vt fratres ſint in ſecunda, filij eorum in quarta. Eccleſia, quia numerat in ordine ad matrimonium, quod non poteſt eſſe, niſi inter duos, ideo duobus dat vnum gradum, vt fratres in primo, filij in ſecundo, nepotes in tertio, &c. & ſic generata perſona ſemper gradum adijcit, idem in affinitate.

CAP. *Quod autem*. CAP. *Primo gradu*. In ſingulis gradibus ponuntur perſonæ, & nomina, quibus vocari debent. vide.

Ponitur arbor conſanguinitatis, & affinitatis, ſecundum ius canonicum.

In linea recta quot ſunt perſonæ numeratis extremis, & dempta vna, tot ſunt gradus, vt ſi ſint quinque perſonæ, ſunt quatuor gradus: idem in ciuili.

In linea collaterali æquali quoto gradu diſtat quis à ſtipite, toto ab eodem in linea inæquali; quoto gradu remotior diſtat à communi ſtipite, toto diſtant inter ſe: ſed in iure ciuili quot ſunt perſonæ, tot ſunt gradus, quibus diſtat.

Eodem modo procedendum in affinitate, quæ ex matrimonio non excedit quartum gradum, vt conſanguinitas ex copula illicita, quoad dirimendum matrimonium.

QVÆSTIO VI.

AN omnes poſſint accuſare matrimonium conſanguineorum ad dirimendum. Reſp. non, niſi conſanguinei. GLOS. Alij poſſunt denuntiare. 4

CAP. *Conſanguineos*. CAP. *Videtur*. Conſanguinitatem coniugatorum non extranei, ſed conſanguinei accuſent, & computent gradus: & ſi non reperiuntur conſanguinei, Epiſcopus ab extraneis veracioribus perquirat: & ſi reperitur propinquitas, ſeparentur. GLOS. Quando agitur de conſanguinitate,

nitate, conſanguinei præferuntur extraneis in teſtificando, in alijs non. Item ſolus conſanguineus poteſt accuſare, ſed quilibet poteſt denuntiare. *c. tua, de conſang. ſp.* & per denuntiationem in hoc caſu agitur ad ſeparationem. Item cauſa matrimonialis, licet in ea agatur de crimine, non eſt criminalis, ſed mixta. *c. tuendæ, de procur.* Item propinqui præferuntur etiam in accuſatione de adulterio.

CAP. *Notificamus*. Quando duo, vel tres propinqui, vel non propinqui, ſed antiquiores, veraces, & bonæ famæ ſine paſſione teſtantur, & iurant affinitatem, ſeparentur: ſi nolunt iurare, non ſeparentur, ſed facta aliqua pœnitentia remaneant. GLOS. Infames contra infamem in diſſoluendo matrimonio admitti non debent, ſicut nec ſerui contra ſeruum, licet ſint parentes.

5 CAP. *Si duo*. Facto matrimonio, ſi eſt fama contra eos eſſe conſanguineos, ſi probatur per teſtes, vel per confeſſionem eorum, ſeparentur: ſi neutrum, relinquantur, & Epiſcopus eos admoneat, ſi in conſcientia ſunt conſanguinei, eſſe in peccato mortali, & infames, &c. Item ſeparati iuuenes aliam ducant. GLOS. Fama publica eos eſſe conſanguineos habetur pro vno teſte, & ſi vnus coniux fatetur, ſeparentur. Item ſine fama eorum confeſſio non ſufficeret. Item præſumptio violenta cum fama ſufficit. Item infamia canonica per pœnitentiam deletur.

CAP. *De parentela*. CAP. *Illud*. Quando quæritur de parentela coniugum, teſtis in manu Epiſcopi, vel Deputati ſine reſpectu humano iuret quicquid ſcit, vel audiuit, ſic Deus me adiuuet, & iſtæ Sanctorum reliquiæ. GLOS. Hic admittitur teſtimonium de auditu de parentela, quia difficile eſt probare parentelam per ſcientiam, licet hoc ſit correctum. *c. licet, de teſtibus*; ſed non probatur eſſe matrimonium per auditum, licet probetur parentela. Item accuſator debet iurare de dicenda veritate, non de calumnia. Item per hoc iuramentum non fit ſeparatio, niſi de nouo iuret, vt in cap. ſequenti.

6 CAP. *Epiſcopus*. Epiſcopus in qualibet parochia ſtatuat vij. vel plures maturiores, & veraciores, & iurent, vt ſupra, quod dicent Epiſcopo, quæ ſciunt corrigenda, &c.

CAP. *De parentela*. Quando agitur de conſanguinitate, teſtes ſi diſcordant, ſtandum dignioribus, & iurent, quod non ex paſſione, ſed quia ita credunt, & ita audiuerunt à ſuis maioribus, & in his non debet inueniri aliqua contrarietas, vel veritas. GLOS. Teſtes contra matrimonium tenentur probare conſanguinitatem ex vtroque latere, & ſingulos gradus clare diſtinguere, & proprijs nominibus perſonas nominare, vel ſufficienter circumloqui, & vidiſſe quod perſonæ in vno prædictorum graduum conſtitutæ ſe pro conſanguineis habuerunt. Item ſufficit, ſi incipiunt probare duos fratres, licet non ſciant de patre. Item, an ſi duo, qui probant Petrum eſſe filium Ioannis, & nihil ſciant de Bertà, & alij duo probant Bertam eſſe filiam Ioannis, nihil ſciunt de Petro, ſit ſatis probatum ad dirimendum matrimonium? videtur non, quia neutri probant conſanguinitatem: videtur ſic, quia qui probant hunc filium eius, probant hunc patrem eius.

CAP. *Ab iſto die*. Coniuges quando ſeparantur per ſententiam, iurent, quod non cohabitabunt. CAP. *Ab iſto die*. Quando ſeparati reconciliantur, iurent quod bene tractabunt.

CAP. *Multorum*. Prætextu conſanguinitatis, nullus poteſt dimittere vxo-

rem,

Digitized by Google

rem, vel aliam accipere, niſi poſt ſententiam Eccleſiæ. Item vnius teſtimonio nullo modo coniugium ſoluatur.

QVAESTIO VII.

AN qui de inceſtuoſis naſcuntur, filij reputentur, ideſt legitimi. Reſp. ſi ſciebant non; ſecus ſic, &c. 7

CAP. *Quod eſt*. Filij nati ex inceſtu non ſunt legitimi, & ſic parentes dicuntur ſine filijs. GLOS. Si neſciebant ſunt legitimi, ſi vnus neſciebat ſunt legitimi.

QVAESTIO VIII.

AN cum eo, qui ignoranter contraxit cum conſanguinea, vel affine, ſit diſpenſandum.

CAP. *De gradibus*. CAP. *Hæc ſalubriter*. Coniuncti intra gradus prohibitos ſeparentur, ſed Papa ſolet diſpenſare, præſertim ſi per longum tempus manſerunt, & habent filios. GLOS. Diſpenſatio circa matrimonia fit ob tria, ideſt tempus, proles, & ob pacem. Item poſt ſpatium longum non admittitur accuſator, niſi accuſatus ſponte admittat. *cap. per tuas: Qui accuſ.* Item hodie longitudo temporis non excuſat. *c. non debet, de conſang. & affin.* Item pendente cauſa ſuper matrimonio, non eſt denegandum debitum.

CAP. *Inceſtuoſi*. Inceſtuoſi excommunicentur, &c. & ſi moritur in inceſtu viuens, ſit ſine ſpe coniugij.

QVÆSTIO IX.

SEparati per ſententiam Eccleſiæ ſi alias ducant, & mox cognoſcitur error ſententiæ, an redeant ad prima coniugia. GLOS. Sententia lata pro, vel contra matrimonium, poteſt retractari, quia nullo modo tranſit in rem iudicatam, licet non ita facile, quando ſecundum matrimonium eſt factum. An ſententia matrimonij retractetur per in integrum reſtitutionem. *c. ex literis*, vel ipſo iure, quia non tranſit in rem, placet. Item ſententia retractatur varijs modis. (vide ibi.) 8

CAP. *Omnibus*. CAP. *Loci*. Rationabiliter ordinata, & deciſa non mutentur. GRAT. Sed licet corrigere errorem ſententiæ. Item ſententia poteſt moderari, licet non tolli.

CAP. *Quod quis*. (vſque ad finem.) Qui non vult puniri, corrigat illicita, vel errata ſua, vel prædeceſſorum, & Sedes Apoſtolica aliquando mutat ſententiam, & ſuam, & aliorum, ſed in melius, & ſic depoſiti reſtituuntur.

QVÆSTIO X.

AN filij ſecundi matrimonij ſint affines cum parentibus primi mariti? Reſp. erant, ſed non ſunt. 9

CAP. *Fraternitas*. (vſque ad finem.) Affinitas non ceſſat per mortem mariti, nec filij ſecundi poſſunt accipere parentes primi. Hodie ceſſauit.

Digitized by Google

Cauſa trigeſimaſexta. De raptu: habet Quæſtiones duas.

QVAESTIO PRIMA.

AN qui allicit puellam conuiuio, & mox eam opprimit, committat raptum. Reſp. ſic.

CAP. *Raptus*. Qui corrumpit puellam eſt raptor, quia raptus dicitur à corrumpendo. CAP. *Lex illa*. Non facit raptum, qui vtitur ſponſa ſua.

CAP. *De raptoribus*. Si rapta,& raptor ad eccleſiam fugiant, ſi puella non conſentit, ei ſeruiat raptor, vel morte puniatur: ſi conſenſit, ſeruiat parentibus, & dotet. GRAT. Aliquando vis infertur parentibus, & non puellæ conſentienti, aliquando contra, aliquando vtrique, & ſemper eſt raptus. Item raptus vel fit de re, vel de vſu, v.g. virginis.

QVAESTIO II.

10 AN raptor poſſit contrahere cum rapta. Reſp. ſic, purgato vitio rapinæ. CAP. *Eos*. (vſque ad finem.) Raptor,& conſentientes ſunt excommunicandi, & excommunicati,& in iure ciuili non ſolum raptor,ſed tentans eſt ſub pœna capitis, ſed peracta pœnitentia poſſunt matrimonio coniungi de voluntate parentum. GLOS. Conatus ſolus aliquando punitur.

De Conſecratione: habet Diſtinctiones quinque.

Agitur de conſecratione Eccleſiæ, Euchariſtiæ, Baptiſmo, Feſtis, Confirmatione, efficiente Spiritu ſancto.

Diſtinctio Prima.

fol.54. CAP. *Conſecrationem*. Conſecratio eccleſiæ, & celebratio Miſſæ non de-
1 bent fieri, niſi in locis Deo ſacratis,abſque magna neceſſitate.

CAP. *Tabernaculum*. Exemplo veteris teſtamenti chriſtiani multo magis debent Domino templa ædificare, ornare, ſacrare vnctionibus neceſſaria ad cultum,& nõ in alijs locis Miſſas celebrare,niſi in loco ſacrato ab Epiſcopo, & non à chorepiſcopo: & ſi ſumma neceſſitas vrgeret,ſacrificent non in domibus, ſed in tabernaculis dicatis Domino à Pontifice, & in menſis vnctione delibutis, & à ſacerdotibus: nam ſi non ordinati, non poſſunt exorcizare, multos minus facere officia maiorum ordinum. Item in domibus non poſſunt offerri oblationes. GLOS. Neceſſitas conſecrandi extra eccleſiam eſt,quando quis non habet eccleſiam, vt in exercitu: ſi tamen ſit lapis conſecratus, quia ſine eo non poteſt, licet poſſint dici officia diuina.

CAP. *Omnes*. Eccleſia debet conſecrari cum Miſſa. Item vbi ſunt plu-
2 res eccleſiæ, quàm ſit neceſſe, vel maiores, quam reſtaurari poſſint, Epiſcopus prouideat quomodo poſſint reſtaurari. GLOS. Miſſa ſecundum aliquos eſt de ſubſtantia conſecrationis,ſecundum alios non; vnde ſi quis conſecrat,

ſecrat, & alius dicit Miſſam, an ſit conſecrata, eſt dubium.

CAP. *De locorum*. CAP. *Præcepta*. CAP. *Baſilicas*. CAP. *Certum*. CAP. *Eccleſia*. Noua eccleſia non debet dedicari, nec inſtitui ſine auctoritate Sedis Apoſtolicæ. GLOS. Hodie non tenet. Item vbicumque ſepelitur homo voluntate Domini, locus fit religioſus ſecundum leges, non ſecundum canones, ſecundum Innocentium.

CAP. *Nemo*. Nullus eccleſiam ædificet ſine licentia Epiſcopi, qui veniens crucem figat, atrium deſignet, & præfiniat. Item ædificans dotet pro luminaribus, cuſtodia, ſtipendijs cuſtodum, & oſtenſa donatione ædificet. Item poſtquam eccleſia fuerit conſecrata, aqua ſancta atrium eccleſiæ conſpergat. GLOS. Epiſcopus veniat ad hæc, vel per ſe, vel per alium. Item ſaltem ſint duo clerici, ideſt rector, & miniſter alendi. Item ſi Epiſcopus conſecrat, vel fundat eccleſiam ſine dote, fundator tenetur dotare, vel eius hæres, & indefectu, ideſt ſi non poſſint, tenetur Epiſcopus.

CAP. *Si quis*. Epiſcopus non permittat fundari eccleſiam pro quæſtu, nec 3
fundatam conſecret. Eccleſia debet erigi pro Sanctorum patrocinio. GLOS. Dotans eccleſiam ſine aliquo pacto, ipſo iure eſt patronus. Item patronus dans prædium, poteſt paciſci de accipiendo annuo cenſu de licentia Epiſcopi, ſed in dote non. Item patronus non debet exigere xenia, vel huiuſmodi ab Eccleſia.

CAP. *Sicut*. CAP. *Miſſarum*. CAP. *Eccleſias*. CAP. *Hic ergo*. CAP. *Nullus*. Non licet Miſſas cantare, & ſacrificia offerre, niſi in locis Deo ſacratis, ideſt in tabernaculis diuinis precibus delibutis, niſi ſumma cogat neceſſitas, nec celebrentur oblationes in domibus, vel niſi vbi Epiſcopus iuſſerit. GLOS In neceſſitate eſt celebrandum ſub aere, & tentorio, non in domo, niſi in eo ſit oratorium cum altare portatili.

CAP. *Solemnitates*. CAP. *Solemnitates*. Dedicatio eccleſiæ ſingulis an- 4
nis celebretur per octo dies. Item ſi dubitatur de conſecratione eccleſiæ, nec certo coſtat, conſecretur, quia non eſt reiterare, quod neſcitur eſſe factum. GLOS. Conſecratio poteſt probari per libros eccleſiæ, & per lapides, & vnus teſtis de auditu ſufficit. Item in dubio Epiſcopus dicat, Si non es conſecrata, te conſecro.

CAP. *Eccleſia*. Si dubium eſt, an eccleſia, vel altare ſit conſecratum, conſecretur. Item ſuperflua altaria deſtruantur. Idem infra per 7. cap. GLOS. Eccleſia exſacrata hodie non conſecratur, ſed reconciliatur ab Epiſcopo cum aqua ab Epiſcopo tantum, & non ab alio benedicta, niſi caderet, vel arderet. Item in ſex caſibus eccleſia eſſet conſecranda. Primo, quando dubitatur de conſecratione: ſecundo, quando motum eſt altare maius: tertio, propter homicidium: quarto, ſi eſt exuſta: quinto, ſi parietes de nouo reparati: ſexto, propter adulterium. Item altare exſacrato non conſecratur eccleſia, ſed ipſum, & contra. Item per adulterium, & homicidium non reconſecratur eccleſia.

CAP. *Si motum*. Si motum fuerit altare, eccleſia denuo conſecretur: ſi pa- 5
rietes mutantur, & non altare, ſale tantum exorcizetur: ſi homicidio, vel adulterio violetur, expurgetur, & denuo conſecretur. GLOS. Loquitur de altari, ad cuius honorem eccleſia eſt conſecrata, ſi ſit mutatum ita, vt amittat formam per diminutionem, vel augmentum. Item de menſa principali, ſi aufertur, vel enormiter frangitur vltra dimidietatem. Item tabula conſecrata po-

tà poteſt transferri de loco ad locum,& non exſacratur. Item pro eccleſia non intelligitur altare, quia ſunt diſtinctæ conſecrationes, & vna poteſt eſſe ſine altera. vide *de conſecrat.eccl.vel altaris*. Item poſſunt omnes lapides inferiores altaris particulatim amoueri, & renouari, dummodo altare, & lapides illud tangentes maneant immoti.

6 CAP. *Eccleſijs*. Conſecrata eccleſia non eſt iterum conſecranda, niſi ſit igne exuſta, vel ſanguine, vel ſemine polluta, vt baptizatus. GLOS. Si ſit exuſta pro maiori parte, vel deſtruatur interius, & exterius, ſecus non. Item conſecratio eccleſiæ maximè conſiſtit in vnctione exteriori,& coniunctione, & diſpoſitione lapidum. Item per ſemen emiſſum per adulterium, vel fornicationem,polluitur, non per ſomnium, vel cum vxore, tunc enim non reconſecrabitur.

CAP. *Eccleſias*. Eccleſiæ Arianorum debent iterum conſecrari catholicè. GLOS. Si non erant conſecratæ in forma eccleſiæ, vel ſine reliquijs.

CAP. *Arianorum*. Eccleſia quomodo eſt ſanctæ Agatæ in regione ſuburra,erat Arianorum; & D. Greg. in fide catholica dedicauit.

CAP. *Agapitus*. Papa purgauit aliam Eccleſiam.

7 CAP. *De fabrica*. Si eccleſiæ aliàs fabrica fuerit diruta, & reparata ſine altaris motione, non eſt denuo conſecranda, ſed ſatis eſt ſi in ea denuo Miſſa ſolemnizetur; ſi vero reliquiæ ab altari ſint ablatæ, debent iterum reponi, & altare conſecrari. GLOS. Quando fabrica per partes ſucceſſiue ruit, & reficitur, non eſt reconſecranda, quia cenſetur eadem, & ſacrum trahit ad ſe non ſacrum, licet addatur in latitudine, vel longitudine, vel altitudine; ſecus ſi tota ſimul ruit. Item altaris, & eccleſiæ ſunt diſtinctæ conſecrationes.

CAP. *Nullus*. In eccleſia conſecrata non erigatur altare, niſi ab Epiſcopo conſecratum, vel per Miſſam ſanctificatum. Item qui fingit dedicationem eccleſiæ, excommunicetur, vel degradetur.

CAP. *Placuit*. Altaria erecta propter ſomnia, & inanes cauſas, vel ſine reliquijs in aquis,euertantur. quod ſi ſit ſcandalum,moneatur populus,vt vitet illa loca.

CAP. *Eccleſiam*. Non licet conſecrare, vel in eccleſia Miſſas dicere, in qua paganus ſepultus eſt, niſi prius foras cadauer eijciatur, & eccleſia mundetur. GLOS. Si fœmina prægnans moriatur, poteſt in eccleſia ſepeliri, quia eſt pars matris,licet conſueuerit aperiri,& fœtum extra cœmiterium ſepeliri.

8 CAP. *Non debet*. Conſecrari eccleſia, in qua ſunt ſepulta cadauera infidelium, niſi eiectis infidelibus, & raſis ſignis, & parietibus reſtauretur: ſed ſi non erat conſecrata, & ſepulti erant fideles, poſſunt in ea Miſſæ dici. GLOS. Cadauera infidelium eijcienda auctoritate Epiſcopi, vel Principis. Item raſis muris, ideſt dealbatis de nouo poſt raſuram. Item ſi fideles, & infideles diſcerni non poſſunt, neutri exhumandi.

CAP. *Non oportet*. Non licet ſuper monumenta mortuorum dicere Miſſam, vel miniſtrare eccleſiam, vel oblationes offerre, ſed in eccleſia,vbi ſunt reliquiæ: nec licet chriſtianis deferre prandia ad ſepulchra mortuorum, vel ſacrificare mortuis. GLOS. Erat mos gentilium in Februario.

CAP. *Concedimus*. Si eccleſiæ conſecratæ fuerunt combuſtæ, conceditur vt in capellis non conſecratis celebretur cum requiſitis, donec reſtaurentur conſecratæ. Item itinerantibus ſi deeſt eccleſia, poſſunt celebrare ſub dio,

vel

vel in tentorijs, ſi habent neceſſaria. GLOS. In capellis cum licentia Epi-
ſcopi. *c. vnicuique*, infra.

CAP. *Altaria*. CAP. *Altaria*. Altaria non niſi lapidea poſſunt conſecra-
ri, ideſt chriſmate vngi cum benedictione ſacerdotali. Item Epiſcopi com-
prouinciales circa celebranda diuina officia ſeruent ordinem Metropolitani.

CAP. *Vnicuique*. Eſt licitum cuique in domo ſua habere oratorium, & 9
ibi orare, ſed non Miſſas celebrare. GLOS. Oratorium non ſacrum. Item
Miſſam de licentia Epiſcopi in neceſſitate.

CAP. *Clericos*. Clerici, qui miniſtrant, vel baptizant in oratorijs, quæ do-
mi ſunt, ſine conſenſu Epiſcopi, deponantur. GLOS. Ideſt miniſteria, & of-
ficia in horis diurnis, & nocturnis.

CAP. *Si quis*. Ad vitandam fatigationem habens licentiam audiendi Miſſam
in oratorijs priuatis, tenetur in diebus ſolemnibus, vt in Paſchate, Natali, Epi-
phania, Aſcenſione, Pentecoſte, Natali ſancti Io. Baptiſtæ audire Miſſam in
ciuitate, vel in parochia: & clerici, qui ſine licentia Epiſcopi in his feſtiuitati-
bus ibi celebrant, excommunicentur. GLOS. Ideſt in oratorijs priuatis;
ſecus in publicis, quæ populus facit. *c. audientium, de eccleſijs ædificandis*.

CAP. *Tribus de cauſis*. Eccleſia poteſt tranſmutari, vel ob neceſſitatem
in perſecutione, vel ob difficultatem locorum, vel quando homines mali gra-
uant. GLOS. Propter aeris intemperiem. Item propter malitiam populi
transfertur ſedes, vel Epiſcopus renuntiat propter malitiam populi, vel pro-
pter meliorationem.

CAP. *Corpora*. Corpora Sanctorum, ideſt reliquiæ, non transferantur de
loco ad locum ſine licentia Superioris, vel Papæ. GLOS. Et ſi eſt ſcanda-
lum Principis patroni, &c.

CAP. *Ligna eccleſiæ*. Ligna eccleſiæ conſecratæ non debent conuerti in 10
vſum laicorum, niſi in aliam eccleſiam, vel comburantur, vel ad vſum mo-
naſterij fratrum. GLOS. Non indifferenter, ſed in capitula, & dormitorio,
vel alijs religioſis locis, non in culina, vel in vineis paſtinandis.

CAP. *Altaris*. Altaris palla, cathedra, candelabrum, velum, ſi ſint vetu-
ſtate conſumpta comburantur, & cineres in ſacrario, vel pariete, vel foſſa
ponantur. CAP. Pallæ dicuntur veſtimenta altaris, ideſt ſindones, & cor-
porale quadrangulæ, vt pallium muliebre, quod palla dicitur. Item velum,
ideſt cortina, vel pannus altaris.

CAP. *Nemo*. Nemo mortuum inuoluat palla altaris, vel menſæ Domini;
qui contra facit, ſi eſt diaconus eſt ſuſpenſus tribus annis, & ſex menſibus,
presbyter non monens x. annis. Item pallas, & vela, ideſt ornamenta alta-
ris, ſeu cortinas lauent diaconi, non extra ſanctuarium, ſed ſeparatim in pro-
pria pelui noua, & in eo vaſe nil aliud lauetur. Item vela ianuarum, ideſt cor-
tinæ, ſeu calicis in alio vaſe lauentur. Item tergantur manus ad velum ianuæ
Domini. GLOS. Clerici mortui bene, induuntur veſtibus ſacris. Item de-
rogatur pœnis conſuetudine contraria.

CAP. *In ſancta hac*. Sacra vaſa non poſſunt tangere, niſi homines ſacra-
ti, & Deo dicati, vel ſeruiant alijs humanis vſibus, ne pro hoc peccato Deus
puniat iniuſtos, & iuſtos.

CAP. *Veſtimenta*. Veſtes ſacratæ ſint honeſtæ, & non pro alio vſu, quàm
eccleſiaſtico, nec debent tangi, vel ferri, niſi ab hominibus ſacratis, ne pu-
niantur, vt Balthaſſar.

CAP.

CAP. *Ad nuptiarum*. Veſtes ſacræ non ſeruiant in nuptijs, ne polluantur,& fiant indignæ diuino ſeruitio. GLOS. Ex veſte mulieris poteſt fieri capſula, contra gloſſam.

CAP. *Vaſa in quibus*. Calices, & patenæ non ſint ligneæ, nec vitreæ, licet prius ſacerdos nõ aureis,ſed ligneis vterentur;nunc contra. GLOS. Sint aurei, vel argentei.

CAP. *Vt calix*. Nullus præſumat in ligneo, vel vitreo celebrare, nec in ære, vel aurichalco,ne ob rubiginem fiat vomitus, ſed in auro, vel argento: ſi pauper, ſtamno.

CAP. *Conſulto*. Corporalia non ſint ex ſerico,vel tincta, ſed ex lino ceræ munda, vti vitetur ſcandalum.

fol. 55. 1 CAP. *Iacobus*. Solemnitas, ſeu ordo celebrandi Miſſam, fuit addita à Iacobo Apoſtolo, fratre Domini, & à Diuo Baſilio. GLOS. Forma ſubſtantialis à Chriſto.

CAP. *Nocte ſancta*. In nocte Natiuitatis poteſt celebrari Miſſa, cum hymno Angelico, in reliquis temporibus non celebrentur Miſſæ ante tertiam horam, in qua fuit crucifixus. GLOS. Prima circa medium noctis, quando Chriſtus eſt natus; ſecunda,dum dieſcit, ideſt tempus legis; tertia, in die, ideſt Euangelij. Item communiter in die, quia eſt tempus gratiæ. Item Hilarius addidit ad gloriam.

CAP. *Sacramenta*. Miſſa fiat à ieiuno, excepto die Anniuerſario. GLOS. Hoc eſt derogatum contraria conſuetudine. Item, an qui cœnauit, & non dormiuit, nec digeſſit,dicatur ieiunus. Reſp. ſic contra gloſſam.

CAP. *Solent*. Qui in Quadrageſima comedunt,audita hora Nona, antequam Veſpertinum officium celebratur, non ſunt credendi ieiunare, ſed auditis Miſſis, & Veſpertinis officijs, & factis eleemoſynis comedant, & qui eſt impeditus, completa ſua oratione hora Veſpertina comedat.

2 CAP. *Neceſſe*. Miſſa poteſt dici mane ante Tertiam, pro commoditate plebis. GLOS. Illud capitulum, nocte ſancta non, niſi in Tertia: vel eſt abrogatum, vel de ſolemni, hic de priuato.

CAP. *Et hoc*. Priuatæ Miſſæ non ita ſolemniter dicantur, vt populum detineant, ſed eant ad ſolemnem hora Tertia.

CAP. *Sufficit*. Vnus ſacerdos vnam Miſſam dicat in die, quia Chriſtus ſemel mortuus eſt, & qui plures dicit adulando, vel pecunijs,damnabitur. GLOS. In neceſſitate poteſt dicere alteram,non Tertiam,ſi eſt ieiunus etiam à purificatione. Item quicquid miſcetur ſanguini Chriſti,non fit ſanguis.

CAP. *De hymnis*. Exemplo Chriſti, & Apoſtolorum eccleſia, & Doctores componunt,& canunt hymnos,ſic alias orationes,&c. in officijs diuinis: qui negant,excommunicentur.

CAP. *Hi duo*. Duo hymni in nouo Teſtamento ab Angelis cantati,ideſt Alleluia, & Gloria in Excelſis, à Septuageſita, quando memoratur lapſus hominis,vſque ad Paſcha, ideſt per ix. hebdomadas omittantur, ob nouem choros Angelorum priuatos reſtauratione, donec Chriſtus reſurrexit, tunc Alleluia. GLOS. Tot homines aſcendent, quot Angeli ceciderunt.

CAP. *Porrò*. Epiſcopus in Cœna Domini dum conficit chriſma, in Miſſa cantant Gloria in Excelſis Deo, & Archiepiſcopus vtitur pallio Apoſtolico.

3 CAP. *Nullus*. Epiſcopus, presbyter, diaconus non intrabit ad celebranda ſo-

da ſolemnia Miſſarum cum baculo, nec aſſiſtet altari capite velato, & qui ſecus ſuſpendatur. Item qui Miſſam incœpit, non relinquat, vt alter perficiat, niſi impeditus aliqua graui paſſione; qui ſecus, ſuſpendatur à Chriſti corpore. GLOS. Vel vt baptizet puerum. Item Epiſcopus dum prædicat debet habere mitram, & baculum. Item qui non poteſt ſuſtentari in altari ſine baculo, non eſt ordinandus presbyter.

CAP. *Vt illud*. Dicens Miſſam, vel horas habeat aliquem propè, ſi fieri poteſt, qui in caſu neceſſitatis ſuppleat defectum eius, & finiat.

CAP. *Epiſcopus*. Epiſcopus ſacrificans habeat plures teſtes circa ſe, quam ſimplex ſacerdos, & in ſolemnioribus plures diaconos, ſubdiacono minores induto, &c. & alios ſacerdotes, &c. qui illum cuſtodiant, & qui communicent, ni velint carere liminibus eccleſiaſticis.

CAP. *Iubemus*. Non ſufficit bona conſcientia, ſed propter maleuolos Epiſcopus debet habere in omni loco teſtes, ideſt duos presbyteros, & diaconos. GLOS. Quærat bonam famam.

CAP. *Hoc quoque*. Presbyter dum cantat miſſam habeat alios duos, qui reſpondeant ad Dominus vobiſcum, & Orate fratres. GLOS. Sufficit vnus alter: imo in neceſſitate, vt ſi eſt incluſus, poteſt ſolus. Item illi plures poſſunt eſſe laici ex conſuetudine. Item Epiſcopus primo ſalutat populum Pax vobis, vt Vicarius Chriſti, vltimo Dominus vobiſcum.

CAP. *Omnes*. Populi audiant totam miſſam, & ſi ex contemptu non audiunt, vel non communicant, excommunicentur. 4

CAP. *Sacerdote*. Dum ſacerdos prædicat in eccleſia, qui egredietur excommunicetur.

CAP. *Miſſas*. Sub præcepto præcipitur vt omnes die Dominico miſſam audiant, nec egrediantur ante benedictionem ſacerdotis.

CAP. *Cum ad celebrandas*. Populus non egrediatur antequam miſſa ſolemniter compleatur, & vbi Epiſcoſcopus non eſt, accipiat benedictionem ſacerdotis. GLOS. Præſente Epiſcopo, & nolente benedicere, ſacerdos, qui celebrauit, benedicat more ſolito.

CAP. *Qui die ſolemni*. Qui pretermiſſo conuentu ſolemni eccleſiæ, vadit ad ſpectaculum, excommunicetur.

CAP. *Epiſcopus*. Epiſcopus nullum prohibeat ſiue gentilem, ſiue hæreticum ingredi eccleſiam, & audire verbum Dei vſque ad miſſam cathecumenorum. GLOS. De hæretico eſt abrogatum.

CAP. *Apoſtolica*. Dum legitur Euangelium in eccleſia, omnes ſtent, & attenti ac fideliter adorent. 5

CAP. *Omnis*. Quilibet procuret offerre aliquid inter miſſarum ſolemnia. Item ad Deum prius recurrendum in neceſſitatibus, quàm ad homines.

CAP. *Quando*. In oratione ſunt expellendæ omnes extraneæ cogitationes, & ſoli Deo vacandum, Ideo in miſſa dicto, Surſum corda, reſp. Habemus ad Dominum. GLOS. Secus eſt mendacium.

CAP. *Inuenimus*. Eccleſia Romana ab antiquo habet ix. perfectiones in miſſa. GLOS. Fuit addita decima, ideſt Æquum, & ſalutare. *diſtinct. 7. c. ſanctorum*.

CAP. *Viſum preterea*. Quotidie in omni miſſa debet orari pro defunctis, ideſt in ſecreta, & eccleſia communis mater orat pro non habentibus parentes, vel amicos.

CAP.

CAP. *De nominibus.* Superfluum eſt recitare nomina eorum,pro quibus miſſa dicitur, præſertim ante oblationem.

Diſtinctio ſecunda. De Euchariſtia.

6 CAP. *In ſacramentorum.* In miſſa panis tantum,& vinum non ſolum,ſed aquæ permixtum affertur,quia vtrunque fluxit à latere Chriſti. Item miſceatur paſſio Domini. GLOS. Vinum, & aqua, non vt duo, ſed vt vnum compactum transmutat. *c.cum morte de celeb.Miſſarum.* Item in Calice quanta aqua ſit ponenda, eſt in arbitrio prouidi ſacerdotis, ſed ſemper plus de vino, quàm de aqua, licet alicui videatur medietas aquæ.

CAP. *Sic in ſanctificando.* Pro ſanguine non debet poni aqua ſola, vel vinum ſolum, ſed vtrumque mixtum, ſicut pro corpore non farina ſola,nec aqua, ſed panis. GLOS. In nectare, vel vino cocto ſecundum aliquos conficeretur, ſed verius quod non: idem de aceto, ſed in acido ſic, ſed peccaret; in agreſta non, in muſto ſic, ſi ex vuis, ſed quando incipit eſſe vinum, & vſus conſulendus eſt, ſicut panis debet eſſe ex frumento, & non ex alio; & ſi alia farina miſceatur, illa non tranſubſtantiatur. Item ſi farina non cum aqua, ſed cum alio liquore miſceatur,non fit,in fermentato fieret.

7 CAP. *Scriptura.* Vino miſceatur aqua, & ſi aliquis antiquus ex ignorantia aliter fecit, eſt venia dignus, nos non. GLOS. Ignorantia iuris excuſat ſaltem in parte.

CAP. *Non oportet.* Præter panem, vinum, & aquam nil aliud in ſacrificio offerendum, & illa tria ſunt vnum in Chriſto Ieſu. Nota: gloſſa male dicit, quod mutentur in tria.

CAP. *In ſacramento.* In Euchariſtia non offertur niſi panis,& vinum aqua mixtum, quæ tradidit Chriſtus. GLOS. Ex parte de lolio non fit, ſi frumento addatur piper, piper non fit.

CAP. *Didicimus.* Vua in miſſa non benedicatur cum forma conſecrationis, ſed alia benedictione fructuum,& detur populis.

CAP. *Cum omne.* Reprehenduntur errores quorundam in ſacrificio miſſæ. Primo offerre lac pro vino; ſecundo, intinctam Euchariſtiam ſanguine dare populis; tertio botrum integrum ſacrificare, & poſtea expreſſum in eccleſia dare populis; ſed ex muſto, & aqua in neceſſitate poteſt conſecrari; quarto,pannum lineum intinctum muſto ſeruare & in miſſa partem eius lauare, & offerre, ſed ſacrificetur ſolum panis, & vinum aqua permixtum; qui aliter facit, ſit ſuſpenſus.

8 CAP. *Nihil.* Non eſt potior, vel maior oblatio corpore Chriſti: ideo debet pura mente ſumi, & ſuper alia coli.

CAP. *Pacem.* Pax in Miſſa eſt danda non ante ſumptionem, ſed poſt conſecrationem, & ſignificat populum conſentire actis. GLOS. In Defunctorum miſſa non datur pax, quia iam quieſcunt. Inter Monachos in Miſſa non datur pax,quia ſunt mortui mundo.

CAP. *Peracta.* Conſecratione finita, omnes communicent. GLOS. Iam eſt correctum,ter in anno, hodie ſemel. *c.omnis de pænit.*

CAP. *Relatum.* Sacerdos quoties dicit miſſam, toties communicet: ſi ſecus, eſt ſuſpenſus per annum à communione.

CAP. *Comperimus.* Eſt ſacrilegium,ſi celebrans in miſſa accipiat corpus, & non

& non ſumat ſanguinẽ,quia non accipit integrum ſacramentũ. GLOS. Quoad ſpecies , licet ſub vna ſpecie ſit totus Chriſtus cum corpore , & ſanguine. Item loquitur de ſacrificante,non de laicis.Item hæc propoſitio non eſt vera, vinũ tranſubſtantiatur in corpus: ſed in ſanguinem. ſed vbi eſt ſanguis Chriſti, eſt caro per concomitantiam . Item pupillus neceſſe habet omnia negotia quæ fecit tutor, rata habere,vel reſpuere .

CAP. *Quotidie* . Singulis diebus communicare Auguſtinus nec laudat , nec vituperat, ſed vnuſquiſque faciat prout iudicat ſibi vtile, vt Zachæus , & Centurio .

CAP. *Si quotieſcunque* . CAP. *Si non ſunt* . Qui non eſt in peccato mortali poteſt communicare , & ſemper , ſi ſemper remittitur peccatum ; qui ſemper peccat , ſemper indiget medicina .

CAP. *Et ſi non*. Laici ſaltem ter in anno communicent, ideſt in Paſcha , Pentecoſte , Natali , ſi eſt diſpoſitus . GLOS. Vide *c. omnis , de pœnit.*

CAP. *In cœna*. In cœna Domini omnes communicent ſecundum vſum eccleſiæ . CAP. *Si quis*. Qui luxurioſe , & praue viuunt , & ideo non communicant , excommunicentur . 9

CAP. *Seculares*. CAP. *Hi qui*. Qui non communicant tempore debito , nec eos pœnitet , excommunicentur , & non credantur catholici .

CAP. *Omnis homo*. Ante communionem vir abſtineat tribus,vel quatuor, vel octo diebus ab vxore . GLOS. Hoc eſt præceptum . Item quantum in ſe eſt non petat , ſed reddat .

CAP. *Triforme* . De Hoſtia conſecrata fiunt tres partes , vna in calicem ſignificat Chriſtum reſurrexiſſe, ſecunda comeſta Chriſtum ambulantem in terra , tertia in finem , ideſt in ſepulchro . GLOS. Hodie duæ comeduntur .

CAP. *Tribus*. Qui ſunt in ſacris tractent ſacramenta . Item non conſecretur , niſi quantum ſufficit pro populo ; & ſi ſupereſt , clerici communicando ſumant . Item qui communicant non ſtatim comedant,ſed expectent de mane ad ſextam , vel ſi in tertia , vel in quarta hora expectent vſque ad Veſperam . Item fragmenta non dentur extraneis .

CAP. *Qui ſcelerate* . CAP. *Timorem* . CAP. *Et dixit* . Quomodo debet eſſe diſpoſitus qui communicat . GLOS. Agit de verificatione famæ conſecrationis .

CAP. *Si per negligentiam*. Si ex negligentia aliquid ſanguinis ſtillat in terram , lingua lambatur , tabula radatur , vel locus corradatur , igne conſumatur , & cinis condatur intra altare,& ſacerdos pœniteat quadraginta diebus ; ſi ſuper Altare, tribus diebus ; ſi ad ſecundum linteum , quatuor ; ſi ad tertiam, nouem ; ſi ad quartam, viginti . Item linteamina lauentur ter ſuppoſito calice, & ablutio condatur ſub Altare . GLOS. Pœniteat, ideſt ieiunet , & abſtineat à communione . 10

CAP. *Si per ebrietatem* . Qui euomit Euchariſtiam ex infirmitate, pœniteat ſeptem diebus; ſi ex voracitate, laicus quadraginta,Clericus,70. Epiſcopus nonaginta .

CAP. *Peruenit*. Sacerdos miniſtret ſacramenta per ſe ipſum , ſecus deponatur . GLOS. In neceſſitate poteſt Euchariſtiam miniſtrare per diaconum , vel per laicum catholicum .

Digitized by Google

CAP. *Sacerdotum.* Laici non ingrediantur presbyterium, ideſt locum clericorum,dum Miſſa celebratur. CAP. *Inſtitutio.* Miſſa in Metropoli, & vbique celebretur.

CAP. *Sacrificium.* Sacrificium viſibile eſt inuiſibile ſacramentum, ideſt ſacrum ſignum: & ſacramentum eſt inuiſibilis gratiæ viſibilis forma.

fol.56. CAP. *Signum.* Signum eſt,quod per ſe aliud ſignat.

1 CAP. *Species.* (vſque ad Cap. *forte*.) Poſt conſecrationem ſub ſpeciebus eſt corpus, & ſanguis Chriſti, & quare iturus in cœlum ſe hic reliquit, & quare ſub ſpeciebus panis,& vini. (vide ibi.)

CAP. *Prima.* CAP. *Non hoc.* CAP. *Quid eſt.* CAP. *Vt quid.* Chriſtus non manducatur in forma cadaueris, vel carnis in macello, vt intellexerunt diſcipuli, durus eſt hic ſermo; ſed in modo ſacramentali, quod vocatur ſpirituale: & modus manducandi eſt,ſi manet in Chriſto, & Chriſtus in ipſo,ſecus qui accipit ſacramentum acquirit magnum tormentum: & ſi non potes habere ſacramentum, crede, & manducaſti.

CAP. *Hoc eſt.* CAP. *Dupliciter.* CAP. *Quia.* CAP. *Semel.* CAP. *In Chriſto.* In ſacrificio eccleſiæ eſt ſacramentum, ideſt ſpecies continentes; & res, & ſacramentum, ideſt Chriſtus, qui licet ſemel mortuus ſit, & iam amplius non moriatur, tamen idem Chriſtus, qui eſt in Cœlo,quotidie offertur in Euchariſtia in memoriam illius oblationis cruentæ.

CAP. *Liquido.* Licet Chriſtus Apoſtolos pranſos communicauerit, vt in vltimo loco tale beneficium daret, tamen Chriſtiani ieiuni debent communicare ex præcepto Apoſtoli.

2 CAP. *Panis.* (quod eſt cap.55. vſque ad cap. 66.) Panis per verba Chriſti, qui fecit omnia, mutatur in corpus Chriſti: & iſte panis ſuſtentat animam,ſi digne ſumatur. & declaratur iſta diſpoſitio, tandem ſic viue, vt merearis quotidie illum accipere.

CAP. *Non prohibeat.* Diſpenſator, ideſt ſacerdos,non prohibeat peccatorem ſecretum manducare in menſa Domini, ſed moneat timere exactorem, ideſt Deum.

CAP. *Sicut Iudas.* Qui indigne accipit, accipit bonum ideſt corpus Chriſti, ſed male ideſt in ſuam damnationem.

CAP. *Re vera.* (quod eſt 69. vſque ad CAP. *Presbyter*. Quod eſt 93.) figuris, & exemplis declaratur tranſubſtantiatio, & eſt verum, & reale corpus Chriſti, & ſanguis Chriſti ſub ſpeciebus, & Chriſtus per partes manducatur in ſacramento,ſed integer totus perſeuerat in cœlo,& corde tuo, & in ſingulis portionibus ſacramenti integer Chriſtus ſumitur: & quare aqua miſceatur vino.

CAP. *Presbyter.* Presbyter ſemper habeat Euchariſtiam paratam pro infirmis, vt ſtatim eos communicet, & ne moriantur ſine communione. GLOS. Sanguis non eſt ſeruandus.

3 CAP. *Qui bene.* Qui bene cuſtodit Euchariſtiam, ſi mus, vel animal illud comedat, pœniteat 40. diebus: qui illud perdit in eccleſia,vel pars eius cadit, & non inuenitur,pœniteat 30. diebus, GLOS. Secus in vino, ſupra *c. ſi per negligentiam*.

CAP. *Pro dilectione.* Hiſtriones non ſunt communicandi, quia infames. GLOS. Loquitur de publico, & notorio. Item qui eſt in peccato mortali noto-

notorio, non eſt communicandus. Item filius, qui ſe mimis, vel arenarijs ſe ſociat, eſt exhæredandus. Item niſi hiſtriones fuerint conuerſi.

CAP. *Scenicis*. Scenicis, hiſtrionibus, & ſimilibus, & apoſtatis, ſi conuertantur ad Dominum, non negetur gratia, & reconciliatio.

CAP. *In altari*. In altari, in quo Epiſcopus celebrauit, nullus presbyter eadem illo die audeat celebrare. GLOS. Niſi de licentia Epiſcopi, vel vrgente neceſſitate.

Diſtinctio tertia. De ſolemnitatibus feſtiuitatum.

CAP. *Pronunciandum*. Feſta de præcepto ſunt nuncianda populo, & quæ ſint numerantur (vide ibi.) Item indictum ieiunium quando fuerit denuntiatum, ab omnibus obſeruetur. Itē feſta ſunt à veſpere vſque ad veſperam. GLOS. Dies ſecundum Canones incipit à veſpere ad veſperam. *cap. 1. & 2. de ferijs*, ſecundum leges à media nocte: & hodie quoad iudicium dies protenditur vſque ad tenebras; ſed quoad ſolutiones, & carnes comedendas à media nocte ad mediam noctem; ſic lex, & conſuetudo; vel vſque ad diluculum. *infra, ead. de eſu*. 4

CAP. *Irreligioſa*. In feſtis prohibeantur ſaltationes, & turpes cantici, quia turbant officia, & ſunt irreligioſa.

CAP. *Rogationes*. Per tres dies ante Aſcenſionem fiant proceſſiones, & ieiunent, vt in Quadrageſima, & ſerui relaxent laborem. GLOS. De iſto ieiunio non præcipitur, ſed ſuadetur. Item ſerui non ſunt de plebe.

CAP. *Epiſcopus*. Epiſcopus diebus dominicis non debet deeſſe eccleſiæ, cui proximus fuerit, niſi infirmitate impediatur. GLOS. Ex hoc Epiſcopus diebus dominicis debet intereſſe diuinis officijs in eccleſia Epiſcopali, in qua vt reliqui ſacerdotes præcipitur reſidere. *c. peruenit. 7. q. 1.* & communiter habitare cum ſuis clericis apud eccleſiam ſuam. *Diſtinct. 41. c. Epiſcopus villam*.

CAP. *Nulli*. In Paſchate, Natali, Quadrageſima nullus ciuis celebret ſolemnitatem in villa, niſi infirmitas excuſet. 5

CAP. *Sacerdotibus*. Ante ſolemnitatem Paſchæ, non Quinquageſima, ſed Quadrageſima teneatur. GLOS. Loquitur de ieiunio generali, quod omnibus indicitur, *ſup. diſt. 4. c. ſtatuimus* de ſpeciali, quod ſuadetur clericis. Item ieiunans dum comedit, ſi ante finitum prandium ſurgit à menſa ad faciendum mandatum, & poſtea reuertitur ad menſam, ſatisfacit ieiunio.

CAP. *Non licet*. CAP. *Non oportet*. Non licet in quinta feria vltimæ ſeptimanæ ieiunium ſoluere, & ſic totam exhonorare Quadrageſimam, ſed tota ieiunanda. GLOS. Qui vno die non ieiunat, nihil putatur ieiunaſſe.

CAP. *Placuit*. In Quadrageſima exceptis diebus dominicis omnes dies etiam ſabbati, ideſt Paſchatis, ieiunandi: finita ſacerdotali oratione, & communione ieiunent. GLOS. Non comedant, niſi poſt nonam finitis officijs veſpertinis.

CAP. *Quoniam ſunt*. In diebus dominicis, & Pentecoſtes, ſtantes, non flexis genibus orationes dicamus.

CAP. *De eſu carnium*. Debemus abſtinere à carnibus (Textus dicit ieiu- 6

Digitized by Google

nare) feria quarta , & feria ſexta, incipiendo à principio noctis feriæ quartæ vſque ad diluculum quintæ feriæ. GLOS. De quarta feria eſt conſilium, de ſexta eſt præceptum. An in die ſabbati poſſint comedi carnes. Reſp. non *c.quia dies. de, quinta infra*: De ieiunio vero in ſabbato fuit conſilium *ibidem c.ſabbata*.

CAP. *Peruenit*. Non eſt prohibendus labor in die ſabbati, quia eſſet iudaizare, nec prohibendum ſe lauare in die dominico pro neceſſitate corporis.

CAP. *Sabbato.* Sabbatis ieiunandum, quia in triduo ſepulturæ Apoſtoli ieiunarunt; Hinc ante Paſcha tunc non fit Euchariſtia in eccleſia.

CAP. *Ieiunium*. Dominica, & quinta feria non ieiunandum, vt differamus ab infidelibus, & hæreticis. GLOS. Non licet in contemptum, ſecus ſic.

CAP. *Ne quis*. Nec die dominico ieiunare, nec in Quadrageſima extra eccleſias in latibula montium ex ſuperſtitione habitare licet, &c.

CAP. *Ieiunia*. Quarta feria, in qua Iudas cogitauit de traditione, & ſexta, in qua fuit Chriſtus crucifixus, ieiunandum; die dominico vacandum orationi.

7 CAP. *De pœnitentibus*. De more eccleſiæ pœnitens die Iouis cœnæ Domini eſt reconciliandus, niſi adſit periculum mortis, tunc prius, ne diſcedat ſine communione. Item quanta pœnitentia ſit iniungenda, conſideret presbyter pro qualitate delictorum, & contritione pœnitentiæ.

CAP. *Literis.* Singulis annis in die Cœnæ Domini, ideſt in feria quinta vltimæ hæbdomadæ Quadrageſimæ, nouum Chriſma conficiatur, & vetus in ſanctis eccleſijs comburatur: ſic docuerunt Apoſtoli, & ſucceſſores, & ſic præcipitur. GLOS. Matrimonium dicitur nouum, quod non excedit annum *35. q.2. c.2.*

CAP. *Crucis*. Mandatur celebrari feſtum inuentionis Sancti Crucis inuentæ v. Nonas Maij. GLOS. Non celebratur Aſina, in quo equitauit Chriſtus, quia fuit laus mundana.

CAP. *Aquam ſale conſperſam*. Aqua cum ſale benedicatur à quolibet ſacerdote ad purificandum, ſeu ſanctificandum populo, quia ſanctificat, mundat, purgat, multiplicat bona, inſidias diaboli auertit, & defendit homines verſutijs phantaſmatum exemplo cinis vitulæ, & ſalis Eliſæi.

CAP. *Noſſe*. Paſcha eſt celebrandum die Dominico, nec debemus diſcedere à capite, ideſt Papa, ſeu eccleſia Romana, & Hermæ Angelus dixit.

8 CAP. *Celebritatem*. CAP. *Paſcha*. CAP. *Placuit.* CAP. *De obſeruatione.* Omnes Chriſtiani eodem die dominico Paſcha celebrent, & à xiv. Luna primi menſis vſque ad xxi. diem eiuſdem menſis eadem celebretur feſtiuitas, & eodem tempore celebretur baptiſma catechumenorum: ſed ſi eſt neceſſitas, vel periculum, omni loco, & tempore poſſunt baptizari in mari, vel flumine, vel fonte, & ſeruent, quæ promittunt in baptiſmo, vt ſint fideles, & infideles ſunt infames. Item de annuntiatione Paſchatis, vel Synodi non eſt in vſu. GLOS. Apud Hæbreos primus menſis eſt Aprilis, & Agnus immolatur xiv. & non attendunt annum ſolarem, ſed lunarem: & vocant primum menſem illud tempus, non quod nos vocamus Aprilem, ſed lunationem Aprilis, ideſt illam, quæ terminatur in Aprili: vnde Paſcha non debet eſſe ante xiv. lunam, nec ex præcepto eccleſiæ poſt xxi lunam Aprilis.

& ſi

Digitized by Google

& ſi, xiv. Aprilis eſt dies dominicus, tunc eſt Paſcha iudeorum, & noſtrum erit xxi. ne conueniamus.

CAP. *Perlatum*. Imagines ſunt retinendæ, quia ſunt libri neſcientium legere, & addiſcimus per hiſtoriam picturæ quid ſit adorandum, non adoramus picturam formaliter. GLOS. Aliquando probatur intentio, ſed reprehenditur factum: vt hic, qui ne adorentur picturæ, fregit imagines. 9

CAP. *Venerabiles*. Chriſtiani non vocant imagines Deos, nec eis vt Dijs ſeruiunt, vel adorant cultu diuino, nec ſpem ſalutis in eis ponunt, nec expectant ab his futurum iudicium, ſed adorant, & venerantur ad memoriam, & recordationem primitiuorum.

CAP. *Sextam*. Quando depingitur Chriſtus iuxta illud Ioannis, *Ecce Agnus Dei*, eſt depingendus in forma humana, & non Agni, quia figuris antiquis vale diximus. GLOS. Non licet in Cruce Agnum ſolum depingere, ſed cum depingatur homo, non eſt inconueniens in parte inferiori depingere Agnum.

CAP. *Omnes*. Explicatur Myſterium Trinitatis, & vnitatis: vnde non eſt Trinitas nata de Virgine, crucifixa, mortua, ſepulta, nec reſurrexit, vel aſcendit, ſed filius tantumodo: nec Trinitas deſcendit in ſpecie columbæ ſuper Ieſu baptiſmum, vel in linguis ſuper Apoſtolos, ſed tantum Spiritus Sanctus: nec Trinitas dixit de Cœlo, Hic eſt Filius meus dilectus, vel clarificaui, & clarificabo, ſed tantum Pater; quamuis Pater, Filius, & Spiritus, ſicut inſeparabiles ſunt, ſic inſeparabiliter operentur. 10

Diſtinctio quarta. De baptiſmo. fol. 57.

CAP. *Neceſſarium*. CAP. *Per baptiſmum*. CAP. *Firmiſſime*. CAP. *Non poteſt*. CAP. *Quod autem*. CAP. *Ex quo*. CAP. *Illud*. CAP. *Filius*. CAP. *Per aquam*. CAP. *Nunquam*. Baptiſmus eſt neceſſarius ad ſalutem, vt naſcatur in ſpiritu, & euacuetur caro peccati, & concupiſcentia mortificetur, vt non noceat, vt tollatur, vt non ſit, niſi miraculo: & omnes naſcimur in peccato originali in quo qui moritur, licet infans, eſt puniendus ſempiterno igne, pro quo peccato prius erat circumciſio filijs Abrahe; & apud veteres pro paruulis ſola fides, pro adultis ſacrificium. Item in baptiſmo paruulorum fides offerentium prodeſt, & aquæ baptiſmi non purgarent, niſi eſſent ſanctificatæ tactu corporis Chriſti. 1

CAP. *Non ratione*. CAP. *Duo tempora*. CAP. *Proprie*. CAP. *Si quis*. CAP. *De cathecumenis*. CAP. *Si qui*. CAP. *Venerabilis*. CAP. *Baptizandi*. Excepto caſu neceſſitatis, quia tunc omni tempore, baptiſmus ſolemnis non fiat, niſi in Paſchate, & Pentecoſte, ideſt in ſabbato.

CAP. *Conſtat*. Officium baptizandi eſt ſolius ſacerdotis, ſed in caſu neceſſitatis ſi non adeſt ſacerdos, baptizet Diaconus, immo & laicus fidelis.

CAP. *Mulier*. Mulier licet docta, & ſancta, tamen non præſumat in conuentu docere viros, nec aliquos baptizare.

CAP. *In neceſſitate*. Si clerici abſunt, in neceſſitate baptizet laicus. 2

CAP. *Quicumque*. Presbyter in quacunque Prouincia ſit, ſi non vult baptizare infirmum, & infirmus moritur, deponatur.

CAP. *Romanus*. CAP. *A quodam*. Paganus, ſiue Iudæus, ſi in forma

Eccleſiæ, ideſt nomine Trinitatis, vel Chriſti baptizat, bene baptizat, & tenet. GLOS. In nomine Trinitatis explicite, ideſt Patris, Filij, & Spiritus ſancti. Item in nomine Chriſti tenet, quia intelligitur vnctus, & à quo vngitur.

CAP. *Si inter bonos*. Per bonos, vel malos miniſtros ſemper idem, & æqualis baptiſmus datur, quia non eſt illorum, ſed Dei.

CAP. *Baptiſmus*. CAP. *Cum baptizatur*. CAP. *Si qui*. CAP. *Quamuis*. CAP. *Si reuera*. CAP. *Solet*. CAP. *Oſtenditur*. CAP. *Non illud*. Non merita miniſtrorum, ſed virtus Chriſti in baptiſmo operatur, vnde baptiſmus in bona forma datus à quocumque malo, vel hæretico, vel pagano, tenet; ſed ſi baptizarent in nomine Domini tantum, eſſet iterum baptizandus in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: ſed ſi omnia ludicre, & inimice fierent, non eſt certum eſſe baptiſmum; ſed ſi vere quis baptizatur, ſed ficte tenet baptiſmus, ſed non recipit gratiam, niſi recedente fictione. Item ſi paruuli offeruntur ab eo, qui non credit baptiſmo, vere baptizati regenerantur.

3 CAP. *Baptiſmi*. Fides in Chriſto in caſu neceſſario, in quo baptizari non poteſt ſaluat, quia eſt baptizatus in voto; ſecus quando contemnitur in re. Item baptiſmus in infanti ſine actu fidei ſaluat.

CAP. *Si quicquid*. Cum baptizatur homo, non quicquid eſt in homine baptizatur. Quare ſi prægnans baptizatur, fœtus non eſt baptizandus, & natus eſt baptizandus.

CAP. *Sanctum*. Laicus etiam pœnitens, ſi baptizat in neceſſitate, tenet; & narrat Auguſtini quandam hiſtoriam.

CAP. *Cathecumenum*. Cathecumenus non ſaluatur, niſi martyrium, vel fides ſuppleat, & martyrium æquiparatur baptiſmo in multis.

CAP. *Hi, de quibus*. Baptizati in bona forma ab hæreticis non ſunt rebaptizandi, ſed reconciliet Epiſcopus imponendo manus, dicens: Accipe Spiritum ſanctum, & confirmet.

CAP. *Aliud eſt*. CAP. *Nullus*. CAP. *Quomodo*. CAP. *Tunc valere*. CAP. *Non in vobis*. CAP. *Ab antiqua*. CAP. *Eccleſia*. CAP. *Nunc autem*. CAP. *Cum tamen*. CAP. *Sortis*. CAP. *Eſt vnitas*. CAP. *Non eſt aqua*. CAP. *Siue hæreticus*. CAP. *Quos à Paganis*. In virtute Chriſti æque baptizant boni, mali, hæretici, ſchiſmatici, pagani, ſi ſeruant formam, nec baptizati ſunt rebaptizandi; ſecus, ſi ſine forma. Item ficte baptizatus non recipit gratiam, niſi recedente fictione per pœnitentiam.

4 CAP. *Siue paruuli*. Tàm à paruulis, quàm ab adultis ante baptiſmum eijciatur ſpiritus immundus per exorciſmos, & inſuflationes clericorum. GLOS. Ideſt eijciendus deſignetur, & etiam exorciſmus, ne tantum noceat, quantum nocere potuit prius.

CAP. *Ante baptiſmum*. Baptizatus prius debet inſtrui in fide Chriſti, vt ſciat cuius gratiæ eſt particeps, & cui deinceps fiat debitor, exemplo Chriſti in cœco nato.

CAP. *Ante viginti dies*. Cathecumeni viginti dies ante diſcant Symbolum, ideſt Credo in Deum, &c. GLOS. Sufficit quod ſenſum retineant, & exorcizentur.

CAP. *Symbolum*. Ante octo dies Dominicæ Reſurrectionis prædicetur

Symbo-

Digitized by Google

Symbolum competentibus . GLOS. Competentes ſunt , qui vtuntur vſu rationis, & eunt ad pœnitentiam .

CAP. *Cathechiſmi* . Cathechiſmus , ideſt inſtructio baptizandorum poteſt fieri à ſacerdotibus in quacunque eccleſia . GLOS. Vltima conſueuit fieri in baptiſmali eccleſia .

CAP. *Baptizandos* . Qui eſt baptizandus,in quinta die cœnæ Domini recitet memoria Symbolum. CAP. *Non liceat* . Ideo morentur per tres ſeptimanas . 5

CAP. *Baptizandi* . Baptizandi dent ſuum nomen , abſtineant à vino , & carnibus , & examinentur . GLOS. Sunt conſilia , nec hodie fit , niſi examen .

CAP. *Poſtquam* . CAP. *Sicut noſtis* . Baptizandi inſufflantur , & exorcizantur , vt ab eis pellatur ſæua poteſtas diaboli .

CAP. *Postea ſignatur* . Baptizandus ſignatur in fronte , & in corde , vt diabolus hoc ſigno intelligat illud vas eſſe alienum, ideſt alienandum .

CAP. *Ex hinc iam* . Orationes dicuntur, vt fiat cathecumenus , & ſal benedictum infunditur in os , vt careat fœtore, & ſeruetur à vermibus per ſapientiam .

CAP. *Sal cæleſtis ſapientia* . Vt ſapienter offeramus ſacrificia . CAP. *Dehinc* . Iterum exorcizatur , vt recedat , nec ſubuertat eum . CAP. *Sacerdotes* . Idem.

CAP. *Poſtea*. CAP. *Propter*. Saliua tangit nares, & aures : Dominus ephato , vt ſapientia diuina aperiat nares ad odorem notitiæ Dei, Epiſcopus non tangit os , ſed nares . GLOS. Non baptizato non eſt committenda prædicatio , nec communicet .

CAP. *Deinde* . Baptizatus vngitur in pectore cum oleo ſanctificato cum 6
inuocatione Trinitatis, vt in fide ſanctiſſimæ Trinitatis cuſtodiatur , & in ſcapulis, vt roboretur ad opera bona .

CAP. *Venit ſacerdos ad fontem* . Benedicto fonte dicit preces, baptizat , deſcendit Spiritus ſanctus in ſpiritu , ſicut in baptiſmo Chriſti in columba , & Apoſtolis in linguis .

CAP. *Si non* . Benedictio fontis baptiſmalis eſt bona, etiam ſi verba precum cum vitio proferantur,ſicut etiam forma baptiſmi valet. GLOS. Dummodo ſenſus remaneat .

CAP. *Prima igitur* . In ritibus baptiſmi declarantur myſteria . CAP. *Paruuli* . Infantes, qui neſciunt credere, alio profitente, ideſt fidem, baptizantur , vt ſurdus, & mutus alio profitente .

CAP. *Aegrotantes* . Ægroti, qui non poſſunt reſpondere, ſi ſit ſignum voluntatis,baptizentur . Idem agendum eſt de pœnitentibus . GLOS. Ad dictum aſtantium .

CAP. *Nihil eſt* . Paruulum non fides voluntatis , ſed ſacramentum facit fidelem . CAP. *Cum pro paruulis* . Si adultus poteſt reſpondere , non valet , ideſt tantum ſi alius pro eo reſpondeat .

CAP. *Poſtquam* . CAP. *Si quis* . CAP. *De imma* . CAP. *Eodem modo* . CAP. *Multi ſunt* . CAP. *In ſynodo* . CAP. *Hi vero* . CAP. *Propter* . Trina merſio ſignificat, & Trinitatem , & poſt triduum ſepulturæ, Chriſti reſurrectionem : poteſt tamen baptizari cum vnica merſione , iuxta locorum

M 4 conſue-

conſuetudinem, quia in tribus perſonis eſt vna ſubſtantia. Item qui baptizaret in morte Domini,non teneret baptiſmus: ſic in nominibus, non teneret, quia nomine intelligitur Deus. In nomine Chriſti, an teneat, eſt dubium, &c. Item qui baptizat, ſed non in nomine Trinitatis, non baptizat, & non nominans aliquam perſonam non baptizat, & qui non confitetur filium non habet patrem, neque Spiritum ſanctum,& qui non confitetur Spiritum ſanctum, non habet filium, neque patrem.

7 CAP. *Retulerunt*. Qui ex ignorantia euertit grammaticæ formam, v. g. dicendo, in nomine patria, & filia, Spiritu ſancta, vere baptizat, nec ille eſt rebaptizandus dummodo qui baptizat non velit introducere errorem, vel hæreſim in Eccleſia. GLOS. Ideſt nolit facere, quod facit Eccleſia.

CAP. *Veniſti*. CAP. *Poſtquam*. CAP. *Emerſiſti*. CAP. *Accepiſti*. Vngitur poſt baptiſmum, vt vocetur chriſtianus, & in vitam æternam, & in capite pro ſapientia.

CAP. *Poſt baptiſmum*. CAP. *Accepiſti*. Traditur candida veſtis baptizato, vt conſeruet puritatem, quam accepit.

CAP. *Iudæi*. Iudæi, quia perfidi ſæpe deficiunt, ſaltem per viiij. menſes ſint cathecumeni, ſed ſi interim ſint in periculo mortis,baptizentur. *cap. ne quod abſit infra*.

CAP. *Plerique*. Iudæi baptizati, ſi iterum Iudæi fiant, puniuntur, & reuocentur,& ſeparentur ab his filij, & ſerui: ſi fuerint circumciſi, fiant liberi.

8 CAP. *Primum*. CAP. *Omnis*. CAP. *Agunt*. Baptizandi adulti doleant de præteritis, & abrenuntient diabolo, & pompis, vt inchoent nouam vitam.

CAP. *Ne quod abſit*. Iudæi ne eos pœniteat ob longam moram,poſt quadraginta dies pœnitentiæ baptizentur in die Dominico, vel feſtiuo. GLOS. Loquitur de baptiſmo non ſolemni, quia ille fit in Paſchate, & Pentecoſte. *c. venerabilis, eadem diſt. ſupra*.

CAP. *Sine pœnitentia*. Pro baptiſmo non requiritur opus pœnitentiæ, ſed ſufficit fides. GLOS. In adultis requiritur aliquis dolor, ſed non ſatiſfactio. Item loquitur hic de omnibus, ſupra de Iudæis.

CAP. *In Catechiſmo*. Licet conſuetudo ſit, vt ſint ſinguli patrini in catechiſmo, baptiſmo, & confirmatione, tamen, ſi neceſſitas cogit, poteſt vti in omnibus.

CAP. *Non plures*. In baptiſmo ſit vnus tantum patrinus, ſiue mulier,non plures. Idem in Confirmatione.

9 CAP. *In baptiſmate*. Qui non eſt baptizatus, non poteſt ſuſcipere in baptiſmo; nec qui non eſt confirmatus, in confirmatione. GLOS. Secundum aliquos non baptizatus,ſi leuat, non contrahit affinitatem; ſi baptizat, contrahit.

CAP. *Non licet*. Abbates, & monachi non debent ſuſcipere de baptiſmo, nec habere commatres. GLOS. Sed baptizando poſſunt.

CAP. *Monachi*. Monachi non faciant ſibi commatres, vel compatres, nec oſculentur fœminas.

CAP. *Vos ante*. Leuantes de fonte ſunt fideiuſſores pro eis apud Deum; quare eos doceant neceſſaria, & caſtitatem, & iuſtitiam, charitatem.

CAP.

CAP. *Omnis*. Qui pro baptiſmo non habet fontem lapideum, habeat proprium, & conueniens vas ad hunc vſum tantum, quod non tranſportetur extra eccleſiam. Item ad lauandum corporalia,& pallas altaris habeantur propria vaſa, in quibus nihil aliud fiat.

CAP. *Non licet*. Non licet fieri rebaptizationes, reordinationes,vel tranſlationes Epiſcoporum. GLOS. Si neſcitur,an ſit baptizatus,debet baptizari, quia non reiteratur, quod neſcitur factum.

CAP. *Rebaptizare*. CAP. *De Arianis*. Rebaptizare baptizatum etiam hæreticum, qui fuit baptizatus, eſt magnum peccatum: & Ariani ſi non ſunt baptizati in Trinitate, baptizentur, ideſt ſi ipſi dicunt: ſi in Trinitate, tunc imponatur tantũ manus,vt accipiant Spiritum ſanctum. GLOS. Ariani ſi nil dicunt de forma,ſunt baptizandi; ſed ſi qui ſunt in eccleſia non,quia ſufficit ſi dicant ſe baptizatos. fol.58.

1 CAP. *Paruulos*. CAP. *Placuit*. CAP. *Cum,itaque*. CAP. *Si multa*. Paruuli, qui abſtracti à parentibus ignorant, an ſint baptizati, nec eſt qui teſtificetur, ſunt baptizandi; immo ſi non ſint teſtes certiſſimi, qui ſine dubitatione teſtentur eſſe baptizatos, & ipſi per ætatem neſciunt ſe baptizatos, ſunt baptizandi abſque vllo ſcrupulo. Similiter de Eccleſijs,quoties ſuper earum conſecratione hæſitatur,ſunt conſecrandæ,ſine alia trepidatione, quia non dicitur reiterari,quod omnino factum eſſe neſcitur,quamuis res debeat prius diſcuti, examinari, & longo tempore indagari. An probetur baptiſmus, niſi ſit periculum mortis; ſecus baptizetur, quia non temeritas interuenit præſumptionis, vbi eſt diligentia pietatis. GLOS. In baptiſmo, & conſecratione eccleſiæ creditur teſtimonio vnius, non tamen in ordine, ſed in baptiſmo creditur vni, quando non fit in præiudicium illius; vnde ſi contra ordinatum excipit vnus, quod non eſt baptizatus, non creditur. Idem ſi ad excludendum allegat. Item credendum eſt vni chriſtiano, & non pagano, vel iudæo teſtificanti. Item ſi recordetur, quod cum parentibus iuerit ad eccleſiam, & corpus Domini receperit,eſt præſumptio, quod fuerint baptizati; idem per auditum.

2 CAP. *Si ad matris*. CAP. *Qui in maternis*. CAP. *Si qua*. In vtero matris, non poteſt infans baptizari, quia non poteſt renaſci qui non eſt natus, nec baptiſmus matris prodeſt filio, quia non eſt pars matris. Item qui eſt in peccato mortali, & communicat, communio nihil illi prodeſt.

CAP. *Qui bis ignoranter*. Qui ignoranter ſunt baptizati, non poſſunt ordinari, niſi magna neceſſitas cogat; ſed non indigent pro eo pœnitere. Qui ſcienter ſunt bis baptizati,pœniteant per ſeptem annos: quarta & ſexta feria, & tres Quadrageſimas iciunent in anno: ſi pro mundicia putauerint tribus annis. GLOS. Scienter rebaptizatus eſt perpetuo irregularis, cum ignoranter diſpenſatur. Item intelligit de ignorantia facti,quæ excuſat,nam iuris non excuſat.

CAP. *Eos, quos*. Epiſcopi, presbyteri,diaconi, qui ſpontanei, vel coacte conditionaliter ſunt ab hæreticis rebaptizati, ceſſent ab omni officio eccleſiaſtico, & pœniteant vſque ad finem, alij mitius puniantur ſecundum Nicenam ſynodum.

3 CAP. *Presbyteris*. CAP. *Presbyteri*. Presbyter etiam præſente Epiſcopo poteſt baptizare, & baptizatos vngere in pectore chriſmate conſecrato ab

Epiſco-

Epiſcopo tantum, non tamen in fronte. Item ſolus Epiſcopus in fronte vngit, ideſt chriſmat.

CAP. *Si quis*. Non prohibetur pannum chriſmate linire, & ſuper alium baptizatum mittere. GLOS. Quo caput pueri circumcingitur, ne vnctio defluat.

CAP. *Si quis de alio*. Baptizatus eſt vngendus chriſmate nouo accepto ab Epiſcopo; & qui præſumit vngere veteri, niſi in neceſſitate, punietur. GLOS. Vt *cap. ſi quis non raro. 24.q.3.*

CAP. *Presbyteri*. Curatus ante Paſcha non, niſi à ſuo Epiſcopo petat chriſma, & per ſeipſum, vel alium eiuſdem ordinis, & non per clericum minorem.

CAP. *Omni tempore*. Epiſcopus ſingulis annis conficiat chriſma, & deſtinet per diœceſim. Item diaconus, vel ſubdiaconus ante diem Paſchæ ad accipiendum chriſma ab eccleſijs ad Epiſcopum mittatur. Item presbyter præſente Epiſcopo, non vngat in vertice baptizato, niſi de licentia Epiſcopi, nec prior Epiſcopo in baptiſterium ingrediatur, niſi eo ægroto, vel abſente.

4 CAP. *Nullus miniſtrorum*. Qui habet officium baptizandi, ſecum deferat chriſma ad vngendum in vertice. Item ſi baptizatus non fuit vnctus in vertice, Epiſcopus ſi hoc ei notificetur quando chriſmat, vngat etiam in vertice eodem oleo, vel ſaltem poſt alius ſacerdos; tantum ſuppleatur, & non omittatur.

CAP. *In Sabbato*. In Sabbato ſancto, vel Pentecoſte, ſi quis vult aquam benedictam ad aſpergendum in ſua domo, illam accipiat ante infuſionem chriſmatis. GLOS. Nam poſtea non licet, quia chriſma eſt ſacramentum Eccleſiæ.

CAP. *Nec quemquam*. Aquæ benedictæ aſperſio valet ad ſanctificationem, & in baptiſmo ſpiritus non datur per partes, & gratia datur omnibus, & diabolus perdit vires per baptiſmum.

CAP. *Quando quis*. Non licet differre baptiſmum ad finem vitæ, & interim peccare, multi enim tales ſine baptiſmo mortui ſunt.

CAP. *Quæris à me*. Peccata parentum non nocent filijs, licet eorum oblatio, & fides proſit baptizando; Immo eſt fides Eccleſiæ in parentibus. Item recte pro paruulo non habente vſum rationis recte reſpondetur quod credit, licet neſciamus an ſit futurus v. g. caſtus.

5 CAP. *In eccleſia*. Paruuli ſicut in alio peccauerunt, ita per alios credunt, & gratiam recipiunt. Item qui non participat de corpore, & ſanguine Chriſti, non ſaluatur.

CAP. *Nulli eſt*. Qui baptizatur fit particeps corporis, & ſanguinis Chriſti.

CAP. *Si baptizata*. Natus ex baptizato debet baptizari, ſicut natus ex circumciſo circumcidebatur, quia qui non eſt natus, non renaſcitur.

CAP. *Vt oſtenderet*. In baptiſmate omnia peccata moriuntur, ideſt delentur. CAP. *A paruulo*. Et in adulto omnia actualia remittit baptiſmus.

CAP. *Non regenerabuntur*. Baptiſmus Ioannis non remittebat peccata, ideo in aqua, & non in Spiritu ſancto.

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Regenerante*. In regeneratione carnali contrahitur ſolum peccatum carnale, ſed in baptiſmo remittitur originale, & actuale: & ſi pueri moriuntur ſine baptiſmo, erunt in damnatione, ſed omnium mitiſſima.
GLOS. Carebunt viſione Dei, vel erunt in tenebris.

CAP. *Quiſquis*. Genitus in peccato indiget renaſci ſpiritualiter, & ſaluatur, & ſicut per Adam naſcimur in peccato, ſic per Chriſtum renaſcimur in gratia, & vita æterna. 6

CAP. *Paruuli*. CAP. *Mater Eccleſia*. Paruuli per fidem offerentium credunt, & renuntiant, & ſi adulti peccant, eis non prodeſt.

CAP. *Eccleſia*. CAP. *Nemo*. CAP. *Nulla*. CAP. *Ad hoc*. CAP. *Quis autem*. CAP. *Gratia*. Eccleſia per Spiritum ſanctum dimittit peccatum, & ſic ſolus Chriſtus; cui per baptiſmum incorporantur, & ſine quo non eſt ſalus, ſic nec ſine fide, & gratia, facit non ſolum remiſſionem peccatorum, ſed vt lex impleatur, ita natura liberetur: fides non eſt liberi arbitrij tantum, ſed donum Dei.

CAP. *Non ex quo*. Licet in baptiſmo tollatur peccatum originale, tamen fomes, & reliquiæ, &c. & differt ab actuali.

CAP. *Quando*. CAP. *Si eos*. Diſcipuli Chriſti fuerunt baptizati à Chriſto. 7
Hinc Petro dictum eſt, *Qui lotus eſt, non indiget, niſi vt, &c.*

CAP. *Non dubito*. Cathecumenus catholicus eſt anteponendus hæretico baptizato, & bonus cathecumenus malo baptizato, vt Cornelius Simoni.

CAP. *Verus*. Verus baptiſmus conſtat non tàm oblatione corporis, quàm fide cordis.

CAP. *Sicut*. Sicut in veteri Teſtamento erant aliqui ſpirituales, ita in nouo ſunt aliqui carnales, ſed hoc non facit ad rationem ſacramenti.

CAP. *Placuit*. Qui dixerit Adam ſic mortalem factum, vt etiam ſi non peccaſſet, mortuus eſſet neceſſitate naturæ, anathema ſit. GLOS. Adam erat immortalis, ideſt poterat non mori, non autem non potens mori, & immortalis. Item ſemper fuiſſet iuuenis.

CAP. *Placuit*. Paruuli non ſolum pœnam, ſed culpam peccati originalis contraxerunt à parentibus, quod per baptiſmum tollitur, & ſecus qui dicit, anathema ſit.

CAP. *Placuit*. Gratia Chriſti, qua iuſtificamur, non ſolum valet ad remittendum peccata commiſſa, ſed etiam ad iuuandum, vt non ea committamus, ſecus anathema ſit.

CAP. *Quiſquis*. Qui dixerit gratiam Chriſti in hoc non adiuuare ad non peccandum, quia manifeſtat nobis præcepta ſeruanda, ſed non quod per illam nobis præſtetur, vt diligamus, & facere valeamus quod monſtratum eſt, anathema ſit. 8

CAP. *Placuit*. Qui dixerit, ideo nobis gratiam iuſtificationis dari, vt quod facere per liberum arbitrium iubemur, facilius poſſimus implere per gratiam tamquam ſine illa poſſimus implere mandata, non ita facile tamen, anathema ſit.

De

Digitized by Google

Diſtinctio quinta. De Confirmatione, Diuinis officijs, ieiunijs, & de Spiritu ſancto.

9 CAP. *Omnes*. Fideles poſt baptiſmum confirmentur ab Epiſcopo per manus impoſitionem, & accipiant Spiritum ſanctum, vt cor eorum dilatetur ad prudentiam, & conſtantiam.

CAP. *Spiritus ſanctus*. Spiritus ſanctus in baptiſmo dat innocentiam; in confirmatione augmentum gratiæ, ideſt roborat, & confirmat ad pugnam.

CAP. *De his*. Confirmatio ex eo, quia datur à ſolo Epiſcopo, eſt maius ſacramentum baptiſmo, licet ſint ita coniuncta, vt vnum ſine altero perfici non poſſit.

CAP. *Manus*. Confirmatio non poteſt conferri niſi ab Epiſcopo, & ſi ab alio conferatur, non eſt ſacramentum; nam ſicut Apoſtoli tantum antiquitus illud conferebant; ſic nunc non poſſunt, niſi eorum ſucceſſores, ideſt Epiſcopi. GLOS. De licentia Papæ quilibet confirmatus poteſt confirmare, ſicut quilibet ordinatus poteſt conferre ordinem, quem habet, de licentia Papæ.

CAP. *Nouiſſime*. Baptizatus confirmatur ab Epiſcopo in fronte, vt roboretur ad prædicandum baptiſmum, & vt accipiat plenitudinem gratiæ, ſcientiæ, ſanctitatis, virtutis.

10 CAP. *Vt ieiuni*. Confirmandi veniant ieiuni, & perfectæ ætatis, & moneantur, vt prius confiteantur peccata, & nõ erit chriſtianus, niſi confirmatus. GLOS. In Pentecoſte, & duodecim annorum, & vt ſit plene chriſtianus quoad omnia. Item paruulus confirmatus habebit maiorem gloriam paruuli non confirmati.

CAP. *Vt Epiſcopi*. Epiſcopi non niſi ieiuni confirment, exceptis infirmis, & in periculo mortis, ſicut in Paſchate, & Pentecoſte dant ieiuni baptiſmum.

CAP. *Dictum eſt*. Confirmatio non poteſt reiterari, ſicut nec baptiſmus: & qui bis confirmatur, relinquat ſeculum, & viuat religioſe, ſicut qui bis baptizatur. GLOS. Si eſt neceſſitas, ſecus de iure ſunt irregulares. *de Apoſt. c. 1.* & *diſt. 86. c. dictum, eod.* CAP. *De homine*. Idem.

CAP. *Nunquid*. Omnia ſacramenta perficiuntur ſigno Crucis. GLOS. Refert factum, ſed non negat, quod teneret ſacramentum ſine ſigno Crucis.

CAP. *Omni die*. Energumeni ſingulis diebus exorcizentur ab exorciſta. Item eccleſiam verrant, & interim dentur eis elementa ab exorciſtis.

CAP. *Neophyti*. Neophyti aliquando abſtineant à lautioribus epulis, ſpectaculis, vxoribus.

De officijs diuinis.

fol. 59.

1 CAP. *Conuenit*. Poſt Antiphonas dicuntur ab Epiſcopo, vel presbyteris collationes, ideſt collectæ, & diebus omnibus decantentur hymni veſpertini,

ſpertini, & matutini, & in concluſione matutinarum, vel veſpertinarum, & Miſſarum poſt hymnos dicantur capitula, ſeu capita de pſalmis, & plebs collecta oratione ab Epiſcopo cum benedictione mittatur, & hæc ab omnibus æqualiter cuſtodiantur.

CAP. *Semper*. Poſt matutinas, & veſperas proferatur oratio Dominica à ſacerdote. GLOS. Dicitur ſub ſilentio, in primitiua eccleſia alta voce dicebatur.

CAP. *In die reſurrectionis*. A die Reſurrectionis vſque ad ſabbatum in Albis, & die Pentecoſtes vſque ad ſabbatum eiuſdem, pro nocturnis dicuntur tres lectiones, & tres pſalmi. Item per annum, & diebus feſtiuis nouem lectiones, & nouem pſalmi. In alijs diebus duodecim pſalmi, & tres lectiones. In Dominicis diebus xviij. pſalmi (excepto Paſchate, & Pentecoſte) & nouem lectiones. Item qui quotidie dicunt tres pſalmos, & tres lectiones, non faciunt ſecundum regulam ſanctorum patrum, ſed ex faſtidio, & negligentia: ſed ſtatutum eſt fieri, vt ſupra.

De Ieiunijs.

CAP. *Quadrageſima*. Demptis Dominicis, in quibus non abſtinemus, ieiunium Quadrageſimæ ſummè obſeruetur ab omnibus, ſi infirmitas non impedit, quia in hoc ſoluimus anni decimam Domino, id eſt ex 365. erunt 36. ſed vt impleatur ſacer numerus Ieiunij Chriſti, ſumimur quatuor dies præcedentis hebdomadæ. GLOS. Remanent quinque dies anni, & vj. horæ, quæ non decimantur Domino largi. Quod ſi ruſticus colligit xxv. menſuras, de illis, v. non debet dare decimam. 2

CAP. *Ieiunia*. Ieiunia in eccleſia à ſacerdotibus conſtituta ſine rationabili neceſſitate non ſoluantur.

CAP. *Non dico*. Non ſolum per aliquot dies in hebdomada ieiunandum, ſed omnibus diebus hebdomadæ.

CAP. *Sint tibi*. CAP. *Sint tibi*. Ieiuna quotidie moderate, nec poſt longam inediam ventrem obſtruas.

CAP. *Contraria*. Præcepta medicinæ ſunt contraria diuinæ cognitioni, à ieiunio reuocant: & qui ſe medicis dat, ſeipſum ſibi abnegat. 3

CAP. *Quinque modis*. Gula nos tentat quinque modis, præueniendo tempus, vel cibo lautiori, vel accuratius præparato, vel in quantitate cibi, vel ex magno deſiderio.

CAP. *Nihil enim*. Ieiunare, & orare, & alia opera religionis non proſunt, ſi mens non reuocatur ab iniquitate, & lingua ab obtrectatione.

CAP. *Non mediocriter*. Errat qui preſert minus bonum maiori bono, vt ieiunium charitati, vigilias integritati ſenſus. Item pſalmus, vel Miſſa dum dicitur pro omnibus, non minus accipitur, quam ſi pro vno quolibet ipſorum diceretur.

CAP. *Ieiunium*. Perfectum, magnum, & generale ieiunium, eſt abſtinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus ſæculi. 4

CAP. *Diſcipulos*. Qui in neceſſitate accipit non eſt fur, quia voluntas, & non neceſſitas facit furem.

CAP.

Digitized by Google

CAP. *Quicquid*. Quod neceſſitate fit, citò ſoluitur; quod voluntate, perſeuerat. GLOS. Ceſſante neceſſitate ſolui debet.

CAP. *Nihil enim*. Parcitas ciborum conducit ad ſanitatem, & abundantia facit infirmitatem, &c. CAP. *Ne tales, &*. CAP. *Legimus*. Idem.

CAP. *Quia dies ſabbati*. Admonemur, vt qui volunt eſſe participes Chriſtianæ religionis, die ſabbati abſtineant à carnibus, niſi interueniat maior feſtiuitas, vel impediat infirmitas. GLOS. Eſt conſilium, ſed vbi eſt conſuetudo eſt præceptum.

5 CAP. *Carnem*. Monachus non guſtat carnem, niſi ægrotus: qui contra facit, per ſex menſes pœniteat retruſus.

CAP. *Nunquam*. A ſancto Hieronymo deſcribuntur exercitia, & opera, in quibus Monachi debent ſe exercere perpulchre. (vide ibi.)

CAP. *In omnibus*. Idem dat regulas Canoniſtis, & clericis, vt viuant canonice. (vide ibi.)

CAP. *Nullus*. Presbyter in conuiuijs non ſe inebriet, nec offerat pocula, nec referat fabulas inanes, vel riſus inconditos, nec cantet, nec turpia ioca, nec patiatur ante ſe fieri torniamenta, vel vrſos, vel laruas dæmonum.

6 CAP. *Non oportet*. Clericus non peregrinetur ſine licentia Epiſcopi, nec laici ſine canonicis litteris. GLOS. Loquitur de Cruce ſignatis.

CAP. *Non oportet*. Clerici non interſint ſpectaculis, quæ fiunt in conuiuijs, vel in ſcenis, ſed diſcedant antequam mimi veniant.

7 CAP. *Fucare*. Mulieres chriſtianæ, & multo minus iuuenes debent ſe fucis, pigmentis, veſtibus, auro ornari, ſed virtutibus.

De Spiritu ſancto.

8 CAP. *De Spiritu*. Spiritus procedit à Patre, & Filio conſubſtantialis, & dicitur Filius clarificari à Spiritu ſancto, cuius eſt eadem virtus cum virtute Chriſti; vnde Chriſtus eſt etiam appellatus Spiritus veritatis, & ſic omnia fiunt per Spiritum ſanctum.

9 CAP. *Saluator*. Explicatur Trinitas, & declaratur, Non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæ audiet loquetur: &, de Filio ſicut audio, & iudico: &, Non poteſt Filius facere quicquam, niſi quod viderit Patrem facientem.

Finis Decreti.

Digitized by Google

Errata ſic corrige.

Pag. 1. lin 25 ſcripeam, ſcriptum 4. 11. lactea, ***adde***, item permittuntur piſces, ſed non parent pretioſa conuiuia: item vinum, ſed non inebrientur. 5. 35 at, vt. 9 9 conſuetudines, conſuetudinis. 9 22. nec, ne. 9 42. eccleſia, ***adde***, & mox iubet. 12. 22. manuſcula, munuſcula. 14. 14. cum petra, cum Petro. 16. 15. Papa, Papæ ibidem, quando, ***adde***, Diaconus. 17 28 ordinandus, ordinandos. 18 6. ijs, in his. 18 9 in excommunicationem, in exorcizando. 18 24. effectiua, officia. 20 13 eccleſiaſticam, eccleſiaſticum. 21 14 tolleiut, tolleretur. 24. 10 diſpoſitionibus, his paſſionibus 28 11. peritia, ***adde***, diſcere. 30 19 presbyter, ***adde***, inebrietor. 32. 2. vſque, aſpere. 32. 7. non quarat, quærat 33. 18 latet ex voluntate, ***adde***, ſi ex voluntare. 34. 1. degradatua, degradatum. 34 7. candemnati, condemnati. 34 19. ſimulatus, ſimolatas 35. 10. mutilantur, mutilant. 40 32. communicet, ***adde***, tantum. 41. 5. conſolari, conſurari. 46. 27. inſons, ***adde***, deijci. 49. 10. publicare. probare. 53. 31. presbyteratum, presbyterum. 53. 36. alterium, alterius. 54 28. ſatisfactionem, ***adde***, contriſtantis. 56. 11 legi, loco 57. 4. poteſt, petat. 58 1 eccleſiis, eccleſiaſticis 59. 12 primares, primates. 62. 11. recipiunt, ***adde***, lepram non gratiam. 67 16 iecit, fecit poni. 68. 17. edentionem, redemptionem. 68 23. eccleſiaſticam eccleſiaſticum. 68 34. interdicitur, intelligitur. 71. 18 a crimines, à crimine. 72 40 religionis, regiminis. 75. 16 &, vt. 79 17. noluerit, voluerit. 81 35. ſi, ſiue. 85 41 conuerſione, conuentione. 86. 41. non, nam. 87 1 1 de occultis, ***adde*** non tamen infamare. 87. 10 non præſumit, non præſumat 91. 2. omne, omnes 99 20 dominio, Domino. 101. 1 licet, liceat. 101. 30. minos, minor 104 10 ordinem ordinationem 105. 20 ſeu ſimbolum, deleatur hoc verbum 105 22 diœceſim, per diœceſim 106 21. diſponi, deponi 106. 30 &, vt. 107. 6. excommunicatione, excommunicatore. 109 1. decatu, eleuatum 109. 10 eia, propriæ eccleſiæ. 110 19. de quatuor de quarta 110. 32. pecuniæ. precarie. 113. 34. presbyteri, Pater. 113. 36. presbyter, Pater. 113 37. presbyter, Pater. 124. 19 ſuſpectis in partibus, his qui ſuſpenduntur in patibulo 129 7. mortui, monachi. 121. 39. an, an ſi. 124 23 mœrori, oneroſi 125 40. natione, donatione. 130. 12. proponitur. præponitur. 131. 24 monaſteria, Epiſcopia diruta. 132 31 debet, diem 133. 15 excommunicetur, excommunicentur. 133 16. in clero, in choro. 31. 25. non, ſic. 135. 7 negotium, negotiorũ 135 8 cauſa cauſas. 136 17 iuraſſe, iuramentum. 138. 31. timendum, timidorum. 144 31. capi. priuilegia, cap. poſteaquam 151. 28. error, erro 152. 29 ſecu., ſecundus. 155 20 annullet, annullat 155. 21 Reſp ***adde***, non. 155. 24. ſi contrahat, ſi contrahant. 156. 23. corporalia quo, id eſt prolis, quæ 158 4. reſtituere virginitatem, ***adde*** id eſt non poteſt facere, quod non fuerit corrupta. 159 34. coniugi, coniungi 167 17. illicita ***adde***, non ſecundum. 168 31. veritas varietas. 170. 13 multos, multo 172. 35. conſecrari, non debet conſecrari 172. 42. Eccleſiam, Euchariſtiam. 173. 28 in capitula, in capitulo. 174. 4. à ſeptuageſima a ſeptuageſima 176. 4 affertur, offertur. 182. 20. baptizandus, baptizatus 182. 47. baptizatus, baptizandus 183 18 Dominus, dicitur 184 29. vti, poteſt eſſe vnus. 185. 34. ſunt, ſunt bis. 187. 35. tamen, tamen remanet. 187. 41. oblatione, ablutione.

Digitized by Google

TABVLA ALPHABETICA Decreti Gratiani,

Ideſt Diſtinctionum, & Cauſarum, & de Conſecratione.

Primus numerus ſignificat folium. Secundus, numerum qui eſt in margine.

A

ABBAS Ciſtercienſis non cogendus ire ad Synodum, alij eant. 5.5 Quos ordines poteſt conferre Abbas. 15.7 Abbas vnus nõ pręſit duobus Monaſterijs. 44.4

Abbatiſſa in qua ætate eligenda. 43.9

Abrogare eſt in totum derogare, non in partem legi. 2.4

Abſens ſi non eſt contumax, non poteſt iudicari. 2.3.4

Abſoluitur ab excommunicatione etiam mortuus. 27.2 abſoluitur pœnitens, qui non poteſt loqui, ſic etiam baptizetur. 57.6

Abſtinentia, quæ cuilibet competit, vt delicatis, vel diuitibus. 10.6

Acta ab intruſo, vel vitioſè electo caſſantur. 5.9

Accuſari nemo poſt mortem, niſi. 6.8 accuſator quot modis poteſt deficere, & quando punitur, & fit infamis. 20.5 accuſans, & ob promiſſionem deſiſtens, punitur. 26.7 accuſari non poteſt de eodem crimine abſolutus, niſi. 27.1.5 accuſare ſuperiorem, vel Epiſcopum, vel clericum quis poteſt, & quando. 29.6.10 accuſare, vel teſtificari contra ſacerdotem, qui non poſſunt. 30.3 accuſatio quomodo fieri debet. 30.8 accuſare, vel eſſe teſtes qui non poſſint. 31.4.6.8 accuſatus, & accuſator ſint præſentes. 32.4 accuſans ſi deficit in primo, an admittatur amplius. 32.5.10 accuſatus an poſſit accuſare accuſatorem. 32.5 accuſare multi non poſſunt, vt excõmunicati. 32.7 accuſatus ſi intra menſem non comparet, quid fiet 32.9 accuſat criminoſus quando. 33.1 accuſatus vdeetur per ſpatia, ſecus non reſpondeat. 33.2 accuſet præſens vt teſtis, non per literas. 33.2 accuſans, & non probans eſt infamis, ad pœnam talionis. 33.5 accuſare ſacerdotes qui non poſſunt. 33.6 accuſatus ante ſententiam non relinquendus. 35.6 accuſatio non facit hominem reum, vel infamem. 35.6 accuſare mulier quando non poteſt. 39.5 accuſat nemo priuatus, qui probare non poteſt. 45.9 accuſare qui non poteſt. 25.8

Adam ante peccatum poterat non mori, & ſemper fuiſſet iuuenis. 58.7

Aduocare qui non poſſunt. 32.1 aduocatus non tenetur dicere iura, quæ faciunt pro ipſo. 32.8

Adulterium non fit cum ſponſa. 48.2 adulterij cauſa non dimittenda vxor ante ſententiam. 51.2

Adultera, vel adulter quando poteſt eſſe religioſus. 48.1

Adultera reddenda viro, & vir eam dimittat. 50.1

Adulter grauius peccat, quam adultera, & quando accuſat. 50.8

Adultera mortua an perdat dotem. 51.2

Adultera non eſt, ſi ignoranter cognoſcitur, & eam perſeuerantem maritus cognoſcens, peccat. 52.10

Affinitas, & conſanguinitas dirimunt. 47.10. 48.2 affinitatem quando tollit ignorantia, vt cum ſorore vxoris. 52.10 affinitas non ceſſat per mortem. 53.9 affinitatem ſpiritualem an contrahat non baptizatus. 57.9 affinitas ex qua copula naſcitur, & vſque ad quem gradum. 53.1

Agrum per alienum tranſire quando licet, & per quam legem. 1.1

Agnus poteſt pingi ſub pedibus Chriſti, ſed non in cruce. 56.9

Alienatio bonæ Eccleſiæ quando, & quomodo licet, vt teneat. 38.11

Tabula Alphabetica Decreti.

Alimenta ſignificant etiam veſtes. 36. 3
Altaria conſecrans in aliena diœceſi punitur. 34.4 altare quando execratur, & conſecrandum. 54 4. 5 altare in Eccleſia nemo poteſt erigere, & quando execratur. 54.7
Altaria conſecranda ſint lapidea. 54.8
Ambitioſus punitur, & minus ſi ad maiorem. 34. 4
Annus biſextilis an habeat vnum diem plus. 13.7 annus in honoribus eccleſiaſticis ſatis ſi inceptus, ſecus in ciuilibus. 16.5
Apoſtolorum Canones ſunt apocryſi, & non recipiendi. 4. 10 Apoſtolis ſuccedunt Epiſcopi, & Petrus fuit caput Eccleſiæ. 6. 2 apoſtoli intra 30 dies ſumendi. 28.7 Apoſtoli ſunt baptizati à Chriſto. 58.7
Apoſtata regularis eſt excommunicatus. 6. 9 apoſtata clericus nõ communicet, niſi pœniteat reaſſumpto habitu. 12. 9
Appellatio quid iuuet, quando poteſt fieri, ad quem, quomodo. 27.10
Appellare poſſunt laici ad Eccleſiaſticos quãdo, & ad Epiſcopum quando. 28.1. & 3. appellare poteſt quilibet, & ſemper, ſed ſi fruſtratorie, punitur. 18.4 appellans ſi excommunicetur quid faciet. 28 5 appellans iniuſtè quantum ſoluat aduerſario. 28. 7 appellandum intra decem dies, & quando ſpirat, & à quo. 28. 8 appellanti dandi apoſtoli, & ſi derelinquit puniatur. 28. 9 appellans non remittendus ad iudicem à quo. 29. 2 appellatur à quo quoties, quo tempore proſequendum, nec contumax. 29. 5 appellare quis non poteſt, & in quo caſu, quid ſi vnus obtinet. 29.5 appellans poteſt renunciare appellationi. 29 5
Apocrypha ſcripta Patrum multa numerantur. 4. 9
Apulia tota eſt patrimonium S. Petri. 43.8
Aqua benedicta fiat à Sacerdote ad multos effectus. 56. 7
Aqua benedicta pro domibus ſumatur ante chriſma poſitum. 18. 4
Arbitris non appellatur, ſed excipitur. 28.10
Archiepiſcopus quando petat pallium, & fidem proponat ſub pœna. 19.10
Archiepiſcopus conſecrans ſine pallio tantum exercet Epiſcopalia. 19. 10 quæ debet iurare. 20. 2 quando iudicet ſubditos ſuffraganearum. 35.10
Archidiaconus quæ tenetur facere. 18. 9
Auarus præſertim clericus reprehẽditur. 11.5
Auguſtini in operibus nulla poſſunt damnari ſine temeritate. 3. 4
Auus maternus non habet poteſtatem in nepotem. 50. 6

B

Baptizat, & vngit chriſmate nouo coram Epiſcopo. 58 3
Baptizandus eſt ſtatim, qui eſt in periculo, ſecus non. 2. 6
Baptiſmus tollit peccata, & non bigamiam ratione ſacramenti. 7. 5. 7 tollit infamiam, & irregularitatem ex delicto. 6. 7 non tollit actionem tertij natam ex delicto, nec inhabilitatem Eccleſiaſticam. 7. 6 collatus ab hæreticis, vel malis tenet. 21.6 baptiſmi gratia nil detur, niſi, &c. nec pedes lauentur. 22. 3
Baptizati ab hæreticis qui poſſint ordinari. 23. 10
Baptiſmo tollitur peccatum, & ſequentia, vt in fama. 24.8 baptizati extra eccleſiam non ordinentur. 25 1 baptizati non habeant commercium cum Iudæis. 48.6 baptizans propriam filiam in neceſſitate non punitur. 49. 4 baptizans domi ſine licentia eſt ſuſpenſus, & ſic miniſtrans excommunicetur. 54.9 baptiſmus quando debet fieri ſeruent promiſſa. 56.8 eſt neceſſarius, quia omnis in peccato purgando igne, ſemper, & à quolibet in neceſſitate, ſolemnis quando datur. 57. 1 In nomine Domini non tenet, & baptizat etiam paganus, hæreticus. 57.2 Quid ſi ludicre, & fictè detur, quid in voto. 57.2 baptizandus inſtruendus prius per 20. dies, & qui ritus, & forma corrupta. 57.4.7 ſi eſt adultus ipſe reſpondeat. 57.6 doleat, non ſatiſfaciat. 57 8
Baptiſmalis fons vbi ponẽdus. 40.10 & qualis eſſe debet. 57.10
Baptiſmus non reiterandus, & quid in dubio. 58. 1
Bis baptizatus punitur. 58.2
Bellum iuſtum reprehendere, non eſt religioſum, & quando eſt iuſtum, & licet per inſidias. 45.5.6
Benedicit ſuperior, & inferior ſuperiorem, vt in lectionibus. 6. 3 benedicat ſacerdos populum præſente Epiſcopo, & nolente benedicere. 55. 4 benedictio fructuum

eſt

eſt diſtincta à conſecratione. 55.7
Beneficia, & non Prælaturas poſſunt habere pueri. 7.10
Beneficium ſubtrahitur excommunicato, vel ſuſpenſo à iure, non ab homine. 8. 8 beneficium ſuper quo eſt ſimonia, relinquendũ. 22. 4 beneficium renuntiare, vt alij detur ſine pacto, non eſt ſimonia. 22. 5 indigno conferre propter amorem eſt ſimonia. 22.6 beneficia an poſſint tranſmutari, tranſigi, componi. 3.23.5 non tranſeant hæreditario iure. 35. 1 beneficia regularia dentur regularibus, & contra. 48 3
Beneficiorum fructus quomodo diſtribuendi. 42. 1
Beneficiorum bona non præſcribuntur. 41.6
Beneficij renuntiatio in manu Prælati non-tenet. 41.6 beneficia plura non dentur vni niſi in ſex caſibus. 44. 4 primum perditur poſt poſſeſſionem ſecundi.
Beneficia habens in duabus diœceſibus eſt ſub vtroque Epiſcopo. 44. 5 vnum non detur duobus ſimul. 42.5 duo poſſunt coniungi in vnum, & vnum in duo. 44. 5 curatæ non committantur conductitijs presbyteris. 44. 5 beneficia plura habere quando Papa, vel Epiſcopus diſpenſat. 15.8
Beneficiatus Eccleſię pauperis dicat officium, & ſibi imputet. 18. 5 debet reuerentiam collatori. 35.4 non eſt dominus, ſed diſpenſator. 37. 8
Beneficiatus pauper quid faciet. 44. 4
Beneuolentia plus facit, quam ſeueritas. 11.2
Bigamus cur fiat, qui ignoranter cognoſcit vxorem adulteram. 1. 3
Bigamus eſt, qui ante baptiſmum habuit vnã vxorem, & poſt alteram, nec ordinetur. 7. 5. 7. 48. 9 bigamus quando ordinetur. 9.5 caret priuilegio clericali. 17.5 bigamus eſt qui contrahit cum vidua dimiſſa. 11. 10
Bonitas ſupplet ætatem, vt ingenium, ſtudium. 16. 5
Bona eccleſiæ non alienentur, quomodo diſpenſanda, multa ſtatuta. 36. 3. 37. 9. 37. 1
Bona eccleſiæ non adminiſtrent conſanguinei, &c. ſub pœna. 18 2
Bona eccleſiæ qui non indigens accipit, ad quid tenetur. 23. 2 quomodo diſpenſanda, qui ſint domini. 37. 7 bona eccleſiæ alienans etiam à ſe data punitur. 42.6 bona data eccleſiæ dentur recedenti. 43. 1 quando poſſunt dari Monaſterijs. 38. 5

C

CAlix, & patena ex qua materia ſint. 54. 10
Calumnia, præuaricatio, tergiuerſatio, quid ſint. 26.8
Canones cœperunt tempore Conſtantini, & propter hæreſes. 4. 6 Canones qui non-recipit, fidem, & Euangelia, quæ qui non habet eſt negligens, qui non ſeruat, temerarius. 6. 1
Canonici litigantes contra Epiſcopum, agant per procuratorem. 33.3
Cardinali creditur in aliena prouincia. 19.6
Cardinalis officium eſt maius Epiſcopali. 30. 2
Charitas quid, in quibus, an perdatur, recuperetur, augeatur. 51.b
Carnes in Quadrageſima clericos non comedere eſt abrogatum. 2. 4
Carnes feria quarta, ſexta, & Sabbato non-comedendæ, & ieiunandum. 56.6
Caſte viuant ordinati, qui cum pœnis, &c. 7. 10
Caſtitatem ſeruent. 8. 7. 8
Cathecumenus antefertur hæretico, & male baptizato. 58. 7
Cauſa in eccleſiaſtica Rex ſubijcitur ſacerdoti. 3.7
Cauſæ maiores, & difficiliores ad Sedem-Apoſtolicam referantur. 5.2 maiores clericorum mittantur ad primatem, vel Papam. 5.3 cauſa diſpenſandi eſt neceſſitas, & vtilitas. 25.1.4 cauſa in criminali, quãdo quis agat per ſe, vel per procuratorem. 29. 4 cauſa criminalis quando præiudicat ciuili, & contra. 32.6 cauſam ſuam vocatus quando agat per procuratorem. 33.3
Celebrandum non eſt cum peccato veniali ex conſilio, cum mortali ex præcepto. 2. 8 celebranti aſſiſtat aliquis, vt in neceſſitate ſufficiat. 34. 2
Cenſuratus, ideſt excommunicatus, ſuſpenſus, celebret officium priuatum. 8.3
Chriſtus dicitur agnus, ſed pingandus in cruce vt homo, non vt agnus. 56.9
Chriſtiani non ſint conuiuæ cum Iudæis, nec azyma. 48. 7
Cibis, & veſtibus vtendum ſecundum conſue-

Digitized by Google

tudinem religionis. 10. 6
Chriſma, eſt ſacramentum, vt aqua. 16. 3
Chriſmare an poſſit presbyter de licentia Papæ. 18. 10 Chriſma nouum feria quinta faciendum, & vetus comburendum. 56 7 ſumatur à proprio Epiſcopo per aliquem in ſacris, & fiat ſingulis annis. 58.3
Citatio quando eſt nulla, & citatus non tenetur comparere. 31.1
Clementis liber apocryphus, exceptis. 4.10
Clerici quibus operibus vacent, & dicant officium. 18 5 clericus ſit ſemper in eccleſia ſui tituli: an poſſit præeſſe duabus. 15. 8 clericus non cogatur eſſe teſtis, niſi, &c 29.3 clericus quomodo veſtiat. 10. 6 clericus à quibus ſe abſtineat, vt frequentare fœminas, & à negotijs, & quomodo viuant. 6. 6 Clerici qui eligendi, & potius pauci. 6 6 clericus non nutriat comam, barbam, ferat coronam, veſtem, ſub excõmunicatione. 6.9 quando poteſt ſolemniter pœnitere. 8. 1 viuant in communi ex decimis. 8 8 & ſi non viuant caſtè, puniuntur. 8 9 nõ habitet cum ſuſpectis mulieribus, nec eas frequẽtet 8.10.17.2 nõ videat vultum fœminæ, nec diſputet de pulchritudine. 8. 10 clericis prohibetur taberna, niſi. 10 9 clericum nemo percutiat, & punitur quãdo. 11.2 clericus adulator, ſcurrilis, turpis, maledicus, deponatur. 11. 4 non militet, & ſi occidit eſt irregularis. 11.8 militans propter intentionem quando irregularis. 12.5 ſine culpa ſua, vel aliena non priuandus ſuo gradu. 14. 1 clericus ſuam Eccleſiam non relinquat, nec recipiatur ſub excommunicatione, & extraneus ſine commendatitijs non miniſtret. 15. 9 ſint continentes. 17. 3 clericis, & monachis quæ prohibentur. 17. 9 non ſe immiſceant negotijs ſæcularibus, niſi aliquando. 18. 1 admoniti ſi non interſunt horis, excommunicentur. 18. 6 clericum an laicus poſſit accuſare, & quando. 29. 6 clericus an poſſit accuſare presbyteros. 29. 8 clerici cogantur ſeruire Epiſcopo more ſeruili. 36.4 non trahantur ad iudicem laicum. 36. 5 clericus grauatus ad Epiſcopum recurrat ad ſynodum. 37. 1 clericorum morientium bona acquiſita cuius ſunt. 38.6.7.8 an poſſint eſſe teſtes. 39.2 non negotientur, nec faciant artificium. 39. 3 non intercedat pro latione. 39. 4 clericus pro patrocinio non quid petere, ſed accipere. 39.5 clerici quæ prohibentur facere. 40. 8 clericus poſitus in monaſterio nutriatur ab Eccleſia. 41. 10 clericum inuito Epiſcopo nullus recipiat, niſi religio. 43. 7 clericus ſine literis non vagetur. 44.3 non habeat plura beneficia, niſi in ſex caſibus. 44.4 quæ negotia eis prohibentur, & veſtes variæ, non tamen pretioſæ. 44. 7 clericus correptus ab Epiſcopo non fugiat ad ſæcularem excommunicatum. 44.8 clericus iurans per creaturas puniatur. 44.9 non compellatur iurare. 45.4 non puniat morte malos, ſed aliter. 46 1 non tractent arma per ſe ſub pœnis. 46.4 ſi eſt in cauſa ſanguinis, vel mutilat. punitur. 46. 5 clerici viuant canonicè, vt in conuiuijs, non peregrinetur ſine licentia Epiſcopi. 59.6
Concionatores non citent profanos Poetas. 17.6 a concione, & officijs non egrediantur. 55. 4
Communicet ne quis non prohibendus, niſi conſtet. 26.2 communio danda iuſtificandis. 39.1 communionem, qui accipit, an ſtatim comedat. 55.9 eſt ſumenda à ieiunis ex præcepto eccleſiæ cum diſpenſatione. 56. 1 non neganda ſecreto peccatorĩ petenti. 56.2 non danda manifeſtis peccatoribus, vel infamibus, vt hiſtrionibus. 56. 3
Conceſſa intelliguntur in iure, quæ non ſunt prohibita. 25. 8
Coactio abſoluta impedit omnia ſacramenta, conditionalis non baptiſmum, vel ordinem, ſed matrimonium. 11. 1
Communicent nunc ſemel in anno finita conſecratione. 55. 8 communicandum quando, an ſæpe, excommunicandi quicquid de debito matrimonij. 55 9
Concubinam habere, & communicare an liceat. 9.3 concubinam ſimul habens, & cõiugem excommunicetur. 53. 1
Condemnandus an aliquis ſine accuſatore. 26.1 an pro culpa manifeſta. 26.2
Condemnetur vt Epiſcopus, vel Cardinalis, quot teſtes requiruntur. 27.9
Condemnari non poteſt niſi conuictus, vel confeſſus. 39.7
Conditio affirmatiua, vel negatiua quomodo exponatur. 33. 1 conditio quæ vitiat matrimonium, vel contractum. 50.2

Digitized by Google

Confeſſio, vt noceat confitenti, multa requiruntur. 25.7 confeſſio vnius an noceat alteri. 27. 7 confeſſio quando non nocet. 39.7 confiteatur quilibet in parochia, in qua peccauit. 40.1 confeſſione pœnitens fit filia, & peccans cum ea punitur. 49. 4 confeſſio cui, quomodo facienda, an per nuntium. 51.5 qualis eſſe debeat, quid cogitet, à quibus abſtinendum. 52.2 Confeſſor qualis eſſe debet in ſcientia, vita, & erga pœnitentem, & ſi reuelat peccata, quomodo ſit puniendus. 52. 3 confiteri alieno Parocho quando quis poteſt. 52. 3

Confirmatio Papæ non dat ius nouum. 4. 2 Cõfirmatio danda ab Epiſcopo quid operetur, & quomodo. 58. 9 Confirmatus de licentia Papæ poteſt confirmare. 58. 9 Confirmatus bis eſt irregularis, & pœniteat. 58. 10

Coniux quando debet fieri regularis. 47.10 coniux quando non poſſit ſine peccato habitare cum coniuge, quid. 48. 6 coniuges in ſeparatione, vel reconciliatione iurent. 53. 6

Cognatio ſpiritualis quando contrahitur, 49.3 cognatio ſpiritualis, & adoptio inter quos impedit matrimonium. 49. 6

Coniugati vt ordinentur, quæ promittant. 7. 10 coniugati non negent debitum, nec publicè pœniteant ſine conſenſu, 51. 5

Conſanguinitatis gradus quomodo numerandi, & vocandi in iure. 53.3 conſanguinitatem in matrimonio ſeparando, quis poteſt accuſare. 53. 4

Conſecrari non poteſt inter virgines fœmina corrupta ante baptiſmum. 7. 5 conſecrata domino reſtituuntur. 34. 4 conſecrare, vel benedicere quæ poteſt presbyter de licentia Epiſcopi. 47.6 conſecratio ſine Miſſa non tenet, an ſi ab alio dicatur. 54.2 conſecratio in dubio poteſt reiterari, & quomodo probatur. 54 4

Conſtantinopolitana poſt Romanam eſt prima Eccleſia, & hoc habet à Romana. 6.4

Concilia quatuor, & alia generalia, habenda vt Euangelia, conciliabula mala. 4.9 Cõcilium verum, & Synodus recipiuntur à Romana Eccleſia. 5. 1 & generale non poteſt congregari, vel ſtatuere, ſine Papa, vel Legato. 5 2 Prouincialia, ſine auctoritate Papæ non habent vim. 5.2

Conſuetudo in criminalibus fit per duas vices, in alijs, nec per tres; de iure canonico debet eſſe præſcripta, & rationabilis. 1. 4 conſuetudo quid, & quando deeſt lex, ſtat pro lege, licet non ſit ſcripta, & ſcripta eſt ius. 1. 5 non fit multiplicatis vicibus, vt in iudicando. 1.6 conſuetudo ſiue ſcientia Principis quæ tollit legem. 2. 4 mala ſtatim vitanda, ne tranſeat in legem, & cedit veritati. 3. 2 cõſuetudo, vt præiudicet iuri, v.g. in electione, quæ requirantur. 3.3 non poteſt impedire ſtatuta Papæ plena auctoritate facta, niſi. 3 9 in rebus Eccleſiaſticis quando ſeruanda. 3. 10 quæ non eſt contra canones ſeruanda. 4.3 conſuetudinem etiam particularem locorum Eccleſia ſeruat. 44.8 & quæ tollenda 4.6 conſuetudo quid valeat, & ad quos effectus, & quid ſit. 43. 5

Contractus conditio in fundatione Eccleſiæ quando tenet. 36. 1

Conſentioſi, & irriſores eijciuntur è conuentu. 33. 5

Contritio delet peccatum. 51. 3

Contumax non poteſt appellare. 29. 5 grauius punitur. 37.4 contumax quando quis dicitur, & an appellet. 46.9

Conuentus ab aduerſario prius agat de ſpoliatione. 26. 3

Conuictus aliquis dicitur multis modis. 25. 7

Conuiuia quæ laudanda ſine detractione. 10. 9

Coitus prohibetur marito, dum vxor lactat. 2. 7

Corripi non poterant, & tolluntur ab Eccleſia. 15. 6

Corrigens vltra modum non petat veniam à ſubdito. 17.6

Corrigere nolle ſubditos eſt languor, non charitas. 46. 2

Corporalia ſint ex lino mundo non colorato. 54.10 in quo vaſe lauanda. 57.10

Corpore vitiati, quando poſſunt ordinari. 13.6

Credendum eſt aſſertioni vnius perſonæ honeſtæ. 19.6

Criminis impedimentum quando dirimat matrimonium. 49.9

Crimen qui confitetur, quando dicitur conuictus. 7.2 crimen differt à peccato: criminoſi, ſi non ordinentur, promoti deponuntur.

tur. 17.1 crimina variè puniuntur à iure ciuili. 51. 3 crimina extinguuntur morte quando. 6. 8 crimen capitale committens Epiſcopus, vel presbyter quomodo puniatur. 11.10. 12.5

Culpa leuis in homicidio quæ ſit, & quomodo puniatur. 27 5 curent ne an qui neſciat. 10. 2

D

DAmnandus nullus, niſi accuſatus, &c. & quando ſuſtinetur. 25.7.26.1

Dare pro ſepultura, beneficio, benedictione, nec diminuta. 27. 9

Dalmaticis qui non vtebantur antiquitus. 6.8

Debitum matrimonij ſi vltra modum, eſt veniale. 50.9 quando petendum. 50,10. 52. 5. 6. 53.7

Debitum coniugale poteſt negari tempore menſtrui, vel purgationis, niſi ob incontinentiam. 2. 7 vxor in omni loco, & tempore reddat. 8. 7 an reddat adulteræ pendente lite. 9.4 excommunicato reddendum. 49. 3 Debitum matrimonij qui non poteſt petere. 48. 2 an cum compaternitate, & voto reddendum. 49. 3

Decimæ prædiales quando, à quibus, & quomodo ſoluendæ, & cui. 30.9. 40.7.8 non ſoluentium pœnæ. 45. 1 cui ſoluendæ cũ pœna. 41.2.42.1 non præſcribuntur. 41.8 decima non eſt danda de quinque, vel ſex menſuris. 59 2

Decimas qui non ſoluit, excommunicandus. 8.8 an poſſint dari laicis, & cui creſcunt. 23.8 Decimas quando ſoluant Monachi, & qui, & quibus. 40.6.8

Defendat ſe quomodo qui habet, quid de iure communi, & ſpirituali. 6.7

Defendens clericus fit irregularis, ſi reus ſuccumbat non laicus. 12. 10

Degradatum percutiens non eſt excommunicatus. 32.1

Degradatum quem poteſt reſtituere Epiſcopus, & quem Papa. 28 4 degradatus iniuſte non exerceat, niſi. 37.2

Delectatio carnis, animo contradicente, non eſt peccatum. 2.9

Dignitates appetere in terra damnabile. 10. 5

Delicta occulta Eccleſia non punit. 2 delictũ perſonæ nocet Eccleſiæ. 41. 10

Dedicatio Eccleſiæ habet octauam ſingulis annis. 54. 4

Dominico die an liceat ieiunare. 8.6.7. 5 Dominica, & feria quinta non ieiunandũ. 56. 6

Depoſitus non exerceat, licet mitius agatur cum confeſſo. 11. 8 poteſt verberari non ducere vxorem. 13.3 deponere non poteſt ordinatum ſolus Epiſcopus. 15. 5

Depoſitis Epiſcopus aſſignet locum qualem, & pœnam. 17 1

Deſperandus nemo dum viuit. 50. 3

Detrahendum nemini, præſertim Prælatis, detractio. 33. 6

Diaconi ſunt oculi Epiſcopi, & quot eſſe debent, & facere. 58.7.8

Dimiſſorias quando habet Epiſcopus. 15.10

Dies pro feſto, vel iudicio, vel ſolutione quãdo incipit, vel deſinit. 56. 4

Dignitati non eligantur pueri, ſed qui. 14. 5 Dignitas male acquiſita malos habet exitus. 21. 5 eam fugiens an cogendus, vel relinquendus. 24. 4

Diuinationes, & artes dæmonum declarantur. 47. 5

Diſpenſatio homicidæ cauſalis quando, & à quo danda. 11. 9 Diſpenſatio, rigor, ius quid ſint, quomodo ſeruanda. 12. 3 diſpenſandum non eſt de petitionem piorũ, niſi ſecundum iura. 12. 3 diſpenſatur facilius cum regulari. 16. 5 diſpenſet an Epiſcopus in ſimonia, in ordine, & beneficio. 24.5 diſpenſatio cum vno non tranſit in legem. 24.8 quid ſit, quando facienda, an Epiſcopus poſſit. 24.10 qua cauſa. 25. 1.4 diſpenſandum quando cum inceſtuoſis coniugibus. 53.7

Diuortium quare ſit, non ſoluit matrimoniũ. 50. 9 quando non valet. 51. 3

Domeſtici qui dicuntur eſſe alicuius. 31.6

Dominos qui docent ſeruam contemnere, ſunt excommunicandi. 42.10

Duellum prohibetur, nec eſt in ſcripturis. 27. 6

Dubia in re ſequendum, quod non eſt contra decreta Patrum. 4. 2

Dubia Cõciliorum ad ſolum Papam referenda ſub pœna. 5. 2

Dubia ad ſoluenda quid primo, ſecundo, tertio loco quærendum. 6. 1

Ebrie-

Digitized by Google

E

Ebrietas damnatur, & impedit ordines. 9.6

Eccleſiaſtici quibus ſtudere poſſunt, & quo fine. 9.9

Eccleſia vtitur legibus ſæcularibus non contrarijs. 3.8 Eccleſia in pſallendo ſeruet modum Metropolitanæ, niſi. 4.6 Eccleſia Romana habet primatum à Deo, & ipſa- inſtituit alias, quo ordine. 6.4 In Eccleſia non fiant conuiuia, nec accubitus, niſi in- neceſſitate tranſeuntibus. 10.7 Eccleſiam Epiſcopus prouideat loco Capituli. 12.1 Eccleſia conſecrata ab Epiſcopo, quando iterum conſecranda. 15.6

Eccleſiæ reditus, quibus, & quo ordine dandi. 17.7

Eccleſiæ res committantur clericis, non laicis. 18.2 Eccleſia conſecratur diuerſitate adeundi. 18.2 Eccleſia non fundetur, nec conſecretur niſi ſit dotata. 22.10 Eccleſia quos pauperes debet ſubſtentare. 23.2 Eccleſiam obtinens per ſæcularem deponitur. 24.8 Eccleſiam alienam inuadens eſt fur. 34.1 Eccleſiis mutare prohibetur clericis. 34.5 Eccleſia quælibet cum dote eſt gubernanda ab Epiſcopo non à laicis. 36.1 Eccleſiæ ſunt diuiſæ, & vnus non inuadat terminos alterius. 38.9 Eccleſia præſcribit contra priuatum triginta annis, contra Eccleſiam quadraginta annis. 38.10 Eccleſiæ vnius bona dare alteri quis poteſt, & dignior eſt potior in iure quando litigatur. 40.7 Eccleſia regularium à quo inſtituenda. 41.2

Eccleſiam ædificare in alieno ſolo, ad quem ſpectet. 41.3

Eccleſiæ ſuæ bona pertinentia repetens, excõmunicatus, & reddat. 41.10 Eccleſiæ quibus dandæ, & à quo. 42.1 Eccleſias duas nullus habeat. 42.2 Eccleſias quis poteſt mutare, quid de regularibus. 42.5 Eccleſiam vexans in aliquo, vel furto punitur. 42.8 Eccleſiæ bona non alienanda, niſi. 43.1 Eccleſia quando dicitur pauper. 44.4 Eccleſiæ non ſunt ſubiectæ Imperatori. 46.5 Eccleſia vbi, & quomodo extruenda, ornanda, conſecranda. 54.1.4 Eccleſiam fundans tenetur dotare, & cogitur heres. 54.2 Eccleſia conſecrata quando eſt iterum conſecranda, vel benedicenda, & quomodo. 44.4.6 Eccleſia exſecrata-, quando conſecratur ob ſepulturam. 54.8 Eccleſia ob quas cauſas poteſt mutari: ſit Epiſcopus: eccleſiaſtica ligna, vel res in quos vſus conuertenda. 54.10 Eccleſia in dubio an ſit conſecrata, eſt conſecranda. 18.1 Eccleſiæ, loca pia, monaſteria, vt non fiant domus ſæcularium. 43.8 Eccleſias duas habens, an poſſit patrocinari. 24.8

Electus ab vna Eccleſia, non tenetur ad aliam. 15.10 electus, & accuſatus quando poteſt fieri. Electio in Eccleſia de quibus debet fieri, ideſt non diuitum. 27.7 eligentibus dare præmium eſt ſimonia, & fit indignus. 24.6 electo inſcio, an pecunia ſoluta noceat 24.7 eligi an poſſint duo pro vna Eccleſia. 35.2 electio an ſemper debeat fieri de meliori. 35.3 fiat ſine patrocinio, & quem eligant. 35.4 electio facta ab excommunicatis quando tenet. 35.9 eligant Monachi Abbatem dignum de ſuo, vel alio monaſterio. 43.3 eligendus ad dignitatem qualis eſſe debet, quid de conſuetudine. 14.5.6

Eleemoſynas diſtribuendi conuentio tenet. 43.5

Eleemoſyna quotidiana, quomodo omnibus facienda. 10.7 eleemoſyna eſt etiam corrigere, ius ponere, caſtigare, & quæ maior. 11.2 danda pauperibus, qui laborare non poſſunt. 17.3 non facienda de bonis alienis, grauando alios. 39.4 illam non- dans religioſis ſit ſterilis. 41.8

Eligibilis fit conſuetudine, qui non erat eligibilis. 4.4 eligendus Epiſcopus quæ debet facere, & de quibus examinandus. 6.6 electores quando poſſunt variare electum, vel poſtulatum. 8.2 electio vt fiat, quot dies dantur, ſic conſecratio. 12.1 eligendus eſt pœnitens, vt ſciat compati. 12.7 electio fiat de gremio Eccleſiæ, ſi fieri poteſt. 14.7 electus niſi legitimè non conſecrandus, ſed deponendus. 14.8 electio nõ valet, quando ſeparatim, & non in communi conſen. ſeruat. 14.9 electores poſt publicationem ſcrutinij non poſſunt variare. 14.10 electio dat ius prælaturæ, confirmatio dat exercitium, non ius nouum-. 14.10 electio quomodo facienda, & à quo, præſertim Papæ, & Epiſcopi. 15.1.8

Energumeni quotidie poſſunt exorcizari. 58.10

Epiſcopum ſolus Papa condemnat, licet alius abſoluat 4.2 Epiſcopi de renuntiatione, mutatione, exemptione, ſolus Papa arguit. 4. 2

Epiſcopus poteſt facere Cōcilium Epiſcopale ſine Metropolitano, & hic ſine Primate. 5. 2

Epiſcopi in ſedendo ſeruent ordinem ſuæ ordinationis, ſic Cardinales, non Eccleſiæ. 5. 2.3 ſi non eſt infirmus, vel legitime impeditus, & vocatus non venit ad ſynodum, excommunicetur. 5. 4. 5 Notificet ſuis eccleſijs acta Concilij intra ſex menſes, ſecus excommunicetur 5 5 Epiſcopus in electione, de quibus examinandus. 6. 6 quomodo, & qua ratione, quibus ſe purget, ſi quid obijcitur in eius electione 6 6 quomodo conſecratur, & quæ ſunt de eſſentia, & quando etiam communicat æger ferat ſtolam. 6. 7 Epiſcopus qui erat regularis non mutet habitum. 6.10 qualis debet eſſe, ideſt, ſine crimine in futurum. 7.4 Epiſcopus poteſt conſecrari, qui eſt homo corruptus, non bigamus. 7. 5 Epiſcopus non eligatur qui habet filiam paruam, vel non eſt diu continens. 7. 10 quando poteſt eligi habens vxorem, vel filias, vel parentes. 8. 2 Epiſcopus, vel ſacerdos alent quam habuit vxorem, ſed non vtatur. 8. 7 Epiſcopo multa prohibentur fieri. 9.3 nō debet indigere doctrina aliorum. 9. 7 libros gentilium, vel vanos non legat, ſed quos, & quales. 9.8.9 Epiſcopus non ſolum ſit doctus, ſed peritus in negotijs agendis. 10.3 quem facit clarum vita, non dignitas, nec ſit cauſa peccandi. 10. 4 Epiſcopus vt quis fiat, poteſt cogi, vt velit, nō vt ſit. 10.4 Epiſcopus quæ taceat, quæ dicat, & quibus. 10.8 Epiſcopus vacans conuiuijs neglecta cura reprehenditur. 10 9 non ſit percuſſor, ne timeatur, ſed patienter arguat ſubditos. 11.2 Epiſcopus auarus, vſurarius, cupidus, punitur, nec ordinet. 11. 5 Epiſcopus quando poteſt mutare pœnas Papæ, & Eccleſiaſticas prouidet. 12. 1 In quibus criminoſis poteſt, vel non poteſt diſpenſare. 11. 8 Epiſcopus vt quis ordinetur, careat 22. defectibus. 12. 10 Epiſcopus ipſo facto diſpenſat cum ſibi noto, v.g. ordinando, non cum ignoto. 12. 10 ſcienter ordinans ſeruum punitur, quando. 13.5 ordinans indignum, qua pœna punitur. 13. 7 ordinans regularem ſine conſenſu Abbatis punitur. 14. 3 Epiſcopus quis eligendus laicus poteſt poſtulari. 14.5.6.8 Epiſcopatus non eſt dandus inuitis. 14. 7 Epiſcopus electus à laicis non recipiendus, ſub excommunicatione. 14.9 Epiſcopo pro eligendo qui vocandi. 14. 10 Epiſcopus quomodo, & à quibus conſecrandus, & ordinandus ſub pœna. 15.3.4.5 Epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis, & filij Dei. 15.6 Epiſcopus quando præponat poſteriores clericos, & quando eos mutet. 16.2 quo modo, qua die, & hora poſt tres menſes conſecratur. 16.2

Epiſcopus vbi, & quomodo eligendus, ſic primates. 16. 10 Epiſcopus non puniens conſentit, & nocet; quando laudatur à lupis: & negligens corripitur, & vocatur Romam. 17 4.5 Epiſcopus non creandus auarus, impotens. 17.8 In ſua doctrina citet ſcripturam, non poetas. 17. 6 non facile credat dictis, nec vlciſcatur. 17. 8 Non percutiat ſuis manibus, non ſit cupidus, non negotietur. 17.8 defendat recurrentes ad ſe. 17. 10 Non curet per ſe res familiares etiam pias. 18.1.2 Epiſcopus in aliena diœceſi non miniſtret, niſi vt ſacerdos. 18.6 Epiſcopi quando viſitēt limina Apoſtolorum ſub pœna. 18. 7 Epiſcopus quæ, & quibus poteſt committere. 18. 10 Epiſcopus, & presbyteri in quo differunt, & ſe honorent. 19. 1 Epiſcopus ſedens, non patiatur ſtare ſacerdotem. 19. 2 Epiſcopus à quibus, & quando conſecrandus ſub pœna. 19. 10 Epiſcopus quid agat, cū contra ipſum aliquid Papæ dicitur. 20. 2 Epiſcopus ordinans indignum, punitur. 25. 6 Epiſcopus excommunicetur, ſi non punit irridentem ſacramenta. 22. 1 & nil accipiat pro Balſamo, vel Chriſmate dato. 22. 2 Epiſcopus non grauet Eccleſiaſticos prætextu præſcriptionis. 22.8 Epiſcopus pro conſecratione Eccleſiæ nil petat, quæ ſit dotata. 22. 10 cum quibus ſimoniacis poteſt diſpenſare. 23. 7 An potuit dare decimas, & collationes conſanguineis 23.8 Epiſcopi quando poſſunt diſpenſare. 24 10 Epiſcopus eiectus, vel ſpoliatus non poteſt accuſari, niſi reſtituatus. 26. 4 Epiſcopum, vel ſacerdotem accuſans, ſi nō probat non communicet. 26. 6 Epiſcopus quomodo terminet litem inter laicum, & cle-

Digitized by Google

clericum. 26. 9 Epiſcopum non accuſent niſi in hæreſi. 3.29. 9 Epiſcopum quando accuſare licet, vel ſit infamia, & quando dicitur bonus. 32.25 Epiſcopus eſt maior presbytero Cardinali. 30.2 Epiſcopus habet cubicularios non laicos, &c. ſed quos. 30.7 Epiſcopi familiares qui eſſe debent, & quibus vacent. 30.7 Epiſcopus defendat ſuam Eccleſiam, & ſacerdotes, & iuuet coepiſcopos. 30. 10 Deponatur pro dilapidatione. 32.2 Epiſcopus à quibus eſt iudicandus 32.2 Epiſcopũ accuſans ſi deficit, non amplius accuſet. 32.5.10 Epiſcopus eiectus non vocetur ad Synodum, niſi reſtitutus. 33.2 Epiſcopus contumax quãdo excommunicatur, & quanto tempore. 33.3 Epiſcopus, vel Sacerdos agant cauſas ciuiles per procuratorem. 33.3 Epiſcopus damnari non poteſt niſi à legitima Synodo, vel Papa. 33.4 Epiſcopus quem poteſt accuſare, vel excommunicare ſecretum. 33.8 Epiſcopus alienum quando ex delicto iudicet. 33.8 Epiſcopi comprouinciales ſi concordent, vel non, quid agendum. 33. 1 Epiſcopus quando remouetur ab Epiſcopatu, vel iuuetur, an ob infirmitatem. 34.1

Epiſcopo ægrotanti datur adiutor, non ſucceſſor. 34. 2 Epiſcopus meliorem Eccleſiam non ambiat, ſub pœna. 34. 4 Epiſcopus non mutandus de Eccleſia ad Eccleſiã, niſi. 34. 5 Epiſcopus Epiſcopum ad ſuam Eccleſiam venientem, quomodo honoret. 34.5 An poſſit cogere clericos, mutare Eccleſias. 34. 5 Epiſcopus qui mutauit Epiſcopatum, quando poteſt reuerti ad ſuũ primum. 34 6 Epiſcopus de licentia Papæ factus Monachus nõ reuertitur. 34.7 Epiſcopus non poteſt ſibi eligere ſucceſſorem. 35.1 Epiſcopus quas qualitates debet habere, & ſcientiam. 35.3 Epiſcopus eligendus nil promittat. 35.5 Epiſcopus eſt deſiderandus à Papa, cui det litteras. 35. 7 Epiſcopus non exerceat iuriſdictionem in aliena diœceſi. 35. 9 Epiſcopus quando debet viſitare, & quomodo. 36. 2 Non alienet res Eccleſiæ, quia eſt diſpenſator. 36. 3 Viſitans quod cathedraticum accipiet. 36.4 Non bibat inſiter, & quid comedat, vel exigat à ſubditis. 36.4 Epiſcopo mortuo qui ſuccedit, & qui aliquid accipit, punitur. 37.10 Epiſcopus non ſit litigioſus pro temporalibus. 39. 4 Epiſcopus reſtituat rem alienam non ſacram, vel pretium. 39.4 Epiſcopus ſolus non poteſt ſacerdotem damnare. 39.8 curet monaſteria. 40.2 Seruet voluntatem teſtatoris, cogat Monachos. 40. 3 Epiſcopus quæ poteſt accipere, & dare. 40. 10 Epiſcopus bona Eccleſiæ ſuæ ſine iudice non petat. 41.10 Epiſcopus qualem œconomiam habeat. 42. 2 Epiſcopus ſpernens primum præſentatum, quid faciat. 42.4 circa patronatum, & in diſcordia quid faciat. 42.5 Epiſcopus regularis ad quid tenetur, & cui acquirit. 43.2 Epiſcopus erga regulares, quæ non poteſt, vt Miſſam dicere. 43.3.4 Epiſcopus vnus poteſt habere duos Epiſcopatus. 44 4 Epiſcopus non ſe miſceat militaribus, nec eat ad Curiam Imperatoris. 46. 5 Epiſcopum occidens, priuatur ſede Epiſcopali. 47.3 Epiſcopus prædicet cum baculo, & mitra, item quomodo facit chriſma ſi celebret. 55.3 Epiſcopus ſemper habeat teſtes ſuæ vitæ pro bona fama. 55. 3 Epiſcopus ſalutans populum dicit, Pax vobis, in vltimo, Dominus vobiſcum. 55.3 Epiſcopus diebus Dominicis debet intereſſe officijs diuinis in Eccleſia. 56.4 Epiſcopus ieiunus confirmet, niſi 58.10 Epiſcopus à ſolo Papa, & clericus ab Epiſcopo iudicatur. 6.3 Epiſcopus contumacem excommunicet, & exequatur Delegati ſententiam. 28. 6 Epiſcopus promouendus, quo teſtimonio probandus. 7.2 Epiſcopus non creetur ex repente laico, &c. ſed exercitatus. 14. 4 Epiſcopus ordinandus doceat, & quæ debet ipſe ſcire. 10.1.2 Epiſcopo non ſufficit in cubiculo operari, ſed foris operari. 17.6 Epiſcopo fugere, vel Prælato quando liceat. 34.8

Error perſonæ quando annullet matrimonium, poteſt tolli: quid ſi melioris conditionis. 45. 10. 49.1

Erunt duo in carne vna, quomodo. 49.10

Ætas presbyteratus quæ. 16. 6

Euchariſtiam Diaconus non miniſtret. 6. 7 non deneganda etiam ſuſpendendis 40 6

Euangelium dum legitur in Miſſa, omnes ſtent. 55. 5

Euchariſtia ſemper ſeruetur pro infirmis, & qui male cuſtodit, punitur. 56.3

Examen ordinandorum quomodo faciendum ab Epiſcopo, & circa quæ. 7. 2

Ex-

Digitized by Google

Excommunicatus ſi confitetur,& moritur,pro eo fiant oblationes. 47. 7

Excommunicatio vt feratur validè, quæ requiruntur. 25. 8 excommunicatio lata in abſentem ſtatim ligat, ſed nõ punitur. 27. 2 excommunicetur contumax ab. Epiſcopo. 28. 6 excommunicatus poteſt iterum excommunicari,& abſolui vnica abſolutione. 31. 5 excommunicato ſecreto,an communicandum .33. 8 excommuuicato ab vno non communicandum ſub pœna. 36. 7 excommunicatum ab homine, vel à iure ab vno quis abſoluet,ſi exercet. 36. 7. 9 excommunicans innocentem,vel leui cauſa punitur. 36. 8 excommunicari à quo poteſt,qui licet Imperator, & ſi habet domicilium. 36. 8 excommunicatio minor, vel maior à quo,ſi ab homine. 36. 9 excommunicationem non ſeruans, quomodo punitur. 36. 9 excommunicato communicans in crimine criminoſo à quo abſoluitur. 36. 10 excommunicatio lata ab hæretico non tenet, tamen eſt vitandum ſcandalum. 46. 6

Excommunicatus, denuntiatus, vitandus, & non alij, & qui cum excommunicato in crimine,vel fautoribus. 36. 10 excommunicator ſi moritur, ſucceſſor abſoluat. 37. 1 excommunicandus nemo eſt, niſi pro peccato manifeſto 37. 2 excõmunicato quando licet communicare, item excommunicatus non peccat, ſi reddat debitum. 37. 5 excommunicandi, vel abſoluendi forma. 37. 6 excommunicet Epiſcopus pro iniuria ſibi facta quando. 45. 9 excommunicans quæ debet obſeruare de iure, ſecus punitur. 46. 9 & nemo excommunicetur pro peccato alterius. 46 9 excommunicandi qui ſint, ſunt multi caſus bullæ. 46. 10

Exorcizare non poteſt niſi promotus. 15. 9

Exorcizare non poteſt non ordinatus. 54. 1

Expoſitus puer quãdo nõ poteſt repeti. 17. 10

F·

FAlſa obijciens quando excommunicetur. 3. 2

Fama bona quærenda, non ſolum vita. 37. 2

Familiares alicuius qui dicuntur eſſe. 31. 6

Fas ſignificat legem diuinam, ius humanam. 1. 2

Feudum nouum iurans non alienare, poteſt alienare de nouo vacans. 4. 2

Feſta, quæ ſeruanda, & quomodo, & nuntientur, quæ prohibentur. 56. 4

Feſtis diebus, quæ cauſæ tractari poſſunt. 39 6

Fœmina non eſt imago Dei, & eſt inferior viro, & quid non poteſt. 52. 7

Fœmina, licet docta, non doceat viros, nec baptizet. 52. 2 vel 57 2

Fictio in ſacramentis non turbet ordinem Eccleſiæ. 7. 9

Fidelitatem laicis clerici non iurent, niſi ab eis regalia. 14. 9

Fidei in dubio ſtandum eſt Eccleſiæ Romanæ. 7. 10

Filij non dentur alijs, ſed à matribus lactentur. 2. 7

Filij nati ante baptiſmum ſunt legitimi. 7. 6 Qui parentes non honorant, etiam ob cultum Dei, excommunicentur. 8. 3

Filij presbyterorum quando ordinari, & quãdo eis nocet peccatum patris. 13. 10 filij ex adulterio, vel ſacerdotum, quando ordinandi. 14. 1 filijs an noceat crimen, vel culpa parentum. 23. 10 in temporalibus. 24. 2 filij ſi naſcantur, data reſtituantur danti. 43. 1 filij infidelium conuerſorum ſuccedunt. 48. 6 filiorum differentia, & ſequantur ventrem. 50. 6 filij nati ex inceſtu, quando ſunt legitimi. 53. 7 filij conſanguineorum quando ſunt legitimi ob ignorantiam. 52. 8

Fornicator in ſacris quando non miniſtret, & quis diſpenſat. 11. 10. 12. 4 non ordinetur. 24. 8 fornicator ſacerdos quomodo puniendus. 39. 10 fornicationis cauſa quando dimittenda vxor. 50 7. 8

Forma iuris pro cõdemnatione, quæ eſt. 25. 7

Fraus in beneficio quærendo, quæ dicitur. 22. 6

Fructus beneficij an poſſint vendi à promouendo. 23. 5 ſi ſequeſtrentur, poſſeſſor appellat. 28. 7

Fur pecuniæ, eſt reus etiam ſacci, in quo erat pecunia. 12. 6 Fur & adulter, quomodo puniuntur. 27. 7 fur non eſt qui in neceſſitate accipit. 59. 4

Fugere quando licet Epiſcopo, vel Prælato. 34. 8

Fundator Eccleſiarum, quas conditiones poteſt ponere. 36. 1

G

Genuflexiones non fiunt in Dominicis,& à Paſchate. 8. 6
Gratia Chriſti tollit peccatum, & præſtat,vt non peccemus ſimpliciter. 58.8

H

Habitu virili mulier vtens ad liberſus peccandum,eſt excommunicata. 8.5
Hæreditatem patris relicto filio,Eccleſia non acceptat quando. 39. 1. 43. 1 & quando pater poteſt priuare filium hæreditate. 39. 1
Hæreticus conuerſus eſt irregularis, quomodo cum eo diſpenſatur. 4.4 Hæretici, & eorum ſcripta numerantur. 4. 9 hæreticus conuerſus non ordinetur. 21. 6 ab hæreticis non ſumenda communio in Paſchate. 21.3 hæreticus conuerſus poſt pœnitentiam non aſcendat. 22.4. 24.8 ab hæreticis reuertentes recipiuntur in priſtino ſtatu 24.9 ſi cõuertatur,recipiendus,& quid faciat. 25. 2. 3 hæreticum omnes poſſunt accuſare. 33. 7 hæretici trahendi pœnis etiam. 45.10 hæreticus multis modis punitur, nec poteſt excommunicare. 46. 7 cum eo non communicandum vllo modo, præſertim in ſacramentis. 46. 7 hæretici venenum ponunt in die lætitiæ. 8. 4 hæreticus poteſt accuſare, & eſſe teſtis contra hæreticum,non catholicum. 30.7
Homicida non exerceat etiam poſt pœnitentiam,nec aſcendat. 11.8 9
Homicida poſt baptiſmum eſt irregularis, etiam ſi conſilio. 11.10 homicida quando puniendus, quid ſi caſualis, quando irregularis. 12.6 homicidæ, an ſint plures rixantes, ſi vnus occidit. 46. 5 homicida quando non contrahat. 51. 2
Hoſpitales omnium ſint Epiſcopi,& nil accipiant. 10. 7
Honor an poſſit peti. 24. 7
Hoſtiæ ſiant tres partes, & quid ſignificent. 55. 9
Hymnus, Gloria in excelſis, & Alleluia, quando dicenda. 55.2

I

Ieiunus dicitur, qui cœnauit, & non dormiuit,neque digeſſit. 25.1
Ieiunia Quatuor Temporum,quando facienda,cum inſtituta. 16.4. 55.1
Ieiunare debent clerici. 3.7 Hebdomada, & Quadrageſima, ſed clerici in Quinquageſima. 2.5
Ieiunare die Dominico, vel qui ſpernit ieiunia aliquando,excommunicatur. 8. 6
Ieiunandum an ſit in diebus inter Paſcha,& Pentecoſten. 16. 4
Ieiunus dicitur qui cœnauit, & non dormiuit, nec digeſſit. 55. 1
Ieiunare non dicitur in Quadrageſima, qui comedit ante veſpertinum officium. 55.1 Ieiunia publica ſeruentur, quid de ante Aſcenſionem. 56. 4
Ieiunandum in Quadrageſima,& parua interruptio prandij non impedit. 56. 5 Ieiunio comedendum poſt Nonam, & officium Veſpertinũ. 56.5 Ieiunandum quando, & quomodo,nec ſtandum medicis. 59.1
Ieiunium pro maiori bono ſoluendum. 59.3
Ignorantia quos non excuſat, & clericis periculoſa. 9. 10. 10.4
Ignorantia non excuſat Præſules. 10.1 Ignorantia in ſimonia quando excuſat. 22. 2.3 vt excuſet qualis eſſe debet. 24.3.5
Ignorantia iuris excuſat ſaltem in parte. 55.6 Ignorantia iuris non excuſat,facti ſic. 58.2
Illegitimus non ordinetur, niſi in religione. 13. 10
Imagines retinendæ, & adorandæ, vt repræſentant. 56. 9
Impediens Eccleſiaſticum ordinari, punitur. 22. 9
Impotentia irritans,quomodo probetur in matrimonio. 48.2. 51.2
Imperator in electione Papæ, vel Epiſcopi quid poteſt. 15.1 in conſilijs, & rebus Eccleſiæ, quid agat. 19. 5
Imperium Papa quomodo tranſtulit. 19.5
Incendiarius excommunicatur. 46. 5
Inceſtuoſus excommunicandus, nec ſecundo contrahat. 53. 7
Incantationes prohibentur cum pœnis. 47.5
Induciæ quot modis ſint, & quando dentur. 31.1.3 ſunt arbitrariæ, 31.3 33.2
Infamiam quando facit euidentia facti. 12.4
Infideles non cogendi minis ad fidem, ſed ratione. 11. 1 Nec pretio inuitandi. 22. 10
Infamiam quam quis incurrit, quando non tollit Papa,& quam tollit Epiſcopus. 26.7
Infamatus, v.g. curatus, an ſit ſuſpendendus. 27.

Digitized by Google

37.3 Infamia quot modis incurritur, & Infamis non ſit Iudex 32.1 infamans aliũ falsè quomodo puniendus. 33.1 infames qui ſint, an poſſint accuſare. 33.7

Infamia canonica per pœnitentiam deletur. 53.5 Infames ſunt infideles. 56.8 Infamis quis dicitur ob varia crimina, & non poteſt accuſare. 31.4

Inimicitias qui non relinquunt puniuntur. 18.4

Inferior ſuperiorem non iudicet. 6.3

Immunitas Eccleſiæ ſeruetur ſub pœna. 17.10 Immunitatem Eccleſiæ violans punitur, & quis ea gaudeat. 42.8

Iniurias dicens alicui quo modo punitur, licet non accuſet. 26.6

Iniuriam etiam ſocij, cui, & quando licet vindicare. 45.7

Inquirat Prælatus quando ex fama. 24.6

Inſtrumentum in parte falſum, an teneat. 22.4

Interpretari non poſſunt verba non ambigua. 7.9

Inuentio S. Crucis celebranda. 56.7

Inuiti facta non imputanda. 2.7

Irritatur factum per ſuperueniens delictum. 24.8

Irregularis quando ſit accuſans, aduocans, teſtis, notarius, defendens in cauſa ſanguinis. 12.10 Irregularis non poteſt accuſare, vel eſſe teſtis contra Sacerdotem. 30.3 Irregularis quomodo fiet ex homicidio caſuali, & quando diſpenſatur. 11.8 Irregularis quando quis eſt iudicandus de occaſione homicidij. 12.5

Iudæi, quia perfidi, ſaltem per octo menſes ſint catechumeni. 57.7

Iudæi permittendi facere ſuas feſtiuitates, licet peccent, non cogendi. 11.1 Iudæis nõ dentur officia publica, & eorum ſerui liberentur, quando. 13.4 Iudæorum baptizatorum præuaricantium filij non perdunt hæreditatem. 24.1 vel 4.1 Iudæis publica officia qui dat, eſt excommunicatus. 42.10

Iudicandum non eſt ſecundum exempla, ideſt, ſi ita alias ſit iudicatum. 1.6 Iudicandum ſecundum conſuetudines, quando. 4.3 & proſeo qui habet plures rationes, & cauſas. 4.7 ſecundum Canones, & non ſecundum expoſitiones ſcripturæ. 6.1

Iudicio ſint quatuor perſonæ, & vna non ſit teſtis, & accuſator. 32.8 Iudicans iniquè punitur. 39.8. 37.2

Iudex in iudicando iudicet primo ſecundum canones, ſecundo ſecundum leges, tertio conſuetudinem. 1.6 Iudex à quo inſtruat Iudicem ad quem. 5.3 ne erret, quæ conſideret. 8.4 Iudex ſequatur illud ius, in quo eſt miſericordia. 25.2 Iudex, & teſtis, vel accuſator non poteſt quis eſſe. 26.2 Iudex ſuſpectus dupliciter deſcritur, appellando, recuſando. 28.5 Iudicem infidelem eligens, quando excommunicandus. 28.10 Iudices, vel ſunt ordinarij, vel arbitrarij, vel ſimul, & an appellandum. 29.1 Iudex ordinarius poteſt eſſe arbiter. 29.1 Iudices ſi ſint tres, vnus ſolus non iudicet. 29.1 Iudicans male punitur: quomodo, & quando Iudex nõ poteſt eſſe teſtis in eadem cauſa, nec alius officialis. 29.3 Iudex quis eſſe nõ poteſt. 32.1 Iudex exprimat, quod peremptoriè citat. 33.2 Iudex quando nõ dicitur conſtans, & iudicium peruertitur. 37.4 Iudex neminem damnet ſine accuſatore. 45.9 Iudex reos occidens non peccat. 45.10.46.2 Iudex ante ſententiam quam diligentiam adhibeat 49.8 Iudicis qui ante ſententiam aufert poſſeſſionem, perdet. 24.3 Iudex qui non poteſt eſſe. 31.9

Iure, vel naturali, ideſt, diuino, vel humano, ideſt moribus, & conſuetudine regitur homo. 1.1

Iuriſdictio Epiſcopi in Eccleſias varia. 36.1

Iuſpatronatus poteſt laicus dare loco pio. 41.10 quomodo acquiritur, & transfertur. 42.3.5

Ius naturale ciuile gentium cum exemplis, ius militiæ publicum quæſitum. 7.8.9

Ius naturale differt ab alijs in multis, vt in quatuor. 2.6 Ius naturale non eſt quicquid eſt in lege, vel Euangelio. 2.10 præualet legibus contrarijs 3.4 Iure naturæ omnia communia, meum, & tuum gentium: illud præualet. 7.1 conuenit cum diuino, anteponitur exemplis. 3.5 Ius canonicum incepit tempore Conſtantini, propter hæreſes. 4.2 Iuris rigor remittitur propter multitudinem. 12.3 Iuris ſententiæ ſi ſint contrariæ, quæ ſequenda. 12.4 Iuris præſumptio pro certo non admittit probationem. 13.4 Iuris rigor quando merito relaxetur, & temperetur. 24.10 Iuris ordo quomodo, & quando ſequendus in condẽnatione.

Digitized by Google

natione.25.8. 26.9 Iure canonico nullum crimen importat pœnam ſanguinis. 26. 8 Iuris auxilia in reſtitutione ſunt quatuor. 30.9 Iure pleno, ideſt in temporalibus, & ſpiritualibus.41.2 Ius vetus ſi non corrigitur, manet cum primo. 44.5

Iuramentum militum, vel clerici non impedit ingreſſum religionis. 13. 2

Iuramentum quod grauius, & ſi per capillum Dei, punitur: à periuro, & infideli, an liceat petere. 44 9.10 habet tres comites. 45. 1 illicitum non ſeruandum. 45. 2

Iurans non alienare feudum nouum, poteſt alienare de nouo vacans. 4.2 Iurans hominem interficere, non tenetur. 4.7 Iurent promoti ad Prælaturas quæ. 6. 7 Iurans Epiſcopus non tangit librum, & iurent Presbyteri in ſex caſibus. 25. 1 Iuret Sacerdos, vel Epiſcopus nonniſi. vt. 26.9 Iurans coactè abſoluitur, nec eſt infamis iurans non repetere. 39 8 Iurare quando licet etiam clerico, vel non, vel ſit loco teſtis. 44. 9 Iurans falſum, & compellens, vterque eſt periurus, & punitur. 45.3 Iurantis verba à Deo, quomodo intelliguntur. 45.4 Iurare non poteſt puer, & reuocat pater, non ſic de voto. 45. 4 Iurans, quas conditiones habeat. 45.4

L

Laicus non iudicet de presbyteris etiam coniugatis, ſed Epiſcopus. 8. 3

Laicus præſente Sacerdote non doceat, niſi ab eo rogatus, nec prædicet. 6. 10

Laicus præter vxorem non virginem, ſi cognoſcit aliam, non ordinetur. 9 3. poteſt poſtulari in Epiſcopum, ſed prius exercendus. 14.7 Laici non ſe immiſceant in electione ſub pœna excommunicationis, niſi inuitati. 14. 1

Laici circa res Eccleſiæ nihil poſſunt. 19. 6 Laici non ingrediantur presbyterium dum fit Miſſa. 55. 10 Laici nihil conſtituant in electione Papæ, vel Concilij. 19.7

Lapſi poſt pœnitentiam poſſunt admitti etiã ad ordines. 12.2. 48.6

Lauandæ res, vt pallæ Eccleſiaſticæ à quo, & quomodo. 54. 10

Legatos etiam hoſtium qui impedit, eſt excommunicatus. 1.8 Legatus Papæ eſt ſpecialiter deſignandus ad Cõcilium. 2.1 Legatum Papæ impediens eſt excommunicatus. 18.9 Legatos Eccleſiæ Romanæ quos, & quando ſuſcipit, & credit. 19.6 Legatus Papæ quæ poteſt. 27.2

Legis finis quis, & in ea conſtituenda, quæ conſideranda, ne ſit obſcura. 2.3 Lex, vel diuina, vel humana, & hæc varia. quia in moribus leges diſcrepant, non ſunt contrariæ. 1.2 Leges Romanorum, & ſæcularium variæ, & quæ, cum nominibus. 1. 10 Legis officia quænam ſint, & de permiſſione. 2. 2 Leges an ſint bonæ, ſunt iudicandæ dum fiunt, quia poſtea ſeruandæ, & moribus vtentium confirmantur, vel abrogantur. 2.4 Leges habuerunt varios auctores, vt Moyſem. 2. 10 Lex Principis quæ obuiat iuri diuino, vel Eccleſiaſtico, non valet. Leges contemnere eſt peccatum, ſed nõ parere non eſt ſemper peccatum, & leges Romanorum à clericis ſeruandæ, ſi non ſint contra Canones. 3.8 Legis, vel conſuetudinis rigor temperandus neceſſitate temporum, vel ętate. 4.8 Leges Pontificũ, ideſt Decretales extra corpus iuris, ſunt ſeruandæ vt ius, licet ſint duræ. 5.6.7 Leges variantur ſecundum tempora, & homines. 8.4 Lex ceſſante neceſſitate, an ceſſet. 21. 6

Legata qui non ſoluit excommunicetur. 39. 1

Legitimatus à Principe non eſt legitimus in Eccleſia. 14.4. 20.4

Liberum arbitrium, & eius vires. 51.7

Libelli infamatorij, reus quomodo puniendus ſi verus. 33.1

Libellum famoſum inueniens, & publicans, vt puniatur. 33.1

Ligare qui poteſt, an poſſit abſoluere, & quando non inferior non ſuperiorem. 6.1

Limites non præſcribunt, vt Diœceſim, niſi. 41. 5

Litteræ Apoſtolicæ quot modis cognoſcantur falſæ, & in dubio moneatur Papa. 5.6

Litteras commendatitias ſcribendi formulæ. 16. 1

Literatura mediocris ſufficiens. 9. 7

Locus ſolitarius non ſaluat, ſed gratia Dei. 10. 5 Loci mutatio iuuat conuerſos. 19 1

Longum tempus eſt decennium, vel viginti annorum. 4. 3

Luxuriæ peccata, quæ grauiora. 50. 9

M

Maleficiati quæ remedia quærant, an ſint in matrimonio. 51. 1
Maledicere quando licet, vel non. 46. 9
Malum nullum non punitum, & cõtra 50. 10
Non competatur, nec minus pro maiori. 4. 8
Malum minus eligẽdum ex duobus. 4. 7. Mali corrigendi, ſed tollerandi. 45. 8
Mali tollerandi, & qui non punit peccat. 45. 10 Malum non faciendum pro aliquo bono. 50. 19
Manuum impoſitio ſuper Diaconum dum ordinatur, eſt ſolius Epiſcopi. 6 8 Manum ciro imponere quid ſignificat. 16. 6 Manus impoſitio non eſt ſacramentum. 21 8
Maritus non voueat continentiam, ideſt reddendi. 52. 6
Martyrium æquiparatur baptiſmo. 53. 3
Mandato generali non veniunt quæ ſpecialiter Papa concedit. 2. 1
Manifeſtum quid, & quando eſt, an probandum. 25. 10
Matrimonium diuidi ob fornicationem, eſt error, vel promiſſio. 3. 6
Matrimonium profeſſi nullum, & pœniteat, ſunt ſacrilegi. 7. 9
Matrimonij cauſæ tractandæ ſecundum canones, non ſecundum leges. 26. 8
Matrimonium quando incipit, perficitur, nominatur. 48. 3 Matrimonium infidelium tenet non ratum, quid ſi conuertantur. 48. 5. 6
Matrimonium non faciendum cum hæreticis, niſi conuertantur. 48 7
Matrimonium infidelium per baptiſmum, an ſoluatur, vt aliam ducat. 48 8 Matrimonij lis an ſit libera, vel ſerua, quando tractanda. 49. 2 matrimonio coniuncti ſi ſint inuicem compatres cum pœnis. 49. 3 matrimonia cum cœremonijs declarantur, non ſint clandeſtina. 49. 8 matrimonium adulteri cum adultera, quando non tenet. 49. 9 matrimonium pluries contrahere non laudatur. 49. 9 matrimonium vt contrahat, nemo cogendus, etiam ſponſatus. 49. 10 matrimonium in quo conſiſtit, & an liceat ducere meretricem. 51. 1 matrimonium ad euitandam incontinentiam licet, & quæ conditio vitiet. 50. 2 matrimonio, vel ſponſalibus, quomodo ſe gerant puellæ. 50. 3 matrimonium morte ceſſat, an actu ſodomitico. 50. 9 matrimonium qui prohibetur contrahere 50. 10 matrimonij contrahere qui prohibentur. 51. 2 matrimonium cum conſanguineis, nunc vſque ad quartum gradum non licet. 53. 1 matrimonio pro diſſoluendo, qui teſtes adhibendi, & quomodo. 53. 4. 7 matrimonij ſeparatio poteſt retractari, & quomodo. 53. 8 matrimonium poſt votum ſimplex caſtitatis tenet, ſed peccat. 7. 8 matrimonij mulieris inuitæ traditæ, quando tenet. 22. 4 matrimonium quando dicitur eſſe, & quæ eius impedimenta. 47. 10
Medicus an poſſit ordinari. 13. 8
Metropolitani duo in vna Prouincia eſſe non debent. 20. 4
Metropolitanus ſedeat in primo loco, & Epiſcopi ſecundum conſecrationem. 5. 3
Menſa benedicatur, legatur, dentur gratiæ, nec ante tertiam. 10. 10
Mendacium eſt peccatum, & quando eſt, vt vtens verbis ad fallendum. 45. 1
Morbus caducus impedit ordines. 34. 10
Miles conuerſus non fiat Monachus, ſine licentia Papæ. 43. 8
Miles moriens contra infideles ſaluabitur. 48. 2
Miſſam concubinarij notorij nullus audiat, eſt ſuſpenſus. 8. 8
Miſſam non ieiunus non celebret, & idem abſoluat. 34. 2
Miſſam incœptam qui reaſſumit, non reincipiat. 34. 2
Miſſæ defectus à quo ſuppleantur. 34. 2 Miſſam à non ſuo Parocho quando quis non audiat. 34 9
Miſſa non dicenda niſi in loco Deo dicato, niſi in neceſſitate. 54. 1. 2. 4 vbi poteſt celebrari in neceſſitate. 54. 8 non dicatur in oratorio domi, nec officia, vel baptiſmus, ſub ſuſpẽſione. 54 9 Miſſa à quo fuit actu inſtituta, fiat quando, quomodo, ieiunus homo. 55. 10 poteſt dici ante Tertiam, & priuata non dicatur ſolemniter, & vna tantum. 55. 2 Miſſæ quomodo dicendæ in terra, & miniſtri quomodo parantur. 55 3. In neceſſitate poteſt dici ſine ſocio, & incluſus. 55. 3
Moderamen qui excedit, quando tenetur. 45. 5
Monaſteria quoad diœceſanum in quo ſunt exem-

Digitized by Google

exempta. 36. 1

Monachus non promouendus ad officium Eccleſiaſticum, nec ordinandus ſine licentia. 14.3 Monachus an poſſit eſſe Epiſcopus. 34.7

Monachus cum ſocio poteſt promoueri ad parochiam, ſed non ad beneficium ſæculare. 13 6 Monachi quot poſſunt accuſare, vel inſeruire Epiſcopo. 30. 7 Monachi, vel Clerici conſpirantes, vt puniũtur. 36.5 vel 46.5 Monachus ſit ſingularis, & cui poteſt miniſtrare pœnitentiam. 40.1 Monachi inſtituant ſuas capellas ſi pleno iure. 41.2 Monachi in quibus ſe exerceant, an edant carnes. 59.5

Miſſa eſt ſub præcepto die Dominico, nec ante benedictioné egrediẽdum. 55.4 Miſſam catechumenorum audire nullus prohibendus, etiam hæreticus, vel gentilis. 55. 4 Miſſæ præfationes ſunt decé, ſemper orandum pro defunctis, nec nominandi. 55. 4 Miſſam faciens communicet ſub vtraque, ſecus ſuſpenditur. 55. 8

Miſſæ defectus quomodo ſupplendi. 55. 10 Miſſam nullus dicat in altari, vbi Epiſcopus celebrauit, niſi vt. 56 4 Miſſa dicta pro omnibus animabus non minus accipitur, ac pro vno. 59.3

Monialis quibus veſtibus viuat, & dormiat. 6.10 Moniales non tangant ſacra, nec ſeruiant Altari. 6.10 Moniales diſtent à Monachis, nec conuiuant, nec viſitentur ab eis, niſi vt. 43.4 Moniales non cantent in choro cũ monachis, nec ſint hoſpites. 43.4 Moniales ne familiariter agant cum clericis prouidendum. 17. 2

Moribundo indicatur pœnitentia, ſi ſuperuixerit. 47. 8

Mortem reo non Iudex, ſed lex infligit. 1.1

Mortui non flendi & preces, vt, quos iuuant, & de quarta. 39.1 Mortui quando poſſunt abſolui, vel excommunicari. 46. 8 Mortuorum ſuper monumento quæ non licet facere. 54. 8

Mortuum non inuoluant in palla altaris, vel menſa, ſub pœna. 54. 10

Mulier, quæ peperit poteſt ſtatim ingredi Eccleſiam. 2.6 Mulier etiam docta, non doceat viros in conuentu. 6.10

Mulier quando accuſare, vel teſtificari non poteſt. 39.5

Mulieres non frequentent regulares, nec ſiant eorum commatres. 43. 4

Mulieri, quæ prohibentur, ideſt officia virorum, non loquatur in Eccleſia, ſit velata. 52. 7 Mulieres non ſe ornent, ſint piæ. 59. 7

Mulier, quæ viuente primo ducit ſecundum quando eſt adultera, & reddat. 52. 8

Multitudinis delictum non punitur, ſed cauendum. 25. 2

Munuſcula ad Synodum ferre presbyters non cogantur, ſed ſi ferunt, non ſpernantur. 5. 5

Mutilans quando ſit irregularis, & eſt diſpenſabilis. 12. 5

N

NEgatiua an poſſit probari, & quando. 33. 10

Negotiator quis dicitur eſſe, & quando damnatur. 18. 1

Negotium quid ſit, & prohibetur Clericis, vel non. 44. 6

Neophytus non fiat Epiſcopus, niſi probatus, & quis dicitur Neophytus. 11. 6 Neophyti à quibus abſtineant. 58. 10

Nobilis quando ſe defendat à tormentis 33.7

Nominatio explicans conſenſum de præſenti dat ius, ſecus non. 14.10

Notorium, manifeſtum, famoſum quid, quando dicitur. 25.9

Nubens in nubendo, quando ſequatur arbitrium aui. 50.5

Nuptias condemnans excommunicatur. 8.7

Nuptias qui condemnat, excommunicatur. 8.5.6 Quo tempore non celebrandæ. 52.2

Nurus habenda vt filia. 53. 1

O

OBſeruantia religioſa propter infirmitatem relaxanda. 44. 3

Obediendum Deo ſuper omnia, etiam contra leges humanas. 3. 1

Obedientia dãda maioribus, vt Epiſcopo, ſub pœna. 18.7 obediat ſuperiori, qui vult ſibi obediri à ſubditis. 28.4 obediendum ſuperiori quando eſt, vel non. 37. 5

Oblationes qui à ſacerdote coniugato non accipit, punitur. 8. 3 Oblationum media pars eſt Epiſcopi, media Cleri. 36. 1. 2 Quas Clerici non ſibi vſurpent ſub pœna

excom-

Digitized by Google

excōmunicationis. 36.2 Oblationes quomodo diſtribuendæ. 36. 1. 4 8

Obligatus iterum eſt qui venit ad pinguiorem fortunam. 34. 6

Obreptitij, epileptici,&c. quando non miniſtrent. 9. 2

Occaſio pro irregularitate debet eſſe proxima. 12. 5

Occultum eſt interpretandum in meliorem partem. 30. 3

Occidens caſu non punitur, nec eſt irregularis. 12. 6 Occidens criminoſum ſine auctoritate punitur. 46. 5 occidens ſe non eſt ſepeliendus. 46. 1

Officia duo Eccleſiaſtica non committantur vni. 18. 2 Officia diuina potius corde, non laſciue recitanda. 18. 5

Officia ordinum, & dignitatum numerantur fusè. 7. 3 officiare capellas quis iuret. 15. 8 Officium matutinum quod dicitur. 18. 6 Officia Eccleſiaſtica quæ poteſt habere laicus, ſed non emere. 23. 6 Officijs diuinis in celebrandis, ſeruetur ordo Metropolitanæ. 54. 8 Officia diuina, qui dicit non poſſe augeri, vel minui, excommunicetur. 55. 2 quomodo dicendum hymnis à cap. 59. 1 Item. 4. 9

Oleo benedicto deficienti infundatur non benedictum. 18. 10

Oleum benedictum à quo, & per quem petendum. 19. 1

Opinio contra canones periculoſa. 12. 7. 8

Orandum quomodo, id eſt, ſoli Deo vacandum. 55. 5 orandum ſtantes in Dominicis, & Pentecoſte. 56. 6

Oratorijs, præter cultum orandi nil agatur. 10. 7 Oratoria habere domi licet, ſed non miniſtretur, nec Miſſa. 54. 9

Ordinata, & deciſa rationabiliter non mutentur. 53. 8

Ordo non tenet, quando vnus benedicit, & alter manus imponit, & qui caput Sacerdotis tenet. 6. 7. 8

Ordinari diſpenſatus in vno prohibetur aſcendere. 4. 4 Ordines, & eorum officia, & miniſtri numerantur. 6. 2 Ordinati manus quis, & quomodo oleo, vel quo oleo, vngit, & manus imponit, & defectus. 6. 7. 8 Ordinandi in minoribus, & maioribus, quomodo, & quæ, & à quibus accipiunt. 6. 9 Ordinari in minoribus quæ non tangunt, vel vtantur. 6. 10 Ordinandi examen in quibus, & à quibus, & non rigidè, niſi eſſent noti. 7. 1 Ordinatus ſi eſt in crimine, eſt deponendus à ſuperiore ordinantis. 7. 2 Ordinum omnium officia, & Epiſcopi, Archidiaconi, Archipresbyteri, Primicerij, Theſaurarij. 7. 3 Ordinetur nullo modo qui vult contrahere, ſecus eſt ſuſpendendus. 7. 8 Ordinatus qui Subdiaconus promittit caſtitatem tacitè. 7. 10 Ordinatus in ſacris ſi habet vxorem, vel concubinam punitur. 7. 10 Ordinati etiam Orientales ſint caſti, & ordinari quando poſſunt coniugati. 7. 10 Ordinatus, licet ignoranter, ſeruet caſtitatem. 8. 3 ordinari non poteſt, qui ignoranter duxit corruptam etiam à ſe. 8. 9 Ordinetur, ne quis multa impediunt, vt bigamia, mutilatio, infirmitas, &c. 9. 1. 4. 5 ordinatus in ſacris non interſit conuiuijs, vel obſcænis. 9. 5 ordinari poteſt contrahens cum vidua, non corrupta. 9. 5 ordinatus ſit litteratus, non mutilatus, cum pœnis etiam ordinantis. 9. 7 ordinandus qui non eſt. 11. 4 ordinans indignum quid faciat. 11. 7

Ordinari an poſſit ſeruus, vel libertus, an gaudeat priuilegijs. 13. 3 5 ordinari corpore vitiati, quomodo poſſunt, vel nón. 13 6. 8 ordinandi quas qualitates debent habere, quid ſi non ſint idonei. 13. 6 ordinari an poſſit qui partem digiti abſcindit, vel vitilia. 13. 8 an eunuchus, claudus, ordinetur Epiſcopus, an excæcat. 13 9 ordinandus non eſt qui baptizatur in infirmitate, vel neceſſitate. 14. 2 ordinetur nemo niſi exercitatus in actibus, & per interſtitia cum pœna. 14. 4

Ordinatus ſubito præſumitur in fraudem, ſi pro beneficio. 14. 4. 6 ordinem qui non accipit, quem dignitas requirit, priuatur honore. 14 5 ordinandus in ſacris quilibet à ſuo Epiſcopo cum teſtimonio populi. 15. 5 ordinatus ab eo, qui neſcitur an ſit Epiſcopus denuo ordinetur ad cautelam. 15. 6 ordinatus ſine titulo eſt ſuſpenſus, & alatur. 15. 8 ordinet alienos ſubditos ſine licentia nemo cum pœnis. 15. 9 ordinans renuentem ſuſpenditur, niſi in neceſſitate, vel deijciendus. 16. 1. 2 ordinati prius præferuntur alijs. 16. 3 ordo ſacer detur ſolemniter, doctis in loco, & tempore. vide 16. 3 Ordines minores Epiſcopus poteſt dare, vbi, & quando placet, & omnes

ſimul

. ſimul ſecundum conſuetudinem. 16.3 ordinandorum ætas quæ, & ordinatus ante ætatem deponendus. 16.5.6
Ordinatus a Papa eſt priuilegiatus. 22.7 ordinatio facta precibus quando damnatur. 22. 7
Originale peccatum tollitur per baptiſmum, remanet fomes. 58.6

P

Preces quando faciunt ſimoniam etiam pro ſe. 22.5 6
Pecuniæ nomine quid intelligitur. 23.5
Pax in Miſſa quando, & quibus danda, id eſt non monachis. 55.8
Pallium non datur niſi bene meritis petentibus, non pro commodo. 20.1.3
Pallium petens, quæ promittit, & iurat quando, & vbi eo vtendum. 20.2
Patriarchæ vbi, & quomodo eligendi, ſic Primates. 16.10
Patriarcha, & Primas ſunt idem, eſt ſuperior Epiſcopis appellatur. 19. 8
Papæ legi ſtandum eſt, licet omnes contradicant, & quid ſi contra fidem. 2.4
Papa an habeat Imperium temporalium. 3. 8 Papa in rebus fidei an requirat conſilium Epiſcoporum. 5. 10
Papa ſi ſit hæreticus, & paratus corrigi, non deponitur. 6.3 Papa habet omnia in ſcrinio pectoris ſui, quomodo intelligitur. 6.8 Papa non poteſt iudicari, tamen ſi non eſt bonus damnabitur. 10.4 Papa viuente, qui tractat de electione alterius Papæ, punitur. 16.7 8 Papa eligendus ex Cardinalibus ſi eſt dignus. 16. 8 Papæ ſi duo male ſunt electi, quid agendum. 16. 9 Papa an poſſit ſibi eligere ſucceſſorem, vel deijci a Cardinalibus 16 9 Papam ſequantur omnes Chriſtiani, & ſi inimici. 18.7 Papa poteſt facere Diaconum Legatum. 18.9 Papa relinquens aliquid contra ius non concedit ſimile. 25 2 Papa non tenetur ſe purgare. 27.3 Papa poteſt deponere Reges, vel ſoluere populos à iuramento. 39. 8 Papæ ſententiam nemo retractat. 42.10 Papa hæreticus eſt excommunicatus. 46 6 Papæ contradictioni contradicens, vel inuadens Eccleſiam, excommunicatur. 16 8 Papæ electio canonica quomodo facienda, an poſſit obijci contra. 16. 7. 9 Papæ de-

bent deferri grauia negotia, & ad quem appellandum. 28. 4
Parentes ſi ſuffocant infantes, vt homicidæ puniuntur. 27. 5 Non extrahant liberos à Monaſterijs. 43.8 Parêtes qui iurant ſponſare filias, ad quid teneantur. 49.5.10 Qui cogunt filias ad matrimonium, vel religionem. 50.4 Parentum peccata non nocent filio, ſi fides iuuat. 58.4
Parochianos inuito Plebano, Epiſcopus non diuidit niſi ex cauſa, nec Papa Epiſcopatum. 3. 6
Parochia poteſt conſtitui, ſi ſint decem, non minores. 36. 4 Parrochia hæreticorum ſi conuertatur, cui acquiritur. 41.6.13.10
Paruuli ſine baptiſmo damnantur, & c. quia habent culpam. 58.5.7
Paſcha, & Natale non in villa, ſed in Ciuitate celebranda. 56. 5
Paſcha die Dominico poſt 14. Lunam celebrandum. 56.8
Pater, loquendi modus ſimplex, & barbariſmus non contemnendus. 10.2
Pater filium clericum verberans, quando excommunicatur. 11. 2
Patrini ad quid tenentur. 57.9 qui, & quot in baptiſmo. 59 8
Patronus ſi fiat hæreticus, & conuertatur, an acquirat ius. 25. 3 quæ poteſt habere, vel non, quid iuret, quos præſentet. 42 4 patronus ſit, qui ſine pacto ſtruit, ac quando poteſt paciſci. 54. 3
Pauperes qui ſint ſubſtentandi ab Eccleſia. 23. 3.
Peccatum perficitur conſenſu, ſecus quando animus contradicit, licet caro delectetur. 2 9 Peccatum etiam veniale non faciendum ad euitandum malum. 4 8
Peccator iuuandus manſuetudine, non auſteritate. 11. 3
Peccatum non eſt niſi voluntarium, & quando eſt in cauſa. 39.5 peccatum multitudinis non puniendum, ſed flendum. 45. 9 peccans cum matre, & filia ſpirituali punitur. 51.2 peccatum omne remiſſibile, & quid de Spiritu ſancto. 51.5. peccatori pœnitenti ſemper Deus ignoſcit, & quacunque hora. 51. 8 Nec vnum peccatum remittitur ſine altero, nec eſt ſimul cum charitate. 51. 9 Peccatorum bona Deus remunerat, quomodo. 51. 10 peccata dimiſſa, an redeãt, & pereãt opera bona. 52.4

O pec-

Digitized by Google

peccans cum duabus in primo gradu non nubat vni. 52. 10 peccatum fratris poſt admonitionem, quomodo manifeſtandum. 33. 5

Percuſſionem clerici ratam habens, quando excommunicatur. 42.7 percutiens excommunicatur. 42.9 percutiens Epiſcopus, vel Sacerdos per ſe deponatur. 24. 8

Periurus, & criminoſus, ſi tanti confitetur, excommunicetur. 44.10

Periurium peius homicidio. 45.4 quot modis fit, & quando eſt peccatum. 45.1

Perplexitas eſt à diabolo, & relinquenda, quia non eſt in re, ſed ex tentatione. 4.7

Permiſſio fit multipliciter. 2.2

Petrus eſt caput Eccleſiæ, licet omnes Apoſtoli prædicauerint per modum. 5.7

Petrus, & Paulus mortui ſunt Romæ eodem die. 6. 2. 4

Petrus quare poſt peccatum ſit Papa, & quando. 12. 7

Petrus, & Paulus in quibus ſunt æquales, vel non. 30. 2

Petrus elegit ſuum ſucceſſorem Clementem, qui renunciauit. 35. 1

Pœnitentes fictos Eccleſia non recipit, ſed veros 12.3 pœnitens ſolemniter, vel publicè non aſcendat quando. 12 7 pœnitens ad quæ officia non debet reuerti. 52. 2 pœnitens die cœnæ Domini reconciliandus. 56. 7

Pœnitentia priuata ſæpe reiteratur, publica ſemel tantum datur. 12. 8 pœnitentia ſolemnis quomodo fit, fuſe, nec danda iuuenibus, nec clericis. 12. 8

Pœnitentia cui non deneganda, vel danda morienti. 47. 6. 7

Pœnitentiam ſubito obmuteſcens poteſt accipere, ſi ſit teſtis. 47. 6. 7 pœnitentia qualis, & quanta imponenda pœnitenti. 47. 8 pœnitentia non neganda in extremis cui petit, & non loquitur, ſi per teſtes. 51.4 pœnitentia in extremo vitæ, & ſi nō tuta, tamen nulli neganda. 52.4 pœnitentia quanta iniungenda arbitretur ſacerdos pro qualitate. 56.7 pœnitentia vera quæ, & non eſt reiteranda, ſi eſt de eodem peccato. 51. 8

Pœna pecuniaria poteſt puniri clericus quādo non eſt pœna in iure, & dupla. 5.4 pœna talionis quis punitur. 26. 5 pœnam ampliare, vel arctare quando poteſt Iudex. 26. 8 pœna, & qua quis punitur pro alio. 23. 10

Plebem facit numerus denarius. 36 4

Poetæ, & profana quomodo legenda. 9. 10

Pollutio nocturna non prohibet à communione, ſi non eſt peccatum mortale, ideſt niſi præcedat volūtaria delectatio. 2.8.10 polluitur Eccleſia ſemine quando. 54. 6

Populus non eſt regula cleri, & ſi non quieſcit excommunicandus. 14 8

Poſſeſſio ſpoliato eſt danda actu, & corporaliter. 30. 10 poſſeſſorialitate nil tenetur probare. 43. 3

Poſtulatur, vel eligitur quis, & quomodo, & poſtulantes quando non poſſint recedere. 14 6 poſtulare qui non poſſunt. 32.1

Præceptum, an extinguatur morte præcipientis, vt mandatum. 43. 5

Præſentatus quando non poteſt reijci. 42.4

Præſcriptio non dat nouum ius, & quando euaneſcit. 22.8 Quæ requirit quando ſit, & circa quæ. 41. 4.6 naturaliter interrupta, eſt nulla, & quando teneat. 41.7.8 Illam obijciens debet probare, & quomodo. 41. 9

Prædeſtinatio quid operetur, vt ſic. 45. 8. prædeſtinatio, & præſcientia quid verbotenus. 52. 1

Præſcribit Eccleſia vel Epiſcopus quadraginta, vel triginta annis. 38. 10 præſcriptio transfert dominium, & facit ſuum quando. 52. 10

Prædicare non debet laicus, etiam abſente ſacerdote. 6.10 prædicator palpans, & nō reprehendens damnificat. 11.3 prædicare nō dicitur qui iacet in peccatis 12.2 prędicare quis poteſt, vel debet. 40.3 non prędicet non baptizatus. 57.5

Præcepta dura ſunt ſeruanda, vel aſſignanda ratio. 4.2

Prælati duo in vna Eccleſia eſſe non debent. 34. 5

Prælati, quæ debent dicere, vel tacere, & quibus. 10.8

Prælatus non ſit rigoroſus, ſed manſuetus. 11 3 Prælatus quando habetur viliſſimus. 20.6 Prælatus non ſit arrogans in loquendo, nec garrulus, nec adulator. 11. 4 prælatus non permittat crimina, ſecus puniatur. 17.4 Prælati mali quomodo tolerandi, & quando accuſandi. 30. 1

Pre-

Preces quando faciunt ſimoniam etiam pro ſe. 22. 5. 6
Presbyter quæ poteſt, vel non de licentia Epiſcopi in ſacramentis, & chriſmate. 47. 6
Presbyter ſi duxit vxorem, vel fornicatur, quomodo punitur. 8. 1
Presbyter non inebrietur, non bibat amore alicuius, & ter. 10. 9 presbyter præſente Epiſcopo in Miſſa non benedicat, an ſignet infantes. 19. 1. 2
Presbyter in conuiuijs quid non faciat. 59. 5
Primas non interſit Concilio Metropolitano, ſed eſt Iudex grauiorum. 5. 3
Princeps puniat quem clericus non poteſt corrigere. 46. 1 ex æquo ſeruet ſuas leges. 3. 4 poteſt excommunicari à ſacerdote. 5. 4
Priuilegium eſt priuata lex, & debet eſſe certum, non conditionatum. 2. 2 priuilegia, & reſcripta non reuocantur à Papa, niſi fiat mentio, non ſic conſtitutio. 5 4 priuilegium quando perditur ob ſauorem. 3. 4 priuilegium exhibitum an ſit verum, quomodo probetur. 20. 4 priuilegium quid, à quo datur, quando præiudicat alijs, quando ſeruandum. 47. 2 priuilegiatus quando tenetur audire Miſſam in parochia, & celebrans excommunicatur. 54. 9
Procuratio quando non debetur Epiſcopo. 43. 5
Procurationes non accipiat Epiſcopus non viſitans. 36. 1
Profeſſionem, quæ coactio annullet. 44. 2 profeſſorum paupertas deſcribitur aliquid non cogitare. 37. 7
Prohibita fieri multa facta tenent. 5. 8. vel 3. 8.
Probare tenetur accuſans non reus, & quomodo fit, niſi. 33. 10. probatio pro tonſurando Monacho eſt biennium. 43. 8
Propheta pro prophetia nil accipiat. 25. 5
Promotus pendente lite deponatur. 17. 1
Probatio ex conſuetudine fit in habitu monachali, & quantum duret. 13. 2 probatur incognitus per triennium, notus per annum. 13 2
Pſalmiſta non eſt ordo, & hoc officium poteſt dare ſacerdos. 6 9
Puer ordinatus in ſacris an contineat. 22. 7
Punitur quis aliquando ſine culpa, non ſine cauſa. 14. 1
Purgatorij ignis quæ peccata purget, & quam ſit ardens. 7. 4
Purgatio vulgaris prohibetur, & aliqua quo modo fiet. 26. 2
Purgatio à quibus facienda, non coactè, ſed ſponte. 27. 4 purgare infamatus quando ſe debet. 39. 7

Q

QVadrageſima abſtineant à lacticinijs, & in Dominicis, quid agendum. 2. 5 Quadrageſima tota ieiunanda, non tamen Dominicis. 56. 5. 59. 2 Quadrageſima non latitandum in montibus ſuperſtitioſe. 56. 10
Quartas decimas quis accipit. 36. 1 Quartam & tertiam non ſoluant ſæculares, de quibus. 40. 4

R

RApta quãdo poteſt alteri nubere, & pœna. 48. 3
Raptus quando committitur, & quomodo punitur. 53. 9 raptores quando poſſunt contrahere, & quæ pœna. 33. 10 Raptæ, & raptoris filij non ordinentur. 25. 2
Regularis non poteſt habere Eccleſiam ſæcularem. 14 3 Regularis ordinandi requirantur requiſita, & quantum expectet. 16. 5 Regularis, id eſt Monachus, an poſſit ſacramenta miniſtrare. 40. 1 Regularis Prælatus non tenetur ad regulam, ſed ad votum. 40. 1 Regularis quæ poteſt, vel non poteſt facere. 40. 2 Regulares quando, & de quibus ſoluant decimas. 40. 7. & 8 Regularis nullus fiat ſpe dignitatis. 42. 2 Regularis quando admittendus, & puniendus. 42. 5 Regularis factus Epiſcopus eſt liber à regula, & acquirit Eccleſiæ. 43. 2 Regularis ſine licentia non præficiatur Eccleſiæ. 43. 3 Regularis eſt ſub Epiſcopo loci, non ædificet cellas ſine conſenſu Epiſcopi. 43 4. 2 Regularis non præſit fœminis, niſi probatus ab Epiſcopo. 43. 4
Regularis canonicus non fiat Monachus, niſi de licentia. 43. 8 profeſſus non poteſt teſtari, quod ſi habet liberos. 43. 8 Regularis non poteſt vouere ſine licentia. 44. 3 Regularis non tranſeat ad vitam heremiticam, niſi. 44. 3 Regularis ſuperior an habitet diuerſas cellulas. 44. 3 poteſt eſſe compater baptizando, non leuando. 49. 5

O 2 Non

Non ſuſcipiat in baptiſmo, nec habeat cõmatres. 57.9 Reſideant, ſecus puniantur. 34. 3
Regimini electus quis, & quæ iurabit. 25.5
Reliquias in proceſſione ſine licentia Epiſcopi non portent clerici. 6. 10 Non transferant ſine licentia aliquando etiam patroni. 54. 9
Religioſus an fiat, qui tenetur ratiocinijs. 12. 10 Religionis pro ingreſſu aliquid accipere ante, vel poſt, eſt ſimonia. 22.10 Religionem volens ingredi ſi eſt incognitus, eſt probandus 42. 6 Religioſi vagabundi arceantur ab Abbate per Epiſcopum. 43.4 Religionem ingredi volenti Clerico det licentiam Epiſcopus, non eſt neceſſarium. 23.6 Religioſum filium, vel filiam quando poteſt pater, vel mater reuocare. 44.1 Religioſus poteſt transire ad actionem. 44. 3 Religioſum alterius nullus recipiat vel teneat. 44.3 Religionem ingredi maritus vel coniux quando poteſt. 48. 1 Religio non admittit militem, vel clericum, niſi probatum per biennium, nec ratiocinio. 13. 2
Reſcriptum quando reijciendum, ſeruandum, vel ſuſpendendum. 47.2
Reſtituere qui non vult eſt impœnitens. 39.4
Reuelare non debet ambientes Papatum, qui probare non poteſt. 16 7
Reus an teneatur probare ſuam innocentiam. 26. 9
Reus conueniatur coram ſuo Iudice, & quis eſt. 31. 10
Reus quando tenetur probare. 33. 10 Reus etiam regularis puniendus ab Epiſcopo. 43.4 Reo cõfitenti crimen contra ſocium eſt credendum. 30. 5
Rigor iuris ratione perſonæ, vel pietatis relaxatur. 25. 2
Rigor legis quando omittendus ob ſcandala. 45. 8
Romana Eccleſia eſt caput ex precepto Chriſti, & Petrus fuit Romæ, 6.2.4 Romana Eccleſia eſt caput, quæ ſeruat, & ſtatuit ab omnibus ſeruanda. 4.1.2. idem 5.7 Romana Eccleſia alias vocauit non in plenitudinem poteſtatis, 28 4 Romana ſedes iudicat omnes, & à nemine iudicatur. 35. 7 Romana Eccleſia habet veram fidem, nec poteſt errare. 46. 6
Roma fuit conceſſa Eccleſiæ cum attinentibus. 18.2

S

Sabbato poſſumus laborare, & Dominica lauare nos. 56 6 Sabbato abſtinere à carnibus an præceptum. 59. 4
Sacerdos dum communicat etiam æger, geſtet ſtolam 6. 7 Sacerdos ſicut Diaconus legat Euangelium, ſeruet conſuetudinem in ſtola ferenda. 6. 8 Sacerdos qui ignoranter ſecundam ducit, punitur in quibus. 8 3 Sacerdos ſciat Scripturam, & Canones, & alia. 10. 1 Sacerdos quæ vitia animi, vel corporis non habeat. 11.7 Sacerdos ordinandus non eligatur à populo. 14. 9 Sacerdos illicitè viuens deponitur. 17.1 Sacerdos quando, & quomodo iurabit, & ſe purgabit. 27. 1 Sacerdos peccata populi quando comedit. 30. 10 Sacerdos qui ſemel recidit morbo caduco, an celebret. 34. 10 Sacerdos non interueniat in cauſa pecuniaria, & nulli noceat. 39. 4
Sacramenta ab hæretico accipere an liceat 5. 8 Miniſtrata à malis etiam hæreticis dant gratiam dignis. 21.5.8.9 Sacramenta qui vendit, ideſt dat aliquid, vel accipit, punitur. 22.1 pro Sacramentis, vel ſacramentalibus nil detur pro candelis. 22. 2 Sacramenta cœpta qui reaſſumit, non reincipiat. 34.2 Sacramenta an ſumi poſſint à Sacerdote adultero. 39.10 Sacramentum, & res, & Sacramentum in Euchariſtia quid & quare à ieiunis ſumitur. 56.1 Sacramentum quid. 55.10
Sacrilegium quotuplex, & punitur pecunia. 42. 8, 9
Sacrificia non prohibens peccat, 47.5 Sacrificium, & ſacramentum quid. 55 10
Sanguini Chriſti ſi quid miſcetur non fit ſanguis. 55. 2
Satisfactio eſt arbitraria, & qualis imponenda pœnitenti. 47. 8
Scandalum vt tollatur, mala tolerantur. 25.2
Schiſmaticus non poteſt conſecrare Epiſcopum. 46. 6
Sedes Præſulũ in quibus locis ponendæ. 19.8
Seniores quare vocentur presbyteri. 17. 5
Senex pro delicto nõ rigoroſe puniẽdus. 25.4
Sententia inferioris contra ſuperiorem non valet. 6 3
Sententia iuſta ſtatim exequatur. 25.7
Sententia quando valida, & in quem fertur. 25. 6 Sententia ſub conditione, quando tenet.

tenet. 28. 8 data ab vno quando plures ſunt iudices non tenet. 29.5 Sententia Paſtoris licet iniuſta eſt timenda. 36. 6 Sententia per pecuniam data eſt nulla. 23. 8 Sententia quando eſt iuſta, & quando iniuſta, timenda. 37. 1 Contra matrimonium non tranſit in rem iudicatam. 53. 8

Sepultura vbi eligenda, & an ſeruanda vltima voluntas rationabilis. 38 10

Sepultura Eccleſiæ quos iuuet, vel non: quid de pompa. 39. 1 Sepultura danda iuſtitiatis, & latronibus confeſſis. 39. 1 Sepulturæ locus quando fit religioſus. 54. 2 Sepulto pagano non celebretur niſi extrahatur, & mundetur. 54. 7 Sepultura fœminæ prægnantis non polluitur. 54. 7

Seruitus in matrimonio quando impedit, & quomodo probanda. 49. 2

Seruus quando non ordinandus, & ordinatus remanet ſeruus. 13. 3. 5 Serui pecunia etiam ordinati, & facti liberi ſunt Domini. 13. 3 Seruus ſine conceſſu Domini non fiat clericus, vel regularis. 13 4 Serui Iudæorum quando liberandi. 13. 4 Seruus monaſterij poteſt ordinari. 13. 5 Serui quando audiunt, & ſi ſunt Eccleſiæ quando alienentur, multa. 38. 4

Simonia eſt dare pro temporali annexum ſpirituali. 23. 4. 5 ſimoniacè acquiſitum eſt irritum, nec poteſt remitti. 23. 5 ſimoniacus quando eſt emens rem Eccleſiaſticam etiam temporalem, vt officium. 23. 6. 8. 9 ſimoniacus eſt dans aliquid pro pauperibus in acquirendo beneficio, non diſpenſat Epiſcopus, & in alijs an poſſit. 23. 7 ſimonia commiſſa per parentes, vel eundem quando impedit ordines, vel beneficium. 24. 4 ſimoniaci puniuntur, ideſt pro cura loci pij. 24. 8. 9 10 ſimoniacus repellendus, & puniendus etiam à laico. 25. 5 ſimoniacus an ſuſpenſus, & irregularis. 34. 4

Simonia an ſit iurare in indemnitatem Eccleſiæ. 35. 5

Simoniam non facit ſola ſpes pro honeſto ſeruitio, ſecus ſic. 44. 4 vel 14. 4 ſimonia quid ſit, quomodo committitur, quæ eius pœna. 21. 1 Simoniacus quando perdit beneficium ſuper quo, ſi per alium. 21. 2 ſimoniæ mediator punitur. 21 3 ſimoniace ordinati, & ordinantes puniuntur. 22. 2. 3 ſimonia quando eſt ſeruire pro beneficio. 22. 6 ſimonia eſt dare, vt non faciat ſpirituale. 22. 8 Quando in ingreſſu religionis. 22. 8

Simulatio ſæpe eſt vtilis, & non eſt mendacium. 45. 1

Simulatio in voto, vel matrimonio, quæ nocet, vel non. 7. 9

Sortes an ſint licitæ, & eis credendum, & ſortilegi qui ſunt, & puniuntur. 47. 4

Spadones an poſſint contrahere. 50. 10

Spiritus ſanctus procedit à Patre, & Filio, & declaratur. 59. 8

Spoliatus prius reſtituendus ante conteſtationem litis, & quando. 26. 3 ſecus non tenetur reſpondere. 26. 4

Spoliatus quando eſt reſtituendus in integrū, & an in ipſos poſſit agi. 30. 9

Spoliator, & ſpolians quando poſſunt agere, vel eis crimen obijci. 30. 9 prius reſtituendus. 31. 1

Spoliare iniuſtum poſſeſſorem non licet priuato. 38. 10

Sponſi poſt benedictionem, prima nocte ſint caſti. 6. 10 ſponſa ſi ingreditur religionem, ſponſus quid faciat. 48. 2 ſponſam arctatam fratris, an frater accipiat. 48. 2

Sponſalia quid, an fiant. 47. 10 Sponſalia ſoluuntur ſeptem caſibus. 48. 4

Sponſalia non fiant in cunabulis, ſed in ſeptennio, vel in diſcretione. 49. 5. 10 eorum pœna non ſoluenda, quando ſoluuntur etiam iurata. 49. vel 4. 9 quando tranſeant in matrimonium. 49. 5 ſponſalia ſi parentes non ſeruant, quid ſi iurata. 49. 10

Sterilitatem veneno procurans eſt homicida. 27. 5

Subdiaconus ſit in voto caſtitatis, vt Deo libere vacet. 8. 7. 8

Succeſſor tenetur confirmare factum ſuperioris. 37. 1

Superior non inculpatur, quando quis ſua malitia perit. 11. 5

Superior non corrigendo peccat, & damnificat ſubditos. 17. 6

Superſtitiones variæ numerantur. 47. 4

Suſpendi non debet ab ordine innocens. 16. 1

Suſpenſo ad tempus detur de beneficio, vt viuat. 12. 5

Suſpenſi dicuntur ordinati à non toleratis. 35. 8

Suſpenſus ad quem recurrat. 37. 6

Synodus ſexta confirmat ſeptuagintaquinque

Ca-

Canones Apoſt. 4. 10

Synodum ſextam ſanctam cum canonibus recipit Adrianus. 5. 1 Synodus Epiſcopalis fiat ſemel in anno, & de quibus agendum in ea, qui interſit non requiſito Metropolitano. 5. 3. 4 Synodum Epiſcopalem impediens excommunicatur, & Metropolitanus punitur. Et ſi quid accipit ſoluat bis. 5. 4 Synodo qui non inteiſunt, vel ante diſcedunt, quando excommunicati. 5. 5 Synodus quando eſt vniuerſalis, & quis interſit. 24. 9

T

Taciturnitas quando habetur pro conſenſu. 7. 8

Titulus primus non ceſſat, niſi poſt corporalem poſſeſſionem ſecundi. 40. 5

Tituli plurium Eccleſiarum non ſunt dandi vni, niſi in ſex caſibus. 44. 4

Tempora ordinum maiorum, vel minorum quæ. 16. 3

Tempus longum quod nam eſt. 41. 6. 4

Terrulas quas Epiſcopus poteſt alienare. 38. 3

Teſtamento nouo dat auctoritatem Græca, veteri Hebræa lingua. 3. 4

Teſtamentum reuocatur per ſecundum, niſi in duobus caſibus. 5. 4

Teſtator non relinquat presbyterum tutorem ſub pœna. 18. 1

Teſtari quæ poteſt, vel non poteſt Epiſcopus, vel clericus. 38. 7

Teſtis clericus præfertur laico, & minus examinatur. 16. 5 Teſtes contrahentium poſſunt eſſe quicumque. 30. 3 Teſtes qui non eſſe poſſunt contra Epiſcopum. 31. 7. 8 Teſtis vt valeat, quæ, & quomodo debet dicere. 32. 4 7. 8 Teſtis, vel accuſator non ſit de domo Iudicis. 32. 8 Teſtes non ſint in cauſa criminali qui, item nec clerici. 39. 2 Teſtes pro conſanguinitate coniugum, qui ſint, quæ iurent, & quot ſint. 53. 6 Teſti vnico quando creditur, vel non. 58. 1 Teſtes ad condemnandum ſatis ſunt duo, aliquando vnus, &c. 27. 8

Teſtificari contra Sacerdotes qui non poſſunt. 30. 3

Timor non inducit ſimoniam, ſed vitiat electionem. 24. 6

Tonſurari nemo debet, vt aſſequatur dignitatem. 14. 4

Tonſuram qui non habet, non poteſt legere epiſtolam, vel lectionem ſuper Populo. 15. 7

Tonſuram non ferat clericus coniugatus. 44. 4

Traditiones Eccleſiæ quæ ſeruandæ. 4. 3

Traditiones violans excommunicatur. 24. 8

Tranſubſtantiatio quomodo fit vi verborum. 55. 8 Declaratur. 56. 2

Trinitatis myſterium declaratur, quæ non eſt paſſa, nec deſcendit in ſpecie columbæ, nec in linguis. 56. 10 Item declaratur. 59. 9

V

Vaſa ſacra non ſacer non tangat, tonſuratus poteſt. 6. 10 Item nec ſeruiant alijs. 54. 2

Velum virginum quando, & quibus dandum. 43. 9

Velum puellis Moniales non poſſunt imponere. 44. 1

Venatio quibus prohibita cum pœnis. 9. 3

Verbum Dei comparatur corpori Chriſti. 21. 10

Veritas præponitur conſuetudini. 3. 3

Veſtes clericorum, &c. quales eſſe debeant. 10. 6

Veſtes ſacræ à quo tangendæ, nec alijs ſeruiant, ſint honeſtæ. 54. 10

Vexationes quando poteſt reddere vxoratus. 22. 8

Viaticum in morte nulli negandum. 12. 8

Viduæ, quæ ſubſtentandæ ab Eccleſia. 23. 2

Vidua an faciat profeſſionem, & in quo habitu. 43. 10

Vim vi repellere quando liceat, vt & quando dicitur excedere modum. 45. 6

Virgines qua ætate ſacrandæ. 16. 5

Virgo ne ſit coniux, vix poteſt cognoſci. 47. 9

Virginitatem, & præmium an perdant vim paſſæ. 50. 7

Viſitans alienam Parochiam poteſt aliquid accipere. 38. 1

Viſitator non patiatur perdi bona Eccleſiæ. 14. 8

Viſi-

Viſitandi modum quem ſeruet Epiſcopus. 36. 2
Vitia ſæpe ſub ſpecie virtutum. 10. 6
Vnctio non eſt de ſubſtantia conſecrationis Epiſcopi. 16.3
Vngendum impœnitentes non eſt in morte. 19. 1
Vni conceſſum, alijs videtur conceſſum de iure communi, non de priuilegio. 2.7
Vnio Eccleſiarum poteſt fieri multis modis. 40. 9
Vouens ſolemniter, ſed ficte, ſi contrahit, cogatur ſeruare votum. 7. 9 Vouens reddat votum, & vouens religionem, ſi nubit, ſit cum vxore. 42. 6 Vota illicita non ſeruanda. 45.2 Vota filiorum quando reuocet pater. 45. 4 Votum, & iuramentum filiorum quando poteſt irritare parens. 50. 4 Vota coniugatorum quando non tenent, & quid agendum, quando relaxantur. 52.7 Votum puellæ innuptæ mox nuptæ an ſeruandũ. 52. 7 Votum ſolemne in qua ætate ligat, & annullat matrimonium. 43.9 Vouentes caſtitatem non poſſunt contrahere cum pœnis. 47. 9
Vſucapio quæ requirit, & quando ſit. 41. 4
Vſura eſt aliquid vltra ſortem accipere, & nulli eſt licita. 39 3
Vſurpans quid non habet, perdit quod habet. 47. 3 vel 43. 3
Vxor Clerici quando fiat Monialis, & ſi contrahit punitur, & vxor cuius maritus in ſacris non nubat, cum pœnis. 8.1 Vxor non contemnenda in neceſſarijs cauſa religionis cum pœna. 8. 3 Vxor non veletur ſine licentia viri, & quid agendum. 52. 6 Vxor quando tenetur ſequi virum etiam vagabundum. 52. 9 Vxorem prætextu conſanguiuitatis nemo dimittat, niſi quando. 53. 2

F I N I S.

Digitized by Google

REGESTVM.

* A B C D E F G H I K L M N O

Omnes ſunt Quaterniones, præter *, & O, Duerniones.

ROMAE, Apud Hæredem Bartholomæi Zannetti. *M. DC. XXII.*

SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

Digitized by Google

REGESTVM.

✱ A B C D E F G H I K L
M N O

Omnes ſunt Quaterniones, præter ✱, & O, Duerniones.

ROMAE, Apud Hæredem Bartholomæi Zannetti. M. DC. XXII.

SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google